

Kennis over geluk & gelukkig zijn

Een onderzoek naar de levenstevredenheid en ideeën over geluk van
de studenten van Cusco, Peru

Door: Lonneke Gijsbers
Faculteit Sociale Wetenschappen
Universiteit Utrecht

Samenvatting

Er bestaan vele theorieën over geluk en ook wordt er veel onderzoek verricht op dit gebied. Veel van deze onderzoeken zijn gericht op het vinden van factoren die samenhangen met geluk. Maakt geld gelukkig? Zijn getrouwde mensen gelukkiger dan ongetrouwde mensen? Zijn er bepaalde karaktereigenschappen die ertoe bijdragen dat iemand gelukkiger of ongelukkiger wordt? Dit zijn allemaal vragen die in verschillende onderzoeken aan bod zijn gekomen. Mensen zijn altijd geïnteresseerd in onderzoek naar ‘geluksfactoren’. Logisch ook, want wie streeft er immers niet naar een gelukkig leven? Maar kunnen we persoonlijk echt iets met deze informatie? Is het zo dat het streven naar geluk ervoor zorgt dat we onze doelen afstemmen op onze ideeën over wat belangrijk is voor een gelukkig leven? In dat geval is het mogelijk dat de kans dat we gelukkig zijn groter is, wanneer onze ideeën over geluk juist zijn. Dit is dan ook de hypothese van het onderzoek.

Onderzoek in Peru

Het leek me interessant om het onderzoek uit te voeren in Zuid-Amerika. Ten eerste is er zeer weinig onderzoek verricht in dit gebied. Dit maakt het onderzoek des te relevanter. Wat voor ideeën hebben de studenten daar over geluk? Ten tweede is het feit dat daar weinig onderzoek is verricht naar geluk, positief voor dit onderzoek. Als mensen minder bekend zijn met geluksonderzoek, of zelden geconfronteerd worden met resultaten van geluksonderzoek, zijn de antwoorden misschien minder vertekend. De ideeën die zij uit zichzelf geven, staan dan wellicht meer centraal in hun leven en hebben daardoor een grotere invloed op hun geluk. De vraagstelling van dit onderzoek luidde dan ook: Zijn de studenten in Cusco gelukkiger wanneer hun ideeën over geluk overeenkomen met de wetenschappelijke kennis die er is over de factoren die invloed hebben op geluk?

Onderzoeksmethode en analyse

De beantwoording van de vraagstelling is in een aantal fasen verlopen. Ten eerste heb ik de algehele levenstevredenheid en de ideeën van de studenten van Cusco gemeten aan de hand van een halfopen enquête. De geluksmetingen bestonden uit één gesloten vraag en het tekenen van een ‘geluksgrafiek’. De ideeën van de studenten over geluk zijn gemeten door middel van open vragen. Vervolgens heb ik de antwoorden gecodeerd en samen met de geluksscores ingevoerd in SPSS.

De volgende stap is het opstellen van een lijst met ‘gelukfactoren’ die uit eerder onderzoek naar voren zijn gekomen. Hiervoor heb ik gebruik gemaakt van de ‘Correlates of Happiness’ (www.eur.nl/fws/research/happiness, 2003), waarin de meeste resultaten van geluksonderzoek zijn opgenomen. Per genoemde factor is een gemiddelde Pearsons’ correlatie berekend op basis van de correlaties die uit de opgenomen onderzoeken naar voren zijn gekomen.

Vervolgens heb ik gekeken naar de ‘juistheid’ van de ideeën van de studenten. Eerst heb ik per genoemd idee gekeken in hoeverre er sprake was van overeenkomst met de gemiddelde correlatie uit de ‘Correlates of Happiness’. De mate van overeenkomst is omgezet in scores. Het totaal van deze scores vormt de zogenaamde ‘juistheidwaarde van de geluksideeën’.

De laatste stap is het vergelijken van deze ‘juistheidwaarde van de geluksideeën’ met de geluksscores van de studenten. Voor deze vergelijking heb ik gebruik gemaakt van de Pearsons’ correlatie. Zijn studenten wiens ideeën meer overeenkomen met de geluksfactoren uit eerder onderzoek gelukkiger dan studenten wiens ideeën minder overeenkomen?

Resultaten

Ik ben op drie niveaus op zoek gegaan naar een verband tussen de ideeën van de studenten en geluk. Ten eerste ben ik gaan kijken of het totaal van de ideeën en de juistheid daarvan

samenhangt met geluk. Hieruit kwam geen enkel verband aan het licht. Een groot aantal studenten had echter bij één van de geluksmetingen voor dezelfde antwoordcategorie (even tevreden als ontevreden) gekozen. Het ontbreken van een verband zou dus het gevolg kunnen zijn van deze geringe variatie in de ‘geluksscores’. Daarom ben ik in tweede instantie gaan kijken naar alleen de studenten die wat extremere geluksscores hadden. Kwamen de ideeën van de studenten die gelukkiger waren dan gemiddeld meer overeen met de factoren uit eerder onderzoek dan de ideeën van de studenten die minder gelukkig waren dan gemiddeld? Ook dit blijkt niet het geval te zijn. Ten slotte ben ik gaan kijken naar de individuele factoren. Zijn studenten die een bepaalde factor noemen die uit eerder onderzoek als belangrijk naar voren is gekomen gelukkiger dan studenten die deze factor niet noemen? En ook hier moet ik tot de conclusie komen dat dit (op één uitzondering na) niet zo blijkt te zijn.

Aangetroffen verbanden

Wel zijn een aantal verbanden aan het licht gekomen. Dit wil zeggen dat studenten die een bepaalde factor noemen, gelukkiger of juist ongelukkiger zijn dan studenten die deze factor niet noemen. De eerste is het hebben van een partner. Studenten die zeggen dat het hebben van een partner belangrijk is voor een gelukkig leven, zijn ongelukkiger dan degenen die deze factor niet noemen. Uit de ‘Correlates of Happiness’ blijkt echter dat het hebben van een partner een positief lijkt samen te hangen geluk. Misschien wordt deze factor juist genoemd door degenen die geen partner hebben. In dit geval komt het verband overeen met eerdere onderzoeksresultaten. Dit doet echter niks af aan het feit dat het noemen van deze factor, en dus weten dat deze factor belangrijk is, niet automatisch leidt tot een gelukkiger leven. Hetzelfde geldt voor het noemen van de factoren ‘familieproblemen’ en ‘gezondheid’. Ook bestaat er een significant negatief verband tussen het noemen van de factoren ‘opleiding’, ‘inkomen’ en ‘het hebben van een eigen huis’. Dus studenten die zeggen dat deze factoren belangrijk zijn voor een gelukkig leven zijn ongelukkiger dan studenten die deze factor niet noemen. Naar mijn idee mag hieruit niet de conclusie getrokken worden dat mensen die streven naar materialistische waarden, ongelukkiger zijn dan degenen die dat niet doen. In Peru is de kans namelijk groot dat wanneer studenten deze factoren noemen, de financiële situatie ook werkelijk zo slecht is dat deze invloed heeft op de geluksbeleving. In eerder onderzoek is ook aangetoond dat beneden een bepaalde grens het inkomen wel degelijk invloed heeft op geluk. Ook hier zou je dus kunnen stellen dat het idee dat de studenten hebben correct is, maar dat dit geen (positieve) invloed heeft op geluk. Kortom: ook wanneer gekeken wordt naar de verbanden die wél aanwezig zijn, zijn er geen aanwijzingen dat weten wat belangrijk is voor geluk ook daadwerkelijk gelukkig maakt.

Conclusie

Kort gezegd kan ik zeggen dat ik geen heb verbanden kunnen vinden tussen de ‘juistheid’ van de ideeën en het ervaren geluk. De studenten waarvan de ideeën meer overeenkomen met eerdere onderzoeksgegevens zijn dan ook niet gelukkiger dan de studenten waarvan de ideeën minder overeenkomen. Misschien komt dit doordat de meeste factoren die genoemd zijn niet zo makkelijk individueel te beïnvloeden zijn. Het idee over bijvoorbeeld het belang van hoge werkloosheid in een land voor geluk is dan wel correct, maar aangezien je daar persoonlijk niet veel aan kunt veranderen, heeft deze kennis waarschijnlijk ook weinig invloed op je algehele levenstevredenheid. In een volgend onderzoek zou het misschien interessant zijn om alleen te kijken naar factoren die persoonlijk te beïnvloeden zijn.

Op basis van dit onderzoek moet ik concluderen dat ik geen verbanden heb kunnen vinden die erop wijzen dat kennis over wat belangrijk is voor geluk ook daadwerkelijk gelukkig maakt.

Inhoudsopgave

Voorwoord	
1 Inleiding	8
1.1	Waarom geluk als afstudeeronderwerp? 8
1.2	Doel van het onderzoek 8
1.3	Het belang van onderzoek naar geluk 9
1.4	Globale opzet van het onderzoek 10
1.5	Overzicht van het rapport 10

Deel I: (Literatuurverkenning, Probleemstelling)

2 Geluk in kaart gebracht	12
2.1	Geluk als levensdoel 12
2.2	Geluk als een maat voor welzijn of kwaliteit van leven 13
2.3	Is geluk meetbaar? 15
3 Theorieën over het ontstaan van geluk	17
3.1	Leefbaarheid van de omgeving 17
3.1.1	Landelijke kenmerken 17
3.1.2	Directe sociale omgeving 21
3.2	Levensvaardigheid van een persoon 22
3.3	Psychologie en geluksbeleving 27
3.3.1	Gelukkig door het bereiken van doelen 27
3.3.2	Persoonlijkheidskenmerken die samenhangen met hoge geluksscores 28
3.3.3	Het voordeel van een extraverte, niet-neurotische persoonlijkheid 29
3.3.4	Het belang van positieve en negatieve gebeurtenissen 31
3.3.5	Evaluatie 31
3.4	Conclusies aan de hand van gebruikte literatuur 33
4 Informatie over Peru	35
4.1	Latijns-Amerikanen gelukkiger? 35
4.2	Achtergrondinformatie over Peru 38
4.2.1	Feiten en cijfers 38
4.2.2	De koloniale tijd 39
4.2.3	Onafhankelijk Peru 40
4.2.4	Lichtend Pad en MRTA 41
4.2.5	Fujimori 42
4.2.6	Toledo 43
4.3	Student zijn in Cusco en geluk 45
5 Probleemstelling	47
5.1	Vraagstelling en deelvragen 47
5.2	Definiëring van geluk 48
5.3	Theorie en hypothesen 49

Deel II: (Opzet en uitvoering van het onderzoek)

6 Opzet en uitvoering van het onderzoek	52
6.1	Methodische karakterisering van het onderzoek 52
6.2	Populatie en steekproef 53
6.3	Beschrijving en verantwoording van het onderzoeksinstrument 53
6.3.1	Twee geluksmetingen 54
6.3.2	Metingen en ideeën van de studenten 55
6.3.3	Het belang van de 'Wie ben ik' vraag 56
6.3.4	Vertaling van de enquête 56
6.4	Dataverzameling 57

6.5	Verwerking en preparatie van de gegevens	59
6.6	Beschrijving en verantwoording van de analysebeslissingen	62

Deel III : Resultaten, Conclusie, Discussie

7 Resultaten		67
7.1	Hoe gelukkig zijn de studenten van Cusco?	67
7.1.1	De geluksscores van de studenten	68
7.1.2	Het geluk van Peru in vergelijking met andere landen	70
7.1.3	Het huidige geluk in relatie tot het verleden en de toekomst	71
7.2	Wat is belangrijk voor geluk: visie van de studenten	73
7.2.1	Top 10 van de vaakst genoemde factoren	73
7.2.2.	Belangrijkste factoren volgens de studenten	77
7.3	De ideeën van de studenten versus eerder onderzoek	79
7.3.1	Het belang van de genoemde factoren uit de top 10	79
7.3.2	Belang van de genoemde factoren buiten de top 10	82
7.3.3	Evaluatie van overeenkomsten en verschillen	86
7.4	Een correct beeld, een gelukkig leven?	88
7.4.1	De behaalde scores	88
7.4.2	Is er een verband tussen de ‘juistheidwaarde van het geluksconcept en de geluksscores?	90
7.4.3	Extreme waarden	91
7.4.4	Aangetroffen verbanden tussen de afzonderlijke ideeën en geluk	91
8 Conclusie		94
9 Discussie		95

Deel IV: Bijlagen

- 1) Zijn mensen in Latijns-Amerika relatief gelukkiger?
- 2) Enquête in het Nederlands
- 3) Enquête in het Spaans
- 4) Codeboek voor SPSS
- 5) Correlaties per factor
- 6) Extra toelichting op de analysebeslissingen
- 7) Correlatietabellen
- 8) Overzicht van de geluksscores van alle landen volgens geluksmaat Lsmix90s
- 9) Correlatietabellen: aantal jaren ongelukkig in het verleden / tevredenheid met het leven
- 10) Correlatietabellen: aantal jaren gelukkiger in het verleden / tevredenheid met het leven
- 11) Correlatietabellen:
 - 1: Controle verband tussen het aantal jaren ongelukkiger verleden en geluk heden met variabele ‘leven over het algemeen’.
 - 2: Controle verband tussen het aantal jaren gelukkiger in het verleden en geluk in het heden met variabele ‘leven over het algemeen’.
- 12) Genoemde factoren, het aantal studenten dat deze factoren genoemd heeft en hun score van belangrijkheid.
- 13) Frequentietabel van het aantal studenten per eindscore
- 14) Correlatietabellen tussen geluksmaten en eindscore
- 15) Correlatietabellen correctheidsscore en geluk (studenten met antwoord ‘gemengd’ eruit gefilterd)
- 16) Correlaties tussen het noemen van een factor en beide geluksmetingen

Voorwoord

“[In de toekomst word ik gelukkiger] omdat ik snel als ‘professional’ zal afstuderen en ik me kan waarmaken als goede echtgenote, en mijn ouders alles wat ze nodig hebben geven. Maar er zullen ook nare dingen gebeuren, omdat ik weet dat mijn ouders niet onsterfelijk zijn en ze me dus ooit zullen verlaten.” [citaat uit onderzoek]

Aan het begin van mijn studie had ik nooit kunnen voorspellen dat ik uiteindelijk een afstudeeronderzoek zou gaan doen naar geluk. Het is een onderwerp waar ik gedurende mijn studie naartoe gegroeid ben. Ik vond het tijdens mijn studie al interessant om over geluksonderzoek te lezen en ik vond het daarom ook erg leuk om zelf een onderzoek te doen naar dit onderwerp.

Zeker in Peru, waar niet veel onderzoek wordt gedaan onder studenten, werd enthousiast gereageerd op het onderzoek. Ik hoop dat mijn enthousiasme weerspiegeld wordt in dit rapport en dat deze scriptie met plezier zal worden gelezen.

Het was een waardevolle ervaring om in Peru een onderzoek op te zetten. Vooral het leggen van contacten en het voldoende onder de knie krijgen van de Spaanse taal vormden een uitdaging.

In de antwoorden van de studenten in Cusco kwam vaak hun toekomstbeeld naar voren, hun dromen en verwachtingen ten aanzien van het leven na de Universiteit. Naast het kwantitatieve belang van de antwoorden, werd ik vaak getroffen door de persoonlijke en soms emotionele inhoud van de teksten. Het onderzoek was dus voor mij, naast een fantastische professionele ervaring, ook inspirerend en het nodigde me uit om na te denken over mijn eigen toekomstverwachtingen.

Ik zou de volgende mensen graag willen bedanken voor hun hulp en steun bij het tot stand komen van mijn scriptie. Ten eerste Prof. dr. Ruut Veenhoven voor zijn begeleiding gedurende de twee jaar dat ik met het onderzoek bezig geweest, en Dr. Peter Selten voor zijn hulp in de laatste fase. Daarnaast ook de medewerkers van de ‘World Database of Happiness’, voor hun gastvrijheid, enthousiasme en advies in de tijd dat ik in Rotterdam op de afdeling heb kunnen werken aan deze scriptie.

Daarnaast wil ik in Peru graag bedanken Yedira Chapparro, voor de dagelijkse Spaanse lessen en haar hulp bij het vertalen van de enquête naar het Spaans. Ten slotte gaat mijn dank ook zeker uit naar de docenten en studenten van de Universidad Nacional van Cusco voor hun belangeloze inzet. Zonder hun tijd, interesse, ijver en hulpvaardigheid was dit onderzoek niet mogelijk geweest.

Deel I

Literatuurverkenning
Probleemstelling

1 Inleiding

Vaak krijg ik verraste gezichten te zien wanneer ik als studente Algemeen Sociale Wetenschappen zeg dat ik geluk als afstudeeronderwerp heb gekozen. Verbazing die na wat uitleg meestal overgaat in enthousiasme en een vragenvuur over wat nou wel of niet belangrijk is voor geluk. Iedereen wil wel weten of er een formule voor geluk bestaat, en zo ja, wat deze dan is. Interesse voor geluk ligt voor de hand, want iedereen streeft naar een gelukkig leven. En we willen allemaal zo gelukkig mogelijk zijn. Dus als het gaat over welke factoren nu van belang zijn voor geluk, zijn alle oren gespist. Maar waarom? Hopen we dat we met deze informatie het eigen geluk kunnen verhogen? Kan kennis over geluk bijdragen aan het persoonlijke geluk?

1.1 Waarom geluk als afstudeeronderwerp?

Geluk is misschien een onderwerp dat met het oog op mijn studie in eerste instantie niet erg voor de hand lijkt te liggen. Toch ben ik naar mijn idee vanzelf bij dit onderzoeksgebied terechtgekomen.

Terugkijkend op mijn vorige studiejaren en de ontwikkelingen in deze jaren, ben ik altijd al geïnteresseerd geweest in thema's als cultuur, identiteit, communicatie, zorg en welzijn. Dit heeft er dan ook uiteindelijk toe geleid dat ik ga afstuderen binnen het tracé cultuur zorg en welzijn. Met name aan het begin van mijn derde jaar was het mijn doel om een afstudeerproject binnen een zorginstelling te realiseren. Echter, naarmate de tijd vorderde en ik me ging verdiepen in de centrale problemen en oplossings-, of verbeteringsstrategieën binnen de gezondheidszorg, raakte ik gefascineerd door het centrale doel van zorginstellingen: het welzijn van mensen. Wat is nu precies dat welzijn? Hoe bereik je dat welzijn? En vooral: hoe wordt bepaald wat welzijn is?

Met deze vragen in mijn achterhoofd ben ik begonnen aan het keuzemodul 'kwaliteit van leven'. Subjectieve geluksbeleving werd hier voorgelegd als de meest volledige maat voor het bepalen van het welzijn van mensen. Het idee hierachter zal in de literatuurverkenning aan bod komen. Kort gezegd komt het erop neer dat geluk gezien kan worden als het resultaat van welzijn op allerlei gebieden. Door het onderwerp geluk op deze manier te bekijken is mijn interesse zo sterk gewekt dat ik heb besloten dit als thema voor mijn afstudeeronderzoek te kiezen.

1.2 Doel van het onderzoek

Geluk is een onderwerp dat vele vragen oproept. Vanuit elke sociaal wetenschappelijke discipline kan wel een vraag geformuleerd worden die betrekking heeft op een aspect van geluk. Maar wat wil ik nu bereiken met dit onderzoek? Het eerste doel dat ik wil bereiken met dit onderzoek is het beantwoorden van een aantal vragen. Voordat ik aan het onderzoek begon heb ik drie vragen geformuleerd die ik gedurende dit onderzoek aan bod wil laten komen.

De eerste is een vraag die vele mensen bezighoudt, namelijk: wat maakt mensen nu gelukkig? Tijdens de literatuurverkenning zal blijken dat hier al vele onderzoeken aan gewijd zijn. Deze vraag zal dan ook centraal staan in het literatuurgedeelte van deze scriptie.

Een tweede vraag die graag zou willen beantwoorden is of *weten* welke factoren belangrijk zijn voor geluk ook daadwerkelijk leidt tot geluk. Met deze stelling ga ik ervan uit dat

mensen streven naar een gelukkig leven. De gedachte die achter deze stelling ligt, is gebaseerd op een andere vraag, namelijk; wat kunnen we doen met de informatie uit onderzoek naar ‘geluksfactoren’? Als mensen weten wat belangrijk is voor geluk, en als geluk het hoogste doel is, streven ze dan automatisch naar de factoren die gelukkig maken? En leidt dit ertoe dat ze uiteindelijk gelukkiger zijn dan mensen die geen idee hebben van wat belangrijk is voor geluk? En als dit zo blijkt te zijn, zou het dan niet nuttig zijn mensen geluksvoorlichting te geven?

Naar de vraag of er een relatie is tussen de ideeën over geluk en het uiteindelijke geluk is nog geen eerder onderzoek gedaan, dus kan deze niet beantwoord worden aan de hand van een literatuuronderzoek. En deze vraag is dan ook het uiteindelijke onderwerp van dit onderzoek. De laatste vraag is eigenlijk een vraag die naar boven is gekomen tijdens de cursus kwaliteit van leven, namelijk of mensen in Zuid-Amerikaanse landen (relatief naar inkomen) gelukkiger zijn dan mensen in Westerse landen. Als dit zo zou zijn, dan zou een onderzoek naar de oorzaak daarvan zeker bij kunnen dragen aan de kennis over geluk. Echter, al in de oriëntatiefase van mijn afstudeerproject heb ik besloten dat dit vraagstuk te omvangrijk zou worden als afstudeeronderzoek. Een klein vooronderzoek naar deze tendens is terug te vinden in bijlage 1.

Het tweede doel dat ik wil bereiken met dit onderzoek is het verzamelen van informatie die een bijdrage kan leveren aan het onderzoek naar geluk. Om deze reden heb ik het onderzoek uitgevoerd in Peru, Zuid-Amerika. De wens om het onderzoek daar uit te gaan voeren komt eigenlijk voort uit het onopgeloste vraagstuk of mensen daar gelukkiger zijn dan elders. Er is echter maar weinig informatie over Zuid-Amerikaanse landen met betrekking tot geluk. Dit verhoogt de relevantie van het onderzoek, aangezien de gegevens die ik heb verzameld gebruikt kunnen worden voor ander onderzoek. Ook ik zal in de resultaten bespreken of er verschillen zijn tussen wat voor ideeën de studenten van Cusco hebben en wat er uit eerder (en voornamelijk Westers) onderzoek naar voren is gekomen..

Daarnaast zijn er uiteraard een aantal persoonlijke doelen die ik met dit onderzoek wil bereiken. Ik wilde bijvoorbeeld graag onderzoekservaring opdoen in een voor mij helemaal nieuwe omgeving. Dus zelf een onderzoek opzetten, connecties leggen en het onderzoek uitvoeren. Ook wil ik graag Spaans leren en er bestaat naar mijn idee geen betere manier dan reizen naar een Spaanstalig land en daar de taal onder de knie te krijgen met het doel een onderzoek in het Spaans te doen.

1.3 Het belang van onderzoek naar geluk

De theoretische relevantie van dit onderzoek lijkt me zeker wel aanwezig. Met name binnen het veld van geluksonderzoek en filosofie bestaan er nogal wat meningsverschillen over de vraag of mensen zelf iets kunnen veranderen aan hun geluk? Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal ik in moeten gaan op de verschillende theorieën over waar het geluksgevoel, of tevredenheidsgevoel van mensen vandaan komt. Zijn sommige mensen door hun persoonlijkheid nu eenmaal gelukkiger dan anderen? Kunnen mensen zich gelukkig denken? Is geluk een gevolg van vergelijking? Dit soort vragen zullen zeker aan bod komen. En ik hoop met mijn eigen onderzoek bij te kunnen dragen aan de (gedeeltelijke) beantwoording van deze vragen.

Daarnaast wordt de theoretische relevantie van het onderzoek vergroot doordat het wordt uitgevoerd in Peru. Zuid-Amerikaanse landen zijn vergeleken met Zuid Europa en de Verenigde Staten immers nog steeds ondervertegenwoordigd binnen het veld van geluksonderzoek.

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is misschien wat minder direct en is eigenlijk vooral te vinden in de theoretische relevantie, aangezien het daaraan een bijdrage kan leveren. Dit onderzoek op zich heeft misschien weinig concrete maatschappelijke relevantie, maar onderzoek naar geluk op zich is heel belangrijk en juist met name in onze maatschappij. Het streven naar geluk is wellicht een wereldwijd fenomeen. Het zal moeilijk zijn iemand te vinden die van mening is dat gelukkig zijn onbelangrijk is in het leven. Alleen hierom zou je al kunnen stellen dat geluksonderzoek maatschappelijk relevant is. Maar dit is niet de enige relevante factor. Overal en altijd wordt gestreefd naar verbetering. Steeds meer wordt aan de orde gesteld wat dan precies verbetering inhoudt. Gaat het dan alleen om zo lang en gezond mogelijk leven? Of gaat het om een goede invulling van de materiële of eerste levensbehoeften van de mens? Een zo hoog mogelijke kwaliteit van leven is het moderne streven. Met de huidige medische wetenschap wordt het realiseren van een lang leven steeds aannemelijker. Maar hoe zit het met het gelukkige leven? Hierover is minder kennis aanwezig, terwijl juist hier een belangrijke bijdrage tot verbetering te verwachten is.

1.4 Globale opzet van het onderzoek

Na een literatuurverkenning blijft eigenlijk de vraag open of weten welke factoren belangrijk zijn voor geluk, de mens ook echt gelukkiger maken. Deze vraag ligt aan de basis voor mijn eigen onderzoek. Om deze vraag te kunnen beantwoorden heb ik een onderzoek uitgevoerd onder studenten in Cusco, Peru. In het kort gezegd komt het erop neer dat ik studenten een enquête voorleg met voornamelijk open vragen over geluk. Hiermee meet ik wat voor ideeën de studenten hebben over wat belangrijke factoren zijn voor een belangrijk leven. Ook zijn er twee geluksmetingen opgenomen in de enquête. Vervolgens ga ik kijken of studenten die de factoren noemen die uit eerder onderzoek als belangrijk naar voren zijn gekomen ook daadwerkelijk een hoger gelukscijfer aangeven dan studenten die minder belangrijke of andere factoren opgeven. Om te bepalen in welke mate factoren belangrijk zijn voor geluk, heb ik gebruik gemaakt van 'Correlates of Happiness' (R. Veenhoven, 2003) een zeer omvangrijke verzameling van eerdere onderzoeksgegevens in de vorm van een databestand op internet (<http://www.eur.nl/fws/research/happiness>).

Het feit dat het onderzoek is uitgevoerd in Peru en niet in een Westers land is naar mijn idee positief voor een goede beantwoording van de vraagstelling, aangezien de studenten minders kennis hebben over geluksonderzoek vanuit de media en hun ideeën hierdoor meer op eigen ervaring of redenering gebaseerd zijn.

1.5 Overzicht van het rapport

Dit rapport bestaat uit vier delen. Het eerste deel is de probleemstelling, dat zal beginnen met een literatuurverkenning. Hierin zal ik eerst ingaan op geluk als onderzoeksbegrip. Waarom wordt er onderzoek gedaan naar geluk? En wat kunnen we hiermee? Vervolgens ga ik op zoek naar de factoren die belangrijk zijn voor geluk. Verschillende ideeën en theorieën over geluk zullen worden besproken. Aangezien het onderzoek uitgevoerd is in Peru, is het belangrijk om te weten hoe het leven daar is. Wat is de culturele en politieke historie van dit land en hoe is de situatie er op het moment? Het laatste onderdeel van de literatuurverkenning bestaat dan ook uit een hoofdstuk met informatie over Peru. Dit eerste deel zal worden afgesloten met het

formuleren van de probleemstelling en onderzoeksvragen van het onderzoek. De gedachten die achter deze formuleringen liggen zullen aan bod komen in de laatste paragraaf van deel I. Deel II van dit rapport bestaat uit de beschrijving en verantwoording van de onderzoeksmethode die ik heb gebruikt en de wijze waarop de verkregen gegevens zijn geanalyseerd. De onderzoekspopulatie, de wijze van selectie en de uiteindelijke dataverzameling zullen hier besproken worden. Ook zal ik ingaan op de keuzes die ik heb gemaakt tijdens de analyse. Eén daarvan is dat ik gebruik heb gemaakt van ‘Correlates of Happiness’, dat als databestand te vinden is op het internet (www.eur.nl/fws/research/happiness). In deel III zullen de onderzoeksresultaten besproken worden. Per onderzoeksvraag zal ik ingaan op de bevindingen om zo te komen tot de beantwoording van de centrale vraagstelling. Ook zal ik in dit deel in de conclusie bespreken wat dit onderzoek heeft opgeleverd, wat mijn aanbevelingen zouden zijn voor een volgend onderzoek. Tot slot zal in de discussie de betekenis van de resultaten voor worden gelegd en zal ik een evaluatie geven.

2 Geluk in kaart gebracht

Wat maakt mensen gelukkig? Dit is de vraag die centraal staat in deze literatuurverkenning. Er bestaan vele ideeën en theorieën over geluk, maar wat is er wetenschappelijk over bekend? Zijn er bepaalde factoren aan te wijzen die een relatie hebben met geluk? Vanuit verschillende disciplines bestaan er ideeën over wat belangrijk is voor geluk. Ook zijn er verschillende theorieën over waar geluk als gevoel of subjectieve ervaring vandaan komt. Het doel van de literatuurverkenning voor dit onderzoek is om een lijst op te stellen van de factoren die verband houden met geluk.

Vervolgens is een hoofdstuk over Peru opgenomen. Met een onderwerp als geluk is het prettig om je een beetje in te kunnen leven in de situatie van degenen die in het onderzoek betrokken worden. Al eerder zal ook blijken dat landelijke kenmerken invloed hebben op het geluk van mensen.

Maar eerst zal ik proberen neer te zetten hoe ik het begrip geluk zal gebruiken in dit onderzoek. Wat is het belang van geluk? En hoe kan geluk onderzocht worden? En waarom is het onderzoeken van geluk wetenschappelijk relevant? Deze vragen zullen besproken worden in de volgende paragrafen.

2.1 Geluk als levensdoel

In de inleiding van deze scriptie heb ik een paar keer gesteld dat vele mensen geluk als hoogste levensdoel beschouwen. Maar wat wordt hier nu in het algemeen mee bedoeld? En wat betekent dit voor het dagelijkse leven? Voor mij persoonlijk betekent dat vaak dat ik probeer mijn leven in te richten op een manier waarvan ik denk dat ik daar gelukkig van zal worden. Dit wil niet zeggen dat ik hier bij elke kleine beslissing of actie over nadenk, maar dat ik het gebruik om moeilijke beslissingen te nemen of als middel om te bepalen wat ik van mijn leven vind en hoe ik het eventueel zou kunnen verbeteren. Dit zal de meeste mensen niet vreemd in de oren klinken, aangezien geluk over het algemeen geaccepteerd wordt als een nastrevenswaardig levensdoel. Het is echter niet zo vanzelfsprekend als het lijkt. Mensen hebben zich altijd al bezig gehouden met het zoeken naar een alles overkoepelende waarde die als richtlijn kan dienen voor het leiden van een goed leven en het nemen van juiste beslissingen. Vanuit verschillende perspectieven worden andere waarden, zoals bijvoorbeeld soberheid, solidariteit of zelfontplooiing hoger ingeschat dan geluk. Geluk als overkoepelende waarde komt als duidelijkst tot uiting in de Utilistische moraalfilosofie. Geluk is hierin het criteria aan de hand waarvan wordt bepaald wat moreel de beste keuze is. Men moet afgaan op wat het meeste geluk oplevert voor het grootste aantal mensen. Dit geldt niet alleen op individueel, maar ook op politiek niveau. De overheid moet zijn beleid erop richten zoveel mogelijk mensen gelukkig te maken. Hoewel door sommigen omstreden, wordt deze moraalfilosofie heden ten dage over het algemeen geaccepteerd en vormt één van de ideologische pijlers van de huidige verzorgingsstaat (Veenhoven, 1985).

Dit wil niet zeggen dat geluk de enige maatstaf is die mensen hanteren. En het gaat ook niet alleen maar over de directe bevrediging van elke behoefte of wens die in je opkomt. Streven naar geluk lijkt op het eerste gezicht misschien een makkelijke leidraad voor het maken van keuzes, maar ook hierbij kunnen allerlei vraagtekens gezet worden. Weten mensen bijvoorbeeld altijd even goed wat hen gelukkig maakt? En hoe belangrijk is het geluk van anderen voor ons eigen geluk? Kunnen we altijd even goed inschatten wat de gevolgen van onze keuzes zijn? Wanneer ik zeg dat mensen geluk als levensdoel hebben, bedoel ik ook niet meteen dat elke handeling die een persoon doet gebaseerd is op overwegingen van wat het

meeste geluk tot gevolg zal hebben. Ik wil hiermee slechts wijzen op de onmiskenbare aanwezigheid van geluk in de waardenoriëntatie van mensen.

2.2 Geluk als een maat voor welzijn of kwaliteit van leven

De wetenschap is er mede om het leven van mensen te verbeteren. Het streven naar een langer, gezonder en gelukkiger leven ligt ten grondslag aan vele wetenschappelijke onderzoeken. Een bekende vraag is dan ook hoe het welzijn van de mens het beste gemeten kan worden. Denk bijvoorbeeld aan alle jaarlijks terugkomende onderzoeken die over grote delen van de wereld worden gehouden, zoals het bruto nationaal product dat van bijna alle landen bekend is, of de kindersterftecijfers van landen. Ook moderniteit wordt gemeten door bijvoorbeeld het aantal internetverbindingen per land bij te houden. Dit zijn in feite allemaal manieren om het welzijn van de mensen in een land te meten. Echter, hiermee worden slechts delen van het welzijn gemeten. Want wat is welzijn of kwaliteit van leven eigenlijk? De meeste mensen zijn het erover eens dat daarmee niet alleen de gezondheid, het inkomen en bijvoorbeeld het opleidingsniveau van een persoon bedoeld wordt. Welzijn, of kwaliteit van leven, is de uitkomst van een verzameling van factoren. Naar mijn idee geeft de classificatie van R. Veenhoven (2000) een duidelijk inzicht in de criteria die ten grondslag liggen aan de kwaliteit van leven van een persoon.

figuur 2.2: de vier gebieden van kwaliteit van leven

	OUTER QUALITIES	INNER QUALITIES
LIFE CHANCES	1. Livability of environment (leefbaarheid v.d. omgeving)	2. Life-ability of the person (levensvaardigheid ve persoon)
LIFE RESULTS	3. Utility of life (nut van je leven)	4. Appreciation of life (Waardering v.h. leven als)

Ik zal eerst ingaan op de vier gebieden die in dit schema worden onderscheiden. Daarna zal ik terugkomen op de vraag waarom geluk gebruikt kan worden als meetinstrument voor kwaliteit van leven.

Het eerste gebied, de leefbaarheid van de omgeving betreft de kwaliteit van leven door levenskansen en externe kwaliteiten. Hierbij moet gedacht worden aan eigenschappen van de omgeving die bijdragen aan de kwaliteit van leven van een individu. Dit klinkt wellicht wat vaag, dus ik zal wat voorbeelden geven. Het is waarschijnlijk dat de kwaliteit van leven beter wordt naarmate iemand in een land woont waar het veilig is en waar genoeg te eten en te drinken is. Dit zijn factoren die op zich buiten jezelf liggen, het zijn aspecten van de leefomgeving. Hierbij kan ook gedacht worden aan bijvoorbeeld de welvaart van een land of de afwezigheid van corruptie, maar ook aan bijvoorbeeld de veiligheid van de wijk en de kwaliteit van de woning waarin iemand woont. Deze kijk op kwaliteit van leven wordt in vele onderzoeken en beleidsbeslissingen gehanteerd, zoals bijvoorbeeld bij beslissingen over de bouw van een nieuw soort woning in een bepaald gebied. Het hele idee van de moderne verzorgingsstaat is wellicht gebaseerd op deze visie op kwaliteit van leven, of is tenminste gericht op het garanderen van deze kwaliteit van leven.

Naast deze visie is er nog een heel andere kijk op kwaliteit van leven. Een tak van de wetenschap die zich met name concentreert op het tweede gebied van kwaliteit van leven is de

psychologie. Het gaat hier om het tweede “hokje” van het schema van R. Veenhoven, namelijk de levensvaardigheid van een persoon (life-ability). Ook dit gebied behoort tot de levenskansen van een persoon. Deze stelling is gebaseerd op de aanname dat persoonlijke eigenschappen en bekwaamheden bijdragen aan iemands kwaliteit van leven. Ze bieden als het ware kansen. Maar hoe werkt dit dan precies? Onder persoonlijke eigenschappen vallen bijvoorbeeld de gezondheid van een persoon, het uiterlijk en persoonlijkheidskenmerken als extravertie of doorzettingsvermogen. Al deze eigenschappen kunnen ertoe bijdragen dat iemands kwaliteit van leven toe- of juist afneemt. Zo is waarschijnlijk de kans om een goede baan te krijgen groter voor iemand die gezond, knap, extravert en intelligent is dan voor iemand die kampt met een (lichamelijke) handicap, niet zo intelligent, niet zo aantrekkelijk en ook nog eens introvert is. Dit brengt weer gevolgen met zich mee voor het inkomen voor iemand, wat weer gevolgen heeft voor de mate waarin iemand zijn wensen en behoeften kan vervullen, etc.

Het derde gebied is het nut van jouw leven voor anderen (utility of life). Dit gebied is wellicht het moeilijkst te bevatten, aangezien dit in onze (individualistisch ingestelde) maatschappij misschien het minst voor de hand ligt als je denkt aan kwaliteit van leven. Biologisch gezien draagt, wanneer ik me voort zou planten, mijn leven bij aan het voortbestaan van de mens als soort. Echter, ook meer bewuste acties die iemand verricht kunnen bijdragen aan het nut voor anderen. Zo kan iemand zijn leven in het teken zetten van een schoon milieu en zich daar voor inzetten door zelf milieubewust te leven of door een organisatie op te richten die strijdt voor een schoon milieu. We gebruiken deze visie vaak als we een oordeel moeten geven over anderen. Zo wordt bijvoorbeeld vaak gezegd dat iemand een goed leven heeft als deze persoon veel vrijwilligerswerk doet. Zijn of haar leven lijkt meer nut te hebben en dat wordt dan gezien als een kwaliteit van leven. Maar je hoeft geen wereldverbeteraar te zijn om je leven nuttig te maken voor anderen. Je kunt ook belangrijk, of nuttig zijn voor andere mensen door ze te steunen en vriendschap en liefde te bieden. Ook dan heeft het leven nut voor anderen.

Dan zijn we nu aangekomen bij het laatste gebied, de subjectieve beleving van de kwaliteit van het leven, de “appreciation of life” (waardering voor het leven als geheel). Dit is dan ook het gebied waarover mijn eigenlijke uitvoerende onderzoek zal gaan. In dit hokje plaats ik geluksbeleving. En hierbij ben ik dan ook aangekomen bij de reden waarom ik alle gebieden van kwaliteit van leven beschrijf en waarom ik dit schema zo belangrijk en verhelderend vind voor de uitleg van mijn benadering van geluk in dit onderzoek. Ten eerste is de indeling allesomvattend. Ik kan zelf geen aspecten van kwaliteit van leven bedenken die niet te plaatsen zijn binnen dit schema. Daarnaast vind ik het een heldere indeling omdat de gebieden enigszins ook verwijzen naar verschillende wetenschappelijke onderzoeksgebieden. Ook brengt het onderlinge verbanden aan het licht. Zo is het duidelijk dat de verschillende gebieden elkaar direct of indirect kunnen beïnvloeden. Omgevingsfactoren kunnen bijvoorbeeld leiden tot bepaalde innerlijke kwaliteiten en misschien ook wel omgekeerd. Daarnaast kunnen factoren uit de verschillende gebieden op elkaar inwerken of kunnen combinaties ervan weer inwerken op een ander gebied. Zo variëren ambities die je nodig hebt om gelukkig te worden enigszins met de omgevingseisen. In een individualistische samenleving is het bijvoorbeeld beter om zelfstandigheid te willen zijn dan in een collectivistische samenleving. Er is dus altijd sprake van een dynamiek binnen en tussen de gebieden.

Maar wat me nog het meest interesseert is dat van alle gebieden een pijl getrokken kan worden naar het vierde gebied, namelijk de waardering van het leven, het gebied waarin de term geluk geplaatst kan worden. Ik ga ervan uit dat alles wat te maken heeft met kwaliteit van leven en alles wat dus in één van de eerste drie hokjes geplaatst kan worden, invloed heeft op het subjectieve geluk (het laatste hokje). Dit is dan ook de reden waarom geluksonderzoek

zo belangrijk is. Het subjectieve geluk is als het ware de “uitkomst” van de totale kwaliteit van leven. Als je dus het geluk van mensen meet, meet je op de meest complete manier de kwaliteit van leven of het welzijn van mensen.

2.3 Is geluk meetbaar?

Een vraag die ik vaak te horen krijg met betrekking tot mijn onderzoek is hoe je geluk kunt meten. Op het eerste gezicht lijkt dat misschien een ingewikkelde kwestie. Het gaat immers om subjectieve ervaringen van mensen. Maar eigenlijk is het antwoord heel simpel: je vraagt het mensen gewoon. Eigenlijk is er geen andere betrouwbare mogelijkheid. Je kunt wel gaan raden aan de hand van hoe gelukkig je er iemand uit vindt zien, maar dan weet je natuurlijk nooit zeker of dat idee ook werkelijk klopt. Ook kun je bijvoorbeeld aan mensen in de omgeving vragen hoe gelukkig ze denken dat hun kennis, vriend of familielid is, maar dan weet je ook niet zeker of dit wel echt zo is. Het komt er dus op neer dat je de grootste kans hebt om het werkelijke geluk van iemand te meten door het rechtstreeks aan die persoon te vragen.

Het kan wel zo zijn dat algehele tevredenheid met het leven de beste manier is om kwaliteit van leven te meten, maar is deze manier goed genoeg om te gebruiken? Een belangrijke vraag is bijvoorbeeld of deze meting niet slechts een momentopname is. Zijn mensen in staat om een oordeel te geven over hun leven in zijn geheel? Is het niet zo dat mensen het ene moment zeggen dat ze heel gelukkig zijn en het volgende moment dat ze niet zo gelukkig zijn? Is het zo dat de huidige stemming van mensen beïnvloedt hoe ze hun leven over het algemeen beoordelen? Denk maar eens na over hoe je over het leven denkt op een dag waarop je chagrijnig of gedeprimeerd bent. Lijkt dan niet alles minder mooi? En omgekeerd geldt natuurlijk hetzelfde: als je heel vrolijk bent, lijkt dan niet alles mooier?

Volgens Meyers (1992) is dit geen groot probleem. De stemming van mensen heeft volgens hem wel enige invloed op de beoordeling van de algehele tevredenheid met het leven. En ook de betrouwbaarheid van de zelfbeoordeling wordt door de invloed van de stemming wel enigszins verlaagd, maar dit wil niet zeggen dat de beoordelingen onbruikbaar zijn. Het zijn immers de beste gegevens die we kunnen krijgen. Maar zoals ik al eerder zei is dit geen reden om te zeggen dat ze bruikbaar zijn.

Echter, uit herhaalde metingen van de zelfbeoordelingen van mensen over de mate van geluk blijkt dat deze metingen telkens weer hetzelfde beeld geven. Mensen hebben dus wel degelijk een idee over hoe gelukkig ze over het algemeen zijn, zelfs als ze zich op het moment van de meting meer of minder gelukkig voelen. Deze onderzoeksstrategie wordt ook al lang toegepast. In vele opinieonderzoeken is een vraag naar geluk opgenomen. De meest gebruikte methode is om mensen te vragen hoe gelukkig ze zijn op een schaal van 1 tot 10. Opvallend is dat deze meting uitermate stabiel blijkt te zijn. Je zou misschien verwachten dat allerlei (externe) invloeden deze meting vertroebelen, bijvoorbeeld de stemming van iemand op het moment van deze meting. Deze invloeden blijken echter zeer beperkt te zijn, aangezien uit verschillende onderzoeken is gebleken dat mensen op verschillende momenten en gedurende een lange periode dezelfde scores geven (Diener and Lucas, 1999). Dit houdt in dat mensen wel degelijk in staat zijn om hun emoties van het moment buiten het oordeel over het algehele leven te laten.

R. Veenhoven (2000) stelt dat deze techniek dan ook de beste methode is om kwaliteit van leven te kunnen meten. Alle andere manieren, zoals bijvoorbeeld het meten van de gezondheid van mensen in een land of het vaststellen van de welvaart, meten slechts een gedeelte van de kwaliteit van leven. Als je alle verschillende gebieden in één klap wilt meten,

dan moet je kijken naar de levenstevredenheid van mensen, de appreciation of life. Als de kwaliteit van leven op de andere gebieden niet goed is, dan is het hoogstwaarschijnlijk dat dit zich zal weerspiegelen in de waardering van het leven in zijn geheel.

Dit lijkt op zich een heel aannemelijke redenering, maar hoe kun je erachter komen of deze ook werkelijk klopt? Misschien is het nuttig om de vraag om te draaien. Als je aan mensen vraagt zichzelf een cijfer te geven aan hun geluk, hoe doen ze dat dan? Waar komt het antwoord op deze vraag vandaan? Drukken ze hun subjectieve gelukservaring rechtstreeks uit in een cijfer, of is er meer sprake van afweging of beredenering? Wat meet je nu eigenlijk als je deze vraag stelt?

Ook is hiermee nog niet de vraag beantwoord *hoe* mensen nu gelukkig worden. Door middel van de indeling van R. Veenvhoven hebben we misschien een idee op welke gebieden we moeten zoeken, maar welke factoren nu precies belangrijk zijn en welke niet, blijft nog onduidelijk. Middels dit literatuur en bronnenonderzoek wil ik de ideeën die hierover bestaan gaan verkennen.

3 Theorieën over het ontstaan van geluk

Er bestaan vanuit allerlei hoeken theorieën of ideeën over wat mensen gelukkig maakt en hoe. Deze theorieën en ideeën hebben betrekking op verschillende onderscheidingsniveaus. Een verklaringsniveau wat vaak gebruikt wordt in de media, wetenschap en populaire literatuur is dat op meso-niveau. Hier worden verklaringen voor geluk, of voorwaarden voor geluk gezocht in de omgeving van een persoon. Hierbij kun je bijvoorbeeld denken aan het idee dat factoren als de gezinssituatie of het opgenomen zijn in sociale netwerken belangrijk zijn voor de geluksbeleving van mensen. Deze verklaringen zouden ook wel geplaatst kunnen worden in het gebied van de leefbaarheid van de omgeving, het derde vakje in het schema van Veenhoven.

Het tweede verklaringsniveau dat je vaak tegenkomt is dat op macroniveau. Hieronder versta ik allerlei landelijke of maatschappelijke factoren die worden aangehaald als het gaat over voorwaarden voor geluk. Een voorbeeld hiervan is het idee dat de welvaart van een land sterk samenhangt met de geluksbeleving van mensen in dat land. Ook valt te denken aan factoren als (nationale) veiligheid of culturele normen en waarden. Ook dit niveau is te plaatsen in het eerste hokje, de leefbaarheid van de omgeving.

Ook zijn er verschillende ideeën over welke persoonlijke eigenschappen bijdragen aan het ontstaan of verwezenlijken van geluk. Dit zijn verklaringen op microniveau. Het ontstaan van geluk wordt gezocht bij het individu. Ideeën die hieronder vallen zijn bijvoorbeeld dat mooie mensen gelukkiger zijn of dat het geluk bij de domme is.

In de komende drie paragrafen wil ik gaan bespreken welke factoren vanuit de literatuur als belangrijk worden aangemerkt voor het geluk van mensen. Ik zal hierbij de indeling aanhouden van het schema van R. Veenhoven, wat ik heb weergegeven en besproken in de paragraaf: Geluk als een maat voor welzijn of kwaliteit van leven. Per gebied (1 t/m 3) zal ik dus nagaan van welke factoren bekend is dat ze invloed hebben op het laatste gebied 'waardering voor het leven als geheel'. Vervolgens zal ik ingaan op een aantal psychologische theorieën die betrekking hebben op de oorsprong van het geluksgevoel.

3.1 Leefbaarheid van de omgeving

3.1.1 Landelijke kenmerken

Omgevingsfactoren zijn tot op zekere hoogte van invloed op de geluksbeleving van mensen. Allereerst zal ik een aantal factoren bespreken op macroniveau die onderzocht zijn en besproken worden in de literatuur, zoals bijvoorbeeld de economische en politieke situatie van het land waar je in woont. Daarna zal ik ingaan op factoren op meso-niveau, zoals bijvoorbeeld de invloed van sociale contacten.

Heady en Wearing (1992) halen in hun boek "understanding happiness" het idee aan om via landelijke vergelijkingen te bekijken of er overeenkomsten zijn tussen landen die gelukkig, of juist ongelukkig zijn. Om overzicht te krijgen, hebben zij een indeling van landen gemaakt naar het gemiddelde gemeten geluk over de afgelopen 20 jaar. Zij komen tot de volgende indeling.

figuur 3.1.1a: geluk in verschillende landen

Gelukkig	Gemiddeld gelukkig	Minder gelukkig
Denemarken	Verenigde Staten	Hongarije
Zweden	Canada	Frankrijk
Zwitserland	Groot-Brittannië	Italië
Noorwegen	Finland	Spanje
Australië	Zuid-Afrika (blanken)	Portugal
Nederland	België	Griekenland
Ierland	West Duitsland	Japan
	Oostenrijk	Zuid-Afrika (gekleurd)

De meting van geluk is gedaan op een schaal van 1 tot 10 en de scores waarop de bovenstaande landen respectievelijk zijn ingedeeld zijn: 7.8 of hoger, tussen 7.0 en 7.7 en een gemiddelde lager dan een zeven. De vraag is nu natuurlijk wat deze landen volgens Heady en Wearing gemeen hebben, of wat ze juist onderscheidt. Democratische, welvarende en relatief egalitaire Noord- en West-Europese landen nemen alleen een plaats in in de meest gelukkige rij (Denemarken, Zweden, Noorwegen en Nederland). Welvarende, neutrale en democratische landen als Zwitserland en Australië staan ook in deze lijst. Wat Ierland hiertussen doet, is voor Heady en Wearing ook een beetje een raadsel.

Opvallend is dat de lijst minder gelukkige landen scherpe contrasten toont met de gelukkige landen. Op Frankrijk na hebben al deze landen een dictatoriaal, of anderzijds onderdrukkend verleden. Daarnaast behoren deze landen, op Frankrijk en Japan na, ook tot de minst welvarende landen in deze lijst met een relatief ongelijke inkomensverdeling.

Op basis van deze waarnemingen komen Heady en Wearing tot de volgende proposities:

- *Democratische landen die vrijheid van meningsuiting en civiele vrijheid waarborgen zijn gelukkiger dan landen met een dictatoriaal regime.*
- *Welvarende landen zijn gelukkiger dan minder welvarende landen*
- *Landen met relatief gelijke inkomensverdeling zijn gelukkiger dan landen met een ongelijke inkomensverdeling.*

(Heady and Wearing, 1992, understanding happiness, pp 101)

Met betrekking tot het belang van democratie voor geluk wijzen Heady en Wearing hier op eerder onderzoek door R. Veenhoven waarin gewezen wordt op de mogelijkheid dat er hier enige nuancering nodig is. Uit het onderzoek van Veenhoven blijkt dat het belang van democratie tot op zekere hoogte gerelateerd is aan de welvaart van een land. In minder welvarende landen is het belang van democratie minder belangrijk dan in welvarende landen. Dit kan verklaard worden door het verschil in prioriteiten. In minder welvarende landen heeft het streven materiele vooruitgang hogere prioriteit dan het streven naar democratie, terwijl in landen waar de welvaart hoog is, het ontbreken van democratie als een groot defect ervaren wordt (Veenhoven, 1998).

Het effect van democratie hangt waarschijnlijk ook samen met de hoge waardering voor zowel veiligheid als politieke en persoonlijke vrijheid. Mensen zijn gelukkiger in landen die fysieke en juridische veiligheid bieden. Minder duidelijke correlaties, maar nog steeds positief, zijn er met de sociale zekerheid die geboden wordt. Politieke vrijheid is juist weer sterk gecorreleerd aan het gemiddelde geluk in een land. Wellicht komt dit door de bescherming tegen onrecht en geweld die hieraan verbonden is. De correlaties met persoonlijke vrijheid zijn minder sterk, maar wel aanwezig. Een verklaring voor het belang van deze persoonlijke vrijheid kan zijn dat mensen daardoor in staat zijn te kiezen voor een bepaalde leefstijl die kan voldoen aan hun persoonlijke behoeften (Veenhoven, 1997).

Een bijzonder interessante en veel behandelde vraag in geluksonderzoek is of de theorie dat geld gelukkig maakt opgaat of niet. Volgens Heady en Wearing is dit tot op zekere hoogte het geval. Op basis van gegevens uit de "Wolddatabase of Happiness" (Veenhoven) kan gesteld worden dat hier de

wet van de verminderde meeropbrengst geldt. Dit houdt in dat de welvaart van een land zeker belangrijk is voor het gemiddeld gerapporteerde geluk in dat land, dus mensen gelukkiger worden naarmate het land waarin ze wonen welvarender is. Echter, op een gegeven moment neemt het belang van welvaart af. Het komt erop neer dat wanneer mensen genoeg geld hebben, meer geld nog maar weinig effect op het geluk heeft (Veenhoven 1989).

De derde factor die Heady en Wearing noemen is gelijkheid. Gegevens uit de “worlddatabase of happiness” laten een licht verband zien tussen inkomensgelijkheid in een land en geluk, namelijk dat landen met een gelijke inkomensverdeling gelukkiger zijn dan landen met een ongelijke inkomensverdeling en dat ook de spreiding van de geluksscores kleiner is in die landen. Met andere woorden: in landen met een gelijke inkomensverdeling is de gemiddelde geluksscore hoger en is ook het geluk beter verdeeld (Veenhoven 1990).

Ook andere vormen van gelijkheid zijn van belang voor het geluk van mensen in een bepaald land. Zo blijken seksegelijkheid en de afwezigheid van klassenongelijkheid positief gecorreleerd te zijn aan geluk. Deze correlaties zijn zelfs sterker dan die van inkomensgelijkheid. Sociale ongelijkheid leidt vaak tot frustraties en beperkingen, wat niet ten goede komt aan het geluk van de bevolking (Veenhoven, 1997).

Een andere factor die Veenhoven noemt is het culturele klimaat van een land. Hieronder verstaat hij onder andere het verstrekken van educatie en informatie. Ondanks het feit dat er na controle van economische welvaart geen correlatie meer overblijft, spreekt hij het vermoeden uit dat deze factoren wellicht van belang zijn voor het geluk van een bevolking. Hetzelfde geldt eigenlijk voor de waardenoriëntatie van een land. Vaak wordt het vermoeden geuit dat de toenemende individualisering vergaande negatieve gevolgen heeft voor het welzijn van de mens. Veel critici stellen dan ook dat de toenemende individualisering uiteindelijk zal leiden tot een ongelukkige bevolking. Ook ander kenmerken van de moderne maatschappij leiden vaak tot dit soort kritiek. Met name industrialisatie, urbanisatie, toenemende bevolkingsgroei en dus een dichtere populatiedichtheid worden vaak als bronnen van ongeluk gezien, omdat wordt aangenomen dat ze tegen de “ware aard” van de mens in gaan. Geluk wordt geassocieerd met hechte, kleine traditionele gemeenschappen die op elkaar letten en voor elkaar zorgen. Echter, dit idee wordt niet bevestigd door de huidige data. De meest geïndustrialiseerde, geïnformaliseerde individualistische en geurbaniseerde landen staan aan de top met de gelukkigste inwoners.

Culturele waarden en normen

Eerder heb ik al gezegd dat eventuele culturele waarden en normen misschien een rol kunnen spelen in de geluksbeleving van mensen en dat ik deze dan ook onder macrofactoren zou plaatsen. Ook Heady en Wearing gaan in op deze verklaringsstrategie. Zij benaderen dit verklaringsniveau alleen op een andere manier dan dat ik zelf voor ogen had. Een voorbeeld van een culturele verklaring voor de verschillen in geluk tussen landen is dat het in het ene land misschien meer gepast is om te zeggen dat je heel gelukkig bent, terwijl het in het andere land meer gepast is om bescheiden te zijn over jezelf en dus ook over je geluk. Volgens Heady en Wearing zijn dit soort verklaringen weinig waardevol, aangezien ze moeilijk te bewijzen zijn en eigenlijk niets echt verklaren, behalve dat je niet precies weet waar verschillen tussen landen vandaan komen. Echter, de invloed van culturele normen en waarden bij geluksbeleving ligt naar mijn idee niet in de verschillen tussen de mate van geluk van landen, maar meer op het gebied van de voorwaarden van geluk. Het lijkt me bijvoorbeeld redelijk aannemelijk dat in sommige landen een hecht familiecontact van belang is voor het geluk van mensen, terwijl in een ander land een grote vriendenkring belangrijker is. Dit hoeft dan op zich niet te leiden tot verschillen in geluk tussen landen, maar dat wil ook niet zeggen dat deze factoren geen rol spelen in de geluksbeleving.

Meyers wijst hier op de invloed van cultuur op de relaties die mensen vormen. Hij maakt hier een indeling in geïndustrialiseerde Westerse culturen en Aziatische en Derde Wereld culturen. Respectievelijk leggen deze culturen meer de nadruk op individualisme ofwel collectivisme. Dit heeft zowel gevolgen voor het zelfbeeld dat iemand heeft als voor de sociale relaties die iemand ontwikkelt. In culturen waar het individualisme voorop staat, ontwikkelen mensen een zelfbeeld dat redelijk onafhankelijk is van anderen. Dit heeft tot gevolg dat individualisten zich vrij voelen om zich los te maken van hun werk, thuis, kerk en familie in hun zoektocht naar betere mogelijkheden voor zichzelf (Meyers 1999). Mensen die opgroeien in een collectivistische cultuur, ontlenen hun identiteit veel

meer aan hun sociale omgeving, aan de netwerken waartoe ze behoren. Waarden als trouw of loyaliteit en verantwoordelijkheid worden meer centraal gesteld. Dit heeft tot gevolg dat mensen zich niet snel zullen losmaken van hun sociale netwerken. Terwijl in individualistische culturen de nadruk ligt op onafhankelijkheid, wordt in collectivistische culturen de onderlinge afhankelijkheid van mensen als zeer essentieel gezien. Over het algemeen kan gezegd worden dat mensen in collectivistische minder sociale contacten hebben, maar dat deze hechter en langduriger zijn.

Deze culturele verschillen hebben volgens Meyers gevolgen voor de geluksbeleving van mensen doordat mensen zich goed voelen bij verschillende dingen. Zo wordt een goed gevoel in de Verenigde staten gekoppeld aan gevoelens die losstaan van anderen, bijvoorbeeld trots (Kitayama, Markus en Matsumoto 1995). In collectivistische landen wordt een goed gevoel gekoppeld aan gevoelens van interpersoonlijk contact, bijvoorbeeld vriendschappelijke gevoelens.

Dit is eigenlijk ook het meest voorkomende voorbeeld van verschillen tussen culturen. Echter, het gaat mij om het idee erachter, namelijk dat culturele normen en waarden ervoor kunnen zorgen dat er verschillend bestaan in de voorwaarden voor geluk. Er moet dan ook een onderscheid gemaakt worden tussen de werkelijke determinanten van geluk en de gepercipieerde determinanten. Zo op het eerste gezicht lijkt het dat in collectivistische landen gevoel van saamhorigheid de oorzaak zijn van geluk, terwijl in individualistische culturen gevoelens van zelfstandigheid gelukkig maken. Dit zijn echter gepercipieerde determinanten. De werkelijke determinanten liggen hieraan ten grondslag. Een werkelijke determinant zou in dit voorbeeld wellicht gezocht moeten worden in het aansluiten bij je omgeving. Als je persoonlijke waarden aansluiten bij de waarden die in je omgeving gelden, zul je waarschijnlijk respect en steun vanuit je omgeving ontvangen. Je gerespecteerd en gesteund voelen zouden dus hier de werkelijke determinanten van geluk kunnen zijn.

Plaats in de samenleving

Ook de invloed van de sociale status die iemand heeft, is niet vergeten binnen dit onderzoeksterrein. Vaak zijn factoren als inkomen en opleiding gecombineerd met deze factor om een gecombineerde maat te creëren. Deze factoren zullen later afzonderlijk aan bod komen bij de bespreking van levensvaardigheden van een persoon.

In een onderzoek dat uitgevoerd is in 1984 door Haring, Stock en Okun werd een correlatie van .20 gevonden tussen geluk en een gecombineerde maat, terwijl de correlatie tussen alleen sociale status en geluk een correlatie bestond van .11. Uit meer recent onderzoek komen lagere correlaties naar voren (Argyle, 1999). Het verband wordt echter sterker in gebieden waar een economische depressie heerst. Ook is opvallend dat het verband sterker wordt als aan mensen gevraagd zichzelf in te delen bij een bepaalde klasse. Ten slotte is het verband sterker in landen waar een grote inkomensongelijkheid is. Vergelijk hier de percentages mensen die zeggen erg gelukkig te zijn, ingedeeld naar sociale klasse in India en Australië:

Figuur 3.1.1b: Sociale klasse en inkomensongelijkheid

Percentage “erg gelukkig”

	Hoge klasse	Hogere midden klasse	Laagste klasse
India	58	18	1
Australië	58	47	33

Bron: Cantril 1965. In : Argyle, 1999, pp. 356

De verschillen in India, waar een grote inkomensongelijkheid is, zijn veel groter. Mensen in hogere sociale klassen zijn duidelijk gelukkiger en het behoren tot de laagste sociale klasse is in India blijkbaar fataal voor het geluk van mensen. In Australië zijn de verschillen veel

kleiner en bovendien zegt een groot deel van degenen die tot de laagste klasse behoren toch erg gelukkig te zijn.

3.1.2 Directe sociale omgeving

Naast deze nationale factoren en de plaats die iemand inneemt in de samenleving is ook zeker de directe sociale omgeving van een persoon van invloed op zijn geluk. Met name Meyers benadrukt sterk het belang van hechte relaties voor de geluksbeleving van mensen. Hij spreekt dan ook van de menselijke behoefte om ergens bij te horen, een eigenschap die door de evolutie van de mens, als overlevingsstrategie, diep in ons geworteld ligt (Meyers, 1999). Ook gedurende levensjaren zijn mensen afhankelijk van anderen en is het belang van relaties met anderen groot. Meyers wijst hier op de verschillende hechtingspatronen van Erikson (1963) en Ainsworth (1997) die gevormd worden gedurende de eerste levensjaren en gevolgen hebben voor de relaties die gedurende de rest van het leven worden aangegaan.

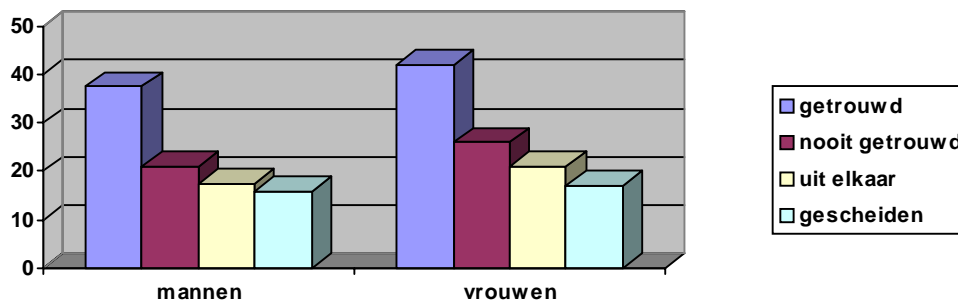
Ook is er veel onderzoek verricht naar het eventuele verband tussen hechte relaties en gezondheid. Hierbij worden veelal mensen gevolgd die een ernstige ziekte hebben, of hebben gehad. De conclusie van dit soort onderzoek laat veelal zien dat mensen die beschikken over veel of hechte sociale contacten over het algemeen minder gezondheidsklachten hebben, of gezonder zijn. De verklaring hiervoor kan liggen in het feit dat mensen met hechte banden (bijvoorbeeld een levenspartner) over het algemeen gezonder leven (Idler en Kasl, 1992). Ook kan het hebben van sociale steun een positieve uitwerking hebben op het immuunsysteem. Dit verschijnsel is ook waargenomen bij kankerpatiënten (Baron et al. 1990).

Zoals al enigszins te verwachten valt na de bovenstaande informatie, blijkt er ook een verband te bestaan tussen subjectieve geluksbeleving en de aanwezigheid van hechte relaties. Uit bijvoorbeeld een enquête van het “National Opinion Research Center” (Burt 1986) bleek dat mensen die vijf of meer mensen konden noemen met wie ze belangrijke zaken konden bespreken, 60 procent meer kans hebben om zich “zeer gelukkig” te voelen.

Een ander bewijs voor het belang van hechte relaties dat Meyers aanvoert is dat er een duidelijke samenhang blijkt te zijn tussen subjectieve geluksbeleving en al dan niet getrouwd zijn. In de onderstaande figuur zijn de uitkomsten te zien van het “General Social Survey” met betrekking tot de relatie tussen burgerlijke staat en geluk.

Figuur 3.1.2a Burgerlijke staat en geluk

Percentage “erg gelukkig”

Bron: Data van 31,901 respondenten van de “General Social Survey, National Opinion Research Center, 1972 tot 1994.

Hieruit valt duidelijk op te maken dat mensen die getrouwd zijn veel vaker aangeven dat ze erg gelukkig zijn, vergeleken met andere groepen. Ook opvallend in deze figuur is dat vrouwen over het algemeen vaker zeggen erg gelukkig te zijn dan mannen. Voor de categorieën “uit elkaar” en “gescheiden” zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen minder groot. De vraag waarom deze verschillen er zijn, blijft hier onbeantwoord. Wel kan de conclusie getrokken worden dat getrouwde mensen inderdaad opvallend vaak “erg gelukkig” zijn, in vergelijking met de andere groepen. Deze conclusie is in overeenstemming met tal van andere onderzoeken naar de relatie tussen het huwelijk en geluk.

Hiermee is echter nog geen verklaring voor dat verband gegeven. Meyers voert deze gegevens op als argument voor het belang van hechte sociale banden in het algemeen, maar dit hoeft niet automatisch het geval te zijn. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat mensen die erg gelukkig zijn, een grotere “kans” hebben om te trouwen. Echter, als dit zo zou zijn, dan zou je verwachten dat mensen die minder gelukkig zijn op een latere leeftijd trouwen. Dit zou tot gevolg hebben dat naarmate de leeftijd van mensen toeneemt, het gemiddelde geluk afneemt. Het gemiddelde geluk van de gehuwden zou immers omlaag gehaald worden door de nieuwe, “ongelukkige” gehuwden en het geluk van de achtergebleven groep ongehuwden zou ook dalen, aangezien de minst gelukkigen het langst alleen blijven (Mastekaasa, 1995). Deze voorspelling is echter niet in overeenstemming met de cijfers, dus misschien is het huwelijk wel een bron van geluk.

Verder gebruikt Meyers het belang van hechte relaties als waarschuwing tegen het toenemende individualisme en het afnemende gemeenschapsgevoel in de huidige samenleving. Deze kritiek wordt door velen gedeeld en vaak worden hiervoor dezelfde argumenten aangehaald als de toenemende criminaliteit, gerapporteerde depressie en eenzaamheid. Het is echter maar de vraag of dit de directe gevolgen zijn van individualisme. Daarnaast is in hierboven al besproken dat mensen in de meest geïndustrialiseerde, geïnformatiseerde individualistische en geurbaniseerde landen juist bijzonder gelukkig lijken te zijn.

3.2 Levensvaardigheid van een persoon

Hier zal ik ingaan op de eventuele invloed van “objectieve” persoonskenmerken, zoals bijvoorbeeld sekse, de leeftijd van een persoon, het inkomen etc. Je zou je hier af kunnen vragen of een aantal van deze kenmerken, zoals bijvoorbeeld sekse, wel echt thuishoren in het hokje aangezien het belang van deze kenmerken wellicht een oorsprong heeft in culturele normen, waarden, opvattingen en regels. Ik heb er echter voor gekozen om deze factoren hier te plaatsen omdat ze gezien worden als kenmerken van een persoon en niet van de maatschappij.

Er zijn een aantal factoren waarvan gedacht wordt dat ze verband houden met de subjectieve geluksbeleving van mensen en die veelvuldig zijn onderzocht. Dit zijn vaak factoren die logischerwijs een rol lijken te spelen in de geluksbeleving van mensen. Het is echter maar de vraag of en waarom deze factoren belangrijk zijn voor geluk. Ik zal achtereenvolgens een aantal van deze factoren bespreken. Ik zal eerst een aantal factoren bespreken die samenhangen met de individuele karakteristieken van een persoon en vervolgens op factoren die meer in verband staan met de individuele positie in de maatschappij.

Gezondheid

De eerste factor die altijd genoemd wordt is gezondheid. Deze factor blijkt ook heel belangrijk te zijn voor de subjectieve geluksbeleving van mensen. Echter, hier moet een belangrijke kanttekening geplaatst worden:

“(...) health status is more strongly related to psychological distress than well-being” (Headey, Holmstrom and Wearing, 1985).

Dit wil eigenlijk zeggen dat als mensen gezond zijn, dit weinig invloed heeft op de subjectieve geluksbeleving, maar dat gezondheid pas een rol gaat spelen zodra iemands gezondheid niet zo goed is. Dus gezond zijn maakt niet gelukkig, maar ongezond zijn maakt wel ongelukkiger.

Intelligentie

Intelligentie (zoals gemeten in een IQ-test) hangt, wellicht enigszins verrassend, niet erg sterk samen met de geluksbeleving van mensen (Veenhoven, 1997). De reden waarom over het algemeen gedacht wordt dat intelligentie belangrijk is voor geluk is dat intelligentie vaak gepaard gaat met een hoger opleidingsniveau, wat weer gepaard gaat met een hogere functie, een hoger inkomen en een hogere sociale status. Deze factoren tezamen zorgen voor een lichte correlatie. Een andere reden waarom er enig verband lijkt te zijn is omdat ook sociale vaardigheden onder intelligentie worden gerekend. En er wordt wel een verband aangetroffen tussen sociale vaardigheden, of assertiviteit en geluksbeleving (Veenhoven, 1997).

Fysieke aantrekkelijkheid

Tenslotte heb ik al aangegeven dat ook fysieke aantrekkelijkheid bij zou kunnen dragen aan de geluksbeleving van mensen. Uit verschillende onderzoeken blijkt dit ook een kleine bijdrage te leveren. Met name bij jonge vrouwen blijkt dat ze gelukkiger zijn als ze fysiek aantrekkelijk zijn. Agnew (1984) wijdt dit aan de populariteit die vaak samengaat met aantrekkelijkheid. Niet alleen zijn aantrekkelijke jonge vrouwen populairder bij de andere sekse, maar ook bij bijvoorbeeld werkgevers en leraren, wat kan leiden tot succes in studie en werk.

Leeftijd

Naast deze individuele karakteristieken zijn er een aantal factoren die niet los gezien kunnen worden van de maatschappij waarin iemand leeft. Zo is het effect van iemands leeftijd sterk gebonden aan de ideeën die er over leeftijd bestaan in de maatschappij. Wanneer je erover na gaat denken zonder naar correlaties of andere onderzoeksgegevens te kijken kun je eigenlijk twee kanten op redeneren. Zo lijkt het aannemelijk dat mensen naarmate ze ouder worden meer ervaring hebben met de dingen die ze gelukkig maken en daarom gelukkiger zijn. Ook is het misschien zo dat met het ouder worden veel doelen bereikt zijn en het gevoel dat je jezelf moet bewijzen minder wordt. Dit kan ook bijdragen aan een hoge geluksbeleving. Echter, net het klinkt net zo aannemelijk te stellen dat het geluk met de jaren afneemt, aangezien in de huidige samenleving jeugdigheid centraal wordt gesteld. Ook verliest men over het algemeen met het ouder worden steeds meer vrienden, familie en kennissen, wat wellicht negatieve effecten heeft op de geluksbeleving. Maar wat is nu waar? Wat valt er op te maken uit eerder verkregen data?

Uit eerder onderzoek kan worden geconcludeerd dat er een positief verband bestaat tussen het aantal levensjaren en geluksbeleving. Mensen worden dus over het algemeen gelukkiger naarmate ze ouder worden. Het is echter de vraag waarom dit zo is. Je zou wellicht verwachten dat oudere mensen ongelukkiger zouden zijn, aangezien ze met meer “problemen te kampen hebben”. Zo hebben ouderen vaak een lager inkomen dan voorheen, de gezondheid gaat achteruit en veel ouderen raken hun partner kwijt. En ondanks dat alles blijken ze toch gelukkiger te zijn. Hiervoor zijn een aantal verklaringen te geven, die over het algemeen

gebaseerd zijn op één van de bovenstaande theorieën. Zo stelt bijvoorbeeld Felton (1987) dat oudere mensen over het algemeen lager opgeleid zijn en lagere verwachtingen hebben. Daarnaast zijn zij misschien sneller tevreden of meer bezig met puur overleven. Rodgers (1976) heeft onderzoek gedaan waaruit bleek dat ouderen lagere aspiraties hebben en dat het verschil tussen aspiraties en bereikte doelen kleiner is.

Sekse

De andere factor die ik vaak ben tegengekomen in de literatuur is sekse. Zijn mannen gelukkiger dan vrouwen, of omgekeerd? Het antwoord op deze vraag is dat er weinig verschil is en dat de verschillen per land variëren, dus dat in het ene land mannen gelukkiger zijn en in het andere land vrouwen (Veenhoven, 1997). Dit wil niet zeggen dat er geen verschillen zijn tussen mannen en vrouwen op het gebied van geluksbeleving. Volgens Nolen-Hoeksema en Rusting (1999) zijn er wel degelijk verschillen in emoties, gedrag en psychische stoornissen. Echter, deze verschillen leiden dus blijkbaar niet tot grote verschillen in de subjectieve geluksbeleving zoals deze opgevat wordt binnen dit onderzoek.

Opleiding

Een volgende factor die een rol kan spelen in geluksbeleving is opleiding. Zijn hoger opgeleide mensen gelukkiger dan laag opgeleide mensen? Hierover kan ik kort zijn: ja, uit verschillende statistieken blijkt er een verband te bestaan. Opvallend is dat er wel een positieve relatie waarneembaar is tussen opleiding en positieve affecten, maar geen verband met negatieve affecten (Bradburn 1969). Dit wil zeggen dat hoger opgeleide mensen meer positieve gevoelens ervaren dan lager opgeleide mensen, maar dat lager opgeleide mensen niet meer negatieve gevoelens ervaren dan hoger opgeleide mensen.

Daarnaast is er nog een opvallend verschil in het effect van opleiding op geluk tussen landen. In landen met een hoog nationaal inkomen is het effect kleiner dan in landen met een laag nationaal inkomen (Veenhoven et al. 1994). Dit houdt in dat het opleidingsniveau belangrijker voor geluk is naarmate het land waarin je woont armer is.

Deze factor hangt echter sterk samen met twee andere factoren, namelijk de sociale klasse waartoe iemand behoort en de hoogte van het inkomen. De belangrijkste verklaring voor het verband tussen opleiding en geluk is dan ook dat een hoge opleiding over het algemeen een hoger inkomen en een hogere sociale status met zich meebrengt..

Inkomen

De relatie tussen het inkomen en geluk is veelvuldig onderzocht. De uitkomsten van deze onderzoeken verschillen onderling enigszins, maar deze verschillen zijn niet groot. Over het algemeen wordt er een licht positief verband gevonden tussen geluk en inkomen. Echter, er is hier sprake van de wet van de verminderde meeropbrengst (Argyle, 1999). Dit houdt in dat naarmate iemand over meer gaat verdienen, geld steeds minder belangrijk wordt voor de subjectieve geluksbeleving. Met andere woorden: op een gegeven moment heb je blijkbaar genoeg en maakt *meer* niet gelukkiger. De verklaring voor dit lichte verband ligt voor de hand: mensen met een hoger inkomen hebben een hogere levensstandaard, beter voedsel, betere huizen, transportmiddelen, betere opleidingen, vrijetijdsbestedingen en toegang tot betere medicijnen. Dit heeft tot gevolg dat mensen met meer inkomen een betere lichamelijke en geestelijke gezondheid hebben, wat weer van invloed is op het geluk.

Werk

Inkomen hangt natuurlijk samen met het werk dat iemand heeft. Het is dan ook te verwachten dat het hebben van werk belangrijk is voor geluk, omdat men anders geen of weinig inkomsten heeft. Maar zijn er nog andere redenen die het hebben van werk belangrijk maken?

Het feit dat werk belangrijk is voor het geluk van mensen blijkt uit verschillende onderzoeken naar de gevolgen van werkloosheid en met pensioen gaan voor geluk. Hieruit komt naar voren dat mensen die werkloos zijn minder vaak tevreden zijn met hun leven dan mensen die een baan hebben (Inglehart (1990). Dit effect is groter bij bepaalde groepen werklozen en onder bepaalde omstandigheden. Zo lijken de effecten van werkloosheid groter wanneer er sprake is van een grote werkgelegenheid, waarschijnlijk omdat het werkloos zijn dan meer gezien wordt als een persoonlijk falen. Daarnaast heeft langdurige werkloosheid een groter effect op geluk dan een korte periode van werkloosheid. Verder blijkt uit een Amerikaans onderzoek dat het effect van werkloosheid op geluk groter is bij de hoog opgeleide Afro-Amerikaanse stedelijke bevolking (Palisi, 1987). Ook is het effect groter bij mannen, alleenstaanden en bij de arbeidersklasse (Veenhoven et al., 1994).

Twee andere groepen die interessant zijn in het onderzoek naar het effect van werk op geluk zijn gepensioneerden en huisvrouwen. Zij blijken niet ongelukkiger te zijn dan mensen die (betaald) werken. Het is zelfs zo dat gepensioneerden over het algemeen juist gelukkiger zijn. Echter, onder de voorwaarden dat het pensioen vrijwillig is, zij in een goede gezondheid verkeren, het inkomen niet te veel gedaald is en dat zij actieve activiteiten en interesses hebben (Argyle, 1996).

Vrijtijdsbesteding

Het lijkt misschien een beetje vreemd om de vrijtijdsbesteding als levensvaardigheid te zien. Echter, zo vreemd is dat naar mijn idee niet. Wat je in je vrije tijd wilt doen en hoe je dat indeelt is niet altijd even vanzelfsprekend. Niet iedereen slaagt erin zijn vrije tijd op een bevredigende manier in te richten. De vrijtijdsbesteding van mensen blijkt een belangrijke factor voor geluk te zijn. De correlatie tussen tevredenheid over vrijtijdsbesteding en geluksbeleving is .40 en na correcties voor werk, sociale klasse etc. .20 (Veenhoven et al. 1994). De correlaties zijn sterker voor degenen die niet werken, mensen met een hogere inkomen of sociale klasse en getrouwde mensen zonder inwonende kinderen (Zuma, 1989). Niet alleen de tevredenheid met vrijtijdsbesteding van mensen is van belang, ook de manier waarop deze wordt ingevuld hangt samen met geluk. Tijd die actief en in interactie met anderen wordt doorgebracht blijkt het meeste geluk met zich mee te brengen. Met name mensen die vrije tijd besteden aan vrijwilligerswerk zijn gelukkiger. Mensen die daarentegen veel tijd besteden aan tv-kijken, zijn ongelukkiger. Dit wil niet zeggen dat tv-kijken op zich ongelukkig maakt, maar wellicht dat meer mensen tv kijken als ze niks beters te doen hebben (Argyle 1999).

Religie

Een volgende factor die ik hier wil bespreken is religie. Veel mensen zijn ervan overtuigd dat niets sterker samenhangt met geluk dan religie, maar net zoveel mensen zijn sterk van mening deze twee dingen absoluut los van elkaar staan. Binnen het geluksonderzoek is er ook verdeeldheid over de vraag of religie van belang is voor de geluksbeleving van mensen. Op het eerste gezicht lijkt er misschien een verband te bestaan: mensen die overtuigd christelijk zijn, scoren hoger op geluksvragen dan mensen die niet-religieus of gematigd religieus zeggen te zijn. Echter, mensen die zeggen het gevoel te hebben dat ze een doel en betekenis in het leven vinden scoren over het algemeen hoog bij geluksmetingen, of ze nu christelijk zijn of niet (Headey en Wearing, 1992).

De samenhang die wordt gevonden tussen religie en geluk kan dan ook makkelijk verklaard worden aan de hand van andere factoren. Zo gaat over het algemeen religie samen met naar de kerk gaan en actief bezig zijn in de gemeenschap. Aangezien het invullen van vrije tijd op een actieve manier en in contact met anderen bijdraagt aan het geluk, zou dit deze samenhang kunnen veroorzaken. Ook is het mogelijk dat religieuze mensen over het algemeen gezonder

zijn, wat vooral te wijten is aan het feit dat ze minder drinken, roken en minder vaak een promiscue seksleven hebben (Argyle, 1999).

Etniciteit

Etniciteit blijkt volgens Argyle weinig effect te hebben op geluk. Er lijkt in eerste instantie wel een verband te zijn, maar dit verband vervalt bijna geheel wanneer gecorrigeerd wordt op inkomen, opleiding en beroepsfunctie. Het subjectieve geluk ligt gemiddeld genomen dus wel lager bij etnische minderheden, maar dat komt vooral doordat zij over vaker over een lager inkomen, opleiding en functie beschikken (Argyle, 1999). Het is alleen de vraag of dit overal geldt. Wanneer een in land discriminatie niet wordt geaccepteerd, dan speelt etniciteit misschien niet zo'n grote rol in de geluksbeleving van mensen. Als discriminatie echter diep in de maatschappij geworteld is en etniciteit een grote rol speelt in het dagelijks leven van mensen, lijkt het me niet meer dan logisch dat dit zich uit in het geluk dat mensen ervaren. Het verband tussen etniciteit en geluk zal dan waarschijnlijk niet geheel verdwijnen wanneer gecorrigeerd wordt op inkomen, opleiding en beroepsfunctie.

Ten slotte zijn er nog de karaktereigenschappen van een persoon die van belang lijken te zijn op de geluksbeleving. Uit onderzoek van Heady en Wearing (1992) is bijvoorbeeld gebleken dat mensen die extravert zijn hoger scoren op geluksmetingen. Waarom dit zo is en welke eigenschappen nog meer belangrijk lijken te zijn, zal ik bespreken in de volgende paragrafen.

3.3 Psychologie en geluksbeleving

In de voorgaande paragrafen heb ik een overzicht gegeven van de verbanden die in eerder onderzoek zijn gevonden tussen geluk en factoren op individueel, omgevings- en landelijk niveau. In de komende paragrafen zal geluk bekeken worden vanuit een heel andere invalshoek, namelijk de psychologie. Het gaat hier dan ook met name over de vraag waar geluk als gevoel vandaan komt. Welke interne, psychologische processen zorgen ervoor dat we een tevreden of gelukkig gevoel hebben?

3.3.1 *Gelukkig door het bereiken van doelen*

Als je mensen vraagt wat hun geluk zou kunnen verhogen, heeft het antwoord vaak te maken met het bereiken van doelen. Er zijn dan ook verschillende theorieën die stellen dat het bereiken van doelen ten grondslag ligt aan de geluksbeleving. Deze worden ook wel de goalmodellen genoemd. Vanuit deze hoek wordt gesteld dat persoonlijkheid niet alleen karaktereigenschappen omvatten, maar ook de doelen waarnaar een persoon streeft. De inhoud van de doelen, de manier waarop ernaar wordt gestreefd en het succes of falen erin hebben allen een effect op de subjectieve geluksbeleving van iemand. Volgens Emmons (1986) worden positieve emoties geassocieerd met het streven naar doelen, behaalde doelen in het verleden en de moeite die het gekost heeft om een doel te behalen. Negatieve emoties worden geassocieerd met het idee dat het bereiken van een doel onwaarschijnlijk is en met tegenstrijdigheden en ambivalenties tussen aspiraties. Levenstevredenheid is gerelateerd aan het belang van het streven, de verwachting van succes en overeenstemming tussen aspiraties. Ook een theorie die onder deze categorie valt is dat personen verschillende probleemoplossende strategieën gebruiken om hun doelen te bereiken. De doelen die een persoon heeft zijn zowel afhankelijk van zijn of haar eigen behoeften als van levensomstandigheden en de verwachtingen vanuit de cultuur om hem of haar heen. Mensen die een hoge score van geluksbeleving hebben, hebben effectieve strategieën ontwikkeld om hun doelen te bereiken, binnen de grenzen van de levensomstandigheden en culturele verwachtingen (Cantor, 1994).

Diener en Fujita (1995) voegen hieraan toe dat verschillende factoren alleen een rol spelen als ze van belang zijn voor het bereiken van iemands persoonlijke doelen. Als de doelen van iemand overeenkomen met de bronnen die hij of zij heeft om deze te bereiken, is er sprake van een hoge subjectieve geluksbeleving. Een voorbeeld is geld: als het tot iemands persoonlijke doelen behoort rijk te worden, dan heeft het hebben van veel geld een grote invloed op iemands geluk.

Wellicht hebben de doelen die iemand zich stelt wel invloed op het ervaren geluk. Maar wanneer treden deze geluksgevoelens dan op? Gaat het om het bereiken van doelen, of het in het vooruitzicht hebben dat je een doel gaat bereiken? En wat gebeurt er als een doel is bereikt?

Een van de theorieën die hier een verklaring voor kan geven is de meervoudige discrepantie theorie (Michalos, 1980, 1985). Deze stelt dat mensen gelukkiger zijn naarmate het verschil kleiner is tussen idealen, aspiraties of doelen en de huidige situatie. Als mensen dus hoge doelen gesteld hebben en het lukt niet om deze te bereiken, zal dat leiden tot een ontevreden gevoel over het leven. Vanuit deze visie lijkt het dus verstandiger om geen hoge doelen voor jezelf te stellen, want dat kan alleen maar leiden tot teleurstelling en ongeluk. Dit is echter een illusie. Het stellen van hogere doelen voor jezelf dan de plaats waarop je nu bevindt kan heel bevredigend zijn. Het bereiken van gesteld doel geeft immers een goed gevoel. De kunst

is dus om jezelf wel hogere doelen te stellen, maar op een manier dat je dat doel uiteindelijk wel kunt bereiken door het stellen van verschillende tussendoelen.

Een tweede benadering, de aanpassingstheorie (Brickman, Campbell and Janoff-Bulman, 1970; Helson, 1964) stelt dat geluk relatief is aan eerdere ervaringen. Dit houdt in dat we een aanpassingslevel vaststellen, een neutraal punt dat is gebaseerd op eerdere ervaringen. Dit is een verklaring voor het gelijk blijven van het geluk over de jaren. Als de situatie verbetert, voel je je dus even iets gelukkiger, maar al snel wordt de verbeterde situatie als normaal gezien en verlangt men naar een nog betere situatie, waardoor het ervaren geluk weer hetzelfde is. Deze benadering bouwt dus verder op de eerste benadering: de doelen verschuiven naarmate verbeteringen optreden (het verschil tussen doel en huidige situatie blijft dus hetzelfde).

Headey en Wearing (1992) stellen echter dat deze theorieën niet opgaan. Beide theorieën berusten op de aanname dat verwachtingen en aspiraties, en verschillen tussen deze referentiestandaarden en percepties van iemands huidige successen, causaal gerelateerd zijn aan levenstevredenheid. Het ervaren geluk wordt dus veroorzaakt door het kleine verschil tussen verwachtingen of aspiraties en huidige situatie (successen). Juist deze causale relaties lijken volgens Headey en Wearing niet op te gaan. Zij hebben deze veronderstelde relaties getoetst aan de hand van een tweezijdig causaal model en daaruit bleek dat verwachtingen en aspiraties juist primaire consequenties zijn van levenstevredenheid en dus geen oorzaak. Dit houdt in dat mensen die gelukkig zijn slechts even gelukkig willen blijven (of maar een beetje gelukkiger willen worden). Zij stellen wel hoge standaarden, maar niet zo hoog dat er grote verschillen ontstaan tussen verwachtingen of doelen en de huidige situatie.

Over de causale relatie tussen doelen en geluk wordt dus nog getwist. Misschien bestaat er dus wel een verband tussen geluk en het stellen of bereiken van doelen, maar moet de oorsprong ergens anders gezocht worden. Misschien is gelukkig, of ongelukkig, zijn wel een gevolg van ons karakter. Hoe vaak nemen mensen zich wel niet voor om socialer, aardiger en zelfverzekerder te zijn? Heeft het nut om dit soort voornemens te hebben, of is dat slechts een verloren moeite?

3.3.2 Persoonlijkheidskenmerken die samenhangen met hoge geluksscores

Het idee dat geluksbeleving samenhangt met bepaalde karaktereigenschappen lijkt wellicht een redelijk logische uitspraak. Maar welke karaktereigenschappen zijn dan belangrijk?

Meyers (1992) haalt het belang van persoonlijkheidskenmerken aan bij het ontstaan van geluk. Hij noemt 4 belangrijke eigenschappen. De eerste eigenschap is zelfvertrouwen. Hij stelt dat mensen die gelukkig zijn over het algemeen ook mensen zijn met een hoog zelfvertrouwen. Hij baseert deze uitspraak op de sterke negatieve correlatie met stellingen als “het is leuk om bij mij in de buurt te zijn” en “ik heb goede ideeën” en maagzweren, drugsmisbruik en conformisme. Daarnaast blijkt er een opvallend verband te bestaan tussen een laag zelfvertrouwen en psychologische afwijkingen. Met name depressieve mensen hebben over het algemeen een extreem laag zelfvertrouwen.

De tweede eigenschap die Meyers aanwijst is het geloof in persoonlijke controle.

Mensen die gelukkig zijn geloven dat ze het eigen lot in handen hebben. Er zijn volgens Meyers twee manieren om het effect van persoonlijke eigenschappen aan te tonen. De eerste manier is om de scores op een schaal die de eigenschap meet te correleren met het effect van een andere persoonlijke eigenschap. Denk hierbij aan antwoorden op vragen als:

- Ik heb niet genoeg controle over de richting van mijn leven.
- Wat er met mij gebeurt is het gevolg van mijn eigen acties.
- De wereld wordt beheerst door een klein aantal machtige personen.

- De gemiddelde persoon kan overheidsbeslissingen beïnvloeden.

Degenen wiens antwoorden een "internal locus of control" onthullen, bereiken meer op school, gaan beter met stress om en leven gelukkiger.

De tweede manier om het effect van persoonlijke eigenschappen aan te tonen is door middel van een experiment. Er zijn een aantal van deze experimenten verricht en ik zal er hier één noemen om deze benadering te illustreren. Judith Rodin, psychologe van Yale, spoorde patiënten in een verpleeghuis aan om meer controle uit te oefenen door keuzen te maken over de inrichting van hun omgeving en door het beleid van het verpleegtehuis te beïnvloeden. Het resultaat was dat 93 procent alerter, actiever en gelukkiger werden.

Optimisme is de derde eigenschap die volgens Meyers bijdraagt aan een gelukkig leven. Uit herhaalde metingen blijkt dat mensen die een optimistische kijk op het leven hebben, gezonder, succesvoller en uiteindelijk ook gelukkiger zijn. Een belangrijk punt is wel dat het optimisme enigszins realistisch moet blijven. Het gevaar van te ver doordraven in het optimisme is dat onrealistische optimisten andere mensen een schuldgevoel kunnen geven alle negatieve gebeurtenissen in hun leven. Een tweede gevaar is dat de onrealistische optimist verstandige voorzorgsmaatregelen achterwege, omdat men het gevoel heeft dat negatieve dingen hen niet zal overkomen. Ook is het frustrerend als verwachtingen niet uit blijken te komen, vooral als je niemand anders de schuld kan geven dan jezelf. Het recept voor welzijn is dan ook een gezonde portie realistisch zelfvertrouwen.

Een andere theorie die nadruk legt op het positieve effect van optimisme is het dispositionele optimisme van Scheier en Carver (1985). In dit model beïnvloeden cognities het gedrag van mensen, wat invloed heeft voor de externe omstandigheden. Optimisme staat in dit model voor een algehele tendens om positieve uitkomsten in het leven te verwachten. Dit heeft tot gevolg dat wanneer iemand positieve (of gewenste) uitkomsten van zijn acties verwacht, deze ook volhoudt, terwijl degenen die verwachten te falen de doelen verlaten die ze eigenlijk voor ogen hadden.

De laatste eigenschap die Meyers benadrukt is extraversie. In vele studies wordt aangetoond dat extraverte mensen, mensen die sociaal zijn en openstaan voor anderen, gelukkiger zijn en tevredener zijn met hun leven dan introverte mensen. Keith Magnus en Ed Diener onderzochten studenten van de Universiteit van Illinois met een tussenperiode van 4 jaar. Studenten die extravert waren, bleken meer positieve gebeurtenissen hebben meegemaakt in de tussentijd dan introverte mensen. Extraverte mensen bleken vaker getrouwd te zijn, hadden vaker een goede baan gevonden en hadden meer vrienden gemaakt. Het verband tussen extraversie en geluk is zo opvallend dat hierover vele theorieën bestaan. In de volgende paragraaf zal ik een aantal van deze beschrijven.

3.3.3 Het voordeel van een extraverte, niet-neurotische persoonlijkheid

Het hebben van een extraverte en niet-neurotische persoonlijkheid blijkt bij te dragen aan een gelukkig leven. Maar waarom is dit het geval? Hiervoor worden verschillende verklaringen geboden. Gray (1981) stelt dat een extraverte persoonlijkheid gepaard gaat met een hoge gevoeligheid voor beloningsstimulansen en hierdoor vaker positieve emoties ervaren. Een neurotische persoonlijkheid gaat echter gepaard met een hoge gevoeligheid voor strafstimulansen en ervaren hierdoor vaker negatieve emoties.

De verklaring die Magnus (1993) lijkt hier veel op, maar gaat wat concreter over het gedrag van mensen. Hij stelt dat extraverte personen meer beloning of bevestiging ontvangen vanuit hun omgeving voor hun extraverte gedrag, wat leidt tot herhaling van gelijksoortig gedrag, en dus meer positieve gebeurtenissen. Indirect zorgt dit dus voor een hogere subjectieve

geluksbeleving. Neurotische personen zouden dan meer angsten hebben, wat kan leiden tot het falen in sociale settings, wat dan indirect weer kan leiden tot een lagere geluksbeleving.

Heady en Wearing (1992) wijzen op een indeling in vier persoonlijkheidstypen die gebaseerd zijn op twee karaktereigenschappen, namelijk extraversie en neurotisme. Extraversie hangt sterk samen met geluksbeleving en neurotisme met psychologische “distress”. Geluksbeleving en psychologische “distress” zijn volgens Heady en Wearing dan ook twee ervaringen die naast elkaar kunnen bestaan. Dit lijkt misschien tegenstrijdig, aangezien het logisch klinkt dat mensen die een hoge mate van psychologische distress ervaren een ongelukkiger leven leiden. Dit blijkt echter niet het geval te zijn. Sterker nog, een hoge score op geluksbeleving in combinatie met een hoge score op psychologische distress (of beide lage scores) blijkt minder uitzonderlijk te zijn dan een lage score op psychologische distress en een hoge score voor geluksbeleving, of omgekeerd.

De vier persoonlijkheidstypen die op basis van deze twee karaktereigenschappen kunnen worden zijn:

- 1) Extraverte, niet-neurotische mensen. Dit type scoort hoog op geluksbeleving en laag op psychologische distress.
- 2) Introverte, neurotische mensen. Dit type scoort laag op geluksbeleving en hoog op psychologische distress.
- 3) Extraverte, neurotische mensen. Dit type scoort zowel hoog op geluksbeleving als op psychologische distress.
- 4) Introverte, niet-neurotische mensen. Dit type scoort zowel laag op geluksbeleving als op psychologische distress.

Deze statistische samenhang tussen persoonlijkheidstypen en geluksbeleving is opvallend, maar hiermee is nog geen verklaring gegeven waarom extraversie en neurotisme samenhangen met geluksbeleving. De manier waarop Headey en Wearing deze samenhang verklaren is uitermate interessant en verrassend. Zij ontdekten middels een panelonderzoek dat er niet alleen een stabiliteit waar te nemen was in de geluksbeleving en psychologische distress, maar dat er ook sprake was van stabiliteit in de gebeurtenissen die een persoon meemaakt. Hierdoor kwamen zij op het idee dat het wellicht mogelijk is dat gebeurtenissen gedeeltelijk het gevolg zijn van bepaalde persoonlijkheidsstructuren. Zo blijken type 1 mensen veel wenselijke gebeurtenissen mee te maken en weinig onwenselijke gebeurtenissen. Type 2 mensen maken juist weinig wenselijke en veel onwenselijke gebeurtenissen mee. Type 3 mensen maken beide gebeurtenissen vaak mee en type 4 mensen maken beide gebeurtenissen juist niet vaak mee. Maar dan moeten we ons natuurlijk af gaan vragen waarom dat dan zo is. En ook deze door Headey en Wearing aangedragen verklaring klinkt logisch: mensen die extravert zijn socialer en tonen meer interpersoonlijke warmte, wat ervoor zorgt dat zij sneller vriendschappen zullen vormen en andere nieuwe contacten aan zullen gaan. Dit kan er weer voor zorgen dat andere gebeurtenissen makkelijker totstandkomen. Zo is het bijvoorbeeld wellicht een voordeel bij sollicitaties als je makkelijk contacten legt en vriendschappen aangaat. Ook is de kans groter dat je wordt uitgenodigd voor feestjes of andere gebeurtenissen wanneer je beschikt over een uitgebreide vrienden en kennissenkring. Samengevat zeggen Heady en Wearing het volgende over deze samenhang:

(...) facets of extraversion are mainly satisfiers (related to well-being) and that neurotism is mainly a dissatisfier (related to psychological distress). (Heady en Wearing, understanding happiness, 1992, pp 85)

Dit houdt in dat extravert zijn bevorderend is voor geluk en neurotisch zijn vaak zorgt voor negatieve affecten en dus ongeluk. Omgekeerd is introversie in die zin niet noodzakelijk een

eigenschap die bijdraagt aan ongeluk en heeft niet-neurotisch zij ook geen bijzondere positieve invloed op geluk. Zowel relatie tussen extraversie en geluk als tussen neurotisch zijn en ongeluk wordt verklaard door de invloed van deze factoren op externe gebeurtenissen.

3.3.4 Het belang van positieve en negatieve gebeurtenissen

Op basis van bovenstaande ondervindingen zijn Headey en Wearing tot hun dynamische evenwichtsmodel gekomen. Deze theorie gaat er van uit dat geluk afhangt van de verhouding tussen prettige en onprettige gebeurtenissen. Iedereen heeft zo zijn eigen balans en zijn eigen evenwicht. Mensen hebben een gemiddelde van negatieve en positieve gebeurtenissen. Als van dit gemiddelde, of van deze balans wordt afgeweken, dan ervaart iemand een stijging in welzijn of juist angst. Verder stelt deze theorie dat persoonlijkheid een grote rol speelt in de balans van positieve en negatieve gebeurtenissen. De eigen standaardbalans herhaalt zich daardoor steeds. Het evenwicht kan echter wel veranderen door een toename van het aantal positieve of negatieve veranderingen. Als het aantal positieve gebeurtenissen toeneemt, dan verschuift de verhouding en verschuift het geluk (men wordt gelukkiger). Omgekeerd geldt hetzelfde: als het aantal negatieve gebeurtenissen toeneemt, verschuift de verhouding en verschuift de mate van geluk (men ervaart meer angsten en het geluk neemt af).

Op het eerste gezicht lijkt deze benadering op het aanpassingstheorie van Brickman, Campbell en Janoff-Bulman (1970), die hierboven onder het kopje 'gelukkig door het bereiken van doelen' gesproken is. Het evenwicht past zich aan het aantal negatieve en positieve gebeurtenissen aan. Er zijn echter een aantal wezenlijke verschillen. Ten eerste neemt met de verschuiving het geluk wel degelijk toe (of af), hetgeen niet het geval is bij de aanpassingstheorie. Ten tweede heeft deze verschuiving niks te maken met het verschuiven van verwachtingen en doelen zoals bij de aanpassingstheorie het geval is. We kunnen dus hier wel stellen dat mensen gelukkig worden van een positieve persoonlijke balans (meer positieve dan negatieve gebeurtenissen).

3.3.5 Evaluatie

In de hierboven besproken psychologische theorieën over geluk zijn een aantal centrale thema's naar voren gekomen. Het streven naar en het bereiken van doelen wordt door velen gezien als bron van de geluksbeleving en als een verklaring voor de verschillen in geluk. Anderen zijn ervan overtuigd dat de verschillen in geluk tussen mensen het gevolg zijn van karaktereigenschappen. Een aantal van deze eigenschappen zijn besproken, maar extraversie en neurotisch zijn lijken de belangrijkste te zijn. Ten slotte wordt in een aantal theorieën de balans tussen negatieve en positieve gebeurtenissen aangehaald als een aspect dat invloed heeft op geluk.

In de meeste theorieën komen een aantal van deze thema's samen. Het is dan ook moeilijk en wellicht onzinnig om deze los van elkaar te zien. Het dynamische evenwichtsmodel van Heady en Wearing biedt naar mijn idee een redelijk omvattende theorie over geluk. Karaktereigenschappen houden de balans tussen negatieve en positieve gebeurtenissen in stand. Levenstevredenheid of geluk is vanuit dit oogpunt het gevolg van gebeurtenissen.

Het is naar mijn idee alleen niet zo dat mensen hier niks voor doen, dat ze alles maar over zich heen laten komen. In die zin lijkt het mij logisch dat mensen doelen stellen om ervoor te zorgen dat er dingen blijven gebeuren. Mensen streven immers naar geluk in hun leven. Dit wil niet zeggen dat de doelen die mensen stellen altijd een persoonlijke uitdaging, of moeilijk hoeven te zijn. Het kan een doel zijn dat slechts gericht is op verandering. Maar op basis

waarvan besluiten mensen welke doelen ze moeten stellen? En is er sprake van goede en slechte doelen? Of is het zo dat elk doel goed is, zolang de persoon de gebeurtenissen die hiermee samenhangen als positief ervaart?

3.4 Conclusies aan de hand van de gebruikte literatuur

In de voorgaande paragrafen heb ik geprobeerd op een zo helder mogelijke manier te beschrijven welke factoren van invloed kunnen zijn op geluk. Hiervoor heb ik eigenlijk gebruik gemaakt van de benadering van twee verschillende disciplines. Ten eerste ben ik op zoek gegaan naar meer sociologisch onderzoek naar verbanden tussen geluk en variabelen op landelijk en omgevingsniveau. Ook zijn de individuele kenmerken aan bod gekomen door te kijken naar verbanden. Om een zo duidelijk mogelijk overzicht te hebben van de eerder besproken factoren heb ik een lijst opgesteld van de factoren die een relatie lijken te hebben met geluk:

Landkenmerken:

- democratie
- vrijheid
- welvarendheid
- inkomensgelijkheid
- veiligheid
- culturele klimaat
- geldende normen & waarden

Directe sociale omgeving:

- het hebben van sociale contacten
- getrouwd zijn

Individuele kenmerken:

- gezondheid
- fysieke aantrekkelijkheid
- leeftijd
- opleiding
- het hebben van werk
- inkomen (beneden een bepaalde grens)
- vrijetijdsbesteding
- betekenis hebben in het leven (al dan niet in de vorm van religie)

Ten tweede zijn er vanuit een meer psychologische invalshoek een aantal theorieën besproken. Deze proberen te verklaren waar het geluksgevoel, of de levenstevredenheid vandaan komt. Naar mijn idee komen een drietal thema's op verschillende manieren aan bod; het belang van doelen; karaktereigenschappen, met in het bijzonder extraversie en neurotisch zijn; en externe gebeurtenissen. De meeste theorieën combineren deze thema's. Het dynamische evenwichtsmodel van Heady en Wearing heeft deze thema's naar mijn idee op een redelijk overkoepelende manier verweven. Echter, een aantal dingen blijven onduidelijk. Net als vele theorieën lijkt deze absoluut logisch en juist op het moment dat je ze leest. Je kunt volledig in de gedachtegang meegaan en deze toepassen op eigen ervaringen. Echter, wanneer ik achterover leun en er dieper over na ga denken, moet ik zeggen dat ik een zekere aversie heb ten opzichte van deze theorie. De reden hiervoor is het, op het eerste gezicht, deterministische karakter. Wanneer het over geluk gaat denk ik niet dat ik de enige ben die er moeite mee heeft te accepteren dat karaktereigenschappen zo bepalend zijn voor hetgeen dat we meemaken dat deze uiteindelijk ons geluk bepalen. We hebben tot op zekere hoogte toch zelf in de hand wat we meemaken? Niet alles wat er gebeurt overkomt ons gewoon. En misschien bepaalt het karakter wel voor een deel wat voor keuzes we in het leven maken en welke doelen we onszelf stellen, maar wil dit nu werkelijk zeggen dat dit geheel bepaalt hoe gelukkig iemand is?

Echter, dit is ook niet wat de theorie impliceert. Extravert zijn is een voordeel en zorgt er wellicht voor dat mensen uit zichzelf meer ondernemen, waardoor ze meer positieve gebeurtenissen ervaren. En ook ontvangen ze misschien meer bevestiging vanuit de omgeving omdat extravert gedrag doorgaans als positief gezien wordt. En neurotisch zijn werkt het geluk in zekere zin tegen, omdat vaak minder wordt ondernomen of dingen worden vermeden. Maar kunnen deze belemmeringen worden goedgemaakt met wat extra inspanning? Als mensen weten dat deze eigenschappen geluk enigszins tegenwerken, zouden ze dit dan kunnen laten meewegen in de keuzes die ze maken en acties die ze ondernemen? Met andere woorden: zou kennis over geluk mensen gelukkiger kunnen maken?

Ik wil hier niet gaan beweren dat alle introverte en neurotische personen sociale vaardigheids- of assertiviteitstrainingen moeten gaan volgen. Introversie en neurotisch zijn betekent niet dat je automatisch doodongelukkig door het leven zal moeten gaan. Het gaat dan ook niet om enorme verschillen in het ervaren geluk. En, kan je van een probleem spreken wanneer je in plaats van 'heel gelukkig' gewoon 'gelukkig' bent? Zelfs wanneer ik er vanuit zou gaan dat deze trainingen nuttig zijn, waarom zou je daaraan deelnemen als je gelukkig bent?

Wat ik me afvraag is of weten wat belangrijk is voor geluk een bijdrage kan leveren aan het geluk van mensen. Kan geluk bekeken worden als bijvoorbeeld gezondheid? En als dat zo is, zou dan naast gezondheidsvoorlichting ook 'geluksvoorlichting' gewenst kunnen zijn?

4 Informatie over Peru

In de voorgaande paragrafen zijn de resultaten besproken die uit eerder geluksonderzoek naar voren zijn gekomen. Ook zijn een aantal psychologische theorieën aan bod gekomen. Echter, al dit onderzoek is afkomstig uit Westerse landen. Dit wil niet zeggen dat er helemaal geen gegevens beschikbaar zijn uit de zogenaamde 2^e en 3^e wereldlanden. In vele landen worden jaarlijks grootschalige onderzoeken en opiniepeilingen gehouden, waarin een geluksvraag is opgenomen. Daarnaast zijn andere, veelal economische, politieke en sociale gegevens beschikbaar.

In ‘The World Database of Happiness (<http://www.eur.nl/fsw/research/happiness>, 2003)’ worden gegevens verzameld die betrekking hebben op geluk. Zo worden alleen niet de resultaten verzameld van geluksonderzoek naar de oorzaken van geluk, maar ook andere gegevens die van belang kunnen zijn voor geluk. Voor dit onderzoek heb ik voornamelijk gebruik gemaakt van twee databases, namelijk ‘Happiness in Nations’ en ‘Correlates of Happiness’.

In deze paragraaf zal ik me richten op Peru. Allereerst zal ik ingaan op de vraag of mensen in Zuid-Amerika relatief naar inkomen gelukkiger zijn dan elders. Daarna zal ik een beschrijving geven van Peru. Bij een onderwerp als geluk is het van belang om goed geïnformeerd te zijn over het land waarin de respondenten leven. In eerdere delen van deze literatuurverkenning is al naar voren gekomen op welke factoren het geluk van mensen kunnen beïnvloeden. Met name landelijke factoren vertonen sterke verbanden met geluk. Gegevens als bijvoorbeeld de veiligheid van een land en de aanwezigheid van corruptie zijn onmisbaar als we de geluksscore van een land onder de loep willen nemen.

In de paragraaf ‘feiten en cijfers’ worden de gegevens over Peru die van invloed kunnen zijn op de geluksbeleving van de studenten op een rij gezet. Vervolgens zal ik een zo bondig, maar volledig mogelijke beschrijving geven van de geschiedenis van Peru. Ten slotte zal ik bespreken welke aspecten van het verleden en de huidige situatie het geluk van de studenten zouden kunnen beïnvloeden.

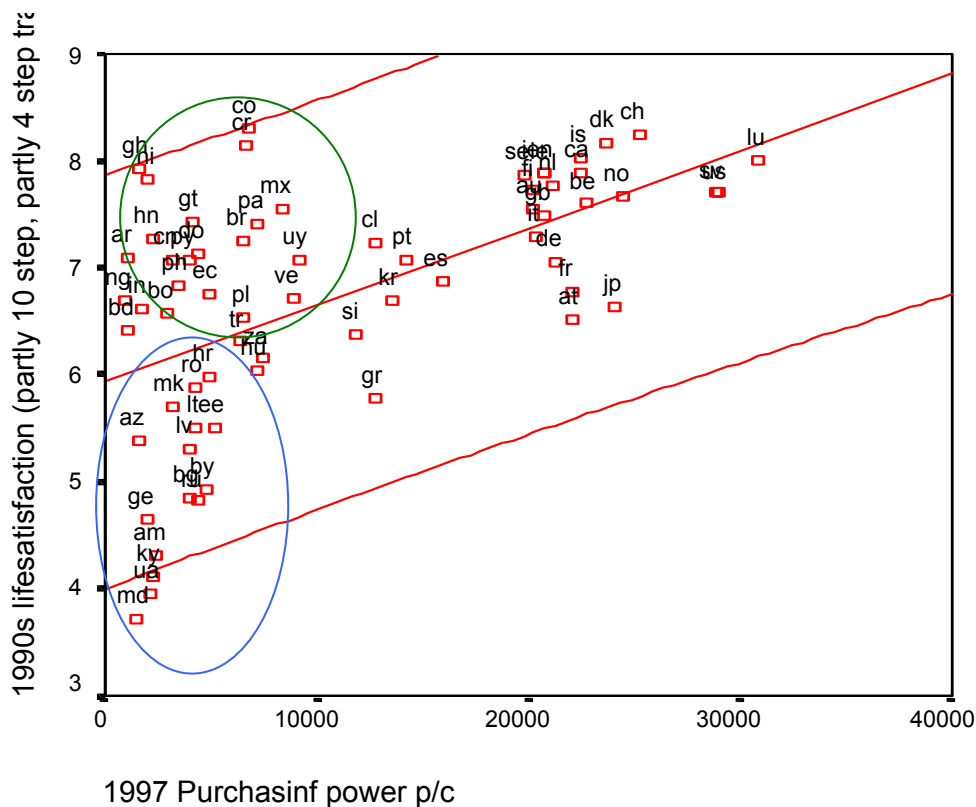
4.1 Latijns-Amerikanen gelukkiger?

Mensen lijken er soms van overtuigd te zijn dat het stedelijke leven in een moderne en geïndustrialiseerde samenlevingen zoveel stress en zorgen met zich meebrengt, dat je maar beter in een hutje op de hei kan gaan wonen. Wellicht komt hier ook het idee vandaan dat mensen in Zuid-Amerika gelukkiger zijn dan de meeste mensen hier.

Het beeld dat we van Zuid-Amerika hebben is toch dat alles op z’n luie gangetje gaat, dat het er altijd warm en zonnig is, dat er altijd wel iets te feesten en te dansen is en dat mensen altijd lachen. Kortom: er lijkt geen vuiltje aan de strak blauwe lucht die tussen de palmbomen door te zien is. En dit lijkt dan misschien voor de gestresste Westering op sommige punten ook zeer aantrekkelijk. De armoede waar vele Zuid-Amerikaanse landen mee te kampen hebben wordt vaak even vergeten of wordt gerelativeerd door te stellen dat de mensen misschien weinig hebben, maar ze hoeven zich daartegenover om minder dingen druk te maken. Of er wordt gesteld dat de mensen ondanks de armoede toch heel erg gelukkig zijn vanwege de cultuur en de omgeving en misschien zelfs ook door aangeboren temperament dat ervoor zorgt dat ze meer van de mooie dingen kunnen genieten.

Maar is het nu ook echt zo dat Zuid-Amerikanen gelukkiger zijn dan mensen in andere delen van de wereld? Eerder heb ik al vermeld dat deze stelling mijn interesse voor het uitvoeren van een onderzoek in Latijns-Amerika heeft gewekt. Deze stelling kwam aan bod in een cursus ‘kwaliteit van leven’ die ik heb gevolgd. De stelling was toen nog niet gebaseerd op een uitvoerig onderzoek, maar op een vermoeden dat op basis data en grafieken uit de ‘World Database of Happiness’ was ontstaan. Dit leek me toen wel een interessant onderwerp voor een onderzoek. Ik heb me toen ook een tijdje gericht op deze kwestie en ben begonnen aan een kleine statistische analyse van de data die beschikbaar was in ‘Happiness of Nations’, wat een onderdeel is van de ‘World Database of Happiness’. Het verslag van deze analyse is opgenomen in de bijlagen (bijlage 1). Hier zal ik me beperken tot het eindresultaat. In de onderstaande figuur zijn alle landen weergegeven (als afkortingen van 2 letters) waarvan de geluksscores bekend zijn. Op de verticale as zijn de geluksscores weergegeven (schaal 0 tot 4) en op de horizontale as staat de koopkracht. De landen zijn dus afgezet tegen geluk en inkomen.

figuur 4.1a: landen afgezet tegen geluk en inkomen

De rode lijnen laten het betrouwbaarheidsinterval zien. De middelste rode lijn laat de relatie zien tussen geluk en inkomen. Je ziet dus aan de stijgende lijn dat meer welvarende landen ook een hogere geluksscore hebben. Het feit dat bijna alle landen binnen het betrouwbaarheidsinterval liggen, wijst erop dat het verband tussen de koopkracht en geluk significant is. Van alle landen kun je dus zeggen dat ze net zo gelukkig zijn als je zou verwachten op basis van de welvaart van het land. Niet alle landen liggen precies op de lijn. Sommige liggen er wat boven en anderen zitten er wat onder. Maar ze vallen wel allemaal binnen het de buitenste lijnen. Echter, als je goed kijkt, zie je dat er wel opvallende verschillen zijn tussen Zuid-Amerikaanse landen (globaal binnen de groene cirkel) en Oost-Europese landen (globaal binnen de blauwe cirkel). Zuid-Amerikaanse landen liggen wat boven de middelste lijn en zijn dus iets gelukkiger dan je zou verwachten. Oost-Europese landen liggen er juist wat onder en zijn dus wat ongelukkiger.

Wat wil dit nu zeggen? Deze afwijkingen zijn niet significant volgens de statistische normen. Echter, het is wel opvallend dat deze afwijkingen er zijn, aangezien er twee afwijkende groepen ontstaan. Ik kan op basis van deze analyse niet onomstotelijk vaststellen dat Zuid-Amerikanen, relatief naar inkomen, gelukkiger zijn dan mensen in andere landen. Maar wel kan ik zeggen dat er een opvallend verschil bestaat tussen Zuid-Amerikaanse en Oost-Europese landen.

Het blijft dus een interessant vraagstuk of, en zo ja, waarom Zuid-Amerikaanse landen een relatief hogere gemiddelde gelukscore hebben dan andere landen. Om deze vraag op te lossen zou een grootschalig onderzoek nodig zijn met verschillende invalshoeken en met als onderzoeksgebied verschillende Zuid-Amerikaanse landen.

Geluk in Peru

Helaas zijn er nauwelijks geluksmetingen gedaan in Peru. In het databestand 'Happiness in Nations' zijn er twee metingen opgenomen, maar dit zijn net geluksmaten die niet gebruikt zijn in het vooronderzoek. Beide zijn geluksmaten op een schaal van 1 tot 4, waarbij 4 voor het meeste geluk staat. In de onderstaande figuur zijn de geluksscores van beide maten per land weergegeven.

figuur 4.1b: geluksscores per land

<u>land</u>	<u>geluksmaten</u>		<u>land</u>	<u>geluksmaten</u>		<u>land</u>	<u>geluksmaten</u>	
Argentinië	2.21	2.13	El Salvador	2.33	2.48	Nederland	,	3.40
Australië	3.16		Finland	,	3.16	Nicaragua	2.15	2.67
België	,	3.12	Frankrijk	,	2.78	Panama	2.78	2.37
Bolivia	1.89	1.96	Duitsland	,	2.77	Paraguay	2.13	2.16
Brazilië	2.61	2.37	Griekenland	,	2.62	Peru	1.71	1.69
Chilie	2.28	2.32	Guatemala	2.64	2.40	Portugal	,	2.66
Colombia	2.40	2.50	Honduras	2.63	2.40	Spanje	,	2.87
Costa Rica	2.64	2.81	Ierland	,	3.22	Uruguay	2.36	2.39
Denemarken	,	3.65	Italië	,	2.87	Venezuela	2.82	2.45
Ecuador	1.86	2.06	Luxemburg	,	3.29	Zweden	,	3.29
Engeland	,	3.15	Mexico	2.70	2.61			

Bron : Databestand 'Happiness of Nations'

Peru heeft de laagste gemiddelde geluksscore van alle landen waar deze twee geluksmaten in onderzoek zijn gebruikt. Dit komt niet bepaald overeen met het idee dat mensen in Zuid-Amerika gelukkiger zouden zijn dan in andere delen van de wereld. Misschien dat Peru vergeleken met andere Zuid-Amerikaanse landen een 'ongelukkig land' is. Echter, in bovenstaande tabel hebben ook Ecuador en Bolivia behoorlijk lage gemiddelden. Maar het is niet echt mogelijk om op basis van deze gegevens conclusies te trekken, gezien het aantal landen waar deze meting is gedaan zo gering is.

Als er geen sprake is van een meetfout, dan zijn mensen in Peru niet erg gelukkig. Om dit in perspectief te kunnen zien, zal ik in de volgende paragrafen wat gegevens over Peru op een rijtje zetten en een kort overzicht geven van de geschiedenis van Peru.

4.2 Achtergrondinformatie over Peru

4.2.1 Feiten en cijfers

Peru is gelegen in het Westen van Zuid-Amerika en grenst aan de Atlantische oceaan, Ecuador, Colombia, Brazilië, Bolivia en Chili. De totale oppervlakte is 1,285,220 km², bijna 38 keer zo groot als Nederland (www.minbuza.nl, 2003). Het hoogste punt is Nevado Huascarán met een hoogte van 6,768 meter. Het klimaat varieert van woestijndroogte aan de kust tot tropisch klimaat in de junglegebieden en zelfs sneeuwklimaat in het hooggebergte. Cusco, de stad waar ik mijn onderzoek heb uitgevoerd, ligt op 3.326 meter hoogte.

De Peruaanse bevolking bestaat voor 45% uit Indianen, 37% mestizo (gemengd), 15% blank, en 3% Afrikaans, Aziatisch en divers. 92.5% van de Peruanen is katholiek (www.cia.gov, 2003)

De laatste jaren is de armoede in Peru toegenomen. In 1997 leefde nog 42,7% van de bevolking onder de armoede grens, in 2000 was dit al gestegen naar 54,1%, waarvan 14,8% extreem arm. Het officiële werkloosheidscijfer is 9,5 % maar de verborgen werkloosheid is bijzonder hoog. De beroepsbevolking is globaal verdeeld over drie sectoren: landbouw (11%), industrie (20%) en diensten (69%)

(www.minbuza.nl, 2003) Veel Peruanen geven aan dat verreweg de meeste mensen door middel van

straatverkoop en geïmproviseerde diensten een inkomen vergaren, dus de sector 'diensten' klinkt officiëler dan in werkelijkheid het geval is. Het BBP per capita is US\$ 1.980 (www.bbc.co.uk, 2003). Zoals in de meeste Latijns-Amerikaanse landen is de inkomensverdeling zeer ongelijk.

Mede door de economische malaise in er grote onvrede over de politieke situatie. Uit een opinieonderzoek blijkt dat slechts 18% van de Peruanen tevreden is met hoe de democratie functioneert, en 23% met hoe de overheid functioneert. 55% ondersteunt de democratie, maar 43% geeft aan het niet erg te vinden als er een ondemocratische overheid aan de macht kwam. Slechts 9% is tevreden met hoe de markteconomie functioneert (www.latinobarometro.org, 2003).

Op het gebied van gezondheid is wat vooruitgang geboekt de laatste jaren. De levensverwachting is toegenomen en de kindersterfte is aanzienlijk gedaald. Wel blijft ondervoeding van kinderen in de rurale gebieden een probleem. Hoewel iedereen in theorie toegang heeft tot gratis gezondheidszorg, moeten patiënten in de praktijk betalen voor medicijnen vanwege de ontoereikende budgetten waarover de staatsziekenhuizen beschikken. Er wordt geschat dat slechts 60% van de mensen toegang heeft tot gezondheidszorg. Slechts 77% heeft toegang tot veilig drinkwater (www.minbuza.nl, 2003)

Veranderingen in het aantal misdaden hangen erg samen met de economische, politieke en sociale veranderingen in Peru. Het aantal geregistreerde misdrijven piekte in 1994, en liep daarna weer wat terug. De gegevens over misdaad zijn echter niet heel adequaat aangezien veel misdaden niet worden aangegeven of niet worden geregistreerd. Officiële politiegegevens vallen dus doorgaans lager uit dan metingen en schattingen van onafhankelijke organisaties. (www.unodc.org, 2003). Een onderzoek uit 1999 liet zien dat 7 van de 10 Peruanen aangaf slachtoffer te zijn geweest van een misdrijf (www.unodc.org, 2003). De enige accurate indicatie van het aantal gewelddadige misdaden is doorgaans het aantal moorden. In Lima lag het aantal in 1995 op 28 moorden per 100.000 inwoners. Dat ligt beduidend lager dan in Rio de Janeiro (78.1), El Salvador (89.9) en Cali (112). Dit impliceert dat gewelddadige misdaad in Peru niet zo problematisch is als in andere Zuid-Amerikaanse landen.

Tenslotte is in Peru in principe een leerplicht van 11 jaar: 6 jaar basisschool en 5 jaar middelbare school. In 1990 ging echter maar 58,6 procent van de leerplichtige kinderen naar school (www.oxfam.org, 2003). Dat aantal is gestegen sinds het aantreden van Toledo, maar nog altijd hebben grote groepen rurale kinderen geen toegang tot scholing.

4.2.2 De koloniale tijd

Dit is ook de tijd waarin de Spaanse veroveraar Francisco Pizarro arriveerde. Hoop op versterking bij de interne strijden in het Incarijk zette Atahualpa ertoe Pizarro te ontvangen. Hiermee tekende hij zijn eigen doodvonnis. Met een valstrik nam Pizarro Atahualpa gevangen en executeerde hem in 1533. Pizarro ontving hierbij de steun van de volkeren die al lange tijd aan de macht van Atahualpa onderworpen waren.

Dit was het begin van Peru als Spaanse kolonie, wat het zou blijven tot de bevrijding door San Martín en Bolívar in 1821. De Spaanse invloed breidde zich langzaam uit en in 1535 werd Lima de nieuwe hoofdstad van het land. Daarvoor, gedurende de tijd van de Inca's, was Cusco de hoofdstad. De meest ingrijpende verandering voor de bevolking van Peru was de invoering van het 'encomienda-systeem'. Dit hield in dat het platteland werd opgedeeld in gebieden die werden toegewezen aan de Spaanse veroveraars. De Indianen die het land bewoonden vielen onder het gezag van de eigenaar van het gebied. Er werden later wel wetten opgesteld die de belangen van de Indianen zouden moeten beschermen, maar hier was weinig toezicht op en in feite diende de opdeling alleen ter verrijking van de bezitter van het gebied. Een andere taak voor de bezitters van de gebieden was de bekering van de Indianen die het gebied bewoonden.

Aan het einde van de zeventiende eeuw werd dit systeem officieel afgeschaft, maar er veranderde in feite weinig door de nieuw opgekomen vorm van landbezit, namelijk de hacienda. Dit waren stukken land in privé-eigendom van Spaanse families, die door de Indianen werden bewerkt in ruil voor een stukje land dat ze voor eigen hun eigen voedselgebruik mochten bewerken. Maar er veranderde weinig omdat de Indianen vaak door schulden aan de grondbezitter waren verbonden. Een verschijnsel dat hier een rol bij speelde was de 'reparto de mercancía', de gedwongen verkoop van (vaak luxe) goederen aan Indianen (Klarén, 2000).

Een niet te onderschatten verandering die de Spaanse kolonisering met zich meebracht is de bekering tot het rooms-katholieke geloof. Een belangrijk doel van de kolonisatie bestond uit de bekering van de Peruaanse bevolking. Met name in de grote steden werden op grote schaal kerken gebouwd. Ook op het platteland waren vele missionarissen alsook de grondbezitters actief met het bekeren van de bevolking. In de eerste eeuw verspreidde het rooms-katholieke geloof zich vlug, maar de Spanjaarden waren in deze periode nog niet erg streng met het verbannen van oorspronkelijke geloof in de verschillende goden, zoals de Inti, Viracocha, Illapa, Mama-Quilla en Pachamama (respectievelijk god van de zon, schepping, weer, maan en aarde). Ook werden met name in het begin de rituelen die gebruikt werden om deze goden te vereren getolereerd. Met name in de Andes-regio is de religieuze beweging van de Indianen een mix van het Christendom en oude pre-Columbiaanse rituelen (Le Grand, 1998). In deze relatief tolerante houding zou later verandering in komen, mede door de opstanden, die gepaard gingen met een gevoel van nationalisme en verlangen naar de oude Inca-tijd. De koloniale tijd van Peru begon zeer chaotisch met onderlinge ruzies en gevechten binnen verschillende veroveraars, wat uitmondde in de moord op Pizarro in 1541. Hierop volgde de komst van Francisco de Toledo, en zijn bestuurssysteem dat tot de onafhankelijkheid bleef bestaan. Hiermee is niet te zeggen dat gedurende deze periode sprake was van continue voortvarendheid en stabiliteit. Met name de veranderingen in de economie, natuurlijke

bronnen, epidemieën en ontevredenheid over opgelegde belastingen en gedwongen staatsarbeid zorgde voor onrust en opstanden en de schommelende relatie met Spanje. De winning van kostbare metalen en exportlandbouw waren de belangrijkste elementen van de koloniale economie.

Van 1780 tot 1783 leidde de Indiaan José Gabriel Túpac Amaru II de eerste opstand. Hij claimde de laatste afstammeling te zijn van de laatste Incakoning. De opstand werd met name gevoed door de onrust over het zware leven op het platteland en in de mijnen en een hernieuwd gevoel van saamhorigheid onder de Peruaanse Indiaanse bevolking. De opstand werd hard aangepakt en een executie volgde. Echter, hiermee was de aanzet gegeven tot een drang en streven naar onafhankelijkheid. De Spaanse troepenmacht was echter sterk en kon succes gedurende lange tijd onderdrukken. Door de verzwakte positie van Spanje na de inval van Napoleon in 1808, werd de weg vrijgemaakt tot onafhankelijkheid en op 28 juli 1821 slaagde de Argentijnse generaal San Marín erin Peru onafhankelijk te verklaren.

4.2.3 Onafhankelijk Peru

Het aantal politieke regeringen sinds de onafhankelijkheid ligt ongeveer rond de 110. Het gaat dan ook te ver deze allemaal te benoemen. Periodes van dictatuur werden afgewisseld met periodes van relatief democratische partijen. Echter, een aantal perioden zijn toch wel van belang hier te noemen. Van 1442 tot 1862 brengt Ramón Castilla stabiliteit. Ook schaft hij de hoofdelijke belasting voor de Indianen af die zij sinds de komst van de Spanjaarden hebben moeten betalen. Ook schaft hij in 1854 de slavernij af die is ontstaan tijdens de koloniale periode. Hierna breekt weer een periode aan van instabiliteit.

Van 1879 tot 1883 brengt de Salpeteroorlog het land in grote economische problemen. Deze oorlog ging voornamelijk over de beheersing van de guano (vogelmest) en de nitraatvoorraden die Peru gedurende een periode inkomsten bood en is begonnen als een conflict tussen Bolivia en Chili over Bolivia's kustprovincie. Vanwege een geheim bondgenootschap met Bolivia raakte Peru in de strijd betrokken. De positie van de militairen werd hierdoor sterk aangetast en hierbij kwam de macht voornamelijk te liggen bij een elite van bankiers, financiers, grootgrondbezitters en handelaren, vertegenwoordigd in de Partido Civil, gedurende de eerste twee decennia van de 20^e eeuw (Le Grand, 1998).

In de periode na 1929 tot 1968 is sprake van min of meer democratisch bestuur. Peru voelt de gevolgen van de wereldwijde economische crisis van de beurskrach in New York. Hierop volgt in 1968 de militaire coup van de 'linkse' generaal Velasco, wat de politieke situatie totaal verandert, met name door de nationalisatie van de belangrijkste inkomstenbronnen (olie-industrie, mijnbouw, landbouw en vismeelindustrie). In deze periode stijgt het aantal staatsbedrijven dan ook enorm. Een belangrijke verandering is de afschaffing van de haciendas, die werden omgevormd tot collectieve landbouwbedrijven. Dit betekende het einde van de uitbuiting binnen de hacienda, die de landarbeiders vele jaren afhankelijk hadden gehouden van de grootgrondbezitters.

Peru kampte echter nog steeds met grote economische en politieke problemen. Met name de oliecrisis en internationale schulden laten hun sporen na. Er volgde een paleiscoup door generaal Morales Bermúdez met de belofte op verkiezingen. De overwinnaar in 1980 is Belaúde, maar hij heeft te kampen met een nieuwe oliecrisis, een dalende vraag naar exportproducten, een grote buitenlandse schuld, twee periodes van extreme droogte, een overstroming, groeiende drugshandel, inflatie en economische depressie. Dit is de periode waarin de belangrijkste guerrillabeweging 'Lichtend pad' opkomt, welke het land tot de komst van Fujimori zou terroriseren. Aanvankelijk negeerde Belaúde daden van Lichtend Pad,

maar wanneer hij besluit in te grijpen loopt dat uit op bloederige confrontaties, waar uiteindelijk de boerenbevolking de dupe van werd. De binnenlandse kritiek op zijn economische en politieke beleid neemt toe en 1985 wint García de verkiezingen. Een andere belangrijke ontwikkeling in deze periode is de trek van velen naar de grote steden. Op zich was dit geen nieuwe tendens. Al decennia lang zochten vele Indianen hun geluk in de grote stad, op zoek naar werk en inkomen. Echter, in deze jaren groeide het aantal stedelijke migranten explosief. In 1961 woonde 47 procent van de bevolking in stedelijk gebied, terwijl in 1981 dit percentage 65 procent bedroeg. Een van de redenen hiervoor waren de landbouwhervormingen ingevoerd door Belaúnde. Dit creëerde echter het probleem dat de boeren in hun nieuwe stedelijke omgeving zeker geen hogere levensstandaard te wachten stond, wat voor veel onrust zorgde. García beloofde onderzoek naar corruptie in het leger en bij politie, en naar de schending van de mensenrechten. Daarnaast startte hij hulpprogramma's voor de armen en stelde zich fel op ten opzichte van het Internationale Monetair Fonds, aangezien hij niet langer meer dan 10 procent van de export aan aflossing van de buitenlandse schulden wilde besteden. Dit werd hem internationaal niet in dank afgenomen, wat verdere buitenlandse leningen onmogelijk maakte. Daarnaast kampte hij in de laatste twee jaar van zijn regeringsperiode met inflatie, corruptieschandalen en het voortdurende en uitbreidende geweld tussen het leger en de guerrillabewegingen. Met de verkiezingen in 1990 kwam een einde aan zijn regeerperiode door de verrassende overwinning van Fujimori.

4.2.4 Lichtend Pad en MRTA

Eind zestiger jaren werd door Abimael Guzman het maoïstische 'Sendero Luminoso' (Lichtend Pad) opgericht. In 1980 is het lichtend pad uitgegroeid tot de meest gewelddadige terroristische groepen van het Westelijk halfrond. Schattingen van het aantal slachtoffers als gevolg van de voortdurende gevechten tussen leden van deze organisatie en het militaire apparaat verschillen, maar liggen rond de 30.000 (www.state.gov/s/ct/ris/pgtrpt/2000.2450.htm). Het doel van de organisatie is de afbraak van de bestaande Peruaanse instituties en deze te vervangen door een revolutionair communistisch regime, gericht op de boerenbevolking. De organisatie duldt geen invloed van buitenlandse overheden of andere guerrillabewegingen zoals de Tupac Amaru Revolutionaire Beweging (MRTA).

Het reden voor het ontstaan van de beweging wordt gelegd bij de diep gewortelde ongelijkheid tussen rassen en klassen die sinds de Spaanse kolonisatie is ontstaan, waarin de Indiaanse bevolking onder aan de ladder staat (www.terrorismanswers.com/groups/shiningpath.html).

De acties van Lichtend Pad bestaan voornamelijk uit het plaatsen van bommen en plegen van (politieke) moorden. Daarnaast tekenen ook ontvoeringen, bankovervallen en aanvallen op Westerse ambassades en bedrijven het verleden van Peru. Van de jaren '80 tot begin jaren '90 waren acties als deze aan de orde van de dag. Ook al zijn in de beginjaren van Fujimori de meest prominente leden van Lichtend Pad opgepakt en veroordeeld, nog steeds worden heden ten dage acties toegeschreven aan deze organisatie.

De tweede grote guerrillabeweging in Peru is de MRTA (Movimiento Revolucionario Tupac Amaru). Deze revolutionaire beweging is opgericht vanuit traditioneel Marxistisch – Leninistische opvattingen. De beweging streeft naar een Marxistisch regime, vrij van imperialistische elementen, met name afkomstig van de Verenigde Staten en Japan. Ook bij deze beweging bestaan de activiteiten uit het plaatsen van bommen, ontvoeringen en

moorden. De laatste actie toegeschreven aan de MRTA was de bezetting van de residentie van de Japanse ambassadeur in 1996, waarbij 72 mensen vier maanden lang gegijzeld werden. Tijdens de beëindiging van de gijzelingsactie door de Peruaanse troepen werden de 14 leden van de organisatie gedood, inclusief de overgebleven leiders. Sindsdien zijn er geen terroristische operaties uitgevoerd. Wel concentreren ze zich op de vrijlating van gevangenen genomen leden.

Beide bewegingen verkrijgen verreweg het grootste deel van hun inkomsten uit heffingen opgelegd aan drugshandelaren. Tijdens zijn hoogtijdagen had Lichtend Pad naar schatting duizenden leden, waarvan er nu een paar honderd over zijn gebleven die voornamelijk in de oerwoudgebieden actief zijn. De MRTA bestond op zijn hoogtepunt uit bijna 1000 leden en waren voornamelijk in stedelijk gebied actief. Nu bestaat de beweging nog uit minder dan 100 leden.

4.2.5 Fujimori

In 1990 vinden in Peru verkiezingen plaats. Uit het niets wint de tot dan toe onbekende Fujimori van Japanse afkomst, met zijn partij Cambio '90 (verandering '90). Op dat moment verkeert het land in grote economische en politieke moeilijkheden. Het land is bankroet, heeft grote internationale schulden, staat op slecht voet met het IMF en wordt geteisterd door terrorisme. Al aan het begin van de verkiezingsfase wordt Fujimori beschuldigd van belastingontduiking. Fujimori ontvangt steun en hulp van vorige president Alan García, die goede connecties heeft bij National Intelligence Service (SIN) en het leger. Op mysterieuze wijze verdwijnt al het bewijsmateriaal dat er tegen Fujimori is en de zaak wordt onontvankelijk verklaard. Fujimori wordt populair met zijn belofte geen harde aanpassingen te zullen doorvoeren en met de leus 'werk, technologie en eerlijkheid'. Gedurende een lange periode blijft Fujimori in Peru bij de meerderheid geliefd, door zijn optreden als een man van het volk.

In de eerste twee jaar van zijn regeerperiode weet Fujimori effectief een eind te maken aan de maatschappelijke oppositie. Echter, de tegenstand vanuit het congres bleek hij niet volledig onder controle te hebben. Al snel bleek dat Fujimori geen opstand duldde en pleegde hij in 1992 zijn beruchte zelfcoup. Het Congres wordt ontbonden en Fujimori eigent zichzelf verregaande bevoegdheden.

Fujimori heeft goede connecties binnen het leger en de SIN en heeft tevens de pers volledig onder zijn controle. Middels financiële druk, vervolging en bedreiging zorgt hij ervoor dat uiteindelijk alle nationale zenders aan zijn kant staan, wat de persvrijheid op zijn minst ernstig beperkte, als nog gesproken kon worden van persvrijheid.

Vlak voor de verkiezingen vindt de arrestatie plaats van Dincote Abimael Guzmán, de leider van Lichtend Pad, waarvoor Fujimori alle eer krijgt. Tevens sluit hij een akkoord met het IMF, waardoor het land weer wat financiële bewegingsruimte krijgt. Dit zorgde voor een voelbare economische opleving.

In '93 wordt een referendum gehouden over de invoering van een nieuwe grondwet, die de doodstraf toestaat voor landverraders en terroristen door anonieme rechters van militaire gerechtshoven. Tevens wordt het mogelijk dat Fujimori voor een derde periode gekozen kan worden. De op het nippertje behaalde overwinning wordt erkend, ondanks de geruchten over stembusfraude. Nationaal blijft Fujimori populair, maar zijn autoritaire regime wordt zwaar bekritiseerd vanuit het buitenland. Met name de onconstitutionele 3^e regeringsperiode doet afbraak aan de democratie in het land. Fujimori besloot tevens niet langer de regels van het Inter-American Court of Human Rights te erkennen. De Peruaanse burgers konden nu alleen

nog terecht bij het door Fujimori gecontroleerde rechtssysteem. Er was sprake van corruptie op alle fronten.

In 2000 werden de nieuwe verkiezingen gehouden, waaraan Fujimori dankzij de grondwetsverandering aan mee kon doen. Fujimori en Toledo komen door de eerste ronde. Echter, Toledo trekt zich terug van een 2^e ronde vanwege de gang van zaken tijdens de verkiezingen (Fujimori maakt gebruik van propaganda door overheidsfiguren, bestookt de oppositie in de pers die volledig naar zijn hand staat, maakt gebruik van overheidsgelden voor zijn uitgebreide campagnes en er wordt vermoed dat er sprake was van stemfraude). Fujimori 'wint' opnieuw de verkiezingen.

Echter, zijn derde periode zou slechts 50 dagen duren. Video's brengen de corruptie van het regime aan het licht. Daarnaast doen ernstige beschuldigingen van stemfraude de ronde. Samen met de kritiek op de antidemocratische conditie van het land zorgt dit ervoor dat Fujimori zich gedwongen ziet in september 2000 af te treden en het land te ontvluchten naar Japan.

Er wordt een overgangsregering ingesteld onder leiding van Valentín Paniagua Corazao die nieuwe verkiezingen uitschrijft die worden gewonnen door Alejandro Toledo. Het grootste doel is het herstel van de democratie van het land.

4.2.6 Toledo

Net als Fujimori leek Alejandro Toledo uit het niets te komen. Zonder politieke ervaring, zonder ooit lid te zijn geweest van een politieke partij schopt hij het tot nieuwe president van Peru. Deze presidentskandidaat is de eerste van Indiaanse afkomst. Hij is geboren in een arme familie, maar heeft een beurs gekregen om in de Verenigde Staten economie te gaan studeren. Een succesverhaal, voorbeeld en inspiratie voor velen. Ook al is deze kandidaat geliefd bij vele Peruanen, toch zijn er nog aanhangers van Fujimori, die ondanks alle corruptie van mening waren dat hij het land veel goed heeft gedaan.

De campagne die Toledo voerde was met name gericht op strijd tegen corruptie, herstel van de democratie, verbetering van de levensstandaard en het terugdringen van de werkloosheid die op dat moment enorm hoog is. Mooie beloftes en een integer imago (ondanks de aantijgingen van zijn rivaal Alan Garcia dat hij cocaïne zou hebben gebruikt, vaak in gezelschap zou verkeren van prostituees en een onwettig kind zou hebben dat hij weigert te erkennen), maar zonder concreet programma. Desondanks won hij de verkiezingen en is tot op de dag van vandaag de president van Peru.

Toledo beloofde tijdens zijn campagne een einde aan de corruptie en verbetering van de economie van het land. Daarnaast verkondigde hij een miljoen banen te zullen creëren en tevens de lonen te verhogen. Dit alles zou hij doen zonder de buitenlandse schulden van het land te verhogen. Hij zou zelfs de schulden aflossen. Grote beloftes die hij tot nu toe niet heeft weten na te komen.

De ontevredenheid over zijn beleid en zijn onvermogen om de gedane beloftes na te komen groeit dan ook snel. De afgelopen jaren zijn demonstraties en protesten in intensiteit en frequentie toegenomen. Al twee keer in zijn regeerperiode heeft Toledo de noodtoestand uitgeroepen, beide keren vanwege de aanhoudende protesten, demonstraties en blokkeringen van alle wegen. De eerste keer dat hij de noodtoestand heeft uitgeroepen waren de protesten gericht tegen Toledo's plannen voor privatisering van twee regionale elektriciteitsbedrijven, om op deze manier lokale investeringen te stimuleren en banen te creëren. Eerdere ervaringen van de protestanten bestonden echter uit het verlies van banen door investeringen en de verdwijning van het binnenkomende geld naar corrupte politici. Ook ging de privatisering op

zich rechtstreeks in tegen de belofte tijdens zijn campagne om nooit publieke voorzieningen te privatiseren. Weken van gewelddadige opstanden volgde, maar Toledo gaf niet toe in zijn plannen. Toen Toledo de noodtoestand uitriep, stapte de minister van binnenlandse zaken, Fernando Rospigliosi uit protest op. De zaak zou uiteindelijk voor het gerechtshof gebracht worden en is dus voorlopig alsnog op de lange baan geschoven. Dit heeft de gemoederen tijdelijk wat gesust, aangezien nu tenminste respect werd getoond voor de rechtelijke macht en de stem van het volk. In deze periode valt de uitvoeringsfase van dit onderzoek. Ik ben ongeveer drie weken na de ernstigste onrust begonnen met het afnemen van de interviews. Vervolgens zijn alle interviews binnen vier weken afgenomen.

Begin eind mei, begin juni van dit jaar vinden opnieuw heftige demonstraties plaats, waarbij tenminste 1 persoon om het leven kwam en 70 gewonden vielen. Met name studenten, arbeiders en leraren namen deel aan de protesten waarin hogere lonen werden geëist. Nog steeds is de beloofde loonsverhoging niet gerealiseerd. Toledo pleit dat de staat zich geen loonsverhoging kan veroorloven conform de afspraak met het IMF om zijn beleid te richten op soberheid. Opnieuw roept Toledo de noodtoestand uit, waar op het moment veel kritiek op wordt geuit vanwege de autoritaire houding die van deze beslissing uitstraalt. Verder zal ik hier niet op ingaan, aangezien deze situatie betrekking heeft op de periode na de afname van de interviews.

4.3 Student zijn in Cusco en geluk

Hierboven zijn verschillende feiten over Peru op een rijtje gezet en zijn de meest belangrijke aspecten uit de geschiedenis beschreven. Ook heb ik geprobeerd een beeld neer te zetten van de politieke situatie van de afgelopen jaren. Wat is het belang hiervan op de geluksbeleving van de Peruaanse studenten van dit moment?

Hier wil ik meer ingaan op mijn eigen ervaringen in Peru. In het half jaar dat ik daar ben geweest, met als doel de ideeën over geluk te onderzoeken, heb ik geprobeerd me enigszins te verplaatsen in het leven van een student in Peru. Op welke manier lijkt de economische en politieke situatie een rol te spelen in het dagelijks leven? Wat is de invloed van geschiedenis op het heden? En wat lijken de logische gevolgen hiervan ten aanzien van het geluk van de studenten?

Het eerste wat in je opkomt als je je probeert in te leven in het geluk van mensen in andere landen is wellicht het welvaartsniveau. Peru behoort tot de armste landen van Zuid-Amerika. Hoogstwaarschijnlijk behoren diegenen die kunnen studeren niet tot de armste groep van de bevolking, maar aangezien het onderzoek zal worden uitgevoerd op de Nationale Universiteit, en niet op een privé-universiteit, zullen niet alleen 'rijke' studenten in het onderzoek betrokken worden. Aangezien eerder al is gebleken dat armoede een negatieve invloed heeft op het geluk, lijkt het me waarschijnlijk dat dit ook voor de studenten geldt.

Ten tweede denk je al snel aan de politieke situatie van een land. In een land waar oorlog heerst of waar mensen sterk onderdrukt worden door een dictatuur, verwacht je dat mensen ongelukkiger zijn. Uit de gegevens komt naar voren dat er sinds het aantreden van Toledo op het gebied van scholing en gezondheidszorg zeker verbeteringen hebben plaatsgevonden. En, in vergelijking met de Fujimori periode die dictatoriale trekjes had, wordt er meer aandacht geschonken aan veiligheid en corruptiebestrijding. Veel studenten in Cusco waren echter zeer gepreoccupeerd met de politieke situatie en hadden geen vertrouwen in het huidige bewind. In de periode dat ik in Cusco was vonden regelmatig demonstraties plaats waar ook studenten deelnamen. Deze waren met name gericht tegen privatiseringen, tegen de 'uitverkoop' van het land en tegen Toledo persoonlijk. Uit de gesprekken met studenten kwam hun bezorgdheid en soms woede rond de politieke situatie van het land sterk naar voren. Dus ook al blijkt uit de cijfers dat het beter gaat met Peru in vergelijking met een aantal jaren terug, de meeste studenten zijn zeker niet tevreden met de situatie op het moment.

Zoals vaker, zijn positieve berichten over geboekte vooruitgang in zeer arme landen enigszins misleidend omdat de situatie na de vooruitgang nog altijd miserabel kan zijn. Dit geldt ook voor de cijfers rond gezondheidszorg. Er zijn verbeteringen, maar ondanks de verbeteringen heeft 40% van de Peruanen überhaupt nog geen toegang tot gezondheidszorg. Aangezien er relatief veel studenten van de openbare Universiteit van uit rurale gebieden afkomstig zijn, zullen studenten ervaringen hebben met de slechte gezondheidszorg. Nu zij zelf in de stad wonen, waar in ieder geval ziekenhuizen zijn, zal voor hen persoonlijk de situatie wellicht niet zeer problematisch zijn maar het zou hun familie kunnen treffen.

Zoals naar voren kwam in de gegevens is er een grote inkomensongelijkheid in Peru: het grootste deel van de welvaart is in handen van een overwegend 'blanke' elite in Lima. In Cusco is in die zin sprake van een underdog positie: de Cusqueños zijn in de ogen van de Limeense stadsmensen 'cholos': boeren van Indiaanse afkomst. Hoewel dit geen recht doet aan de realiteit (een aanzienlijk deel van de studenten in Cusco is blank of mestizzo) lijken veel Cusqueense studenten zich eerder met het lot van de arme boeren te identificeren dan met de rijke elite.

Ook veiligheid is naar voren gekomen als een belangrijke factor voor geluk. Vergeleken met andere Zuid-Amerikaanse landen valt het met de criminaliteit in Peru nog mee. Daarbij gaan de gegevens gaan vooral over Lima. In Cusco is het naar alle waarschijnlijkheid nog relatief

rustig vergeleken met Lima. Het toerisme maakt dat er wel veel misdrijven plaatsvinden in de streek, maar die richten zich vooral op de bezoekers en in mindere maten op de Cusqueños zelf. Een gevoel van onveiligheid zal naast criminaliteit met name veroorzaakt worden door de instabiele politieke situatie, en de nog altijd sluimerende kans op terugkerende aanslagen. Het culturele klimaat in Cusco wordt, meer dan in Lima, bepaald door de oorspronkelijke bewoners. Cusco is een stad waar boeren uit omliggende gebieden naartoe trekken om spullen te verkopen, of op een of andere manier een graantje mee te pikken van het toerisme. Door het grote aantal toeristen wordt de binnenstad, en haar inwoners, meer en meer een levend museum waarbinnen de authentieke Peruaanse cultuur wordt gepresenteerd: het Peru van de ansichtkaarten. Het was voor mij enigszins vreemd te merken dat er in Peru nog steeds veel sprake is van racisme. De typisch Peruaanse cultuur bleek in Peru zelfs door velen gezien te worden als een minderwaardige boerencultuur.

Ten tijde van de kolonisatie was er, van voor naar achter, voor elke huidstint een aparte plek in de kerk; beginnend bij bankjes voor de blanken en eindigend bij staanplaatsen voor Indianen achter in de kerk. Een student vertelde me dat er nu nog altijd op scholen duidelijk te zien was hoe groepjes van exact dezelfde huidstint bij elkaar stonden: ouders vertellen hun kind met wie ze wel en niet mogen omgaan. Hoewel ik vaak uitzonderingen op die regel heb gezien, ben ik vaak onaangenaam verrast geweest door racistische uitlatingen van blanke Peruaanse kennissen. De kolonisatie heeft in die zin nog steeds invloed op de huidige samenleving. Deze situatie lijkt me voor een grote groep studenten, namelijk die van Indiaanse afkomst, niet erg bevorderend voor geluk.

Ten slotte is studeren aan de Universiteit eerder uitzondering is dan regel. Dit zou kunnen impliceren dat degenen die studeren gelukkiger zijn dan anderen die deze kans niet krijgen. Ik had echter niet het idee dat er in Cusco echt sprake was van een 'studentenleven' met veel uitgaan en wisselende relaties zoals dat hier in Nederland bestaat. De studenten lijken eerder rouwig om het afwezig zijn bij hun familie dan dat ze het op zichzelf wonen als zodanig heel plezierig vinden. Daarnaast is het toekomstperspectief met de huidige werkloosheid ook niet erg glorieus. En ook de studenten zullen zich bewust zijn van de minimale kansen voor hoogopgeleiden. Deze situatie is wellicht ook van belang voor de levenstevredenheid van de studenten.

5 Probleemstelling

Na de literatuurverkenning over factoren die belangrijk zijn voor geluk is bij mij de vraag blijven hangen of kennis van deze factoren op individueel niveau leidt tot een gelukkiger leven. Wanneer het op deze manier geformuleerd is, klinkt het misschien een beetje vreemd. Echter, het lijkt erop dat we hopen dat dit het geval is. Populair wetenschappelijke boeken zetten de factoren op een rijtje die belangrijk lijken te zijn voor een gelukkig leven. Ook op tv en in tijdschriften is dit thema vaak onderwerp van gesprek. Iedereen wil graag weten wat gelukkig maakt. Maar schieten we er iets mee op wanneer we weten welke factoren samenhangen met geluk? Is geluk net zoiets als gezondheid? Kun je net als ‘op je gezondheid letten’ in het dagelijks leven ook ‘op je geluk letten’? Als je een beetje aandacht besteedt aan je geluk, en daarbij stil staat wanneer je keuzes moet maken, leid je dan ook daadwerkelijk een gelukkiger leven? Misschien helpt het als we weten welke doelen we voor ogen moeten houden.

Iedereen heeft zo zijn eigen ideeën over geluk. Maar zijn degenen wiens ideeën kloppen gelukkiger dan degenen die een verkeerd beeld hebben over wat gelukkig maakt? Hierover heb ik nog geen onderzoek kunnen vinden. Wel zijn er onderzoeken gedaan waarin mensen is gevraagd wat ze denken dat belangrijk is voor een gelukkig leven. Ook is er onderzoek gedaan waarin kenmerken van (het leven) een persoon is vergeleken met de geluksscore. Maar ik heb geen enkel onderzoek kunnen vinden waarin is gekeken of mensen hogere geluksscores hebben als hun ideeën over geluk overeenstemmen met wat in eerder onderzoek belangrijk is bevonden.

Het lijkt misschien voor de hand te liggen om deze vraag gewoon in Nederland te onderzoeken. Het onderzoek naar ‘geluksfactoren’ is immers ook bijna allemaal in Westerse landen verricht. Echter, naar mijn idee is het juist interessant om dit niet te doen. Het feit dat er niet veel onderzoek naar geluk wordt verricht in Zuid-Amerika heeft misschien ook tot gevolg dat er daar minder aandacht wordt besteed aan dit onderwerp binnen de media. Geluk wordt waarschijnlijk overal wel besproken, maar wellicht wordt er minder ingegaan op factoren die belangrijk zijn voor geluk. Daarnaast is het interessant om het onderzoek in Peru te doen zodat vergeleken kan worden of de ideeën die de studenten hebben, overeenkomen met wat wordt onderzocht. In die zin is het een kans om te bekijken in hoeverre eerdere onderzoeksresultaten bruikbaar zijn op wereldniveau.

5.1 Vraagstelling en deelvragen

De probleemstelling van mijn onderzoek luidt: Zijn de studenten in Cusco gelukkiger wanneer hun ideeën over geluk overeenkomen met de wetenschappelijke kennis die er is over de factoren die invloed hebben op geluk? Om deze probleemstelling te kunnen beantwoorden, zijn een aantal stappen nodig. Deze zijn vertaald naar 4 onderzoeksvragen:

- 1) Hoe gelukkig zijn de studenten van Cusco?
- 2) Wat voor ideeën hebben de studenten van Cusco over wat belangrijk is voor een gelukkig leven?
- 3) Komen de ideeën die de studenten van Cusco hebben overeen met de factoren waarvan in eerder onderzoek en in de literatuur wordt gesteld dat deze van invloed zijn op geluk?

- 4) Zijn de studenten van Cusco waarvan de ideeën over geluk overeenkomen met de factoren, waarvan in eerder onderzoek wordt gesteld dat ze van invloed zijn op geluk, gelukkiger dan de studenten waarvan de ideeën minder overeenkomen of afwijken?

5.2 Definiëring van geluk

Het enige begrip uit de vraagstelling en onderzoeksvragen dat naar mijn idee verdere uitleg en specificering nodig heeft is 'geluk'. Voor dit onderzoek heb ik geluk gedefinieerd als tevredenheid over het leven als geheel. Dit is tevens de meest gebruikte definitie binnen het geluksonderzoek. Voor mij is het dan ook logisch om deze definitie aan te houden, omdat ik mijn gegevens dan kan vergelijken met andere gegevens die verkregen zijn binnen dit onderzoeksgebied. Zo kan ik bijvoorbeeld gebruik maken van de gegevens die opgenomen zijn in de 'Word Database of Happiness', die een belangrijke informatiebron is voor dit onderzoek.

De keuze om geluk op deze manier te definiëren is echter niet alleen op bovenstaande praktische overwegingen gebaseerd. In de literatuurverkenning ben ik al ingegaan op de waarde van het meten van 'waardering van het leven' om zo op de meest volledige manier de kwaliteit van leven te beoordelen. Waardering van het leven is hier dan vertaald naar levenstevredenheid.

Zou ik mensen vragen een cijfer te geven voor hoe gelukkig ze zich voelen, dan kan dat leiden tot verschillende interpretaties en dus onvergelykbare antwoorden. Als men de vraag stelt hoe gelukkig iemand zich voelt, dan kan iemand bijvoorbeeld antwoord gaan geven dat gebaseerd is op hun stemming op het moment. Stemming en geluk zijn twee verschillende dingen. Iemand kan zich op de ene dag wat minder prettig voelen dan op de andere dag, en dus verschillende dagen verschillende antwoorden geven op deze vraag. Geluk kan ook opgevat worden als 'geluk hebben', wat een andere betekenis heeft dan 'gelukkig zijn'. In vele andere talen is dit betekenisverschil niet aanwezig, aangezien voor beide betekenissen een ander term bestaat. Denk bijvoorbeeld aan de Engelse termen 'luck' en 'happiness'. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in Peru, waar het Spaans de eerste officiële taal is. Ook in het Spaans zijn er twee verschillende termen voor beide betekenissen. Geluk in de zin van 'geluk hebben' ('luck' in het Engels), is in het Spaans 'suerte' en geluk in de zin van 'gelukkig zijn' (happy in het Engels), is in het Spaans 'feliz'.

Daarnaast is het mogelijk dat mensen op de vraag: hoe gelukkig bent u, antwoord geven vanuit een bepaald aspect van hun leven wat op dat moment centraal staat. Als iemand bijvoorbeeld net problemen heeft op liefdesgebied, of moeilijkheden heeft op het werk en hier veel mee bezig is in de tijd dat ze deze vraag voorgelegd krijgen, kan dat invloed hebben op het antwoord. Ik ben echter geïnteresseerd in de totale geluksbeleving van mensen. Door iemand te vragen hoe tevreden ze zijn met het leven als geheel, worden ze als het ware aan het denken gezet over alle gebieden van het leven. Op deze manier krijg je dus als antwoord een totaalbeeld en dat is waar ik naar op zoek ben in dit onderzoek.

5.3 Theorie en hypothesen

Met het opstellen van de probleemstelling ben ik van een aantal veronderstellingen uitgegaan. De eerste daarvan is dat mensen een beoordeling kunnen geven van hun algehele geluk (gedefinieerd als tevredenheid met het leven als geheel). Onderzoek toont aan dat bij bijna alle mensen het begrip ‘geluk’ bekend is. Mensen hebben er ideeën over en kunnen een beschrijving geven van het geluk en wat het inhoudt (Laszo, 1988). Ook is het een begrip dat wereldwijd bestaat. Elke taal heeft er immers een woord voor. Tevens is er onderzoek gedaan dat uitwijst dat overal ter wereld een gelukkige gezichtsuitdrukking herkend wordt (Russel & Sato, 1995). Geluk is niet alleen een begrip wat bekend is bij iedereen, het is een belangrijk begrip in het leven van mensen. In een onderzoek door Andrews & Withey (1974) komt naar voren dat slechts minder dan 1% zegt nooit over geluk na te denken. In later onderzoek tonen zij verder aan dat mensen snel antwoorden op vragen over geluk en dat in vragenlijsten over geluk de categorie ‘geen idee, of weet niet’ nauwelijks wordt aangekruist (Andrews & Withey, 1976).

Verder is onderzoek verricht dat uitwijst dat de antwoorden inderdaad betrekking hebben op het leven als geheel, aangezien de antwoorden van de mensen constant zijn. Zelfs met een lange tussenperiode geven mensen dezelfde levenstevredenheid aan (Ehrhardt et al 1999). Hieruit valt ook op te maken dat de beoordeling van levenstevredenheid niet of nauwelijks wordt beïnvloed door de stemming van een persoon op het moment van de meting.

Ten slotte de vraag of de beoordeling van mensen over geluk reëel is. Onderzoek waarbij de beoordelingen van mensen werden gemeten en met een beoordeling van een psycholoog werden vergeleken. Hieruit blijkt dat deze twee gegevens overeenkomen (Goldings 1954, Wessman & Ricks, 1966)

Daarnaast neem ik aan dat de culturele factoren geen (of zeer minimale) invloed hebben op de beoordeling van mensen van hun geluk. Deze veronderstelling is gebaseerd op landvergelijkend onderzoek naar geluk. Verschillen tussen landen in geluksscores kunnen voor een groot deel verklaard worden door verschillende landkenmerken. Zo zijn mensen gelukkiger naarmate het land waarin ze wonen welvarender, veiliger, vrijer, gelijkter en toleranter is. De gemiddelde geluksscore is dus als het ware redelijk goed te voorspellen door te kijken naar de landkenmerken die van belang zijn voor de geluksbeleving. Ook onderzoek naar het geluk van migranten laat zien dat culturele factoren van minimaal belang zijn voor de geluksbeleving van mensen. Zou de beoordeling van geluk bepaald worden door culturele opvoeding, dan zouden de geluksscores van eerste generatie migranten meer overeen moeten komen met de geluksscores in het land van herkomst dan met de geluksscores van de autochtone bevolking van het land waarin de migrant woont. Dit blijkt echter niet het geval (Veenhoven, 1997)

Een andere belangrijke aanname voor dit onderzoek is dat mensen streven naar geluk. De manier waarop dit streven wordt ingevuld kan natuurlijk per persoon verschillen. Sommige mensen denken wellicht dat ze gelukkiger worden als ze een succesvolle carrière opbouwen, terwijl anderen niet de behoefte hebben om op de betaalde arbeidsmarkt te presteren en juist het opvoeden van kinderen zien als bron van geluk. Naar mijn idee stellen mensen zich dan ook doelen in het leven vanuit het streven om gelukkig te zijn. Een doel stellen hoeft niet noodzakelijk verandering in te houden. Het kan ook een doel zijn om een bepaalde situatie te kunnen behouden.

Het lijkt me dan ook logisch dat de doelen van een persoon worden afgesteld op de ideeën over die hij of zij over geluk heeft. Vanuit deze gedachte is bij mij de vraag ontstaan of mensen waarbij de ideeën over geluk overeen komen met de factoren die statistisch gezien belangrijk zijn voor geluk, dan ook gelukkiger zijn.

Een aanname achter dit idee is dan eigenlijk ook dat mensen niet ‘automatisch’ weten wat goed voor ze is. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor gezondheid. Als mensen het streven hebben om gezond te zijn, zullen ze dat doel beter bereiken als ze kennis hebben over de factoren die belangrijk zijn voor een goede gezondheid. Echter, mensen voelen niet automatisch aan wat gezond voor ze is. Eten dat lekker is hoeft niet gezond te zijn en dingen die een prettig gevoel geven, zoals bijvoorbeeld drugs of roken, kunnen schadelijk zijn. Daarnaast zijn er dingen die in een beperkte mate gezond zijn, maar boven een bepaalde grens juist een negatief effect hebben op de gezondheid, zoals alcohol, vet en zelfs sporten. Nu is inmiddels van ontzettend veel factoren bekend wat voor invloed ze hebben op de gezondheid. Dit wil niet zeggen dat iedereen ook echt meteen de adviezen opvolgt, zoals je kunt zien aan het overbekende voorbeeld van het aantal mensen in Nederland die roken. Echter, gezondheid is slechts een onderdeel van het leven. Gezond leven wordt afgewogen tegen andere aspecten die als belangrijk worden gezien, zoals direct genot en gezelligheid. Mensen willen wel gezond leven, maar niet ten koste van alles. Dit betekent niet dat mensen helemaal niks doen met de informatie die ze hebben. Naarmate mensen meer (correcte) kennis hebben over wat ze kunnen doen om zo gezond mogelijk te blijven, is de kans groter dat ze dat doel bereiken dan wanneer ze een onvolledig of incorrect beeld hebben (onder de voorwaarde dat ze hun gezondheid daadwerkelijk van groot belang vinden). Het nadeel met deze vergelijking is dat we overal om ons heen zien dat mensen toch dingen doen die slecht zijn voor de gezondheid, ondanks dat mensen over het algemeen zeggen dat gezondheid belangrijk voor ze is. Dit wil niet zeggen dat ze helemaal niets doen om een zo gezond mogelijk leven te leiden, maar alleen dat ze niet *alles* doen wat mogelijk is.

Toch lijken we ervan overtuigd te zijn dat kennis over gezondheid bijdraagt aan een gezondere levensstijl van mensen, anders zouden we niet zoveel tijd en geld besteden aan gezondheidsvoorlichting.

Hetzelfde idee is misschien ook toepasbaar op geluk. Er wordt veel onderzoek verricht waarin gezocht wordt naar factoren die invloed hebben op het subjectieve geluk van mensen. Wat ik in dit onderzoek wil gaan bekijken is of het werkelijk zo is dat kennis over deze factoren op een individueel niveau invloed heeft op de subjectieve geluksbeleving.

Mijn hypothese luidt dan ook: De studenten in Cusco waarvan de ideeën over geluk overeenkomen met de huidige kennis over de factoren die belangrijk zijn voor geluk zijn gelukkiger dan studenten in Cusco die slechts enkele van deze factoren noemen of juist hele andere ideeën hebben.

Deel II

Opzet en uitvoering van het onderzoek

6 Opzet en uitvoering van het onderzoek.

In dit hoofdstuk zal ik beschrijven op welke manier ik de probleemstelling van dit onderzoek wil gaan beantwoorden. Allereerst zal ik een globale schets geven van het onderzoek. Hierin zal aan de orde komen waarom ik gekozen heb voor een enquête als onderzoeksvorm en hoe ik gebruik zal maken van eerder onderzoek. Daarna zal ik ingaan op de populatie die ik voor dit onderzoek heb gekozen en op wie in het onderzoek betrokken zullen worden.

Vervolgens zal de enquête aan bod komen. Hier zal duidelijk worden op welke manieren de onderzoeksvragen zijn geoperationaliseerd en wat voor vragen aan de studenten zijn voorgelegd. Hoe de dataverzameling in Peru is verlopen wordt beschreven in de daaropvolgende paragraaf. Ten slotte wordt in de laatste twee paragrafen ingegaan op de verwerking en preparatie van de gegevens en de beslissingen die ik heb genomen met betrekking tot het analyseren van deze gegevens.

6.1 Methodische karakterisering van het onderzoek

Ik wil in dit onderzoek gaan kijken of het idee klopt dat de studenten in Cusco bij wie de ideeën over geluk in grote mate overeenkomen met de factoren die in eerder onderzoek van belang bleken te zijn voor geluk, gelukkiger zijn dan de studenten die andere ideeën hebben of slechts weinig van de factoren noemen. Het gaat hier dus om een samenhangvraagstelling. In het vorige hoofdstuk ben ik al ingegaan op de manier waarop ik tot deze vraagstelling ben gekomen. Ik heb daarbij enkele aannames gedaan, gebaseerd op de huidige kennis over geluk, wat leidde tot de hypothese: De studenten in Cusco waarvan de ideeën over geluk overeenkomen met de huidige kennis over de factoren die belangrijk zijn voor geluk zijn gelukkiger dan de studenten die slechts enkele van deze factoren noemen of juist hele andere ideeën hebben. Om deze hypothese te kunnen aanvaarden of weerleggen, heb ik een toetsend onderzoek uitgevoerd, wat ik in dit hoofdstuk uitvoerig zal beschrijven.

Het zou voor deze vraagstelling wellicht heel mooi zijn als er een experimentele onderzoeksvorm zou worden toegepast. Een voorbeeld van een experimenteel onderzoek zou hier zijn om te meten wat mensen weten over geluk en daarbij ook hun geluksscores te meten. Om te bekijken of ze gelukkiger zouden zijn als ze meer zouden weten over de factoren die een rol spelen bij geluk zou je ze een ‘gelukscursus’ kunnen geven om vervolgens nog eens te meten wat deze kennis voor gevolgen heeft voor de geluksscores van mensen. Echter, deze vorm zou voor mij op dit moment als afstudeeronderzoek te ingewikkeld zijn en zou tevens te veel tijd kosten. Daarom heb ik gekozen voor een survey als onderzoeksvorm. Het voordeel hiervan is dat ik een groot aantal mensen in het onderzoek kan betrekken, wat de betrouwbaarheid van het onderzoek aanzienlijk verhoogt. Op deze manier kan ik gebruik maken van statistische analyse om de samenhang tussen geluk, individuele kennis en wetenschappelijke kennis te onderzoeken.

Om de vraagstelling van dit onderzoek te kunnen beantwoorden zijn een aantal stappen noodzakelijk. Ten eerste is het van groot belang een zo volledig mogelijke lijst op te stellen met factoren waarvan in eerder onderzoek is gebleken dat ze invloed hebben op het subjectieve geluk van mensen. In de literatuurverkenning zijn al een aantal factoren aan bod gekomen. Maar om de meest volledige lijst van factoren op te kunnen stellen, zal ik gebruik maken van ‘Correlates of Happiness’ uit de World Database of Happiness. Hierin zijn de meeste resultaten opgenomen van geluksonderzoek dat gericht is op het zoeken naar determinanten voor geluk.

De volgende stap is het eigenlijke onderzoek. Hierboven heb ik al besproken dat dit een toetsend onderzoek betreft en dat ik gebruik heb gemaakt van de survey als onderzoekstype. De uiteindelijke vorm van dataverzameling die ik heb gebruikt is de half open enquête. Daarmee heb ik data verzameld bij een groot aantal respondenten, waaronder hun geluksscores en de ideeën die ze hebben over geluk. In paragraaf 4.3 zal ik ingaan op de keuze voor een half open enquête.

Vervolgens heb ik de data ingevoerd als spss-bestand en onderworpen aan een statistische analyse naar verbanden tussen de individuele ideeën, geluksscores en wetenschappelijke kennis op dit gebied.

6.2 Populatie en steekproef

De gekozen onderzoekspopulatie voor dit onderzoek zijn de studenten van Cusco. Ik heb als onderzoekspopulatie voor studenten gekozen, omdat dit een homogene groep is die redelijk makkelijk te bereiken is. Mijn doel was om ten minste 200 respondenten te verzamelen. Ik heb ervoor gekozen geen gebruik te maken van een aselechte steekproef op basis van een administratief kader. De reden hiervoor is dat ik voor mijn vertrek nog geen contacten had met de universiteit en dus niet goed in kon schatten in hoeverre ik medewerking zou kunnen krijgen via de formele weg. Daarnaast vergt het ontzettend veel tijd om contact op te nemen met de studenten die ‘geselecteerd zijn’ en de kans op non-respons wordt aanzienlijk vergroot als ik de enquêtes bijvoorbeeld op zou sturen naar de studenten thuis. Ook wilde ik graag aanwezig kunnen zijn bij het invullen van de enquêtes om een uitleg te geven van de enquêtevragen en eventueel antwoord te kunnen geven op vragen die studenten hebben tijdens het invullen.

De betrouwbaarheid van het onderzoek is naar mijn idee veel groter als er weinig non-respons is. Zou ik enquêtes opsturen, dan zou het zeer waarschijnlijk zijn dat ik niet eens de helft ingevuld terug zou krijgen. Ik zou dan nooit weten wat de reden is voor de non-respons. Zeker in het kader van dit onderzoek zou dat problematisch zijn. Het is immers denkbaar dat bijvoorbeeld ongelukkige studenten de enquêtes aanzienlijk minder vaak invullen dan gelukkige studenten.

Om deze problemen te voorkomen heb ik ervoor gekozen de enquêtes in klassen af te nemen. Ik heb willekeurig een aantal leraren van verschillende faculteiten benaderd of zij het goed zouden vinden als ik mijn enquêtes tijdens hun lessen door de studenten in zou laten vullen. Alhoewel de studenten niet verplicht waren de enquête in te vullen, heb ik slechts 1 enquête leeg terug gekregen. De non-respons was op deze manier dus zeer laag.

Daarnaast heb ik de enquêtes in een redelijk aantal verschillende klassen op diverse faculteiten en diverse leerjaren afgenomen, om zo de kans te vergroten dat mijn respondenten een redelijke afspiegeling zijn van de onderzoekspopulatie in het algemeen.

6.3 Beschrijving en verantwoording van het onderzoeksinstrument

Hierboven heb ik al vermeld dat mijn onderzoeksinstrument een enquête betreft. De enquête bestaat uit zowel open als gesloten vragen. Ik heb voor deze combinatie gekozen omdat ik denk dat de gesloten vragen wellicht makkelijker te beantwoorden zijn en omdat ik deze kan vergelijken met cijfers uit eerder onderzoek. Met name de vragen die geluk meten zijn

gesloten. Voor het meten van geluk heb ik dezelfde vragen gehanteerd als die in eerder onderzoek zijn gebruikt.

Ik heb geprobeerd de interne validiteit van dit onderzoek zo hoog mogelijk te houden. De eerste vraag die hierbij van belang is en die tevens ook vaak de bron is van kritiek op geluksonderzoek, is wat je precies meet als je mensen vraagt hun geluksbeleving te beoordelen. Deze vraag heb ik reeds behandeld in het hoofdstuk ‘Theorieën en hypothesen’ en ben daar tot de conclusie gekomen dat de beoordeling van geluk redelijk betrouwbaar is. Om de validiteit van deze meting zo hoog mogelijk te houden, heb ik besloten gebruik te maken van dezelfde operationalisaties van geluk als in eerder onderzoek. Tevens heb ik gebruik gemaakt van dezelfde formuleringen.

Naast een geluksmeting vraag ik de respondenten naar hun ideeën over geluk. Met het oog op de validiteit heb ik ervoor gekozen deze vragen open te houden. Ik wilde de ideeën van de respondenten niet beïnvloeden door ze te laten kiezen uit een lijst van factoren, aangezien ik wil weten welke factoren de respondenten uit zichzelf noemen. Het blijft natuurlijk de vraag of je ook echt alle ideeën die de respondenten hebben, meet doormiddel van de survey. Zo weet je niet of ze echt alle ideeën opschrijven. Misschien vinden ze het teveel werk, of hebben ze niet zo’n zin om veel energie te steken in de beantwoording van de vragen. Ook is het mogelijk dat ze andere of meerdere ideeën hebben, maar daar op het moment van het onderzoek niet op komen. Dit is echter een nadeel van elk onderzoek met open vragen naar meningen of ideeën, maar dit weegt naar mijn mening niet op tegen de spontaniteit van de antwoorden en het feit dat je op deze manier geen onvoorziene antwoorden bij voorbaat uitsluit, terwijl deze zeker wel van belang kunnen zijn

6.3.1 Twee geluksmetingen

Zoals ik eerder al heb verantwoord, heb ik gekozen voor ‘algehele levenstevredenheid’ als definitie van geluk. Ik de enquête heb ik deze levenstevredenheid op twee manieren geoperationaliseerd. Om de studenten erop te wijzen dat geluk iets anders is dan de stemming van het moment, heb ik in de eerste vraag de studenten hun stemming laten aangeven door een ‘smiley’ te kiezen die op dat moment het beste bij hen past. In de bijlagen (bijlage 2 & 3) is een enquête-exemplaar opgenomen van zowel de Nederlandse als de Spaanse versie. Vervolgens ben ik overgegaan op de eerste geluksvraag:

Wat vindt u de laatste tijd van uw leven **in het geheel**? Kruis a.u.b. slechts 1 antwoord aan.

- Vreselijk
- Ongelukkig
- Over het algemeen ontevreden
- Gemengd (ongeveer even tevreden als ontevreden)
- Over het algemeen tevreden
- Gelukkig
- Verrukkelijk

Ik heb gebruik gemaakt van twee directe geluksvragen, op verschillende manieren geoperationaliseerd. In de bovenstaande vraag zijn de antwoordmogelijkheden beschrijvend van aard. Daarnaast heb ik een vraag opgenomen waarin de studenten gevraagd wordt om een cijfer te geven voor hun algehele levenstevredenheid. Dit cijfer moet aangegeven worden op een schaal van 0 tot 20. De reden hiervoor is dat het beoordelingssysteem voor examens in Peru op een schaal van 0 tot 20 wordt gegeven, in plaats van een schaal van 0 tot 10, wat in

Nederland gebruikelijk is. De reden waarom ik de geluksmeting via deze twee vragen mee, is dat ik de antwoorden kan vergelijken op de veronderstelde overeenkomst. Als het goed is, en beide vragen hetzelfde meten (algehele levenstevredenheid) moet er sprake zijn van een sterke onderlinge correlatie.

Het geven van een geluksscore is een onderdeel van de geluksgrafiek (zie vraag 3, bijlage 2). De studenten worden gevraagd om een grafiek te tekenen die hun geluk van het verleden weergeeft, hun geluk van het moment en het geluk dat ze in de toekomst verwachten. Ze moeten dit uittekenen in een grafiek waarin op de verticale as de geluksscores staan (0 tot 20) en op de horizontale as de leeftijden. Aangezien deze vraag de meest ingewikkelde van de enquête is, heb ik deze vraag klassikaal uitgelegd voordat de studenten aan het invullen van de lijst begonnen.

Het belang van deze vraag is studenten aan het denken te zetten over wat belangrijk is voor algehele levenstevredenheid en niet slechts voor de tevredenheid met hun leven op het moment. Hiermee worden de studenten automatisch aan het denken gezet over factoren die in het verleden belangrijk waren en factoren die wellicht belangrijk zijn voor een gelukkige toekomst.

6.3.2 Metingen van de ideeën van de studenten

In de volgende vraag (vraag 4 van de enquête) wordt de studenten gevraagd om hun grafiek uit te leggen. Hier kunnen ze beschrijven wat de gedachten zijn achter het verloop van de door hun getekende ‘gelukslijn’. Deze vraag is dan ook de eerste operationalisatie van de factoren die belangrijk zijn voor geluk. Er wordt hier niet expliciet gevraagd naar de factoren die hen belangrijk lijken, maar door het uitleggen van de getekende grafiek blijkt al wat volgens de studenten bepalend is voor hun geluk.

Ook de laatste twee vragen zijn bedoeld om de ideeën van de studenten over geluk te meten. In deze vragen wordt wel expliciet gevraagd naar de factoren die de studenten belangrijk achten voor geluk, zie hier bijvoorbeeld vraag 6:

Neem ongeveer 5 minuten de tijd om na te denken over de volgende vraag: Welke factoren zijn belangrijk voor mij om een gelukkig leven te leiden?

Bedenk vervolgens hoe u deze factoren zo kort mogelijk zou kunnen typeren en vul deze in steekwoorden in op de onderstaande stippellijnen. Noem maximaal 10 factoren en gebruik niet meer dan 3 woorden per factor.

... 1)

... 2).....etc.

Ik heb deze vraag opzettelijk aan het einde van de enquête gesteld omdat de studenten door de voorgaande vragen al hebben nagedacht over deze vraag en op dit moment wellicht een doordacht antwoord kunnen geven.

De laatste vraag, vraag 7, van de enquête is eigenlijk een vervolg of aanvulling op deze vraag. Hier wordt de studenten verzocht de factoren in de voorgaande vraag op de (volgens hen) goede volgorde te zetten. Dit kunnen ze doen door op de stippelijntjes voor de vragen een cijfer te geven van 1 tot 10. Nummer 1 is de belangrijkste factor en nummer 10 is de minst belangrijke factor.

Hierdoor moeten ze nogmaals over de gegeven factoren nadenken en beslissen wat nu echt het allerbelangrijkste is. Voor mij is het van belang om te weten wat de volgorde van belangrijkheid is, omdat ook in de literatuur is gebleken dat sommige factoren belangrijker

blijken te zijn dan andere. Ik wil dus niet alleen kijken of de globale ideeën van de studenten overeenkomen, maar ook het belang dat ze aan de verschillende factoren hechten.

6.3.3 Het belang van de ‘Wie ben ik’ vraag

Vraag 5 is de enige enquêtevraag die ik hier nog niet besproken heb. Deze vraag is een ‘Wie ben ik’ vraag. De studenten wordt gevraagd een beschrijving van zichzelf te geven in kernwoorden zoals ze dat zouden doen aan iemand die ze niet zou kennen. Het belang van deze vraag is vooraf nog niet zo duidelijk. De reden waarom ik deze vraag toch heb opgenomen is vanwege de theorie over persoonlijkheid. Zo zouden niet-neurotische extraverte mensen gelukkiger zijn dan neurotische introverte mensen. Ook wil ik kijken of er wellicht een verband bestaat tussen de verhouding positief en negatief genoemde eigenschappen en de geluksscore. Ik moet echter zeggen dat ik voor de analyse nog niet kan vaststellen of deze vraag iets op zal leveren wat bij kan dragen tot de beantwoording van de vraagstelling van dit onderzoek. Ik beschouw deze vraag voor mezelf een beetje als een extraatje. Wellicht levert het nuttige informatie op, maar misschien moet ik achteraf toch besluiten deze vraag niet op te nemen in de analyse en de resultaten van het onderzoek.

Daarnaast is de vraag zorgt deze vraag ook voor afwisseling in de enquête. Wellicht brengt het tekenen van een levensgrafiek en het verklaren van het verloop daarvan de studenten een beetje op het spoor van het denken in gebeurtenissen.. Door de studenten te vragen naar hun eigenschappen, zullen zij hier misschien ook over na denken bij de geluksvragen. Op deze manier denken de studenten na over hun geluk in het heden, het verleden, de toekomst en tevens over de constante factor in alle tijden; zichzelf en hun eigenschappen.

6.3.4 Vertaling van de enquête

De vertaling van de enquête heb ik in eerste instantie zelf opgesteld. Ik heb daarbij veel hulp gekregen van mijn docente Spaans in Peru. Zij heeft tevens economie gestudeerd aan de Universiteit van Cusco. Dit was voor mij zeer voordelig, aangezien zij enige kennis had van onderzoek doen en dus goed inzicht had in wat ik met mijn enquête wilde bereiken. Samen met haar ben ik uitvoerig ingegaan op de betekenis van de vragen en de precieze vertaling die ik daarvoor moest gebruiken. Letterlijke vertalingen kunnen immers een andere betekenis hebben. Daarnaast bestaan voor vele termen en uitdrukkingen verschillende opties die dan ook verschillende ‘gevoelens’ oproepen.

Na het vertalingproces heb ik eerst 2 proefrondes gehouden waarin ik studenten in de studiezalen heb gevraagd de enquêtes in te vullen. Er bleken nog wat onduidelijkheden te zijn over de plaats waar antwoorden ingevuld moesten worden. Zo tekenden een aantal van de studenten hun gelukslijn in de voorbeeldgrafiek in plaats van op de volgende bladzijde. Bij de laatste vraag was het de studenten niet duidelijk dat de ‘scores van belangrijkheid’ op de stippelijntjes voor de antwoorden op vraag 6 moesten worden ingevuld. Zij schreven dan op de laatste bladzijde alle factoren nog eens op in de volgorde van belangrijkheid. De enquête is toen aangepast, zodat deze misverstanden opgelost werden. Zo heb ik *in* de voorbeeldgrafiek vermeld dat de geluksgrafiek op de volgende bladzijde getekend moest worden. Bij de laatste vraag heb ik uitgebreider aangegeven waar de scores ingevuld moesten worden. In de volgende proefronde werden de antwoorden op de juiste plek ingevuld. Er waren verder geen onduidelijkheden over de betekenis van de vragen. Er waren ook geen vreemde antwoorden waaruit bleek dat de vragen niet goed werden begrepen.

6.4 Dataverzameling

De manier waarop ik mijn respondenten heb weten te verzamelen is uiteindelijk via de informele weg gegaan. In eerste instantie heb ik een aantal pogingen ondernomen om de officiële weg te volgen. Ik ben gaan rondvragen waar mensen me zouden kunnen helpen met het afnemen van een groot aantal enquêtes. Daarbij kwam ik bij verschillende faculteiten uit bij het bestuur, die me wel toestemming wilden geven om enquêtes af te nemen, maar die me niet echt konden helpen met het afnemen van enquêtes binnen lestijd. Zij stelden telkens voor om de enquêtes af te nemen in de studieruimten van de faculteit. Ik heb dit een tijdje geprobeerd, maar het is toch lastig om studenten zover te krijgen om een enquête in te vullen van een half uur als ze net aan het studeren zijn voor een aankomend tentamen. Wel heb ik mijn proefinterviews in deze ruimtes afgenomen. Daarnaast wilde ik het liefst uitsluiten dat er een selectie door de studenten plaats zou vinden. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat studenten die extravert zijn eerder meewerken aan het onderzoek dan studenten die introvert zijn. Ook zou het zo kunnen zijn dat ongelukkige studenten minder zin hebben om een enquête over geluk in te vullen dan gelukkige studenten. Al met al was ik dus niet zo tevreden met deze manier van afname. Daarnaast kostte deze methode enorm veel tijd. Er waren niet altijd veel studenten aanwezig in deze studieruimten. Tenslotte vond ik de wijze waarop de enquêtes werden ingevuld problematisch. Ik vertelde wel dat het belangrijk was voor het onderzoek om de enquêtes zelf, zonder overleg in te vullen, maar dat bleek niet veel effect te hebben. Vaak zag ik dat studenten met hun buurman of -vrouw elke vraag uitvoerig bespraken. Al snel heb ik toen besloten het op een andere manier te proberen, namelijk direct naar docenten toestappen en vragen of ze mij wilden helpen. Dit bleek een betere methode.

Een moeilijkheid bleek wel de bereikbaarheid van docenten. In tegenstelling tot hier zijn docenten buiten de lessen niet aanwezig op de Universiteit. Het enige tijdstip waarop je ze te spreken kan krijgen is vijf minuten voor aanvang van de lessen, wanneer ze zich komen intekenen bij de administratie. Op dat moment hebben ze dus eigenlijk geen tijd om te praten. Afspraken maken met de docenten bleek ook niet makkelijk, aangezien ze een druk schema hebben. Ook de losse omgang met tijd en het nakomen van afspraken bleek een extra moeilijkheid. Vaak gingen lessen niet door omdat de leraren of leerlingen niet aanwezig bleken te zijn.

Daarnaast heeft de politieke onrust in de periode dat ik in Peru verbleef vertraging opgeleverd. Met name gingen afspraken niet door omdat studenten niet aanwezig waren door stakingen en demonstraties. Ook is de universiteit in de periode dat ik bezig was met het maken van afspraken en het uitvoeren van enquêtes een aantal keer bezet geweest door studenten van een aantal faculteiten die veel minder financiële steun ontvingen dan andere faculteiten. Gedurende deze bezettingen verviel dus een aantal van mijn met moeite gemaakte afspraken. Het probleem daarna is om docenten opnieuw te spreken te krijgen, omdat ze dus maar zelden op een vaste plek te vinden zijn. Ook was het moeilijker voor docenten om lestijd af te staan door het aantal vervallen lessen.

Wat me wel erg meeviel was de bereidheid van een aantal docenten om mee te werken aan mijn onderzoek. Ik Nederland zou het heel moeilijk zijn toestemming te krijgen van docenten om tijdens de lestijd enquêtes van 20 minuten in te laten vullen door de studenten, zeker als het gaat om 200 studenten. In Cusco bleek het afstaan van lestijd voor vele docenten ook niet altijd mogelijk. Maar de meeste docenten die ik te spreken heb weten te krijgen waren zo verrast door de komst van een buitenlandse student dat ze hun best deden om me te helpen. De universiteit van Cusco heeft, ondanks de enorme toeristische sector, weinig contact met buitenlandse universiteiten. In ieder geval niet op het gebied van uitwisseling van studenten. Ik ben in de tijd dat ik voor mijn onderzoek op de universiteit aanwezig was geen enkele buitenlandse student tegengekomen. Ik werd dan ook voortdurend aangesproken door de

studenten, die uiterst behulpzaam waren. Zij hebben me dan ook vaak geholpen docenten te vinden die voor mij onvindbaar leken, aangezien ze nooit op de aangewezen plekken aanwezig waren. Ook bleken zij een uitstekende inschatting te kunnen maken van de docenten die zeker geïnteresseerd zouden zijn in mijn onderzoek en daar dan ook graag medewerking voor wilden verlenen.

Een extra moeilijkheid met betrekking tot de lengte van mijn enquête bleek de onbekendheid van studenten met onderzoek. De meeste studenten hadden zelden een enquête ingevuld en vragen die voor Nederlandse studenten voor zichzelf spreken, waren redelijk ingewikkeld voor de Peruaanse studenten. Vaak zijn studenten in Nederland zo gewend aan het invullen van enquêtes, dat ze nauwelijks de vraag hoeven te lezen om te weten wat er van ze verwacht wordt. Dat ligt heel anders bij de Peruaanse studenten. Ik heb de enquêtes door verschillende Nederlandse mensen laten invullen en niemand deed er langer dan 20 minuten over om de vragen in te vullen. De Peruaanse studenten deden er gemiddeld 30 minuten over om de vragen in te vullen en er waren er altijd een paar die 40 minuten nodig hadden. Het voordeel van de onbekendheid van studenten met vragenlijsten was dat alle studenten het heel leuk en interessant vonden om de enquêtes in te vullen en ook erg hun best deden.

Even was ik bang dat het me niet zou lukken om 200 enquêtes te laten invullen. Dit kwam vooral door de tegenvallende grootte van de klassen. Ik had gedacht dat ik, net als in Nederland, colleges van 50 studenten zou kunnen aantreffen. Dit viel echter heel erg tegen. Vaak staan er wel 40 studenten op de lijst, maar de opkomst is klein. De grootste klas waar ik mijn enquêtes heb kunnen afnemen bevatte 34 studenten. Ik heb zelfs een aantal klassen waar minder dan 10 studenten aanwezig waren geënquêteerd. In totaal heb ik mijn gegevens verzameld in 11 verschillende klassen.

Mede door het enthousiasme van de docenten en de studenten verliep het leggen van contacten redelijk vlot, omdat zowel de docenten als de studenten het leuk vonden dat ik daar was. Het probleem was echter dat docenten niet veel tijd hadden, en ik daardoor veel moeite moest doen om uiteindelijk een afspraak te maken en de enquêtes af te nemen. Ook hadden veel docenten slechts een uur lestijd, wat de bereidheid tot medewerking in de weg stond. De moeilijkheid van het leggen van contacten was dat veel docenten binnen één faculteit dezelfde studenten in de klas hadden. De kans op ‘dubbele studenten’ was dus groot als ik verschillende klassen binnen een faculteit enquêteerde. Om deze reden moest ik dus docenten contacteren binnen verschillende faculteiten, waardoor ik telkens opnieuw moest beginnen met zoeken. Uiteindelijk heeft het verzamelen van data me dus meer tijd gekost dan ik van tevoren had ingeschat.

6.5 Verwerking en preparatie van de gegevens

Om de gegevens te kunnen analyseren heb ik gebruik gemaakt van verschillende coderingsmethoden. Deze gegevens zijn vervolgens ingevoerd in een SPSS bestand voor analyse. In de bijlagen (bijlage 4) heb ik het gebruikte codeboek opgenomen. Hierin heb ik (een gedeelte van) de vragen weergegeven met de manier waarop de gegevens gecodeerd zijn. Ik zal hier per vraag in het kort beschrijven waarom ik voor een bepaalde codering heb gekozen en wat voor mij de voordelen daarvan zijn.

Vraag 1 & 2

De codering van de eerste twee vragen ligt voor de hand. De eerste vraag betreft de stemming van een persoon op het moment, weergegeven in smileys die zeer trieste tot zeer vrolijke uitdrukkingen hebben. De tweede vraag betreft het oordeel van de respondenten over hun leven als geheel. Beide vragen zijn dan ook logisch gecodeerd van 0 (minst vrolijke smiley en minst gelukkige antwoordcategorie) tot en met 6 (vrolijkste smiley en gelukkigste antwoordcategorie).

Vraag 3

Vraag 3, de geluksgrafiek, biedt enorm veel informatie. Echter, het is niet mogelijk en wellicht ook niet zo nuttig om al deze informatie in de analyse te betrekken. Zoals in het codeboek te zien is, heb ik ervoor gekozen een aantal punten op te nemen in de analyse. Ten eerste natuurlijk de geluksscore voor het heden. Deze meting van levenstevredenheid is cijfermatig. De eerste geluksvraag, vraag 2, heeft beschrijvende antwoordcategorieën. In deze vraag moeten de respondenten een cijfer geven voor hun algehele levenstevredenheid, zoals ze dat op dit moment ervaren. Dit cijfer moet gegeven worden op een schaal van 0 tot 20. Ik heb gekozen voor deze schaal, in plaats van een schaal van 0 tot 10 zoals in Nederland gebruikelijk is, omdat de studenten in Cusco gewend zijn aan deze schaal doordat tentamens op deze manier beoordeeld worden. Voor deze schaal is dan ook geen verdere codering nodig voor analyse.

Verder heb ik hier de kans genomen om de leeftijd van de respondent af te leiden uit de getekende grafiek. De studenten wordt gevraagd een kruisje te zetten bij hun huidige leeftijd en levenstevredenheid om vervolgens de rest van de grafiek te tekenen voor het verleden en de toekomst. Ter controle heb ik rechts boven in de geluksgrafiek een hokje geplaatst waarin ze hun leeftijd moeten invullen. Zo kan ik bekijken of de studenten begrepen hebben hoe de grafiek getekend dient te worden. Als de leeftijd die ze ingevuld hebben in dit hokje niet overeenkomt met het kruisje in de grafiek, hebben ze kennelijk iets niet begrepen.

Vervolgens ben ik gaan kijken naar de getekende lijnen van het verleden en de toekomst. Het is lastig om hier een gepaste codering voor te vinden. In eerste instantie wilde ik een codering gaan toepassen waarin gemiddelde stijgingen en dalingen terug te vinden waren. Echter, dit was te lastig om op een goede manier te coderen. Zou ik bijvoorbeeld de gehele lijn van het verleden pakken en de gemiddelde stijging of daling berekenen, dan zou veel informatie verloren gaan. Om bijvoorbeeld een codering te maken die voor elke vijf jaar een gemiddelde stijging of daling weergeeft is ook onmogelijk, omdat je dan het verloop van de lijn op onlogische stukken moet afbreken. Ik heb er uiteindelijk voor gekozen om het aantal jaren dat een persoon gelukkiger is op te tellen, het aantal jaren dat iemand ongelukkiger is, het aantal jaren dat iemand even gelukkig of ongelukkig is en ten slotte het aantal jaren dat iemand open heeft gelaten omdat de persoon er geen oordeel over heeft. Deze stijgingen en dalingen zijn uiteraard gemeten tegen het levenstevredenheid cijfer van het heden (het kruisje waarmee de respondent begint). Het probleem wat ik hier tegenkwam is de vraag waar ik moet beginnen met meten. Is iemand gelukkiger als het verschil met het heden hoger is dan bijvoorbeeld een

heel punt, of een half punt? Hierbij moet ik zeggen dat de verschillen vaak zeer minimaal zijn. Toch heb ik elk verschil gerekend tot stijging of daling, omdat ik van mening ben dat wanneer de respondent een stijging tekent die zichtbaar is, hij of zij daar ook een idee achter heeft. Ik heb dus een horizontale lijn getrokken vanaf het kruisje dat de beoordeling weergeeft van de levenstevredenheid in het heden. Alles wat daarboven ligt zijn gelukkigere jaren en alles daaronder ongelukkiger. Lijnen die samenvallen met de horizontale lijn staan voor hetzelfde geluk. Ik heb hierbij gelet op de tekenstijl van de respondent. De grafieken zijn immers over het algemeen niet met uiterste precisie getekend.

Vraag 4

In vraag 4 worden de respondenten gevraagd te beschrijven waarom ze hun geluksgrafiek zo hebben getekend. Ze moeten hier dus een verklaring geven voor de dalingen, stijgingen of juist horizontale lijnen. De antwoorden op deze vraag vallen binnen dezelfde codering als de antwoorden op vraag 6, waarin de respondenten wordt gevraagd 10 factoren te noemen die naar hun idee belangrijk zijn voor een gelukkig leven. Om deze vragen te kunnen coderen, heb ik voor deze twee vragen samen één 'factorenlust' opgesteld. Ook deze lijst is te vinden in het codeboek dat opgenomen is in de bijlagen. Deze factorenlust is gebaseerd op de antwoorden van de respondenten. Ik heb de antwoorden van de studenten dan ook 2 keer doorgenomen voor codering. De eerste keer heb ik alle antwoorden doorgenomen voor het opstellen van een zoveel mogelijk omvattende factorenlust en daarna ben ik met die lijst gaan coderen. Elke factor van de lijst is één variabele in het SPSS bestand. Als een factor genoemd werd in de antwoorden op de onderdelen van deze vraag (vraag 4) dan werd er maximaal 1 punt gescoord voor die variabele. Herhaling van een factor leidt hier dus niet tot meerdere punten.

Vraag 6 & 7

Bij vraag 6 en 7 kunnen wel meerdere punten gescoord worden voor één bepaalde factor. In vraag 6 wordt gevraagd welke factoren belangrijk zijn en in vraag 7 worden de studenten verzocht de factoren op volgorde van belangrijkheid te zetten. In vraag 6 worden dus de genoemde factoren gecodeerd en met het antwoord op vraag 7 wordt bepaald hoeveel punten deze factor krijgt. Als een factor door de studenten op de 1^e, 2^e of 3^e plaats wordt gezet, scoort deze factor 3 punten. Wanneer deze op de 4^e, 5^e of 6^e plaats staat, dan worden 2 punten gerekend. Voor de 7^e, 8^e, 9^e of 10^e plaats wordt 1 punt toegekend. Als deze factor (of variabele in het SPSS-bestand) al een punt had gekregen in vraag 4, dan worden deze punten bij elkaar opgeteld. De afzonderlijke factoren kunnen dus minimaal 0 en maximaal 4 punten krijgen.

Vraag 5

Ten slotte is vraag 5 de enige vraag die ik hier nog niet besproken heb. Hier geven de respondenten een beschrijving van zichzelf. Ook hier geldt dat uit deze vraag ontzettend veel gegevens zijn af te leiden. Echter, ik heb me beperkt tot slechts een redelijk grove codering gebaseerd op een persoonlijkheidstheorie die ik besproken heb in de literatuurverkenning. Deze theorie stelt dat mensen die neurotisch en introvert zijn, ongelukkiger zijn dan mensen die niet-neurotisch en extravert zijn. Deze codering is niet gebaseerd op een betrouwbare psychologische lijst waarin aangegeven wordt welke kenmerken als neurotisch versus niet neurotisch en introvert versus extravert mogen worden beschouwd. De reden hiervoor is dat de antwoorden die de respondenten uit zichzelf geven hier niet geschikt voor zijn. Wel noemen de studenten vaak deze termen zelf. Ze zeggen bijvoorbeeld uit zichzelf in de antwoorden dat ze extravert zijn. Om deze reden wilde ik toch op één of andere manier deze

antwoorden beschikbaar maken voor analyse. Ik heb dan ook besloten om de variabelen introvert, extravert, neurotisch en niet-neurotisch op te nemen in het SPSS-bestand. Voor elke eigenschap wordt geteld hoe vaak een student in deze vraag een eigenschap noemt die onder deze variabelen vallen. Ik heb hier niet alleen het noemen van de exacte term meegeteld, maar ook beschrijvingen van deze termen in andere woorden of eigenschappen die hier duidelijk mee te maken hebben. Een voorbeeld is bijvoorbeeld ‘een rustig gevoel van binnen’ of juist ‘altijd erg nerveus zijn’ (respectievelijk niet-neurotisch en neurotisch). Een voorbeeld van een antwoord waarbij ik een punt geef aan de variabelen extravert of introvert is respectievelijk: ‘makkelijk veel contacten leggen’ of ‘liever altijd alleen zijn of met mensen die ik heel goed ken’.

Ik ben me bewust van het feit dat ik op basis van deze uitspraken niet zomaar kan vaststellen of iemand ook echt introvert of extravert is, en of ze neurotisch dan wel niet-neurotisch zijn. Zeker omdat niet alle studenten hierover iets zeggen in hun antwoorden. Ik wil alleen kijken of het spontaan noemen van deze kenmerken misschien van belang kunnen zijn voor de individuele geluksscore.

6.6 Beschrijving en verantwoording van de analysebeslissingen

Na de verwerking en preparatie van de onderzoeksgegevens, is het tijd voor de analyse. In deze paragraaf zal ik per onderzoeksvraag bespreken op welke specifieke analysebeslissingen ik genomen heb.

Analysebeslissingen voor de 1^e onderzoeksvraag

Om de eerste onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, moeten we weten hoe gelukkig de studenten van Cusco zijn. In de enquête zijn twee geluksmetingen gedaan. Voor de vergelijkbaarheid van deze twee variabelen ('leven over het algemeen' en 'tevredenheid met het leven') heb ik de laatste aangepast aan de eerste. De eerste variabele is gemeten op een schaal van 0 tot en met 6 en de tweede van 0 tot en met 20. Ik heb dus de schaal van 0 tot en met 20 onderverdeeld in een nieuwe schaal van 0 tot en met 6.

0 t/m 2 → 0	12 t/m 14 → 4
3 t/m 5 → 1	15 t/m 17 → 5
6 t/m 8 → 2	18 t/m 20 → 6
9 t/m 11 → 3	

Om een vergelijking te kunnen maken met de geluksscores van andere (Zuid-Amerikaanse) landen, heb ik het gemiddelde van de geluksmetingen toegevoegd aan de geluksmaat Lsmix90s die ik in het vooronderzoek over het geluk in Zuid-Amerikaanse landen heb samengesteld uit verschillende geluksmaten uit 'Happiness of Nations' (World Database of Happiness, 2003). De maten zijn vergelijkbaar, aangezien het om dezelfde vragen gaat die overeenkomen in antwoordstructuur. Het zijn beiden tien-staps modellen. Dat wil zeggen dat het om geluksmaten gaat die weergegeven zijn in een schaal van 1 tot 10.

Analysebeslissingen voor de 2^e onderzoeksvraag

De tweede onderzoeksvraag heeft betrekking op de ideeën van de studenten over geluk. In de vorige paragraaf heb ik al gezegd dat ik de genoemde ideeën van de studenten achteraf gecodeerd heb. Dit heeft dan ook een behoorlijk uitgebreide factorenlijst opgeleverd, zoals in het codeboek te zien is (bijlage 4). Er zitten factoren bij die elkaar misschien overlappen of hetzelfde betekenen. Een voorbeeld hiervan zijn bijvoorbeeld het belang van werk en het belang van inkomen. Als de studenten zonder verdere uitleg zeggen dat het hebben van werk belangrijk is voor hun geluk, weet je niet wat de gedachte hierachter is. Gaat het om het inkomen dat je daarmee verdiend, of gaat het om het werk op zich, om bijvoorbeeld de voldoening die je uit je werk kan halen? In het eerste geval is er dus geen onderscheid tussen het belang van werk en het belang van inkomen. En zo zijn er nog een aantal gevallen. Je kunt echter niet met zekerheid vaststellen dat studenten eigenlijk hetzelfde bedoelen.

Ik heb overwogen om factoren samen te voegen, maar dit brengt teveel problemen en kans op meetfouten met zich mee. Daarnaast kan ik niet weten of ik er wel goed aan doe om deze factoren samen te voegen als ik niet met zekerheid kan zeggen of deze factoren wel hetzelfde zijn. Daarom heb ik ervoor gekozen om de factoren gescheiden te houden en te bekijken wat voor een beeld dit oplevert.

Analysebeslissingen voor de 3^e onderzoeksvraag

Hoe bepaal ik of en in welke mate de ideeën van de individuele studenten overeenkomen met de factoren die uit eerder onderzoek als belangrijk naar voren zijn gekomen? Het is vrijwel onmogelijk om op basis van de gegevens die naar voren zijn gekomen in het literatuuronderzoek te bepalen welk gewicht aan de verschillende factoren moet worden

toegekend. Vele onderzoeken zijn immers vaak op één specifiek onderwerp, of specifieke factor gericht. Deze onderzoeken zijn wellicht genuanceerder met betrekking tot de aard van het verband met geluk en eventuele verschillen tussen landen, maar vergelijking van de onderzoeksresultaten wordt lastig. In sommige studies worden de resultaten uitgedrukt in correlaties en varianties, terwijl andere onderzoekers hun resultaten in procenten van het totaal uitdrukken, of alleen woordelijke beschrijvingen geven. Kortom: het is vrijwel onmogelijk om één lijst samen te stellen waarin, op een onbetwistbare wijze, alle factoren op volgorde van belangrijkheid zijn gerangschikt.

Factorenlust op basis van 'Correlates of Happiness'

De enige manier waarop ik naar mijn idee een redelijk betrouwbare rangschikking kan maken van factoren die belangrijk zijn voor geluk is middels een vergelijking van de correlaties van de factoren met geluk. De World Database of Happiness (<http://www.eur.nl/fws/research/happiness>) maakt deze vergelijking mogelijk. In deze database zijn een enorm groot deel van onderzoeksgegevens met betrekking tot geluk en 'gelukfactoren' opgenomen. 'Correlates of Happiness' is een onderdeel van de World Database of Happiness. Het is een openbare database op internet waarin de correlaties tussen geluksmetingen en data met betrekking tot 'geluksonderwerpen' uit eerder onderzoek zijn verzameld. Nog steeds is er sprake van verschillende resultaten, maar deze worden tenminste allemaal in correlaties uitgedrukt. In deze 'Correlates of Happiness' komen vele verschillende geluksonderwerpen aan bod. Niet alle onderwerpen zijn relevant voor dit onderzoek. Het zou mooi zijn om alle factoren waar onderzoek naar gedaan is op een rijtje te zetten en dus de lijst waar ik aan begonnen ben in de literatuurverkenning compleet te maken. Maar dat gaat echter buiten de perken van dit onderzoek. Bovendien zou dat zonde van de tijd zijn, aangezien alle onderzoeksresultaten overzichtelijk gecategoriseerd terug te vinden zijn in de World Database of Happiness. Ik heb me dan ook beperkt tot het verzamelen van onderzoeksgegevens over alleen die factoren die door de studenten genoemd zijn.

Gebruik van Pearson's correlaties

Er worden in 'Correlates of Happiness' verschillende maten gebruikt om verbanden uit te drukken, maar ik heb ervoor gekozen om slechts één van de maten te kiezen en te gebruiken om een zo betrouwbaar mogelijke vergelijking te kunnen maken, namelijk de 'Pearson's product-moment correlation (r)'. Er zijn verschillende redenen waarom ik deze maat heb gekozen. Ten eerste wordt deze correlatie het vaakst gebruikt en zal dus de meest volledige lijst opleveren. Ten tweede laat deze maat de ongecorrigeerde correlatie zien en is dus niet gezuiverd van overlappende invloeden. Als bijvoorbeeld gekeken wordt naar de Pearson's correlatie tussen opleiding en geluk, dan is het verband dat gemeten wordt niet alleen opleiding. Er zijn allerlei factoren die samenhangen met opleiding die tevens van invloed kunnen zijn op geluk. Mensen met een hoge opleiding zullen hoogstwaarschijnlijk gemiddeld een hoger hebben dan mensen met een lager inkomen. Het verband dat je dan ziet is misschien niet (alleen) het effect van opleiding op geluk, maar dat van inkomen op geluk. Over het algemeen is het in geluksonderzoek beter om zoveel mogelijk gebruik te maken van gecontroleerde correlaties of varianties, die als het ware zijn gefilterd op factoren die het werkelijke verband tussen geluk en de onderzochte variabele kunnen beïnvloeden. Maar voor dit onderzoek is het naar mijn mening juist beter om gebruik te maken van ongecontroleerde verbanden. Als mensen hun mening geven over welke factoren belangrijk zijn voor geluk zijn deze waarschijnlijk ook niet gefilterd. Als ik bijvoorbeeld zeg dat mijn opleiding belangrijk is voor mijn geluk, dan kan ik dat om verschillende redenen vinden. Het kan zijn dat ik mijn studie interessant vind en het dus leuk vind om daar mijn tijd aan te besteden. Ik kan het 'studentenleven' leuk vinden, met het op kamers wonen, het contact hebben met

medestudenten en het uitgaan en alles wat daarbij komt kijken. Of misschien hoop ik door te studeren later een leuke baan te krijgen, en/of een goed betaalde baan. Maar hoogst waarschijnlijk is het een combinatie van al deze factoren. Als ik dus zeg dat opleiding belangrijk is voor mijn geluk, dan doel ik daarmee tevens op de vrijheid om te doen wat ik leuk vind, het hebben van sociale contacten en inkomen.

Welke onderzoeken worden gebruikt?

Naast het bepalen van de te gebruiken maat, is er ook nog de vraag wat ik doe met de verschillende resultaten. Per factor, of onderwerp, zijn over het algemeen meerdere onderzoeken verricht en zijn er dus ook meerdere en verschillende resultaten opgenomen in de 'Correlates of Happiness'. Dit is natuurlijk niet verrassend, aangezien niet elk onderzoek precies hetzelfde is. Ik heb dus ook niet alle onderzoeken opgenomen in de berekening van een 'algemene' factorenlijst. Om een keuze te maken uit de verschillende onderzoeken die opgenomen zijn in 'Correlates of Happiness' heb ik per onderzoek bekeken of de gegevens geschikt zijn om voor dit onderzoek te gebruiken. Al eerder heb ik gezegd dat ik alleen Pearson's correlaties op zal nemen. Daarnaast heb ik ook naar een aantal andere aspecten gekeken. Het is lastig om een vast aantal criteria te geven die ten grondslag liggen aan mijn keuze om een onderzoek wel of niet te gebruiken. Globaal kan ik zeggen dat de volgende regels toegepast zijn:

- de onderzoekseenheden mogen niet tot een 'speciale groep' behoren (met uitzondering van studenten), zoals huisvrouwen, mensen in een inrichting of werklozen
- het aantal onderzoekseenheden mag niet te klein zijn (meer dan 100)
- alleen resultaten van westerse en Zuid-Amerikaanse landen

In een aantal gevallen ben ik enigszins van deze regels afgeweken. Ik heb bijvoorbeeld een aantal onderzoeken opgenomen met slechts een klein aantal (minder dan 100) onderzoekseenheden als er geen ander of weinig onderzoek te vinden was over een door de studenten genoemde factor. Daarnaast heb ik bij een aantal factoren wel onderzoek uit niet-westerse landen opgenomen, omdat dit noodzakelijk was om iets over deze factor te kunnen zeggen. Voorbeelden hiervan zijn: corruptie, inkomen, economische toestand van het land en politieke klimaat. Het gaat hier dus met name over factoren die vallen onder 'leefbaarheid van de omgeving'.

Het vaststellen van een 'belangrijke score'

Alle onderzoeken die ik heb gebruikt om tot een 'factorenlijst vanuit Correlates of Happiness' te komen zijn per factor weergegeven in bijlage 5. Hierin is ook te zien hoe ik van al deze losse onderzoeksresultaten gekomen ben tot 1 belangrijkheidscore per factor. De meeste factoren zijn onderverdeeld in een aantal deelgebieden. Deze komen overeen met de onderzoeksonderwerpen uit 'Correlates of Happiness'. Van deze deelgebieden heb ik de gemiddelde correlatie berekend van alle onderzoeken die in aanmerking kwamen voor dit onderzoek. De uiteindelijke gemiddelde correlatie per factor is het gemiddelde van de (gemiddelde) correlaties van de deelgebieden.

Vervolgens zijn de gemiddelde correlaties per factor omgezet in een schaal van 0 tot en met 3. De scores zijn als volgt ingedeeld: ¹

- Correlaties van $r = -.09$ tot en met $r = +.09$ hebben score 0
- Correlaties van $r = -.10$ tot en met $r = -.29$ en $r = +.10$ tot en met $r = +.29$ hebben score 1
- Correlaties van $r = -.30$ tot en met $r = -.49$ en $r = +.30$ tot en met $r = +.49$ hebben score 2
- correlaties van $r = -.50$ en lager en $r = +.50$ en hoger hebben score 3

¹ zie bijlage 6 voor extra toelichting op de positieve en negatieve correlaties

Vergelijken van de door de studenten genoemde factoren met de factorenlijst op basis van Correlates of Happiness

De laatste stap om de factoren die de studenten noemen te kunnen vergelijken met de gemiddelde correlaties uit 'Correlates of Happiness' is het op elkaar afstemmen van beide puntensystemen. In de paragraaf 'verwerking en preparatie van de gegevens' is al besproken dat het aantal punten dat door een student aan een factor kan worden toegekend varieert van 0 tot 4. De score van belangrijkheid die een factor op basis van de 'Correlates of Happiness' kan hebben is maximaal 3. Ik heb ervoor gekozen om voor de vergelijking geen verschil te maken tussen het geven van score 3 en 4 door de studenten. De reden hiervoor is dat als de score 4 is, 1 punt afkomstig is uit het noemen van de factor bij vraag 4 in de enquête. Als een factor vanuit de antwoorden van een student 1 punt heeft gekregen, is het blijkbaar zo dat deze de factor belangrijk vindt, maar niet zo belangrijk dat deze in de top 5 staat. Bij twee punten is de factor blijkbaar belangrijk genoeg om zowel in het antwoord van vraag 4 als in vraag 6 en 7 terug te komen, of om in de top 5 te staan van de factoren die een student belangrijk vindt. Krijgt een factor 3 of 4 punten, dan wordt de factor zowel herhaald in beide vragen én staat in de top 5, of behoort tot de top 3 van de factoren die een student belangrijk vindt.

Nu hebben we dus twee gelijke schalen die vergeleken kunnen gaan worden; de belangrijkheidscore op basis van de 'Correlates of Happiness' en de belangrijkheidscore die een factor van een student krijgt. Het totaal van de overeenkomsten en verschillen tussen beide belangrijkheidscores van de factoren (de zogenaamde 'juistheidswaarde van het geluksconcept) bepaalt uiteindelijk de 'juistheid' van de ideeën van de student.²

Analysebeslissingen voor de 4^e onderzoeksvraag

Ten slotte is de laatste stap die genomen moet worden om de vraagstelling te beantwoorden het berekenen van het totaal van de correctheidscijfers. Als er een significante positieve correlatie bestaat tussen het totaal van de 'juistheidswaarde van het geluksconcept' en de gemeten levenstevredenheid van de studenten, dan zijn studenten die een correct beeld hebben van de factoren die gelukkig maken, gelukkiger dan studenten die een minder goed (of verkeerd) beeld hebben.

² voor extra toelichting over de uitvoering in SPSS zie bijlage 6

Deel III

Resultaten
Conclusie
Discussie

7: Resultaten

Door middel van een literatuurverkenning heb ik geprobeerd een overzicht te geven van de factoren die belangrijk zijn voor geluk. Vervolgens is in een halfopen enquête zowel de levenstevredenheid van de studenten in Cusco gemeten als het beeld dat zij hebben over wat belangrijk is voor geluk. Met behulp van de ‘Correlates of Happiness’ is een zo volledig en betrouwbaar mogelijke lijst opgesteld van de gemiddelde correlaties tussen de factoren die door de studenten genoemd zijn en geluk.

In dit hoofdstuk zijn we aangekomen bij de bespreking van de onderzoeksresultaten. In de komende paragrafen zullen de vier onderzoeksvragen afzonderlijk beantwoord worden om uiteindelijk te komen tot de beantwoording van de vraagstelling van dit onderzoek; zijn de studenten in Cusco gelukkiger wanneer hun ideeën over geluk overeenkomen met de wetenschappelijke kennis die er is over de factoren die invloed hebben op geluk?

7.1 Hoe gelukkig zijn de studenten van Cusco?

De eerste onderzoeksvraag betreft het geluk van de studenten van Cusco. Hoe gelukkig zijn de studenten? In de vragenlijst zijn twee vragen opgenomen die het geluk meten. Daarnaast is er een stemmingsmeting gedaan. Hieronder zie je een tabel waarin de resultaten van alle drie de metingen zijn weergegeven. De antwoordcategorieën zijn voor het overzicht op elkaar afgestemd, zodat categorie 0 het minst gelukkig, of de slechtste stemming is en categorie 6 het gelukkigst of de beste stemming.

Antwoordcategorieën	Stemming op moment		Leven over het algemeen		Tevredenheid met het leven	
	In aantallen	In procenten	In aantallen	In procenten	In aantallen	In procenten
0	2	1	1	0,5	1	0,5
1	2	1	6	3	2	1
2	12	6	21	10,5	9	4,5
3	35	17,5	118	59	24	12
4	78	39	27	13,5	88	44
5	53	26,5	20	10	55	27,5
6	16	8	6	3	18	9
Geen antwoord	2	1	1	0,5	3	1,5
totaal	200	100	200	100	200	100
gemiddelde	4,06		3,25		4,20	

Tabel 7.1a frequentietabel stemming en geluksscores

Bij alle variabelen ligt de mediaan in dezelfde categorie als het gemiddelde. Opvallend is dat er weinig verschillen bestaan tussen de stemming van de studenten op het moment en de beoordeling van hun levenstevredenheid. Hiermee komt natuurlijk de vraag naar boven of de stemming van de studenten op het moment dat ze de vragenlijst invullen misschien hun beoordeling van hun levenstevredenheid beïnvloedt. Echter, omgekeerd kan hetzelfde gezegd worden. Wellicht zijn studenten die een hoge levenstevredenheid hebben over het algemeen in een betere stemming dan studenten die een lage levenstevredenheid hebben. Om te bekijken hoe sterk deze twee variabelen met elkaar samenhangen moet gekeken worden naar de

onderlinge correlaties. Als de correlaties significant zijn, is er sprake van een verband tussen de twee variabelen dat niet aan het toeval toegeschreven kan worden.

Er blijkt inderdaad een significant verband te bestaan tussen de stemming van de studenten op het moment dat ze de vragenlijst invullen en hun beoordeling van hun levenstevredenheid (zie bijlage 7 voor de exacte correlaties). Echter, de correlatie tussen de twee geluksmaten is nog hoger. De samenhang in de resultaten van de stemmingsmeting en de geluksmeting betekent naar mijn idee dan ook niet dat de studenten het verschil tussen stemming op het moment en levenstevredenheid niet zien. Het lijkt mij niet meer dan logisch dat er een verband bestaat tussen stemming op het moment en levenstevredenheid. Het opnemen van de stemmingsmeting in de vragenlijst draagt er juist toe bij dat de studenten weten dat het om levenstevredenheid gaat en niet om stemming.

7.1.1 De geluksscores van de studenten

Terug naar de vraag: hoe gelukkig zijn de studenten van Cusco? In de tabel is te zien dat de medianen (onderstreept in de tabel) en de gemiddelden niet bij beide metingen gelijk zijn. In de eerste meting is (op een schaal van 0 tot en met 6) 3 de meest gekozen antwoordcategorie, terwijl in de tweede meting categorie 4 het vaakst voorkomt. Ook de gemiddelden verschillen. Het gemiddelde in de eerste meting is 3,25 en in de tweede meting 4,20. Deze verschillen kunnen verklaard worden door de verschillende metingen. De eerste meting is tekstueel en de tweede cijfermatig. In de onderstaande tabellen zijn de resultaten van de geluksmetingen weergegeven op een manier die wellicht sprekender zijn. In tabel 6.1b zijn de antwoordcategorieën weergegeven op de vraag: Wat vindt u de laatste tijd van uw leven in het algemeen? Het meest gegeven antwoord en tevens de categorie waarbinnen het gemiddelde valt is: gemend (ongeveer even tevreden als ontevreden). Maar liefst 118 van de 200 studenten, en dus 59 procent, kozen voor dit antwoord. 14 procent kiest als antwoord een 'ongelukkiger' categorie en 26,5 procent kruist een 'gelukkiger' categorie aan.

Categorie	aantal studenten	in procenten
vreselijk (0)	1	0,5
ongelukkig (1)	6	3
over het algemeen ontevreden (2)	21	10,5
<u>gemengd (3)</u>	<u>118</u>	<u>59</u>
over het algemeen tevreden (4)	27	13,5
gelukkig (5)	20	10
verrukkelijk (6)	6	3
geen antwoord	1	0,5
totaal	200	100

Tabel 7.1.1a frequentietabel variabele 'levenalg'

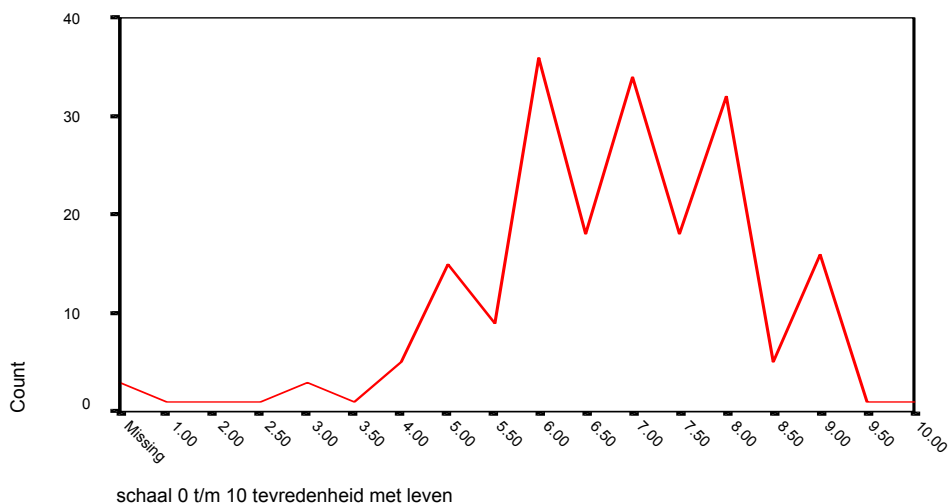
De tweede geluksmeting is onderdeel van de geluksgrafiek, vraag 3 in de enquête (zie bijlage 2). Hierin geven de studenten een beoordeling van geluk, uitgedrukt in cijfers 0 tot en met 20. Omdat de schaal 0 tot en met 10 in Nederland gebruikelijker en dus voor de meeste mensen sprekender is, heb ik de resultaten in onderstaande tabel omgezet naar een schaal van 0 tot en met 10.

cijfers	0,0	0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0	4,5	5,0
aantal studenten	0	0	1	0	1	1	3	1	5	0	15
in procenten	0	0	0,5	0	0,5	0,5	1,5	0,5	2,5	0	7,5

cijfers	5,5	<u>6,0</u>	6,5	7,0	7,5	8,0	8,5	9,0	9,5	10,0	geen antwoord	totaal
aantal studenten	9	<u>36</u>	18	34	18	32	5	16	1	1	3	200
in procenten	4,5	<u>18,0</u>	9,0	17,0	9,0	16,0	2,5	8,0	0,5	0,5	1,5	100

tabel 7.1.1b frequentietabel variabele 'levtevr, heringedeeld'

De mediaan hier is de score 6,0. De meeste studenten, 18 procent, waarderen hun leven in het algemeen dus met een 6,0. Het percentage dat een lagere beoordeling geeft is tevens 18 procent. Het merendeel, namelijk 62,5 procent van de studenten scoort hoger. Het gemiddelde is 6,75. Vergeleken bij de mediaan en het gemiddelde geven toch behoorlijk veel studenten hoge scores. In de tabel is te zien dat 17 procent een 7 geeft en 16 procent een 8. Opvallend is dat er redelijke verschillen te zien zijn in de beoordelingen. De scores die de studenten geven zijn dus niet allemaal ongeveer rond 1 getal gecentreerd. De meeste scores liggen tussen de 6 tot en met de 8. In de onderstaande grafiek is wellicht beter te zien hoe de scores verdeeld zijn. Wat meteen in het oog springt, zijn de drie pieken.

figuur 6.1.1c aantal studenten per levenstevredenheidsscore (op een schaal van 0 tot 10)

Deze pieken zijn naar mijn idee een gevolg van de gedetailleerdheid van de in te vullen grafiek. De grafieken zijn over het algemeen met de hand getekend en het is dus niet altijd met dezelfde nauwkeurigheid gedaan. Daarnaast is er meer voor even dan voor oneven getallen gekozen. De verklaring hiervoor kan liggen in de neiging van mensen om beoordelingen op even getallen af te ronden. Het kan natuurlijk zijn dat de grafiek meer uitnodigt tot het invullen van even dan voor oneven getallen. Ten slotte kan het zo zijn dat ondanks dat de studenten tentamenuitslagen op een schaal van 0 tot 20 krijgen, zij toch zo bekend zijn met “Top 10’s” dat zij in hun hoofd toch eerst cijfers geven op een schaal van 0 tot 10 en deze vervolgens omzetten in een beoordeling op een schaal van 0 tot 20. Als dit het geval is, had ik de schaal dus beter niet aan kunnen passen aan de manier waarop examens worden beoordeeld. Ik denk echter niet dat hier sprake is van grove onnauwkeurigheid of een ernstige meetfout, aangezien de correlatie met de andere geluksmeting sterk is.

7.1.2 Het geluk van Peru in vergelijking met andere landen

Hierboven zijn de resultaten van de geluksmetingen op een rijtje gezet. Maar om een goed idee te krijgen van wat dit cijfer nu eigenlijk zegt, is het wellicht interessant om deze te vergelijken met de geluksscores van andere landen. In het vooronderzoek naar het geluk in (Zuid-Amerikaanse) landen heb ik een aantal geluksmaten opgenomen in 1 nieuwe geluksmaat (Lsmix90s) om zo een volledig mogelijk overzicht te krijgen van alle landen. Peru ontbrak nog in deze maat, aangezien daar niet de benodigde cijfers over bekend waren. In bijlage 8 zijn alle landen die in deze geluksmaat zijn opgenomen in alfabetische volgorde weergegeven. Hier zal ik volstaan met een vergelijking van de gelukscijfers van slechts een aantal landen.

Landnaam	Gelukscijfer (lsmix90s)
Bolivia	6.58
Brazilië	7.26
Engeland	7.49
Duitsland	7.05
India	6.62
Mexico	7.55
Nederland	7.77
Peru	6.75
V.S.	7.70
Zwitserland	8.25

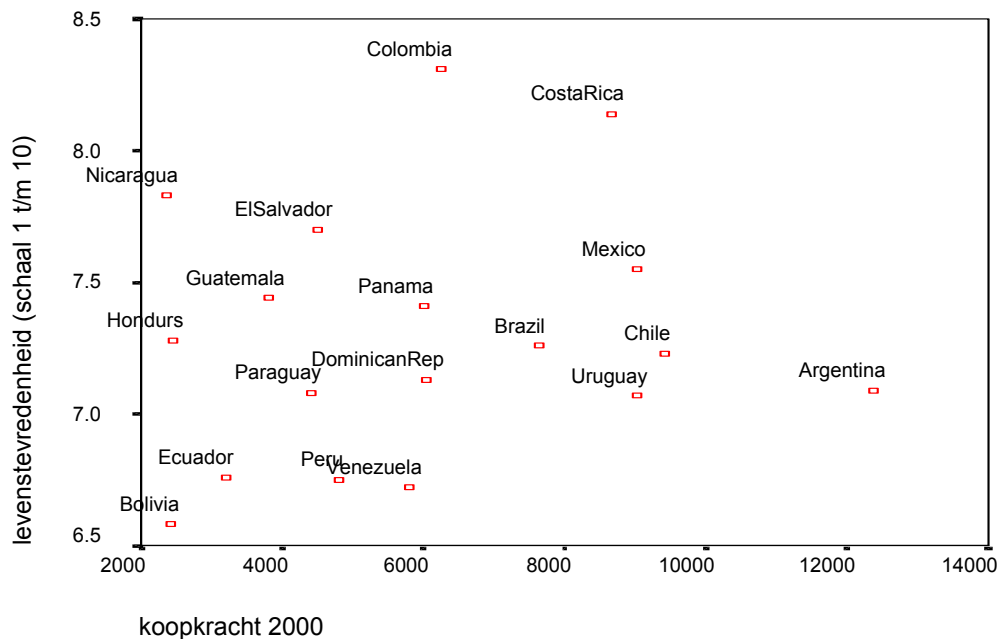
tabel 7.1.2a Landen en gelukscijfers (op een schaal van 0 tot 10)

In bovenstaande tabel heb ik ervoor gekozen om een aantal landen bij elkaar te zetten die naar mijn idee redelijk bekend zijn en waarvan de meeste mensen zich een redelijke voorstelling kunnen maken. De geluksscores van Peru (6.75) en Bolivia (6.58) liggen vrij dicht bij elkaar. Dit was eigenlijk ook wel te verwachten, aangezien de landen dicht bij elkaar liggen en veel overeenkomsten vertonen. Beide landen kennen lage inkomens, veel werkloosheid en politieke ontevredenheid. Ook komen het klimaat en geografische kenmerken grotendeels overeen. Daarnaast zijn de cultuur en het geloof globaal gezien niet heel verschillend van elkaar. De armoede in Bolivia is echter groter dan in Peru, wat wellicht het kleine verschil in geluksscores kan verklaren.

Als je de geluksscores van Nederland (7.77) en Peru (6.75) vergelijkt, zou je kunnen stellen dat deze scores eigenlijk ook niet zo heel ver uit elkaar liggen. Echter, een verschil van 1 punt is redelijk groot, als je in aanmerking neemt dat scores onder de 4 en boven de 8.5 als landgemiddelde niet vaak voorkomen.

In zowel de literatuurverkenning als in het vooronderzoek (bijlage 1) ben ik al tot de conclusie gekomen dat de welvaart van een land een behoorlijk sterke samenhang vertoont met het gemiddelde gelukscijfer van een land. Peru lijkt wat dit betreft dan ook geen uitzondering. In onderstaande grafiek zijn de koopkracht en de gemiddelde gelukscijfers van de Zuid-Amerikaanse landen waarvan de cijfers bekend zijn tegen elkaar uitgezet. Hierin is te zien dat er toch wel wat onderlinge verschillen zijn en dat niet alle landen op een rechte lijn liggen. Zo is te zien dat Bolivia, Honduras en Nicaragua ongeveer dezelfde koopkracht hebben, maar dat de gemiddelde levenstevredenheidsscores behoorlijk van elkaar verschillen. De gemiddelde levenstevredenheid van Bolivia ligt veel lager dan de levenstevredenheid van Nicaragua. Het verschil is groter dan 1 punt, en dus ongeveer net zo groot als het verschil in levenstevredenheid tussen Peru en Nederland. Nederland zou met een koopkracht van 25657

niet eens in deze grafiek staan, maar er zijn wel een aantal landen die qua levenstevredenheid (veel) hoger scoren.

Figuur 7.1.2b: koopkracht van landen uitgezet tegen gemiddelde levenstevredenheid

Zo is te zien dat El Salvador met een koopkracht van ongeveer 4300 ongeveer dezelfde gemiddelde levenstevredenheid laat zien als Nederland. Nicaragua, Costa Rica en met name Colombia scoren veel hoger. Inkomen of welvaart van een land kan dan wel één van de belangrijkste voorspellers van levenstevredenheid zijn, toch is het belang van andere factoren blijkbaar zo groot dat er behoorlijke verschillen kunnen bestaan.

7.1.3 Het huidige geluk in relatie tot het verleden en de toekomst

De hierboven beschreven resultaten hebben betrekking op de beoordelingen van de studenten over hun levenstevredenheid op het moment. De ‘geluksgrafiek’ die ze in de enquête gevraagd werden te tekenen, verschaft echter meer informatie dan dit. De studenten hebben in de grafiek tevens hun oordeel over hun geluk (of levenstevredenheid) in het verleden als hun verwachting voor de toekomst weergegeven. Hiermee kan bekeken worden of er verbanden bestaan tussen het oordeel over ervaren geluk in het verleden, het geluk in het heden en de verwachtingen over geluk in de toekomst.

Geluk in relatie tot het verleden

Zijn studenten die aangeven dat ze in het verleden ongelukkiger waren dan in het heden, ongelukkiger of juist gelukkiger dan studenten die aangeven dat ze in het verleden gelukkiger waren dan nu? Beide verbanden lijken immers logisch als je erover nadenkt. Je zou kunnen beredeneren dat studenten met een ongelukkiger verleden nu gelukkiger zijn dan andere studenten, omdat ze meer beseffen dat het beter met hen gaat dan vroeger. Andersom zouden studenten die eerder gelukkiger waren, zich dat ook realiseren. Een beredenering die zou verklaren waarom mensen die in het verleden ongelukkiger waren in het heden ook ongelukkiger zijn dan mensen die in het verleden gelukkiger waren, is dat ongeluk in het verleden mee blijft spelen in de beoordeling van mensen van hun geluk in het heden. Dit zou

betekenen dat, als iemand nare ervaringen heeft gehad in het verleden, deze ervaringen de beoordeling van geluk negatief beïnvloeden.

Alvorens uitgebreid in te gaan op mogelijke beredeneringen en verklaringen, zal ik ingaan op de vraag of er überhaupt sprake is van één of meerdere verbanden. In bijlage 9 zijn de resultaten weergegeven van de correlatietoetsen tussen de variabelen ‘tevredenheid met het leven’ en ‘aantal jaren ongelukkiger in het verleden’. Er blijkt een significant positief verband te zijn tussen de variabelen. Wat wil dit nu zeggen? Studenten die aangeven dat ze vele jaren ongelukkiger waren dan dat ze nu zijn, hebben een hogere geluksscore voor het heden dan studenten die aangeven dat ze weinig (of geen jaren) ongelukkiger waren dan nu. Geldt dan ook dat studenten die vele jaren gelukkiger waren dan nu ongelukkiger zijn dan degenen die maar een aantal of geen jaren gelukkiger waren? De studenten kunnen immers ook aangeven dat ze in het verleden even gelukkig waren als in het heden. In bijlage 10 is te zien dat ook dit verband significant is.

Er is hier dus zeker sprake van een opvallend verband tussen het aantal gelukkigere en ongelukkigere jaren in het verleden en de beoordeling van de tevredenheid met het leven in het heden. Een eerste vraag die bij me opkomt is of dit verband niet het gevolg is van het tekenen van een levensgrafiek. Je zou kunnen denken dat wanneer je een grafiek tekent, je de neiging hebt om het verschil zo duidelijk mogelijk te maken als je wilt aangeven dat je in het verleden ongelukkiger was dan nu. Dit zou ertoe leiden dat je hoger uitkomt. Het omgekeerde geldt dan natuurlijk ook, dat je hoog begint en daardoor juist lager uitkomt. Dit zou het geval kunnen zijn als de studenten als eerste hun lijn van het verleden tekenen. Ik heb echter uitgelegd dat de studenten moeten beginnen met het zetten van een kruisje bij hun huidige leeftijd en het cijfer voor hun levenstevredenheid op dit moment. Van daaruit moesten ze de lijn doortekenen naar het verleden en de toekomst. Maar het is natuurlijk mogelijk dat studenten dit niet hebben gedaan. Om te kijken of hier sprake is van een meetfout heb ik ter controle ook de correlatie getoetst tussen ‘het aantal jaren ongelukkiger en gelukkiger in het verleden’ en de scores van de geluksmeting in vraag 2. Het verband blijft echter significant (zie bijlage 11). Dit houdt dus in dat studenten met een ongelukkiger verleden nu gelukkiger zijn dan de studenten met een gelukkiger verleden. Kijken mensen naar hun verleden om te beoordelen hoe tevreden ze op het moment met hun leven zijn? Is er slechts sprake van een vertekening van de beoordeling? Of is het zo dat mensen ook daadwerkelijk gelukkiger zijn na een ongelukkiger verleden? Misschien is het gevoel van vooruitgang of verbetering op zich al een bron van tevredenheid. Er zijn verschillende verklaringen te bedenken voor het bestaan van dit verband. Het is echter niet mogelijk op basis van deze gegevens te bepalen welke verklaring de beste is.

Geluk in relatie tot de toekomst

Er bestaat dus blijkbaar een verband tussen het aantal jaren dat iemand gelukkiger of ongelukkiger is in het verleden en de geluksscore van het heden. Is er ook een dergelijk verband aanwezig tussen de huidige geluksscore en de verwachtingen voor de toekomst? Zijn gelukkige studenten positiever over hun geluk in de toekomst dan ongelukkige studenten? Tussen het gelukscijfer van het heden en het aantal verwachte gelukkigere en ongelukkigere jaren zijn geen verbanden te ontdekken. Het door de studenten verwachte geluk in de toekomst is dus geheel onvoorspelbaar.

Ook ben ik nagegaan of er misschien een verband is tussen het aantal jaren dat iemand ongelukkiger en/of gelukkiger was in het verleden en het aantal jaren dat een student gelukkiger en/of gelukkiger denkt te zullen zijn in de toekomst. Ook hier blijken geen significante verbanden aanwezig te zijn.

7.2 Wat is belangrijk voor geluk: visie van de studenten.

In de vorige paragraaf is uiteengezet wat voor beoordeling de studenten van Cusco gegeven hebben van hun geluk in het leven als geheel. In deze paragraaf zal ik ingaan op de beantwoording van de tweede onderzoeksvraag, namelijk: wat voor ideeën hebben de studenten van Cusco over wat belangrijk is voor een gelukkig leven? De resultaten die ik hier zal beschrijven zijn gebaseerd op een aantal open enquêtevragen. Het zijn dus de ideeën van de studenten zelf. Wellicht vinden ze andere dingen ook belangrijk voor een gelukkig leven, maar de factoren die hier genoemd worden zijn, factoren die 'spontaan' bij de studenten opgekomen zijn.

Uiteraard is het hier niet mogelijk om alle genoemde factoren uitgebreid te gaan beschrijven, aangezien het aantal genoemde factoren te groot is. Wel is in bijlage 12 een tabel weergegeven met alle door de studenten genoemde factoren. Naast de factoren staat het aantal respondenten dat de factor genoemd heeft en tevens het aantal punten dat door de studenten aan deze factor is toegekend. Hoe meer punten gegeven zijn aan een bepaalde factor, hoe belangrijker de studenten denken dat deze is. In de laatste twee kolommen zijn deze gegevens omgezet in procenten. In deze paragraaf zal ik uitgebreid ingaan op de 'top 10' van de meest genoemde en de meest belangrijk ervaren factoren.

7.2.1 Top 10 van de vaakst genoemde factoren

Alvorens in te gaan op de belangrijkheid van de genoemde factoren, zal ik uiteenzetten welke factoren het vaakst genoemd worden. In de onderstaande tabel is te zien welke 10 factoren dat zijn en door hoeveel procent van de studenten ze genoemd worden.

top 10 vaakst genoemde factoren	percentage van de studenten die de factor noemen
1) opleiding volgen	72%
2) een (goed) inkomen hebben	63,6%
3) het stellen (en bereiken) van doelen of ambities	58%
4) het hebben van werk	52,5%
5) normen en waarden hebben (en naleven)	40%
6) aanwezigheid van /opgenomen zijn in familieverband	39,5%
7) liefde in het algemeen	39%
8 t/m 10) geen zorgen hebben	37%
8 t/m 10) gezond zijn	37%
8 t/m 10) vrienden hebben	37%

tabel 7.2a top 10 van de meest genoemde factoren

Opleiding

Op de eerste plaats staat dus het volgen van een opleiding. Op zich vind ik het opvallend dat zoveel studenten dit noemen, aangezien ik persoonlijk het idee had dat de meeste jongeren juist meer op andere dingen gericht zijn. Maar de situatie en het opgroeien in Nederland is dan ook anders dan in Cusco. De meeste studenten die op de Universiteit van Cusco zitten, hebben uitermate hun best hebben moeten doen om daar te kunnen studeren. Hierin is wellicht nog een verschil met de privé-universiteiten. Om op de 'Universidad Nacional' te mogen studeren, moeten de studenten toegangsexamens doen. In principe mag iedereen op de universiteit studeren, er is namelijk geen specifieke vooropleiding verplicht, zolang je het examen maar haalt. Naast de Nationale Universiteit zijn er nog vele privé-opleidingen die geen

toelatingsexamen hebben. Ook daar is er geen specifieke vooropleiding vereist, maar deze scholen zijn veel duurder. De jongeren die dus graag willen studeren en wiens ouders geen privé-school kunnen betalen zullen de examens moeten halen, die naar wat ik de studenten heb horen zeggen, behoorlijk zwaar zijn. Maar dit is natuurlijk geen volledige verklaring voor het feit dat de studenten zoveel waarde of belang hechten aan hun studie. Een tweede punt is natuurlijk het welvaartsniveau van Peru. Vele gezinnen kunnen het niet veroorloven om hun kinderen te laten studeren en kinderen moeten al vroeg bij kunnen dragen aan het inkomen van het huishouden. Ook omdat de werkloosheid hoog is, komt het vaak voor dat jongeren nog wel ergens een baantje kunnen vinden, maar dat hun ouders nauwelijks iets kunnen verdienen.

De vraag is nu waarom studenten hun opleiding belangrijk vinden. Is het zo dat ze hun opleiding belangrijk vinden omdat deze later kan leiden tot een hoger inkomen, of gaat het om het aspect van zelfontplooiing of kennisontwikkeling?

Inkomen & bereiken van doelen

Als je ziet dat het hebben van een (goed) inkomen op de tweede plaats staat en dat het stellen en bereiken van doelen door 58% van de studenten genoemd wordt, lijkt het waarschijnlijk dat beide aspecten een rol spelen. Het bereiken van doelen wordt door meer dan de helft van de studenten genoemd. Echter, de meeste doelen die genoemd werden, zijn gericht op inkomen. In de antwoorden op de open vragen komt dan ook voornamelijk de hoop of het vooruitzicht op een betere toekomst tot uiting.

“Ik weet dat ik voorbestemd ben om veel te bereiken in mijn carrière en leven in het algemeen, ik weet dat als ik dingen doe zoals ik denk dat ze moeten gebeuren, alles goed zal gaan. En ik weet dat ik in de toekomst gelukkig zal zijn vanwege de baan die ik zal krijgen, en de voordelen die daarbij horen. Ik zal zuinig leven en degenen om mij heen die het ‘t hardst nodig hebben helpen.”

Het paradoxale, en waarschijnlijk ook het meest frustrerende voor de studenten is het feit dat de meeste studenten die afstuderen aan de Universiteit geen werk kunnen vinden dat past bij hun studie. Studenten zeggen dus vaak dat ze studeren met het oog op een betere toekomst, een betere baan en een beter inkomen. Maar ze realiseren zich ook dat de kans dat ze deze betere baan zullen vinden niet heel groot is.

Werk

De vierde plaats in de top 10 wordt ingenomen door het hebben van werk. Iets meer dan de helft van de studenten zegt dat werken van groot belang is voor de levensvrede. Het is echter niet altijd even duidelijk op te maken uit de antwoorden van de studenten waarom werken belangrijk is. Naar mijn idee zijn de eerste vier plaatsen in de lijst dan ook nauw met elkaar verbonden. Het hebben van werk wordt namelijk vaak in één adem genoemd met het hebben van een inkomen en het ontbreken van zorgen.

“Toen ik jong was had ik niet veel zorgen, behalve school (leren, examens). Toen ik van de middelbare school af kwam, moest ik voor mijn eigen geld zorgen (werk). Ik heb meer zorgen nu zoals de Universiteit, en daarbij komt dat ik sinds een jaar een ziekte heb en dat maakt me ongelukkig.

De laatste tijd had ik veel zorgen omdat ik niet met mijn vrienden op stap kon, omdat ik geen geld had, en dat maakt me soms triest. Ik kan niet bij hen zijn. En ik kan geen vriendin hebben.

[In de toekomst] wil ik afstuderen en werken zodat ik mijn eigen geld kan genereren om op zijn minst voor mezelf te kunnen zorgen.”

Inkomen, opleiding en het hebben van werk vormen bij bijna alle studenten een centraal thema in hun antwoorden. Dat is ook logisch, aangezien het ontbreken van werk en inkomen bij de meeste studenten voor vele problemen zorgt in hun omgeving. Tevens is de enorm hoge werkloosheid op het moment van de afname van de enquêtes een belangrijke oorzaak zijn van de politieke onrust en ontevredenheid. Wekelijks zijn er demonstraties tegen de huidige president Toledo, die de bevolking tijdens de verkiezingen meer werkgelegenheid beloofde. In de maanden voor de afname vonden vele demonstraties plaats. In Cusco waren deze over het algemeen redelijk vreedzaam, maar met name in en rond Arequipa werden de demonstraties steeds heviger, met een hoogtepunt ongeveer 3 weken voordat de studenten de enquêtes invulden. Ook op de universiteit zijn er een aantal keren protesten geweest waarbij de hele universiteit voor een aantal dagen door de studenten werd bezet, omdat sommige faculteiten te weinig financiering ontvangen. Het is dus niet verwonderlijk dat deze onderwerpen in de antwoorden met elkaar verweven zijn en belangrijk worden gevonden.

Normen en waarden

Op de vijfde plaats staat het hebben van normen en waarden. Dit is eigenlijk een verzameling van alle antwoorden van de studenten die te maken hebben met normen en waarden. Het is dus niet zo dat de studenten letterlijk hebben gezegd dat ze het belangrijk vinden om normen en waarden te hebben en na te leven, maar dat ze een bepaalde factor noemen die naar mijn idee tot dagelijkse normen en waarden gerekend kunnen worden. Een voorbeeld hiervan is 'respect hebben voor elkaar' en 'eerlijk zijn'. De plaats van deze categorie in de lijst verrassend hoog. Echter, dit kan het gevolg zijn van de samenvoeging van al deze uitspraken tot 1 categorie. Iedereen doet namelijk wel een keer een uitspraak die te maken heeft met normen en waarden van de samenleving. Om te kijken of dit nu echt zo belangrijk is, zal toch gekeken moeten worden naar de waarde die de studenten toekennen aan deze factor. Hier zal ik later op terug komen.

Aanwezigheid van familie

Op de zesde plaats staat de aanwezigheid van familie of het opgenomen zijn in familieverband. Bijna 40% van de studenten zegt dat ze gelukkiger zouden zijn als ze dicht bij hun familie zouden zijn, of dat ze gelukkiger waren toen ze nog thuis woonden.

“[Ik was ongelukkig omdat] ik heel mijn middelbare school tijd alleen was, zonder mijn ouders, ver van mijn familie, van mijn ‘moederland’, en van mijn vrienden.

Ik leef nu nog steeds alleen maar ik ben geloof ik iets volwassener, ik studeer en ik mis mijn ouders niet zo erg als vroeger.

[In de toekomst] zal ik gaan werken en zo geld verdienen. Ik zal dichterbij mijn ouders, en mijn ‘land’ gaan wonen, en misschien mijn eigen familie stichten.”

Ook hierbij moet ik zeggen dat dit me verraste, aangezien ik vanuit mijn eigen ervaring als studente zou denken dat de meeste studenten het juist als plezierig ervaren om op kamers te gaan. In eerste instantie dacht ik dat de studenten in Cusco misschien jonger waren dan studenten in Nederland, maar dat blijkt ook niet het geval. Slechts 7.7% van de studenten die de enquête hebben ingevuld zijn jonger dan 18 jaar en de gemiddelde leeftijd is 21.7. Het is natuurlijk wel mogelijk dat studenten in Cusco niet zo vaak de kans hebben om hun familie te bezoeken. In Nederland gaan vele studenten, zeker in de eerste jaren, nog weekenden naar huis.

Liefde

Liefde in het algemeen wordt door 39% van de studenten genoemd. Een lastig begrip voor onderzoek, omdat het een zeer ruim begrip is dat altijd ongespecificeerd blijft. Mensen gebruiken liefde als een factor voor geluk zonder precies aan te geven van of voor wie of wat die liefde dan zou moeten zijn. Het gaat erom dat je liefde voelt en ontvangt in je leven. De plaats van deze factor in de 'top 10' is dan ook niet echt verrassend.

Geen zorgen, gezond zijn en vrienden hebben

Plaats 8 tot en met 10 wordt gedeeld, aangezien de volgende 3 factoren precies even vaak door de studenten genoemd werden: geen zorgen hebben; gezond zijn en het hebben van vrienden. Het ontbreken van zorgen is een factor die ik niet zo snel had verwacht, maar die toch in de 'top 10' terecht is gekomen. Een verklaring voor het feit dat dit zoveel genoemd wordt is waarschijnlijk ook wel dat mensen door het tekenen van de levensgrafiek over hun vroegere zorgen na gaan denken. Maar daarnaast hebben de studenten in Cusco ook redelijk veel zorgen. Met name zorgen over de familie is een veel voorkomend onderwerp in de open vragen in de enquête. Vele studenten geven aan dat ze in het verleden of heden problemen hebben met hun ouders of dat de ouders onderling problemen hebben of hadden. In veel gevallen is geldgebrek een bron van zorgen en problemen. Ook alcoholisme komt vaak voor.

“De economische crisis kreeg meer en meer invloed op onze familie, helemaal toen mijn vader werkloos werd. Er waren voortdurend ruzies en discussies, wat mij triest en gedepimeerd maakte. Mijn vader werd agressief en hij begon te drinken zodat hij een schandaal voor de hele familie was. Dat is de reden van mijn huidige geluksbeleving. Ik hoop dat door een opleiding te volgen, te slagen en mijn vak uit te oefenen, ik mijn familie kan onderhouden en iedereen helpen. Zo hoop ik weer rustig en gelukkig te worden, zoals vroeger. Zo wil ik me ook als persoon en ‘professional’ volledig ontplooiën.”

Het is dus logisch dat de studenten aangeven dat het verdwijnen van deze 'zorgen' of 'problemen' hen gelukkiger zou maken. Ook deze factor is dus verweven met andere factoren. Het worden dus zorgen genoemd, maar de oorzaak van deze zorgen is vaak het (financiële) welzijn van de familie of vrienden.

Een goede gezondheid is ook één van de 10 belangrijkste factoren, maar wordt toch maar door 37 procent genoemd. Dit is eigenlijk vrij weinig, aangezien studenten de kans krijgen om zoveel dingen op te noemen als ze maar willen. Gezondheid is blijkbaar iets waar de meeste studenten zich niet zo erg mee bezig houden. Hiervoor zijn meerdere verklaringen mogelijk. Ten eerste hebben de studenten misschien zoveel andere dingen aan hun hoofd die op zich al een voorwaarde zijn voor een goede gezondheid. Ze zijn wellicht meer bezig met de vraag hoe ze aan werk en geld moeten komen, aangezien dat in Peru geen vanzelfsprekendheid is en ze niet op financiële steun van anderen of de overheid kunnen rekenen. Ten tweede denken mensen in het algemeen misschien niet zo vaak na over gezondheid als ze gezond zijn. De meeste jongeren hebben geen gezondheidsproblemen, dus hun gezondheid is dan in feite iets dat je al bezit. Over het algemeen is gezond zijn niet echt iets wat je een direct geluksgevoel bezorgt, in tegenstelling tot bijvoorbeeld affectie van een partner. Het is meer iets dat als een natuurlijke staat wordt gezien. Gezond zijn is normaal en ziek zijn is afwijkend. Gezondheid wordt dan ook vaak pas belangrijk op het moment dat er iets aan je mankeert. Zeker bij jongeren speelt dit aspect dan misschien niet zo'n grote rol in het leven.

De laatste factor in deze top 10 is het hebben van vrienden. Vrienden zijn uiteraard erg belangrijk op deze leeftijd. In Cusco geldt dat misschien nog meer voor degenen die studeren. De meeste studenten zijn weg van huis en familie, dus voor steun en gezelschap zijn ze aangewezen op vrienden en studiegenoten.

Wat opvalt aan deze 10 meest genoemde factoren, is dat opleiding, inkomen en werk het allerbelangrijkst zijn en dat ook de doelen en ambities die de studenten hebben hierop gericht zijn. Hiermee zeg ik niet dat ik het vreemd vind dat dit genoemd wordt wanneer men nadenkt over de factoren die bijdragen tot geluk. Wel vind ik het verrassend dat deze factoren door de studenten, die voor het merendeel rond de 20 jaar zijn, veel belangrijker vinden dan bijvoorbeeld liefdesrelaties en vrijetijdsbesteding. Het is wellicht zo dat de studenten in Cusco heel veel tijd moeten besteden aan hun studie, maar ik kreeg toch ook niet de indruk dat ze daarnaast geen andere activiteiten en hobby's hadden.

7.2.2 Belangrijkste factoren volgens de studenten

Hierboven zijn de factoren op een rijtje gezet die het vaakst genoemd werden door de studenten. Dit wil echter niet zeggen dat ze deze factoren in deze volgorde ook het belangrijkste vonden. Het is mogelijk dat alle studenten bijvoorbeeld zeggen dat inkomen belangrijk is voor geluk, maar dat ze niet vinden dat het de meest belangrijke factor is. Om dit te kunnen bepalen moet gekeken worden naar de scores van belangrijkheid die ze toekennen aan de genoemde factoren. Dit geeft het volgende beeld:

Factoren op volgorde van belangrijkheid	Percentage van het totaal
1) een (goed) inkomen hebben	7,67%
2) een opleiding volgen	6,89%
3) het hebben van werk	5,78%
4) liefde in het algemeen	5,10%
5) het stellen (en bereiken) van doelen / ambities	4,82%
6) normen en waarden hebben (en naleven)	4,50%
7) gezond zijn	4,34%
8) relatie met het kerngezin	3,79%
9) vrienden hebben	3,38%
10) aanwezigheid van / opgenomen zijn in familieverband	3,28%

Tabel 7.2b factoren op volgorde van belangrijkheid

Hier is te zien dat er wel enige verschuivingen zijn. Zo is liefde in het algemeen wat hoger op de lijst komen te staan en is de directe aanwezigheid van familie wat naar beneden geschoven. Ook wordt duidelijk dat inkomen, werk en opleiding niet alleen door iedereen van belang wordt geacht, maar dat het ook echt als de belangrijkste factoren worden erkend. Het stellen (en bereiken) van doelen en het hebben van ambities is wat naar beneden geschoven. Nieuw in het rijtje is de relatie met het kerngezin. Een goede band met de ouders, broers en zussen wordt, wanneer genoemd, als belangrijk voor een gelukkig leven ervaren. Deze band wordt dus als belangrijker gezien dan de directe aanwezigheid van het kerngezin.

Wat ook in het oog springt zijn de kleine verschillen in procenten van het totaal. Het aantal factoren dat genoemd wordt is zo groot dat zelfs de belangrijkste factoren slechts een klein deel uitmaken van de totaalscore. Een ander punt is dat de factoren of categorieën nog redelijk specifiek zijn. Vele factoren lijken sterk op elkaar, of gaan uiteindelijk over hetzelfde. Het meest duidelijke voorbeeld hiervan is werk en inkomen. Ik heb deze factoren gescheiden gehouden, maar heb ook hier het idee dat het inkomensaspect verweven zit in de factor werk. De studenten denken dat het hebben van werk belangrijk is voor hun geluk of levenstevredenheid. Maar het is niet duidelijk welk aspect van het hebben van werk naar hun idee zo belangrijk is. Gaat het om een bevredigende tijdsbesteding, nut voor de maatschappij, positie op de sociale ladder of het feit dat werken salaris en dus financiële zekerheid oplevert?

En natuurlijk kan het ook een mix zijn van al deze positieve aspecten van werken. Dit is dan ook de reden waarom ik ervoor heb gekozen om de factorenlijst redelijk uitgebreid te houden. Het is jammer dat ik niet veel kan zeggen over de reden waarom studenten bepaalde factoren belangrijk vinden. Het is duidelijk dat de studenten inkomen het allerbelangrijkst vinden voor een gelukkig leven. Opleiding en werk staan op de tweede plaats, maar de voornaamste reden hiervoor lijkt het financiële aspect, aangezien de studenten vrijwel niets zeggen over andere aspecten. Het is maar zelden voorgekomen dat uit de antwoorden viel op te maken dat de studenten hun studie belangrijk vinden omdat ze het bijvoorbeeld leuk vinden om te studeren. Ook zegt niemand dat de baan die ze willen leuk moet zijn, of dat ze hopen een bepaald type baan te vinden. Misschien wijst dit erop dat het inkomensaspect in de factoren 'het hebben van werk' en 'opleiding' zo groot is, dat deze factoren eigenlijk niet op de tweede en derde plaats zouden moeten staan. Helaas kan ik dit niet met zekerheid zeggen.

7.3 De ideeën van de studenten versus eerder onderzoek

In de vorige paragraaf zijn de 10 vaakst genoemde factoren en de 10 belangrijkste factoren op een rijtje gezet. Er bleken niet zoveel verschillen te zijn tussen de vaakst genoemde en belangrijkste factoren. Maar zijn deze factoren ook echt zo belangrijk? Hier zal ik bespreken in hoeverre de belangrijkheidscores uit 'Correlates of Happiness' overeenkomen met de door de studenten genoemde factoren. Op basis van 'Correlates of Happiness' hebben de genoemde factoren een 'belangrijke score' gekregen op een schaal van 0 tot en met 3. Deze belangrijkheidscore wordt vergeleken met de plaats in de top 10 van de meest genoemde factoren.

Ik zal beginnen met het bespreken van de factoren uit de top 10. Vervolgens zal ik de genoemde factoren bespreken die niet in de top 10 van de meest belangrijke factoren staan, maar die volgens 'Correlates of Happiness' wel belangrijk blijken te zijn.

7.3.1 Het belang van de genoemde factoren uit de top 10

Inkomen

Op de eerste plaats van belangrijke factoren staat 'het hebben van een (goed) inkomen'. Maakt geld gelukkig? De meeste (westerse) mensen zullen van mening zijn dat dit niet het geval is. Kijk maar eens om je heen; zijn de mensen met het meeste geld ook altijd zo ontzettend gelukkig? Velen zullen tot de conclusie komen dat andere dingen veel belangrijker zijn dan geld. Maar wil dit zeggen dat geld totaal onbelangrijk is voor geluk? In het literatuurgedeelte is deze factor al uitgebreid besproken. De wet van de verminderde meeropbrengst leek hier gepast. Beneden een bepaalde grens is wellicht wel een samenhang te ontdekken tussen geld en geluk. Dat lijkt ook niet meer dan logisch. Als je absoluut geen geld hebt en je moet elke dag een manier vinden om aan eten te komen, dan heeft dat waarschijnlijk zeker wel invloed op je geluk of levenstevredenheid. Je kan dus stellen dat geld als middel om te kunnen voorzien in de eerste levensbehoeften, belangrijk is voor geluk. Materiele rijkdom speelt echter minder een rol.

Als we kijken naar de score van belangrijkheid op basis van 'Correlates of Happiness', dan zien we dat inkomen de score 1 krijgt. Inkomen speelt dus wel een rol, maar is niet het belangrijkste. Deze score is echter wel grotendeels op onderzoek in westerse landen gebaseerd en het is dus waarschijnlijk dat de meeste metingen zijn verricht bij mensen die niet onder de armoedegrens leven. Om dit enigszins te compenseren heb ik niet alleen inkomen, maar ook armoede, zorgen over inkomen en tevredenheid met financiële situatie bij deze factor meegewogen. Correlaties met armoede en tevredenheid bleken ook sterker dan correlaties met het huidige inkomen. Kan ik deze scores uit grotendeels westers onderzoek dan wel toepassen op de studenten van Cusco? Om deze vraag te kunnen beantwoorden moet ik erop wijzen dat deze vraag over dit gehele onderzoek gesteld zou kunnen worden. Eerder heb ik al aangegeven dat het er mij juist om gaat deze vergelijkingen te maken. Ik ben immers op zoek gegaan naar zo universeel mogelijke geluksfactoren. Af en toe komt het misschien vreemd over om dat te proberen. Dat is zeker het geval voor een factor als inkomen. Echter, als je erover na gaat denken moet je jezelf de vraag stellen of er in die zin wel verschil is tussen mensen in verschillende landen. Inkomen is immers op dezelfde manier belangrijk voor mensen in Westerse als niet-westerse landen. Je hebt het nodig om in je behoeften te kunnen voorzien. De kans dat je over een inkomen beschikt is alleen groter in Westerse landen. Het belang van het hebben van inkomen voor geluk blijft hetzelfde. Ik moet dan ook tot de conclusie komen dat de studenten de factor inkomen volgens de correlaties te hoog inschatten.

Opleiding

Op nummer 2 van de belangrijkste factoren volgens de studenten van Cusco staat opleiding. Dat is natuurlijk geen grote verrassing, aangezien een groot deel van hun leven uit hun studie bestaat op het moment. Het is dus logisch dat deze nu ook als zeer belangrijk wordt ervaren. Maar is het wel zo dat het volgen van een opleiding of het opleidingsniveau belangrijk is voor de algehele levenstevredenheid? Uit de antwoorden van de studenten blijkt dat ze het belang van opleiding voor geluk niet zozeer zien in het heden, maar meer voor de toekomst. Ze bedoelen dus niet zozeer dat het studeren op zich, of het student zijn, gelukkig maakt, maar meer wat het wel of niet studeren voor gevolgen heeft in de toekomst. Echter, uit de gegevens in *Correlates of Happiness* heeft het opleidingsniveau geen invloed op geluk. Dit is misschien een opvallend resultaat, aangezien je zou kunnen denken dat mensen met een hogere opleiding waarschijnlijk over een betere baan, beter inkomen, betere woonsituatie en voeding beschikken. Echter, zelfs zonder correctie op al deze positieve bijkomstigheden bestaat er geen verband tussen opleidingsniveau en geluk. De studenten schatten dus ook deze factor te hoog in.

Het hebben van werk

Het hebben van werk staat op nummer 3. Er bestaat dan ook een grote samenhang tussen de belangrijkste 3 factoren; inkomen opleiding en het hebben van werk. Waarschijnlijk speelt het inkomen ook een grote rol wanneer ze denken aan het belang van het volgen van een opleiding en het hebben van een baan. Aangezien niet altijd uit de antwoorden viel op te maken dat het alleen om het inkomen gaat, heb ik er niet voor kunnen kiezen deze factoren samen te voegen. Wat wel opviel is dat ik zelden toevoegingen als 'leuk werk' of 'nuttig werk' ben tegengekomen. De belangrijkheidscore die uit de correlaties naar voren kwam is 1, en dus minder belangrijk. Ook hier geldt dat de correlaties niet gecorrigeerd zijn op inkomen en opleiding, dus in die zin is de vergelijking zeer gepast. Volgens de correlaties is dus deze factor te hoog ingeschat. Het hebben van werk speelt wel een rol bij het gelukkig zijn, maar is niet één van de belangrijkste factoren.

Liefde in het algemeen

Op de 4e plaats noemden de studenten de factor 'liefde in het algemeen'. Dit wil zeggen: het gevoel hebben dat je liefde ontvangt vanuit je omgeving en dat je liefde voelt voor je omgeving. Dit hoeft niet altijd voor de directe omgeving te zijn, maar ook opmerkingen als 'elkaar liefhebben' en zelfs 'er moet meer liefde in de wereld zijn', vallen onder deze categorie. En hoe vaag deze term of categorie ook mag zijn, ook uit de correlaties blijkt dat het uitermate belangrijk is om je op een of andere manier geliefd te voelen. De richting van het verband is helaas niet te bepalen op basis van de gegevens. Het is natuurlijk mogelijk dat gelukkige mensen meer liefde voelen, zij het voor anderen of van anderen. Het verband is echter duidelijk aanwezig. De belangrijkheidscore op basis van de correlaties is maar liefst 3. Het belang dat de studenten aan liefde hechten voor geluk komt dan ook redelijk overeen met de gegevens in *'Correlates of Happiness'*. Misschien onderschatten de studenten deze factor zelfs een beetje.

Doelen en ambities

Het stellen (en bereiken) van doelen, of het hebben van ambities staat op nummer 5. Maar liefst 58% van de studenten noemt deze geluksfactor. Ook uit de correlaties blijkt dat dit inderdaad belangrijk is voor geluk. De gemiddelde correlatie is $r = +.45$ en is gebaseerd op de subjectieve realisatie van doelen en gerichtheid op het maken van plannen. De score die is

toegekend is 2 en komt dus overeen met de ideeën over het belang van deze factor volgens de studenten.

Normen en waarden

Vele studenten noemden het hebben van normen en waarden van belang voor geluk. Deze factor staat dan ook op de 6^e plaats. De term ‘normen en waarden’ werd niet altijd in zijn geheel gebruikt. Vaak werden losse normen en waarden genoemd, zoals bijvoorbeeld ‘eerlijkheid’ en ‘respect hebben voor elkaar’. Ook deze losse normen en waarden heb ik tot deze overkoepelende factor gerekend. De onderzoeken die ik uit *Correlates of Happiness* heb gebruikt, hebben zowel betrekking op gevoelens over de eigen moraal als beoordeling van de moraal door de onderzoekers. Hieruit bleek dat er een behoorlijk verband bestaat tussen het aansluiten van de eigen bij de heersende moraal en levenstevredenheid. Dit wil zeggen dat mensen gelukkiger zijn wanneer hun normen en waarden hetzelfde zijn als de normen en waarden die in de samenleving gelden. Deze factor krijgt dan ook score 2, wat dus overeenkomt met het belang dat de studenten eraan toeschrijven.

Gezond zijn

De 7^e plaats wordt ingenomen door de factor ‘gezond zijn’. Uit de correlaties komt score 1 naar voren. Er is dus wel een verband tussen gezond zijn en geluk, maar niet zo sterk dat het tot de belangrijkste factoren behoort. De sterkste correlatie met betrekking tot gezondheid blijkt de zelfingeschatte gezondheid. Er is dus wel sprake van een verband tussen je gezond voelen en je gelukkig voelen. De correlatie tussen een gezonde leefstijl, het hebben van een langdurige ziekte en geluk is echter minder sterk, wat het gemiddelde omlaag haalt. Als dus alleen gekeken zou worden naar de zelf-waargenomen gezondheid, objectieve gezondheid en het aantal gezondheidsklachten, dan zou de uiteindelijke score 2 zijn.

Met ‘gezond zijn’ op de 7^e plaats en de score 1 komen de ideeën van de studenten over geluk en gezondheid en de correlaties van eerder onderzoek dus met elkaar overeen.

Relatie met het kerngezin

Vaak wordt gezegd dat in Zuid-Amerikaanse landen familieverbanden veel belangrijker voor mensen zijn dan in bijvoorbeeld Nederland. Toch kwam de relatie met het kerngezin slechts op de 8^e plaats, als het gaat over geluk of levenstevredenheid. Een beeld dat overigens volgens de correlaties geheel correct is. Dat wil zeggen dat er een verband is tussen gelukkig zijn en een goede relatie hebben met ouders, broers en zussen, maar niet zo sterk dat je zou kunnen zeggen dat mensen met een goede familieband automatisch ook gelukkig zijn. Uiteraard zou het ook nog mogelijk zijn dat gelukkige mensen over het algemeen beter met hun familie kunnen opschieten.

De belangrijkheidscore van deze factor is 1 en is gebaseerd op de relatie met ouders, broers en zussen en de tevredenheid daarover. De correlaties tussen geluk en tevredenheid over familierelaties zijn behoorlijk sterk. Als alleen gevraagd wordt of de band met het kerngezin goed is, zijn de correlaties wat minder sterk. Als mensen dus een minder goede relatie hebben met ouders, broers of zussen, maar daar tevreden over zijn, zal dat misschien niet zoveel (negatieve) invloed hebben op hun geluk dan bij mensen die een betere relatie hebben, maar daar nog niet geheel tevreden mee zijn.

Vrienden

Op de negende plaats van de belangrijkste factoren volgens de studenten staat ‘het hebben van vrienden’. Gezien het feit dat veel van de studenten niet meer bij hun ouders wonen en dus gezelschap moeten zoeken bij anderen, kan het belang van vrienden dus niet ontbreken in de top 10. De negende plaats komt overeen met de score 1 die deze factor volgens ‘*Correlates of*

Happiness' zou moeten krijgen. Deze score is gebaseerd op onderzoek naar geluk in relatie met het aantal vrienden en het contact met vrienden.

Persoonlijk had ik verwacht dat de studenten een groter belang aan het hebben van vrienden zouden hechten dan uit de correlaties naar voren zou komen. De studenten zijn immers in een levensfase waarin ze vaak niet meer bij hun familie wonen, en over het algemeen zelf nog geen gezin hebben opgebouwd. Het leek me logisch dat in deze periode vrienden ontzettend belangrijk zouden zijn. Wellicht is dit idee ook voornamelijk gebaseerd op eigen ervaring. Het valt me wel op dat het lijkt alsof de Cusceense studenten zich sterk op de toekomst richten, terwijl ik het idee heb dat de meeste Nederlandse studenten zich meer met het heden bezig houden.

Aanwezigheid van familie

Dat vele van de studenten hun familie erg missen blijkt wel uit de 10^e plaats voor de factor 'aanwezigheid van familie' of 'leven in familieverband'. Uit vele antwoorden kwam naar voren dat de studenten gelukkiger waren toen ze bij hun ouders woonden of dat ze zich nu wat ongelukkiger voelen omdat ze er nu gedeeltelijk alleen voor staan. Maar zijn mensen die bij hun ouders wonen gelukkiger? Het is natuurlijk een beetje lastig om deze vraag te beantwoorden, omdat de studenten vrij jong zijn. Eigenlijk zou dus een vergelijking gemaakt moeten worden met onderzoek specifiek naar de woonsituatie van alleen jongeren. Helaas is er geen onderzoek te vinden in 'Correlates of Happiness' naar dit specifieke onderwerp. Ik heb ervoor gekozen om te kijken naar onderzoek met betrekking tot het aantal contact met familie en samenstelling van het huishouden. Hieruit kwam naar voren dat deze twee subfactoren niet veel verband hielden met geluk en dus score 0 krijgen. Ik moet dan ook concluderen dat de studenten deze factor belangrijker vinden dan uit eerder onderzoek naar voren is gekomen..

Geen zorgen

Een factor die niet in de top 10 van de belangrijkste factoren staat, maar wel in de top 10 van de vaakst genoemde factoren is: 'je geen zorgen (hoeven) maken'. Meer dan éenderde (37%) van de studenten zegt ofwel dat ze vroeger gelukkiger waren omdat ze toen geen zorgen hadden, of noemt zorgen als de oorzaak van ongelukkig(er) zijn. Ze zijn echter niet van mening dat deze factor één van de belangrijkste is voor de algehele levenstevredenheid. Uit de correlaties blijkt echter dat er wel degelijk een sterk verband bestaat tussen geluk en zorgen, of liever gezegd; ongeluk en zorgen. Het aantal problemen dat iemand heeft en de mate van bezorgdheid hebben een gemiddelde correlatie van $r = -.30$ met geluk. Deze factor krijgt dan ook score 2.

Ook hier geldt dat de richting van het verband niet te bepalen is. Zo is het mogelijk dat gelukkige mensen zich minder zorgen maken en minder problemen zien dan ongelukkige mensen. Maar het verband is er wel en dus wordt het belang van deze factor volgens de correlaties door de studenten onderschat.

7.3.2 Belang van de genoemde factoren buiten de top 10

Hierboven heb ik de factoren besproken die de top 10 van de meest belangrijke factoren volgens de studenten hebben gehaald. Ik heb echter alle genoemde factoren terug proberen te vinden in 'Correlates of Happiness'. In bijlage 5 zijn de resultaten hiervan terug te vinden. Hier wil ik me beperken tot de factoren die niet in de top 10 van de studenten zijn terechtgekomen, maar die volgens de correlaties zeer belangrijk zijn voor geluk. Het gaat hier dus alleen over factoren die genoemd zijn door de studenten. Er zijn natuurlijk nog veel meer

factoren die belangrijk kunnen zijn voor geluk en waarover onderzoek is opgenomen in 'Correlates of Happiness'. Het is alleen in het kader van dit onderzoek niet haalbaar om deze allemaal na te gaan. Ik heb me dus, met het oog op de beantwoording van de vraagstelling, beperkt tot factoren die door de studenten zelf genoemd zijn.

Kenmerken van het land

De factoren die in de top 10 van de meest belangrijke factoren voor de studenten terecht zijn gekomen, zijn bijna allemaal op persoonlijk of relationeel niveau. Het gaat dus om factoren die gevoelsmatig dichtbij liggen, waarvan je het gevoel hebt dat je er zelf enigszins een invloed op hebt, of die van jezelf lijken te zijn. Voorbeelden hiervan zijn het hebben van werk, het volgen van een opleiding en gezond zijn. Daarnaast worden factoren genoemd die te maken hebben met de relatie die je hebt met je omgeving, zoals het hebben van vrienden en de relatie met het kerngezin. Alleen 'liefde in het algemeen' en 'normen en waarden' hebben in sommige gevallen betrekking op de samenleving in zijn geheel.

Factoren die verder van een persoon af lijken te staan, of waar men misschien minder invloed op lijkt te hebben worden minder vaak genoemd. En juist deze factoren hebben volgens de 'Correlates of Happiness' het sterkste verband met geluk of levenstevredenheid. Geluk blijkt met name sterk gerelateerd te zijn aan de politieke en economische kenmerken van een land. Een aantal van deze kenmerken werden wel genoemd door de studenten, maar niet zo vaak als andere (soms minder belangrijke) factoren.

De economische toestand van Peru werd door 17,5% van de studenten genoemd, maar kwam uit de correlaties als zeer belangrijk naar voren met een gemiddelde correlatie van $r = +.66$.

Deze is gebaseerd op de economische conditie van landen, het BNP per hoofd van de bevolking en de koopkracht.

Algemener opmerkingen als 'leven in Peru' of meer specifiek over de politieke situatie en onrust in het land op dat moment heb ik geplaatst onder de factor 'situatie in Peru'. Dit heb ik gedaan omdat meestal gesproken werd over de problemen waar het land op dat moment mee kampte, maar dat deze niet altijd specifiek benoemd werden. In bijlage 5 is te zien welke onderwerpen precies gebruikt zijn om tot een gemiddelde van deze factor te komen. Ik heb geprobeerd een zo volledig mogelijke combinatie te maken van specifieke landelijke problemen die op het moment sterk leven onder de Peruaanse bevolking en de algehele tevredenheid met het leven in het land waar je woont. Hoewel slechts 12.5% van de studenten deze factor noemden, blijkt de correlatie redelijk sterk.

Het hebben van sociale voorzieningen door de overheid werd door één student genoemd. Deze factor hangt volgens de correlaties sterk samen met geluk. Echter, de samenhang met de economische toestand van het land is waarschijnlijk zeer sterk. Aangezien ik alleen Pearson's correlaties heb gebruikt, kan ik hieruit niet aflezen welk deel van de samenhang kan worden verklaard door economische factoren.

Vrijheid en vrede werden respectievelijk slechts door 6% en 6,5% van de studenten genoemd als een belangrijke factor voor geluk. Maar ook deze factoren blijken een uitermate sterke samenhang te hebben met geluk. Of liever gezegd, het gebrek aan vrijheid en vrede, of het leven in onderdrukking en oorlog, staan sterk in verband met ongeluk.

Moet ik hieruit concluderen dat het belang van landelijke politieke en economische kenmerken door de studenten onderschat wordt? Naar mijn idee is dit misschien gedeeltelijk het geval. Maar dat kan om een aantal redenen niet zondermeer op basis van alleen deze gegevens gezegd worden. Ten eerste is het mogelijk dat de manier waarop de vragen in de enquête zijn gesteld uitnodigen tot het geven van persoonlijke of individuele factoren. Het tekenen van een levensgrafiek, het verklaren van het verloop en vervolgens vragen naar factoren die voor de student belangrijk zijn sturen de gedachten van de studenten misschien enigszins naar het geven van persoonlijke en relationele antwoorden. Als de vragen meer

gesteld zouden zijn in de richting van: 'wat maakt een mens gelukkig?' ,dan waren de antwoorden wellicht anders geweest.

Ten tweede zou je kunnen stellen dat landelijke factoren vertaald kunnen zijn in persoonlijke of individuele factoren. Zo kan de economische toestand van Peru ertoe hebben geleid dat zoveel studenten de nadruk legden op het belang van het hebben van een inkomen en het werkloosheidsprobleem is vertaald naar het belang van het hebben van werk.

Ten slotte liggen factoren meer voor de hand wanneer ze een probleem vormen. Het meest duidelijke voorbeeld is natuurlijk vrede. Mensen die niet in een oorlogsgebied wonen zullen niet ontkennen dat oorlog invloed heeft op geluk of levenstevredenheid. Maar als je gaat nadenken over wat belangrijk is voor geluk, zal je uit jezelf minder snel geneigd zijn om vrede in het rijtje te zetten dan mensen die in oorlog moeten leven.

Het blijft alleen een feit dat deze factoren minder vaak genoemd worden. En in die zin word dus misschien het belang van factoren die buiten jezelf lijken te liggen onderschat of over het hoofd gezien als je spreekt over subjectieve geluksbeleving of levenstevredenheid. Ik wil benadrukken dat dit naar mijn idee een algemene tendens is en dus niet een specifieke neiging van de Peruaanse studenten.

Relaties met anderen

Naast de besproken relaties met anderen die wel de top 10 hebben gehaald, zijn er nog drie relationele factoren genoemd die volgens de 'Correlates of Happiness' erg belangrijk zijn en op basis daarvan alledrie score 2 kregen.

Ten eerste het hebben van (goede) seksuele relaties. Slechts 3 studenten noemden deze factor als belangrijk voor hun geluk. Ik kan niet zoveel zeggen over het onderwerp seksualiteit, aangezien ik weinig weet over hoe de studenten van Cusco hiermee omgaan of hoe ze erover denken. Ik weet ook niet of bijvoorbeeld religie in Cusco sterk verbonden is met seksuele relaties. Over het algemeen zeggen de studenten wel gelovig zijn, maar ik weet niet in hoeverre dit zich uit in seksuele normen en waarden. Daarnaast zijn de studenten over het algemeen redelijk jong. Het niet noemen van deze factor kan dan ook verschillende redenen hebben. Misschien is er nog weinig sprake van seksuele relaties, of misschien vinden de studenten deze niet zo belangrijk voor geluk, en misschien is seks een onderwerp waar niet zo makkelijk over gesproken wordt.

Een tweede relationele factor die genoemd is en als belangrijk naar voren kwam uit de 'Correlates' is 'acceptatie en/of steun van de omgeving'. Deze factor werd door 20,5 % van de studenten genoemd.

Tenslotte zegt 13,5% dat een prettig gezinsleven belangrijk is voor hun geluk. Er zijn wel meer studenten die het hebben van een eigen gezin belangrijk vinden, namelijk 16% , maar deze studenten vermelden erbij dat er niet teveel problemen binnen dat gezin moeten zijn. En uit de cijfers blijkt ook dat de mate van tevredenheid over het gezin in verband staat met geluk.

Persoonlijke of individuele factoren

Een groot aantal genoemde factoren hebben te maken met persoonlijke eigenschappen of kenmerken. Deze hebben echter niet allemaal de top 10 gehaald. De genoemde factoren die uit de 'Correlates of Happiness' als zo belangrijk naar voren kwamen dat ze score 2 of 3 hebben gekregen zal ik hier bespreken.

Ten eerste de factor 'jezelf ontplooien'. De behoefte aan zelfontplooiing bleek een gemiddelde correlatie van $r = +.45$ met geluk te hebben. Het is dus belangrijk voor een persoon om je kwaliteiten te willen ontwikkelen en daar iets mee te doen. Let wel, het gaat hier dus niet om de mate waarin iemand zichzelf ontplooid heeft. De onderzoeken zijn alleen

gericht op het streven naar zelfontplooiing. In dit opzicht lijkt deze factor wellicht een beetje op het streven naar doelen en het hebben van ambities.

Het hebben van een positieve instelling lijkt ook belangrijk te zijn. Het is echter de vraag of het hebben van een positieve instelling echt bijdraagt aan het geluksgevoel of dat deze twee aspecten juist omgedraaid moeten worden. Het lijkt immers ook aannemelijk dat je een positievere kijk op het leven hebt als je gelukkig bent dan wanneer je ongelukkig bent. Maar wat de richting van het verband ook is, de correlatie is redelijk sterk met $r = +.44$.

Iets minder sterk, maar toch aanwezig is het verband tussen geluk en het hebben van een bevredigende vrijetijdsindeling. Het hebben van hobby's valt hier ook onder, aangezien de betekenis hetzelfde is; tijd besteden aan iets wat je leuk vindt om te doen. Het lijkt dus belangrijk voor je geluk om iets leuks te doen in je vrije tijd, in plaats van verveeld de tijd voorbij te laten gaan.

De manier waarop je met problemen omgaat lijkt ook invloed te hebben. Opvallend is dat er geen correlatie bestaat wanneer objectief wordt gekeken naar de manier waarop je met problemen omgaat, maar wel wanneer mensen om je heen dat moeten beoordelen. Ook de tevredenheid met de manier waarop je met problemen in het leven omgaat is sterk gecorreleerd aan geluk. Blijkbaar gaat het om het gevoel dat je problemen kunt overwinnen, en dat je dit ook uitstraalt naar anderen.

Van de 200 studenten noemden 46 termen die met zelfbeeld te maken hadden. Voorbeelden zijn zelfwaarde, zelfvertrouwen, jezelf accepteren en van jezelf houden. Een positief zelfbeeld en tevredenheid met jezelf als geheel blijken inderdaad redelijk sterk samen te hangen met geluk.

Een factor die naar mijn idee redelijk vaak is genoemd is 'emotionele stabiliteit'. Ik vond het verrassend om deze term herhaaldelijk tegen te komen in de antwoorden, aangezien het niet echt een voor de hand liggende factor lijkt. Uit de antwoorden blijkt dat hiermee bedoeld wordt op emoties en gevoelens en de manier waarop je daarmee omgaat. Het is dus belangrijk om emotioneel sterk te zijn, om geen labiel persoon te zijn. Deze exacte term komt niet voor in de 'Correlates of Happiness', maar naar mijn idee komt het redelijk overeen met mentale gezondheid en dan met name de zelfbeoordeling daarvan. Deze correlaties met geluk zijn bijzonder sterk.

En hoe zit het nu met het beeld dat we vaak voorgespiegeld krijgen over het lekker rustige Zuid-Amerikaanse leven? Is een rustig leven nu echt zo belangrijk voor geluk? Deze factor werd echter door slechts 13,5% van de studenten genoemd. En dan gaat het niet over rustig in de zin van weinig doen, maar meer om het rustgevoel. De gemiddelde correlatie met een rustig gevoel is $r = +.34$ en met een rusteloos gevoel $r = -.48$. Er is dus inderdaad een redelijk sterk verband tussen een rustig gevoel en geluk.

Zijn aardige mensen gelukkiger? Vriendelijk en aardig zijn tegen mensen werd niet vaak genoemd als geluksfactor, maar blijkt toch samen te hangen met geluk. Aardige mensen zijn inderdaad gelukkiger, of misschien omgekeerd, gelukkige mensen zijn aardiger. Ook hier is de richting van het verband niet bekend. En misschien sterken geluk en vriendelijkheid elkaar aan.

De laatste twee factoren die ik wil noemen horen op het eerste gezicht misschien niet zo thuis onder het kopje persoonlijke of individuele factoren. Het zijn immers niet echt kenmerken van een persoon. Ik heb zal ze toch hier bespreken omdat ze in die zin individueel zijn dat ze tot de persoonlijke ervaringen van mensen behoren. De eerste is het gevoel dat je op één of andere manier nuttig bent, of dat je leven nut heeft. Er was maar één student die deze factor noemde, maar volgens de 'Correlates' is er wel een redelijk sterke correlatie tussen je nuttig voelen en geluk. Van alle genoemde factoren is dit de enige factor die behoort tot de categorie 'nut van het leven' van het schema met de verschillende gebieden van kwaliteit van leven.

Tenminste, de enige factor die door de studenten genoemd is, die ik terug heb kunnen vinden en die belangrijk bleek volgens de ‘Correlates of Happiness’.

Ten slotte de factor die ik ‘externe gebeurtenissen’ heb genoemd. Hiermee bedoel ik het de negatieve en positieve dingen die een persoon overkomen, of die iemand meemaakt. Door 7,5% van de studenten werd gezegd dat hun geluk beïnvloed werd of wordt door gebeurtenissen in hun leven. In de meeste gevallen was het zo dat negatieve gebeurtenissen voor ongeluk zorgden. Maar wordt de algehele levenstevredenheid wel zo sterk beïnvloed door de dingen die je overkomen? Uit de correlaties blijkt dat er in ieder geval wel sprake is van een redelijk sterke correlatie. In het literatuurgedeelte heb ik al het dynamische evenwichtsmodel van Headey en Wearing (1992) besproken. Deze biedt een verklaring voor het bestaande verband, namelijk dat mensen gelukkig worden als de balans positiever wordt. Echter, het aantal prettige en onprettige gebeurtenissen is verbonden met persoonlijkheidskenmerken. Volgens deze theorie kunnen de dingen die een persoon meemaakt niet geheel als extern gezien worden.

7.3.3 Evaluatie van overeenkomsten en verschillen

In deze paragraaf heb ik getracht een beeld te schetsen van de overeenkomsten en verschillen tussen de factoren die door de studenten belangrijk werden gevonden voor geluk en in hoeverre deze factoren volgens de ‘Correlates of Happiness’ gerelateerd zijn aan geluk. Ik wil hier nogmaals benadrukken dat alleen de factoren die door de studenten genoemd werden besproken zijn. Hiermee zijn dus nog niet alle factoren die verband houden met geluk in kaart gebracht. Dit was in het kader van dit onderzoek ook niet mijn bedoeling. Het doel is om te kijken in hoeverre het belang dat de studenten van Cusco aan de genoemde factoren hechten in eerder onderzoek bevestigd of ontkend is.

De vaakst genoemde factoren blijken volgens de ‘Correlates of Happiness’ niet altijd de belangrijkste te zijn. Slechts 4 van de factoren die in de top 10 van de studenten staan hebben een belangrijkheidscore van 2 of 3 en dus een correlatie die sterker is dan $r = +.29$ of $r = -.29$. Deze factoren zijn ‘liefde in het algemeen’, ‘het stellen (en bereiken) van doelen of hebben van ambities’, ‘het hebben (en naleven) van normen en waarden’ en ‘geen zorgen hebben’. Op het eerste gezicht lijkt het opvallend dat politieke en economische kenmerken van het land minder vaak genoemd worden, maar volgens de correlaties uitermate sterk samenhangen met geluk. Je kan dus stellen dat deze factoren over het hoofd gezien worden, of onderschat worden wanneer men nadenkt over de vraag wat belangrijk is voor je eigen subjectieve geluk of levenstevredenheid. Dit is echter waarschijnlijk geen tendens die specifiek geldt voor de Peruaanse studenten.

Verder zijn een aantal factoren op relationeel en individueel niveau besproken die door de studenten genoemd zijn, maar niet zo vaak dat ze in de top 10 terechtgekomen zijn. Deze factoren lijken op basis van de ‘Correlates of Happiness’ sterk gecorreleerd aan geluk. Het is lastig om een eenduidige conclusie te trekken over deze som van genoemde factoren. Een aantal factoren die vaak genoemd zijn en als zeer belangrijk werden beoordeeld bleken ook daadwerkelijke sterke correlaties met geluk te hebben. Bij een aantal factoren was dit minder het geval. Daarnaast zijn er factoren die minder vaak genoemd werden en uit eerder onderzoek toch als belangrijk naar voren kwamen. Maar ook zijn er nog vele factoren die niet zo vaak genoemd werden en die ook niet sterk blijken samen te hangen met geluk. Deze factoren zijn niet besproken, maar wel terug te vinden in bijlage 5. Maar we moeten ook niet vergeten dat er ook nog vele factoren die niet genoemd zijn door de studenten en waar ik dus ook niet naar gezocht heb in de ‘Correlates of Happiness’. En een aantal van deze factoren zullen wellicht ook nog van belang zijn voor geluk.

Ik kan dus niet zeggen of deze som van genoemde factoren nu sterk overeenkomen met wat er over geluk bekend is of dat deze sterk afwijkt. Het is immers lastig om te bepalen wanneer er gesproken kan worden van een sterke overeenkomst. Ik zal me dan ook moeten beperken tot deze bespreking van de verschillen en overeenkomsten tussen het belang dat door de studenten aan de genoemde factoren wordt gehecht en de sterkte van het verband dat hiertussen in eerder onderzoek is aangetoond.

Op individueel niveau kan ik wel zeggen dat de ideeën van de ene student meer of minder overeenkomen met de 'Correlates of Happiness' dan die van een andere student. En hiermee kan ik overgaan tot de beantwoording van de laatste onderzoeksvraag en tevens de vraagstelling in de volgende en laatste paragraaf van dit hoofdstuk.

7.4 Een correct beeld, een gelukkig leven?

In de vorige paragrafen is besproken hoe gelukkig de studenten van Cusco zijn, wat voor ideeën zij hebben over geluk en in hoeverre deze overeenkomen met de sterkte van het verband dat in eerder onderzoek is aangetoond. In deze laatste paragraaf van de resultaten zal ik ingaan op de laatste onderzoeksvraag: Zijn de studenten van Cusco waarvan de ideeën over geluk overeenkomen met de factoren, waarvan in eerder onderzoek en in de literatuur wordt gesteld dat ze van invloed zijn op geluk, gelukkiger dan de studenten waarvan de ideeën minder overeenkomen of afwijken?

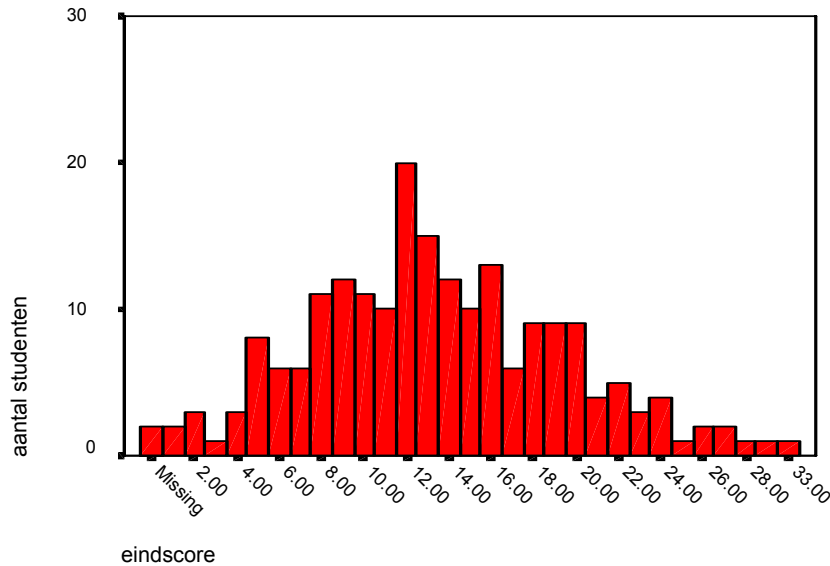
7.4.1 De behaalde scores

De factoren die door de studenten genoemd zijn hebben een score van 0 tot 3 gekregen op basis van de plaats die ze de factor hebben gegeven in hun persoonlijke lijst van 10 belangrijke factoren. Daarnaast heeft de factor een extra punt gekregen als deze in zowel vraag 4 als vraag 6 genoemd werden. De totaalscore van een factor varieert dus van 0 tot 4. Echter, later heb ik besloten om de score 3 en 4 aan elkaar gelijk te stellen.

De sterkte van het verband in 'Correlates of Happiness' heeft tevens een score van 0 tot 3 gekregen. Het hebben van de correcte ideeën over geluk is uitgedrukt in de mate waarin deze twee scores met elkaar overeen komen. Ook dit is weer uitgedrukt in een nieuwe score, waarvan het totaal de uiteindelijke 'juistheidswaarde van het geluksconcept' per student vormt. Hoe hoger de waarde, hoe meer de ideeën van de student overeenkomen met de verbanden die aangetoond zijn in 'Correlates of Happiness'. Het precieze proces van het toekennen van scores en het komen tot de 'juistheidswaarde van het geluksconcept' is beschreven in paragraaf 5.6.

Hier wil ik gaan bekijken hoe de ‘juistheidwaarden van het geluksconcept’ van de studenten verdeeld zijn. Zijn er veel verschillen te zien, of heeft bijna iedereen ongeveer dezelfde waarde? In onderstaande figuur 6.4a is te zien hoe deze waarden zijn verdeeld.

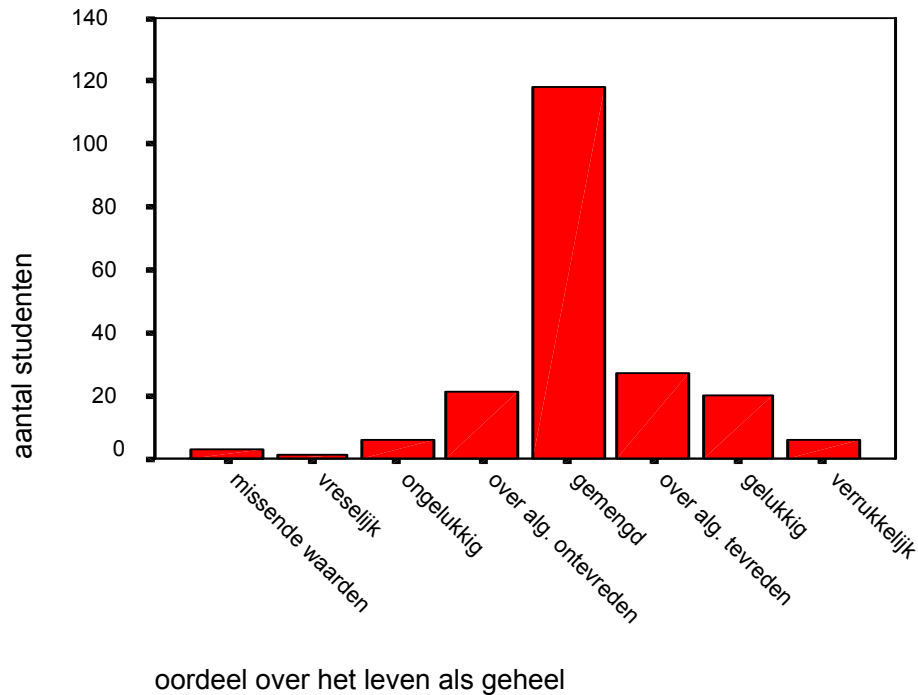
Aantal studenten per ‘juistheidwaarde van het geluksconcept’

figuur 7.4.1a

Er is sprake van een redelijk normale verdeling. In bijlage 13 is in een frequentietabel weergegeven hoeveel studenten een bepaalde ‘juistheidwaarde van het geluksconcept’ hebben gehaald. De gemiddelde waarde is 13,6, maar het is duidelijk te zien dat de ‘juistheidwaarden van het geluksconcept’ redelijk gevarieerd zijn. Er kan dus wel degelijk gesproken worden van verschillen in de mate waarin de ideeën van de studenten overeenkomen met verbanden uit ‘Correlates of Happiness’. Met andere woorden: sommige studenten hebben een correcter beeld van wat belangrijk is voor geluk dan anderen. Hoe hoger de score, hoe correcter het beeld.

Laten we nu nog eens gaan kijken naar de verdeling van de geluksscores. Zijn deze ongeveer op dezelfde manier verdeeld? In de volgende figuur is de verdeling weergegeven.

figuur 7.4.1b

De verdeling is ook normaal verdeeld, maar wel minder gespreid. Dat is natuurlijk mede het geval omdat het aantal antwoordcategorieën beperkt is tot 7. Maar toch is te zien dat de verdeling veel hoger en smaller is, wat wil zeggen dat de meeste studenten voor de gemiddelde antwoordcategorie hebben gekozen. Duiden de verschillen in de verdelingen op het ontbreken van een verband tussen de 'juistheidwaarde van het geluksconcept' en de geluksscore?

7.4.2 Is er een verband tussen de 'juistheidwaarde van het geluksconcept' en de geluksscores?

Om de laatste onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden moet gekeken worden of er een verband bestaat tussen de geluksscores en de 'juistheidwaarde van het geluksconcept'. Het gaat hier dus over de overeenkomsten tussen belangrijke factoren volgens de studenten en de verbanden in 'Correlates of Happiness'.

Ten eerste wil ik gaan kijken of er sprake is van een correlatief verband. In bijlage 14 zijn de correlatietabellen opgenomen van de geluksscores die uit twee verschillende metingen verkregen zijn en de 'juistheidwaarde van het geluksconcept'.

De Pearson's correlatie tussen de variabele 'leven over het algemeen' en de 'juistheidwaarde van het geluksconcept' is $r = .034$. Er is dus geen sprake van een verband tussen de geluksmaat 'leven over het algemeen' en de 'juistheidwaarde van het geluksconcept'. Ook de andere correlatietoetsen laten geen samenhang zien tussen deze twee variabelen.

De gegevens die verkregen zijn met de tweede geluksmeting zijn verwerkt in de variabele: 'tevredenheid met leven'. Ook deze variabele vertoont geen correlatie met de 'juistheidwaarde van het geluksconcept'. De Pearson's correlatie is hier $r = .018$ en dus verwaarloosbaar, net als de toetsuitkomsten met de andere correlatiematen.

Aangezien er geen sprake is van een verband tussen de juistheid van de ideeën over geluk en de uiteindelijke geluksbeleving of levenstevredenheid, heeft het geen zin te kijken naar de verklaarde variantie. Er valt immers niks te verklaren.

7.4.3 Extreme waarden

Wellicht zijn de verschillen in de geluksscores van de studenten niet groot genoeg om een verband te kunnen zien tussen de geluksscores en de ideeën die de studenten hebben. Het is mogelijk dat er wel een verband aan het licht komt als we alleen kijken naar de hoge en lage geluksscores. Is het zo dat de studenten met een lagere geluksscore dan gemiddeld een minder correct beeld hebben dan de studenten die een hogere geluksscore dan gemiddeld hebben? In de voorgaande figuur 6.4b is te zien maar liefst 118 van de 200 studenten bij de vraag: Wat vindt u de laatste tijd van uw leven in het algemeen? kozen voor het antwoord ‘gemengd (even tevreden als ontevreden)’. Wanneer studenten uit de database worden gefilterd die dit antwoord hebben gegeven, blijft er 41% over met extremere geluksscores.

In bijlage 15 zijn de uitslagen van de correlatietoetsen met alleen deze extreme waarden opgenomen. En ook hier blijkt dat er geen sprake is van een verband tussen geluk en het noemen van factoren die uit eerder onderzoek naar voren zijn gekomen. Zelfs wanneer ik alleen kijk naar de studenten die als antwoord één van de 4 uiterste categorieën (vreselijk, ongelukkig, gelukkig en verrukkelijk) hebben gegeven, is er geen sprake van een noemenswaardig verband.

Hetzelfde geldt als ik alleen de uitersten neem op basis van de tweede geluksmeting, levenstevredenheid op een schaal van 0 tot 20. Ook deze toetsen zijn opgenomen in bijlage 15.

Ik kan dus ook niet anders dan zeer kort zijn over deze uitkomst. Er is geen enkel verband te vinden. Studenten met een hoge ‘juistheidswaarde van het geluksconcept’ hebben dus geen significant hogere of lagere geluksscore dan studenten met een lage waarde.

7.4.4 Aangetroffen verbanden tussen de afzonderlijke ideeën en geluk

Er blijkt dus geen verband te bestaan tussen de totaalscore van alle genoemde factoren en het ervaren geluk van een persoon. Maar wil dit nu zeggen dat er totaal geen relatie is tussen de ideeën die een persoon heeft over wat gelukkig maakt en hoe gelukkig een persoon is?

In deze paragraaf wil ik de aanwezige verbanden bespreken tussen het noemen van een bepaalde factor en het ervaren geluk. Wellicht klinkt dit na de vorige paragraaf verwarrend, aangezien ik het tot nu toe alleen heb gehad over de som van alle ideeën van een persoon. Hier zal ik dus gaan bekijken of bijvoorbeeld studenten die denken dat familie belangrijk is voor geluk, gelukkiger zijn dan de studenten die familie niet noemen.

In bijlage 16 is nogmaals de lijst met de genoemde factoren weergegeven. In deze lijst is te zien wat de correlaties zijn tussen het wel of niet noemen van de afzonderlijke factoren en de 2 geluksmetingen. In de laatste kolom zijn nogmaals per factor de gemiddelde correlaties van de ‘Correlates of Happiness’ te zien.

Wat meteen opvalt is dat de correlaties over het algemeen veel minder sterk zijn dan de correlaties die afkomstig zijn vanuit de ‘Correlates of Happiness’. Naar mijn idee is dit een gevolg van verschillende onderzoeksmethoden. Het stellen van open vragen brengt het nadeel met zich mee dat het niet noemen van een factor niet automatisch inhoudt dat een persoon deze totaal onbelangrijk vindt. Daardoor is het verschil tussen het wel of niet noemen van de factor minder scherp. Desalniettemin is er sprake van een significant verband tussen 10 van de

genoemde factoren en de twee geluksmetingen. Ik zal me hier beperken tot het bespreken van alleen de factoren die een significant verband blijken te hebben met ten minste één van de geluksmetingen.

De eerste factor is het hebben van een partner. Studenten die denken dat het hebben van een partner belangrijk is voor hun geluk, zijn ongelukkiger dan studenten die daar niks over zeggen. Maar wat wil dit nu zeggen? Uit de 'Correlates of Happiness' komt een gemiddelde correlatie van .19 naar voren. Er is dus wel sprake van een verband, maar dit is niet echt ontzettend sterk. Ook is het verband positief, wat wil zeggen dat mensen met een partner vaker gelukkiger zijn dan mensen zonder partner. Het verband tussen *zeggen* dat het hebben van een partner belangrijk is voor geluk en gelukkig zijn is echter negatief. Een verband dat misschien verklaard kan worden, als studenten die geen vriend of vriendin hebben eerder uit zichzelf zeggen dat het hebben van een partner belangrijk is voor hun geluk, dan de studenten die op het moment een relatie hebben.

Hetzelfde geldt eigenlijk voor de tweede en derde factor, namelijk problemen in het gezin en gezondheid. Studenten die deze factoren noemen blijken vaker ongelukkiger te zijn dan diegenen die deze factoren niet noemen. Ook hier is het aannemelijk dat studenten deze factoren eerder noemen als er daadwerkelijk sprake is van problemen in de familie of gezondheidsproblemen.

De vierde factor die een significant verband blijkt te hebben met geluk is acceptatie en steun vanuit de omgeving. Uit de 'Correlates of Happiness' blijkt deze factor ook redelijk belangrijk te zijn voor geluk. En de studenten die deze factor noemen zijn significant gelukkiger dan de studenten die deze factor niet noemen.

Verantwoordelijkheidsgevoel is de vijfde factor die verband vertoont met geluk. Studenten die zeggen dat verantwoordelijkheid nemen belangrijk is voor geluk, zijn over het algemeen ongelukkiger dan studenten die hierover niks zeggen. Ik kan op basis van de gegevens die ik heb niet verklaren waarom dit verband bestaat. In de 'Correlates of Happiness' zijn geen onderzoeken opgenomen die betrekking hebben op deze genoemde factor.

Studenten die zeggen dat tolerant zijn belangrijk is voor een gelukkig leven, zijn over het algemeen gelukkiger dan andere studenten. Opvallend is dat deze factor volgens de 'Correlates of Happiness' geen verband houdt met geluk.

De laatste drie factoren die een significant verband vertonen met de geluksmetingen zijn 'het volgen van een opleiding', 'een (goed inkomen) hebben' en 'een huis hebben'. Studenten die van mening zijn dat deze factoren belangrijk zijn voor een gelukkig leven, zijn ongelukkiger dan studenten die deze factoren niet noemen. Ook hier kan ik helaas niet verklaren waarom deze tendens er is. Sommigen zullen dit verband opvatten als het bewijs voor het idee dat een materialistisch streven ongelukkig maakt. Echter, het is maar de vraag of er in deze situatie daadwerkelijk sprake is van een materialistisch streven in de zin van rijkdom. Zoals al eerder besproken is, heeft armoede heeft wel degelijk invloed op geluk. Het is dus goed mogelijk dat studenten die aangeven dat inkomen of het hebben van een huis belangrijk is voor hun geluk, daadwerkelijk ongelukkiger zijn als gevolg van armoede.

Er is dus sprake van een aantal significante verbanden tussen ideeën over geluk en het ervaren geluk, maar deze komen over het algemeen niet overeen met de verbanden die in eerder onderzoek naar voren zijn gekomen. Als je in de bijlage 14 de factoren opzoekt die volgens de 'Correlates of Happiness' (laatste kolom) sterk gerelateerd zijn aan geluk, en dus een correlatie hebben van $r = .20$ of hoger, dan zie je dat de correlaties in de eerste twee kolommen zeer zwak zijn. Dit wil zeggen dat, ook wanneer we kijken naar de afzonderlijke factoren, het noemen van een factor die volgens de 'Correlates of Happiness' belangrijk zijn voor geluk, geen verband houdt met de werkelijke geluksbeleving. Met andere woorden: De studenten die dezelfde factoren noemen als de factoren die in eerder onderzoek belangrijk bleken, zijn niet

gelukkiger dan studenten die andere factoren noemen. In de conclusie en discussie zal ik ingaan op de betekenis van deze resultaten.

8 Conclusie

Uit de resultaten komt naar voren dat er geen sprake is van een verband tussen geluk en de mate waarin de ideeën van de studenten overeenkomen met resultaten uit eerder onderzoek. Zelfs wanneer we alleen naar de extreme waarden kijken, of naar de afzonderlijke factoren, lijkt niets erop te wijzen dat kennis over wat belangrijk is voor geluk, bijdraagt aan een gelukkig leven.

Er zijn bij de vergelijking van de afzonderlijke factoren wel een aantal negatieve verbanden aan het licht gekomen. Studenten zijn significant ongelukkiger wanneer ze de volgende factoren noemen: het hebben van een partner; het volgen van een opleiding; inkomen; een eigen huis hebben; problemen in het gezin; gezondheid; en verantwoordelijkheidsgevoel. Maar dit wil niet zeggen het hebben van deze ideeën leidt tot een ongelukkig leven. Een aannemelijke verklaring voor deze verbanden is bijvoorbeeld dat studenten deze factoren noemen op basis van negatieve ervaringen. En als het noemen van deze factoren een indicatie is voor problemen op deze gebieden, dan is het misschien logisch dat deze studenten ongelukkiger zijn. Misschien baseren mensen hun ideeën over wat belangrijk is voor geluk wel voor een deel op wat zij als negatief zien in het huidige leven of in het verleden. Dit zou een verklaring kunnen zijn voor het ontbreken van een verband tussen geluk en de mate van overeenkomst tussen ideeën en resultaten uit eerder onderzoek.

Daarnaast heb ik in dit onderzoek gebruik gemaakt van factoren op verschillende niveaus. Dus ook van de factoren waar mensen zelf, op individueel niveau, weinig of geen invloed hebben. Denk bijvoorbeeld aan landkenmerken als welvaart en corruptie. Het heeft weinig invloed op geluk wanneer je beseft dat dit belangrijk is voor een gelukkig leven. Mensen die zich hier sterk mee bezig houden zullen misschien uit frustratie en onmacht juist ongelukkiger zijn dan mensen die proberen deze obstakels te negeren.

Voor een volgend onderzoek lijkt het me dan ook interessant om te kijken of er wel een verband bestaat tussen geluk en kennis over de factoren waarop je als individu makkelijk invloed kan uitoefenen, of die je zelf kan veranderen. In dit onderzoek was het niet mogelijk om alleen naar deze factoren te kijken. De studenten noemden uit zichzelf voornamelijk landelijke en omgevingsfactoren. Voor een vervolgonderzoek naar de 'beïnvloedbare' factoren zou ik dan ook gebruik maken van gesloten vragen waar juist wel specifiek naar alle mogelijke factoren gevraagd wordt. Het is alleen de vraag of er wel voldoende factoren bekend zijn die op individueel niveau makkelijk te beïnvloeden zijn. En zijn deze factoren wel voor iedereen hetzelfde? Dit lijken me dan ook belangrijke onderwerpen voor een volgend onderzoek.

De studenten wiens ideeën over geluk meer overeenkomen met wat vanuit eerder onderzoek bekend is over de 'geluksfactoren', zijn niet gelukkiger dan de studenten wiens ideeën minder overeenkomen. In dit onderzoek heb ik dus geen bewijzen kunnen vinden voor de stelling dat kennis over geluk bijdraagt aan een gelukkig leven. In de discussie zal ik ingaan op de vraag in hoeverre deze stelling naar mijn idee overeind blijft staan met het oog op deze onderzoeksresultaten.

9 Discussie

Er is dus op geen enkel niveau een verband te vinden tussen de geluksscores van de studenten van Cusco en de mate waarin hun ideeën over geluk overeenkomen met factoren die in eerder geluksonderzoek een relatie bleken te hebben met geluk. Naar mijn idee kan ik dan ook op basis van deze resultaten concluderen dat de studenten in Cusco niet gelukkiger zijn wanneer hun ideeën over geluk overeenkomen met wat daarover in eerder onderzoek naar voren is gekomen. Ook de onderzoeksvragen zijn naar mijn inzicht volledig beantwoord.

Laat ik hier eens terugkijken op het idee achter deze vraagstelling; Mensen streven naar geluk, dus wanneer hun ideeën over wat belangrijk is voor geluk kloppen, is de kans groter dat ze gelukkig zullen zijn. Een aantal aannames achter deze redenatie heb ik reeds besproken in de paragraaf ‘Theorieën en hypothesen’. Een vraag waar ik gedurende de rapportage een beetje omheen heb gedraaid is of de zogenaamde ‘geluksfactoren’ universeel zijn.

In hoeverre zijn de geluksfactoren universeel?

Binnen dit onderzoek heb ik gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksresultaten die ook uit verschillende onderzoeksdisciplines afkomstig zijn. Zo zijn de landelijke factoren wat meer afkomstig uit sociologisch onderzoek naar ‘geluksfactoren’. Het onderzoek naar het effect van persoonlijkheidskenmerken op geluk komt meer uit psychologische richting. Als student Algemeen Sociale Wetenschappen is het natuurlijk altijd mijn doel om juist gebruik te maken van al deze verschillende invalshoeken. Ik heb dan ook geprobeerd om alledrie de verklaringsniveaus in dit onderzoek te betrekken. Op macroniveau heb ik met name gebruik gemaakt van landvergelijkend onderzoek. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de verschillen tussen landen om de universele ‘basisvoorwaarden’ voor geluk te vinden. Zo blijken veiligheid, welvaart, moderniteit en democratie goede voorwaarden voor geluk, terwijl corruptie, oorlog, armoede en dictatuur geluk juist in de weg staan. De ‘geluksfactoren’ die uit dit type onderzoek naar voren komen kunnen dan ook als universeel worden aangemerkt. Ook hier bestaan nog steeds verschillen tussen landen, maar die worden gekoppeld aan andere landkenmerken.

Bij de universaliteit van factoren op meso-niveau kunnen soms vraagtekens gezet worden. Is de directe sociale omgeving van een persoon in elke cultuur op dezelfde manier belangrijk voor geluk? Je kan ervan uitgaan dat dit niet het geval is. Het bekendste voorbeeld is waarschijnlijk dat in een collectivistische cultuur familie belangrijker is dan in een individualistische cultuur. Echter, in een individualistische cultuur zijn vrienden wellicht belangrijker dan in een collectivistische cultuur. De verschillen in het belang van familie en vrienden voor geluk zijn tussen beide culturen nu weer ook niet zo groot dat dit naar mijn idee tot ernstige vertekeningen leidt. Hetzelfde geldt eigenlijk voor de andere factoren. Er zijn wel onderwerpen denkbaar op dit niveau die misschien in verband zouden kunnen staan met geluk en die sterk cultuurafhankelijk zijn. De factoren die echter aan bod zijn gekomen doordat er veel geluksonderzoek naar verricht is, zijn naar mijn idee niet zo cultuurspecifiek.

Ook op microniveau kan ik niet garanderen dat de factoren die aan bod zijn gekomen universeel zijn. Zo kan extravertie bijvoorbeeld in de Westerse maatschappij gezien worden als een positieve eigenschap bij vrouwen, terwijl dit in Oosterse of misschien Islamitische culturen minder wordt benadrukt.

Voordat ik begon aan het uitvoerende gedeelte van dit onderzoek maakte ik me daar ook wel enigszins zorgen om. Kon ik met de factoren die naar voren kwamen uit voornamelijk Westers onderzoek wel iets zeggen over de juistheid van de ideeën over geluk van de Peruaanse studenten? Toen ik echter de antwoorden van de studenten door begon te lezen is deze twijfel echter snel verdwenen. De manier waarop de studenten over geluk denken is naar mijn idee niet heel verschillend van de Westerse student. Er zijn wel een aantal factoren die

door de Peruaanse studenten naar mijn inzicht belangrijker worden ingeschat dan de Westerse student zou doen. Echter, er komen geen vreemde of onverwachte factoren aan bod. Met name het belang van inkomen wordt sterk benadrukt en werkt door in een aantal andere factoren. Echter, met dit verschil in het belang van inkomen is ook rekening gehouden. De twijfel over de universeelheid van de ‘geluksfactoren’ heeft in dit onderzoek naar mijn idee dan ook niet voor grote problemen gezorgd.

De invloed van een individu op de geluksfactoren

Wat me wel steeds meer dwars is gaan zitten gedurende het onderzoek is de vraag of we op individueel niveau wel voldoende invloed hebben op de factoren die belangrijk blijken te zijn voor geluk. Veel van de factoren die aan bod zijn gekomen in de literatuurverkenning en in de antwoorden van de studenten zijn niet individueel te beïnvloeden. Zo kun je bijvoorbeeld wel weten dat een betere economie een positieve invloed heeft op geluk, maar hier kun je zelf weinig aan veranderen. Individuele kennis over deze factoren zal dan ook geen (positief) effect hebben op het geluk van iemand.

Misschien heb ik de huidige kennis over de beïnvloedbare ‘geluksfactoren’ overschat. Ik ben er vanuit gegaan dat er meer onderzoek was verricht naar factoren als ‘het volgen van een opleiding’, ‘het hebben van kinderen’, ‘het hebben van een partner’ en ‘vrijtijdsbesteding’.

Ook ging ik er vanuit dat deze factoren een grotere invloed op geluk zouden hebben. Daarnaast bleken deze factoren ook niet zo vaak genoemd te worden door de studenten als factoren die moeilijk te beïnvloeden zijn. Dit heeft gevolgen voor de generaliseerbaarheid van het onderzoek.

Het feit dat er in dit onderzoek geen verband naar voren is gekomen tussen de ‘juistheid’ van de genoemde factoren en geluk wil nog niet zeggen dat dit verband niet bestaat. Om dit verband geheel uit te kunnen sluiten zou een vervolgonderzoek plaats moeten vinden.

Misschien zou er immers wel een verband aan het licht komen als er een onderzoek zou worden gedaan waarin alleen factoren waarop de studenten invloed hebben aan bod zouden komen.

Ik betwijfel echter of dit het geval is. Hierbij kom ik aan op een ander probleem dat ik een beetje heb vermeden. Zijn er wel algemeen geldende ‘geluksfactoren’?

Wordt iedereen gelukkig van dezelfde dingen?

Deze vraag lijkt een beetje op de hierboven besproken universaliteit van de geluksfactoren. Echter, ik doel hier op de vraag in hoeverre zelfs binnen dezelfde cultuur of samenleving verschillen bestaan in wat iemand gelukkig maakt. Is het niet zo dat iedereen gelukkig wordt van andere dingen? Zo kan de ene persoon zich helemaal thuis voelen in het drukke stadsleven, terwijl iemand anders liever op een boerderij in de polder woont.

Tot op zekere hoogte zijn er naar mijn idee wel algemene ‘geluksfactoren’ aan te wijzen.

Deze vormen als het ware meer de basale voorwaarden voor geluk. Met name de landelijke factoren vallen hieronder. Maar ook bijvoorbeeld het hebben van sociale contacten lijkt voor elk mens een belangrijk voor een gelukkig leven. En ook fysieke en mentale gezondheid behoort tot deze voorwaarden. Daarnaast zijn er nog een factoren aan te wijzen die als gevolg van het leven in een samenleving belangrijk worden, zoals bijvoorbeeld de sociale status die een persoon heeft.

Maar niet alle ‘geluksfactoren’ liggen naar mijn idee vast. Ik denk niet dat iedereen gelukkig wordt van precies dezelfde dingen. Voor een optimale geluksbeleving moeten mensen dus de kans hebben om hun leven in te richten op een manier die voor hun prettig is. En op dit gebied heeft men volgens mij op individueel niveau de meeste invloed op geluk. Hier kan dan ook beter gesproken worden over ‘geluksbronnen’. Dit zijn dingen waar men gelukkig van *kan* worden.

Een verband tussen kennis over geluk en gelukkig zijn?

Met het formuleren van de hypothese zijn deze geluksfactoren en geluksbronnen door elkaar gehaald. Onderzoek naar geluk is voornamelijk gericht op het zoeken naar ‘algemene geluksfactoren’, terwijl mensen vanuit het streven naar geluk wellicht meer bezig zijn met de vraag waar zij persoonlijk gelukkig van worden. Zij zijn dus meer op zoek naar de geluksbronnen die op hen van toepassing zijn.

Dit klinkt misschien allemaal wat vaag, dus laat ik het proberen te verduidelijken met een voorbeeld. Sociale contacten blijken belangrijk te zijn voor een gelukkig leven. Je kan dus stellen dat dit een ‘geluksfactor’ is. Maar deze geluksfactor kan op verschillende manieren vertegenwoordigd worden. Zo kan je het onderhouden van sterke familiebanden zien als belangrijke voorwaarde voor een gelukkig leven. Anderen zullen deze behoefte aan sociale contacten misschien invullen door het opbouwen van een grote vriendenkring. Zowel familierelaties als relaties met vrienden kunnen dan een bron van geluksbeleving zijn. Het streven naar een gelukkig leven zal dan wellicht ook meer vertaald worden in wat de individu ziet als zijn persoonlijke geluksbronnen. En aangezien deze bronnen niet voor iedereen leiden tot geluk, zal het verband met geluk dan ook niet altijd aantoonbaar zijn. Het herkennen van de algemene geluksfactoren leidt dus ook niet automatisch tot een gelukkig leven. De kunst is om deze te vertalen in de juiste persoonlijke geluksbronnen. In die zin is kennis over geluk wel van belang, zij het op persoonlijk niveau. Mensen moeten voor zichzelf zien uit te vinden hoe ze een geluksfactor in hun persoonlijke leven willen inpassen. Eerder heb ik het idee aangekaart dat er net als gezondheidsvoorlichting, geluksvoorlichting zou moeten worden gegeven. Echter, het geven van geluksvoorlichting lijkt me vanuit het bovenstaande perspectief dan ook niet erg nuttig als deze alleen maar gericht is op het uiteenzetten van aangetroffen verbanden tussen algemeen geldende factoren en geluk. Maar om iedereen nu een persoonlijke begeleidingscursus aan te bevelen waarin gezocht wordt naar de te kiezen geluksbronnen is wellicht ook wat overdreven. Waarschijnlijk volstaat het om mensen zoveel mogelijk de kans te geven om zelf uit te vinden hoe ze zo gelukkig mogelijk leven.

Referenties

- Agnew, R.** (1984). The effect of appearance on personality and behaviour: Are the beautiful really good? In: Argyle, M. (1999). Causes and Correlates of Happiness. In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Ainsworth, M. D. S.** (1997). The development of infant-mother attachment. In Meyers, D. G. (1999). In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Andrews & Withey** (1974). In: Veenhoven, R. (1998) Over het meten van geluk, Sociale Wetenschappen, vol 42, pp 58-84
- Andrews & Withey** (1976). In: Veenhoven, R. (1998) Over het meten van geluk, Sociale Wetenschappen, vol 42, pp 58-84
- Argyle, M.**(1996). The social psychology of leisure. In: Argyle, M. (1999). Causes and Correlates of Happiness. In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Argyle, M.** (1999). Causes and Correlates of Happiness. In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Baron, R. S., Cutrona, C. E., Hicklin, D., Russel, D. W., and Lubaroff, D. M.** (1990). Social support and immune function among spouses of cancer patients. In: Meyers, D. G. (1999). In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Bradburn, N. M.** (1969). The structure of psychological well-being. In: Argyle, M. (1999). Causes and Correlates of Happiness. In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Burt, R. S.** (1986). Strangers, friends, and happiness. GSS Technical Report 72. In: Meyers, D. G. (1999). In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Cantor, N.** (1994). Life task problem solving: Situational affordances and personal needs. In: Diener, E & Lucas, R. E (1999) in: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Diener, E. en Diener, C.** (1996). Most people are happy. Diener, E & Lucas, R. E.(1999) in: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Diener, E., en Fujita, F.** (1995). Resources, personal strivings, and subjective well-being: A nomothetic and idiographic approach. In: Diener, E & Lucas, R. E.(1999) in: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Diener, E & Lucas, R. E.** in: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz (1999), N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Ehrhardt et al** (1999). In: Veenhoven, R. (1998) Over het meten van geluk, Sociale Wetenschappen, vol 42, pp 58-84
- Erikson, E. H.** (1963). Childhood and society. In: Meyers, D. G. (1999). In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation
- Eyseneck, H. J.** (1967). The biological bases of personality. In: Diener, E & Lucas, R. E. (1999) in: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation, 1999

- Felton**, B. J. (1987). Cohort variations in happiness: Some hypotheses and exploratory analyses. In: Argyle, M. (1999). *Causes and Correlates of Happiness*. In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, Russell Sage Foundation
- Grand**, Le, J.W. (1998). *Landenreeks Peru*, Koninklijk Instituut voor de Tropen – Amsterdam / Novib – ‘s Gravenhage.
- Gray**, J. A. (1981). A critique of Eysenck’s theory of personality. In: Diener, E & Lucas, R. E. (1999) in: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, Russell Sage Foundation
- Headey**, B. W., Holmstrom, E. L., and Wearing, A. J. (1985). *Models of Well-being and Ill-being*. In: Headey, B. and Wearing (1999), A. *Understanding Happiness, a theory of subjective well-being*, Longman Cheshire
- Headey**, B. and Wearing (1999), A. *Understanding Happiness, a theory of subjective well-being*, Longman Cheshire
- Idler**, E. I., en Kasl, S. V., (1992). Religion, disability, depression, and the timing of death. In: Meyers, D. G. (1999). In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, Russell Sage Foundation
- Inglehart**, R. (1990). Culture shift in advanced industrial society. In: Argyle, M. (1999). *Causes and Correlates of Happiness*. In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, Russell Sage Foundation
- Kitayama**, S., Markus, H. R., en Matsumoto, H. (1995). Culture, self, and emotion: A cultural perspective on “self-conscious” emotions. In: Meyers, D. G. (1999). In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, Russell Sage Foundation
- Klarén**, P. F. *Peru, society and nationhood in the andes*, Oxford University Press, 2000
- Laszo**, H. (1988). Was ist Gluck? Sozial Wissenschaftliche Rundschau, vol 28, pp. 153-161. In: Veenhoven, R. (1998) *Over het meten van geluk*, Sociale Wetenschappen, vol 42, pp 58-84
- Magnus**, K., Diener, E., Fujita, F., and Pavot, W. (1993). Extraversion and neuroticism as predictors of objective life events: A longitudinal analysis. Diener, E & Lucas, R. E. (1999) in: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, Russell Sage Foundation
- Mastekaasa**, A. (1995). Age variations in the suicide rates and self-reported subjective well-being of married and never-married persons. In: Meyers, D. G. (1999). In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, Russell Sage Foundation
- Matlin**, M. W. & Gawron, V. J. (1979). Individual differences in Pollyannaism. In: Diener, E & Lucas, R. E. (1999) in: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, Russell Sage Foundation
- Meyers**, D.G. *The pursuit of happiness*, Avon Books New York, 1992
- Meyers**, D. G. (1999). In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, Russell Sage Foundation, 1999 (isbn 0 87154 424 5)
- Nolen-Hoeksema en Rusting** (1999). Gender Differences in Well-Being. In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, Russell Sage Foundation
- Palisi**, B. J. (1987), Effects of urbanism, race and class on happiness and physical health. In: Argyle, M. (1999). *Causes and Correlates of Happiness*. In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, Russell Sage Foundation

Rodgers (1976) In: Argyle, M. (1999). Causes and Correlates of Happiness. In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation, 1999 (isbn 0 87154 424 5)

Russel & Sato (1995). Comparing emotion words between languages. Journal of Cross-cultural Psychology, vol 26, 384-291. In: Veenhoven, R. (1998) Over het meten van geluk, Sociale Wetenschappen, vol 42, pp 58-84

Scheier, M. F., en Carver, C. S.(1985). Optimism, coping, and health: Assessment and implications of generalized outcome expectancies. In: Diener, E & Lucas, R. E.(1999) in: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation

Veenhoven, R. et al. (1994). Worlddatabase of happiness: Correlates of happiness. In: Argyle, M. (1999). Causes and Correlates of Happiness. In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation

Veenhoven, R. (1997). Advances in understanding happiness. Revue Quebecoise de Psychologie, 1997, vol 18, pp 29-74

Zuma, (1989). Wohlfahrtsurveys 1978-1988. In: Argyle, M. (1999). Causes and Correlates of Happiness. In: Kahneman, D., Diener, E. en Schwarz, N. Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology, Russell Sage Foundation

Websites:

<http://www.bbc.co.uk>

<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/pe.html#Geo>

<http://www.latinobarometro.org>

<http://www.minbuza.nl>

<http://www.state.gov/s/ct/ris/pgtrpt/2000.2450.html>

<http://www.terrorismanswers.com/groups/shiningpath.html>

<http://www.unodc.org>

R. Veenhoven, World Database of Happiness, Correlational Findings:

<http://www.eur.nl/fws/research/happiness> (2003)

Deel IV

Bijlagen

Bijlage 1: Zijn mensen in Latijns-Amerika relatief gelukkiger?

Vooronderzoek: zijn mensen in Latijns-Amerika relatief gelukkiger?

Het doel van dit vooronderzoek is het bekijken van de positie van de Zuid-Amerikaanse landen met betrekking tot geluksscores. Is het nu werkelijk zo dat uit de data is af te leiden dat mensen in Zuid-Amerika relatief gelukkiger zijn dan elders? Eerder is al vermeld dat dit op het eerste gezicht wel het geval lijkt. Echter, dit vermoeden is gebaseerd op één grafiek, waarin de data niet volledig is. Van een aantal landen zijn geen gegevens bekend, of deze gegevens zijn nog niet ingevoerd.

Ook is het aantal geluksvariabelen in het bestand heel groot, wat wil zeggen dat in de verschillende landen vele verschillende geluksvragen, of verschillende antwoordcategorieën zijn gebruikt. Dit heeft tot gevolg dat er van de meeste landen wel gegevens zijn, maar dat deze zeer gespreid zijn over de verschillende geluksvariabelen.

Om de vraag te kunnen beantwoorden of mensen in Zuid-Amerika relatief gelukkiger zijn dan mensen elders moeten eerst een aantal stappen genomen worden. Ten eerste moet de database zo compleet mogelijk worden gemaakt. Recente data dient te worden ingevoerd en er moet nagegaan worden of informatie die voor bepaalde landen ontbreekt nu wel voor handen is. Ten tweede moet een zo compleet mogelijke geluksvariabele worden gevonden, waarin met name de Zuid-Amerikaanse landen goed vertegenwoordigd zijn. Pas als er een goedgevulde variabele is gevonden, kan bekeken worden of de bovengestelde vraag te beantwoorden is. Ten derde moet de geluksvariabele niet alleen tegenover een welvaartsvariabele gelegd worden, ook moet gekeken worden naar andere variabelen om te zien of het eventuele verschil blijft bestaan.

Blijkt dat het op basis van de data aannemelijk is dat Zuid-Amerikaanse landen relatief hoger scoren op de geluksvariabele dan andere landen, dan is het interessant te bekijken of de database hiervoor een verklaring kan bieden. Misschien lukt het niet om directe verklaringen te vinden in het bestand, maar wellicht is het mogelijk met behulp van de data bestaande ideeën over belangrijke factoren bij het ontstaan van geluk aan te nemen of juist te verwerpen.

Invoeren van de data

Over het invoeren van de data en het controleren of er geen fouten zijn gemaakt bij het invoeren kan ik kort zijn. In totaal heeft het ongeveer drie tot vier dagen in beslag genomen. Hierbij moet ik wel vermelden dat ik niet de enige persoon ben die zich hiermee heeft beziggehouden. Het invoeren van nieuwe data is een doorlopende proces, aangezien het bestand zo compleet en recent mogelijk moet zijn en een aantal vrijwilligers draagt hieraan bij.

Het invoeren van de data was met name nuttig als eerste kennismaking met het bestand. Aangezien het aantal variabelen zeer groot is, lijkt het bestand op het eerste gezicht wat ingewikkeld, maar door ermee te werken wordt het al snel heel overzichtelijk.

Creëren van een nieuwe variabele

De volgende stap was het vinden van een geluksvariabele waarin zoveel mogelijk landen vertegenwoordigd waren. Na het invoeren van de data bleek dat er nog steeds geen volledig gevulde variabele ontstaan was. Aangezien er van de meeste landen wel geluksgegevens bekend waren, maar dat verschillende maten zijn gebruikt, leek het een goed idee om gegevens samen te voegen tot een nieuwe variabele. In deze paragraaf zal beschreven worden hoe dat proces is verlopen.

Het creëren van deze nieuwe variabele is in een aantal stappen verlopen. Ten eerste is er een algemene 10-step life-satisfaction-variabele voor de jaren negentig opgesteld uit de gemiddelde gegevens van de jaren negentig. Deze gegevens zijn afkomstig uit twee bestaande variabelen van ls1090 en ls1095. De nieuwe variabele over de jaren negentig bestaat uit gegevens van 64 landen. Dezelfde procedure is gevolgd voor de variabele ls490s, een 4-step lifesatisfaction-variabele. Dit is een meting van levenstevredenheid waarbij gebruik wordt gemaakt van een 4 antwoordcategorieën. De nieuwe samengevoegde variabele ls490s heeft een totaal van 34 landen.

Aangezien de landen waar metingen met 4-puntsschalen gedaan zijn, verschillen van de landen waar metingen met 10-puntsschalen gedaan zijn, zouden deze gegevens elkaar mooi kunnen aanvullen. Als we dat doen, komen we tot een nieuwe variabele waarin het totaal aantal landen met 13 cases wordt uitgebreid. Hiermee zou een nieuwe variabele ontstaan die vrijwel volledig is met een totaal van 77 landen.

Om tot deze nieuwe variabele te komen moeten een aantal stappen genomen worden. Ten eerste moeten de gegevens uit de 4-puntsschaal omgezet worden naar een 10-puntsschaal. De voorkeur gaat uit naar het omzetten van de gegevens naar een 10-puntsschaal omdat een tien-puntsschaal genuanceerder is en omdat de tienpunts-variabele veel meer cases bevat. Op deze manier worden de originele gegevens zoveel mogelijk bewaard en is de betrouwbaarheid zo groot mogelijk gebleven.

Het omzetten van de gegevens van een vier-puntsschaal naar een tien-puntsschaal is gedaan via de "expert ratings". Hierbij worden de antwoordcategorieën van de gebruikte vraag becijferd op een schaal van 1 tot 10. Dit houdt in dat aan mensen wordt gevraagd wat voor cijfer zij geven aan bijvoorbeeld de antwoordcategorie: erg gelukkig.

Deze nieuwe omgerekende variabele is vervolgens vergeleken met de originele 10-punts variabele om te bekijken of de gegevens overeenkwamen. Als dit niet het geval zou zijn, zou de omgerekende variabele onbruikbaar zijn. De gegevens kwamen echter wel met elkaar overeen. Er waren geen grote verschillen tussen de gegevens die bij beide variabelen aanwezig waren. Op drie uitzonderingen na waren de verschillen tussen de getallen niet groter dan 1. Wel was er een systematisch verschil op te merken tussen beide variabelen. De gegevens van de omgerekende schaal lagen zichtbaar een half punt hoger dan de gegevens van de originele 10-puntsschaal.

Om dit verschil op te heffen is er een correctie toegepast op de getransformeerde 4-puntsvariabele, waardoor een nieuwe variabele ontstond: LS4tc90s (tc staat voor transformed and corrected). De toegepaste correctie is het optellen van het gemiddelde verschil tussen de getransformeerde en originele tienpuntsschaal bij de gegevens van de getransformeerde schaal.

Met deze getransformeerde en gecorrigeerde gegevens is de originele tienpuntsvariabele opgevuld. Dit houdt dus in dat als er geen gegevens waren op de originele tienpuntsschaal, deze gaten zijn opgevuld met omgerekende, gecorrigeerde gegevens. Deze opgevulde variabele is LSmix90s genoemd, wat staat voor gemixte life satisfaction in de jaren '90. Is

deze nieuwe variabele nu ook bruikbaar en vooral ook betrouwbaar? De volgende paragraaf is gewijd aan deze vraag.

Verantwoording nieuwe variabele

Na het creëren van deze nieuwe variabele is het de vraag of deze variabele ook bruikbaar en betrouwbaar is. Er zijn verschillende manieren waarop je kan bekijken of een nieuwe variabele betrouwbaar is. Aangezien het geen zin heeft in dit geval de nieuwe variabele tegenover de oude variabelen te zetten (de variabele is immers ontstaan uit deze variabelen), is het nodig de variabele tegenover een aantal andere variabelen te zetten. Er moet dus gekeken worden hoe de nieuwe variabele het doet in vergelijking met de oude variabele. Dit doen we door naar de correlaties te kijken van de oude variabele met een aantal andere variabelen en die te vergelijken met de correlaties van de gecorrigeerde (nog niet samengevoegde variabele) LS4tc90s.

Om deze vergelijking zo zuiver mogelijk te houden, moet alleen gekeken worden naar de landen waarvoor beide cijfers aanwezig zijn (dus van LS1090s en LS4tc90s). Belangrijke voorwaarden hierbij zijn dat het aantal cases (landen) niet achteruit mag lopen. Dit wil zeggen dat de variabelen die tegenover de twee geluksvariabelen gezet worden, informatie over zoveel mogelijk landen moeten bevatten. Daarnaast moet er een duidelijke correlatie tussen de variabelen zijn.

De variabelen die aan deze eisen voldoen zijn:

- CORRUP97 (corruptiecijfers van 1997)
- FPERS90 (opgesomde cijfers van verschillende persoonlijke vrijheden in 1990)
- LIFE97 (gemiddelde levensverwachting bij geboorte in 1997)
- WEB95 (aantal internetgebruikers in 1995)

Bij de combinatie van de variabelen LS1090s, LStc90s en CORRUP97 is het totaal aantal landen waarvoor beide cijfers bekend zijn 22. De correlatie (Pearson Correlation) tussen LS1090s en CORRUP97 is 0,251 en de correlatie tussen LS4tc90s en CORRUP97 is 0,256. Hier kun je dus al zien dat het verschil in correlatie tussen beide geluksvariabelen en CORRUP97 minimaal is.

Hetzelfde geldt voor de combinatie LS1090s, LStc90s en FPERS90. Hier is het aantal cases 21 en de correlaties zijn respectievelijk 0,183 en 0,242. Ook hier liggen de correlaties redelijk dicht bij elkaar. Hier is zelfs een sterker verband waar te nemen tussen de nieuwe variabele en FPERS90.

Ook is dit het geval bij de twee geluksvariabelen en LIFE97. Het aantal landen is 22 en er is sprake van een negatief verband van respectievelijk $-0,089$ en $-0,197$.

Ten slotte de combinatie van de geluksvariabelen met WEB95, waarbij alle cijfers bekend zijn van 21 landen. De oude geluksvariabele geeft een correlatie van 0,370 met WEB95 en de nieuwe variabele geeft een correlatie van 0,327. Ook hier is het verschil klein. In de onderstaande tabel zijn de gegevens overzichtelijk weergegeven:

	LS1090s	LStc90s
<i>CORRUP97</i>	0,251	0,256
<i>FPERS90</i>	0,183	0,242
<i>LIFE97</i>	-0,089	-0,197
<i>WEB95</i>	0,370	0,327

Hier kan dus al het vermoeden uitgesproken worden dat er weinig verschillen zijn tussen de oude geluksvariabele en de nieuwe variabele. Om dit met zekerheid te kunnen zeggen, moet gekeken worden naar de verklaarde variantie (R Square). Deze mag voor de nieuwe variabele niet veel lager liggen dan de oude variabele.

Ook dit blijkt niet het geval te zijn. De combinatie LS1090s tegen life 97, web95 en corrup97 geeft een R Square van 0,373, terwijl de nieuwe geluksvariabele met deze variabelen een R Square van 0,339. Dit verschil is niet groot en zelfs licht in het voordeel van de nieuwe variabele.

Ook de combinatie van LS1090s en LStc90s tegen corrup97, fpers90 en life97 geeft een dergelijk beeld weer. Hier is het verschil zelfs nog meer in het voordeel van de nieuwe variabele (respectievelijk 0,436 tegen 0,584).

LS1090s en LS4tc90s tegen corrup97, fpers90, life97 en web95 geven een R Square van 0,371 en 0,453, dus ook hier is sprake van een klein verschil en een hogere uitkomst voor de nieuwe variabele. In de combinatie LS1090s tegen fpers90, life97 en web95 is de R Square 0,428, terwijl deze bij de nieuwe variabele 0,388 is. Dit is weliswaar minder, maar het verschil is niet heel groot en kan wellicht aan het toeval toegeschreven worden.

Op basis van deze uitkomsten kan dus gesteld worden dat de nieuwe variabele net zo goed (of zelfs beter) is dan de oude geluksvariabele en dat dus zonder problemen gebruik gemaakt kan worden van de nieuwe, bijna complete geluksvariabele Lsmix90s.

Lsmix90s vergeleken met HAP490s

Beide geluksvariabelen zijn goed gevuld. Dit is dan ook de reden waarom het wenselijk is deze variabelen met elkaar te vergelijken. De vraag is of beide maten overeenkomen. Ook hier zal gekeken worden naar de verklaarde variantie (R Square) van de geluksvariabele en een aantal andere variabelen. Ik heb dezelfde variabelen gebruikt als in het vorige paragraaf. In de onderstaande tabel zijn de resultaten af te lezen:

	HAP490s	Lsmix90s
<i>SAFE296, CORRUP97, FPERS90</i>	0,442	0,382
<i>CORRUP97, FPERS90, LIFE97</i>	0,355	0,421
<i>FPERS90, LIFE97, WEB95</i>	0,294	0,387
<i>LIFE97, WEB95, SAFE296</i>	0,407	0,374
<i>WEB95, SAFE296, CORRUP97</i>	0,259	0,438

Deze resultaten ondersteunen de al eerder getrokken conclusie dat de verschillen niet zo groot zijn en dat de nieuwe geluksvariabele zonder veel problemen gebruikt kan worden.

Uit deze grafieken is af te lezen dat de landen Venezuela, Colombia, Macedonië, Turkije, en Ghana buiten het betrouwbaarheidsinterval liggen. Om te bekijken of verwijdering van deze landen een hogere verklaarde variantie geeft, heb ik een nieuw databestand aangemaakt waarin deze landen verwijderd zijn. Vervolgens zijn opnieuw de eerder gebruikte combinaties van variabelen gemaakt om de verklaarde variantie te vergelijken. Het resultaat is verwerkt in de onderstaande tabel:

	HAP490s met outlyers	HAP390s zonder outlyers	LSmix90s met outlyers	Lsmix90s zonder outlyers
<i>SAFE296, CORRUP97, FPERS90</i>	0,442	0,443	0,382	0,382
<i>CORRUP97, FPERS90, LIFE97</i>	0,355	0,422	0,421	0,405
<i>FPERS90, LIFE97, WEB95</i>	0,294	0,360	0,387	0,377
<i>LIFE97, WEB95, SAFE296</i>	0,407	0,482	0,374	0,345
<i>WEB95, SAFE296, CORRUP97</i>	0,259	0,409	0,438	0,396

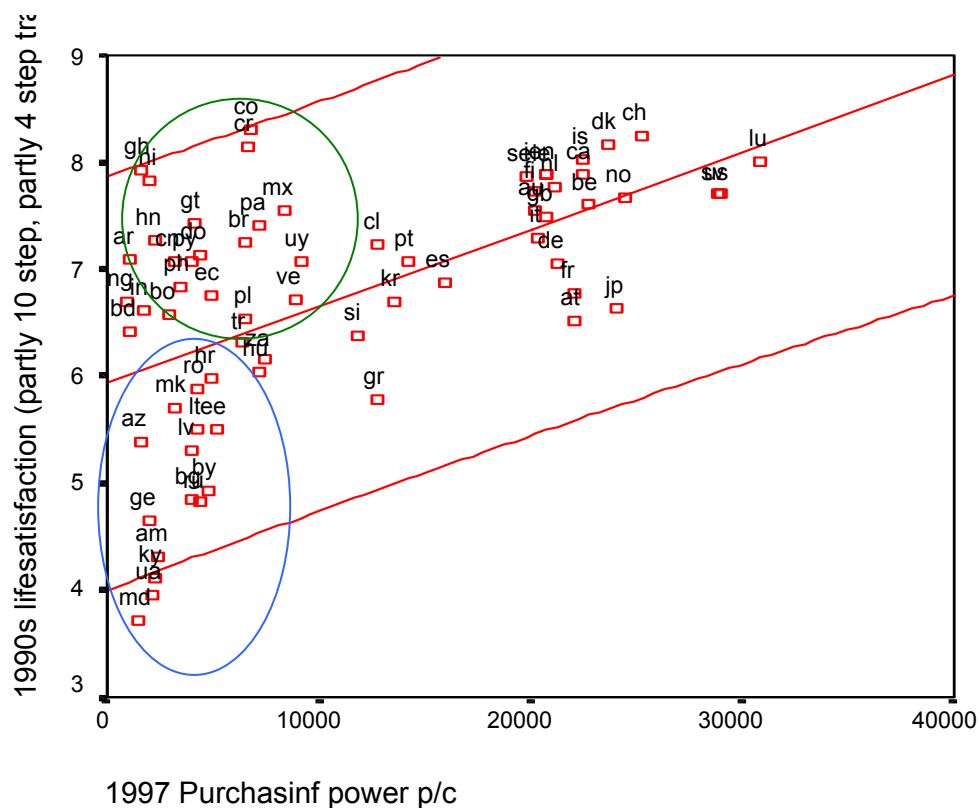
Uit deze gegevens zijn twee belangrijke punten op te merken. Ten eerste duidelijk te zien de verklaarde variantie over het algemeen hoger is bij de nieuwe geluksvariabele als de outlyers niet zijn verwijderd. Op basis van dit gegeven zou je kunnen stellen dat de nieuwe variabele wellicht zuiverder is. Echter, ten tweede is duidelijk te zien dat na verwijdering van de outlyers de verklaarde variantie toeneemt bij de originele geluksvariabele HAP490s en juist afneemt bij de variabele Lsmix90s. Nu wil ik dus weten of het gebruik van de nieuwe variabele wenselijk is. Aan de ene kant is de verklaarde variantie met verwijdering van de outlyers hoger dan die van de nieuwe variabele. Echter, het is de vraag of de verschillen zo groot zijn dat het voordeel van de winst van het aantal cases ondergesneeuwd wordt. Naar mijn idee is dat niet zo, aangezien de verschillen tussen HAP490s zonder outlyers en LSmix90s met outlyers in de meeste gevallen niet zo heel erg groot is. Het is dan natuurlijk niet aan te raden om de outlyers te verwijderen.

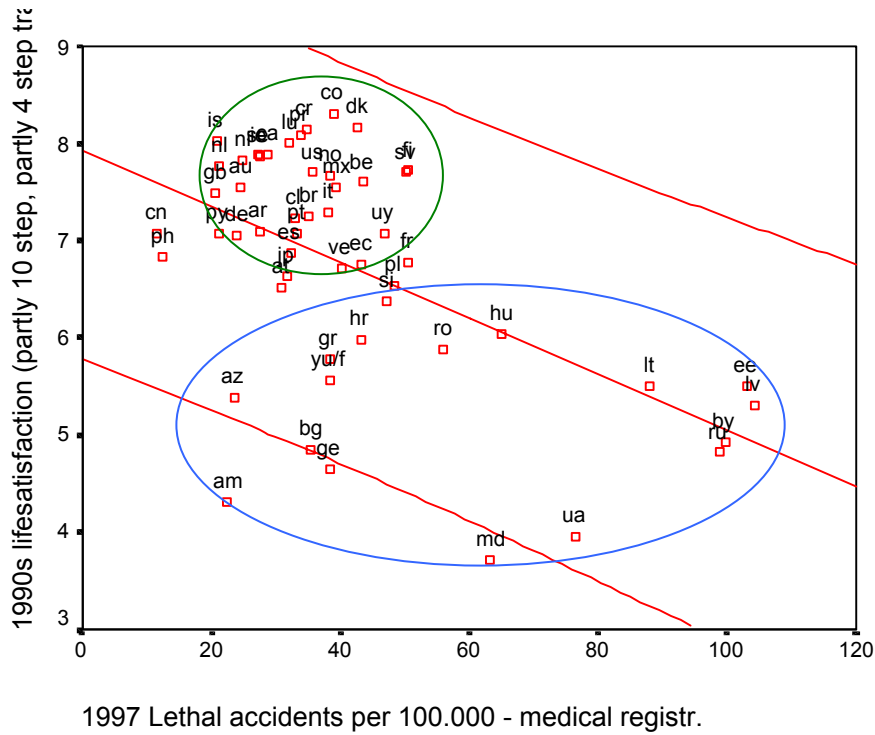
Nu we beschikken over een goed gevulde variabele, kunnen we terugkomen op de vraag of Zuid-Amerikaanse landen een relatief hogere geluksscore hebben. In de volgende paragraaf zal hier uitvoerig naar gekeken worden.

Zuid-Amerikaanse landen

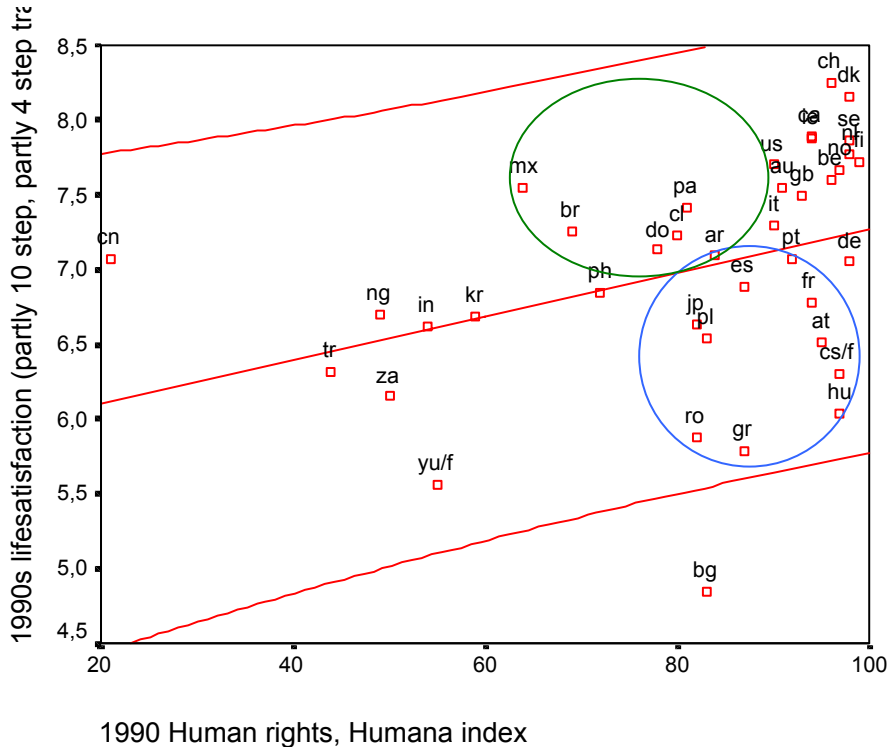
Eerder is het vermoeden ontstaan dat er wel eens een systematisch verschil zou kunnen bestaan tussen het subjectieve geluk in Zuid-Amerikaanse landen en bijvoorbeeld Oost-Europese landen. Met name als dit gekoppeld wordt aan het gemiddelde inkomen.

In de onderstaande grafiek zijn geluk en koopkracht tegenover elkaar gezet. In de grafiek is het 95% betrouwbaarheidsinterval aangegeven. Te zien is dat slechts een paar landen buiten het betrouwbaarheidsinterval vallen, namelijk Moldavië (md) en de Ukraine (ua). Deze afwijking is wellicht te wijten aan een meetfout of een andere menselijke fout in de verwerking van de data. Interessanter is dat er een opvallende concentratie is van Zuid-Amerikaanse landen net boven de lineaire regressielijn en een concentratie van Oost-Europese landen onder deze lijn. Er is weliswaar geen sprake van een significante afwijking (ze vallen immers niet buiten de twee lijnen), maar wel is er sprake van een opvallende systematische afwijking. Omdat er niet zomaar vanuit gegaan mag worden dat dit geen toevallige afwijking is, zal ik hier dieper op in gaan.

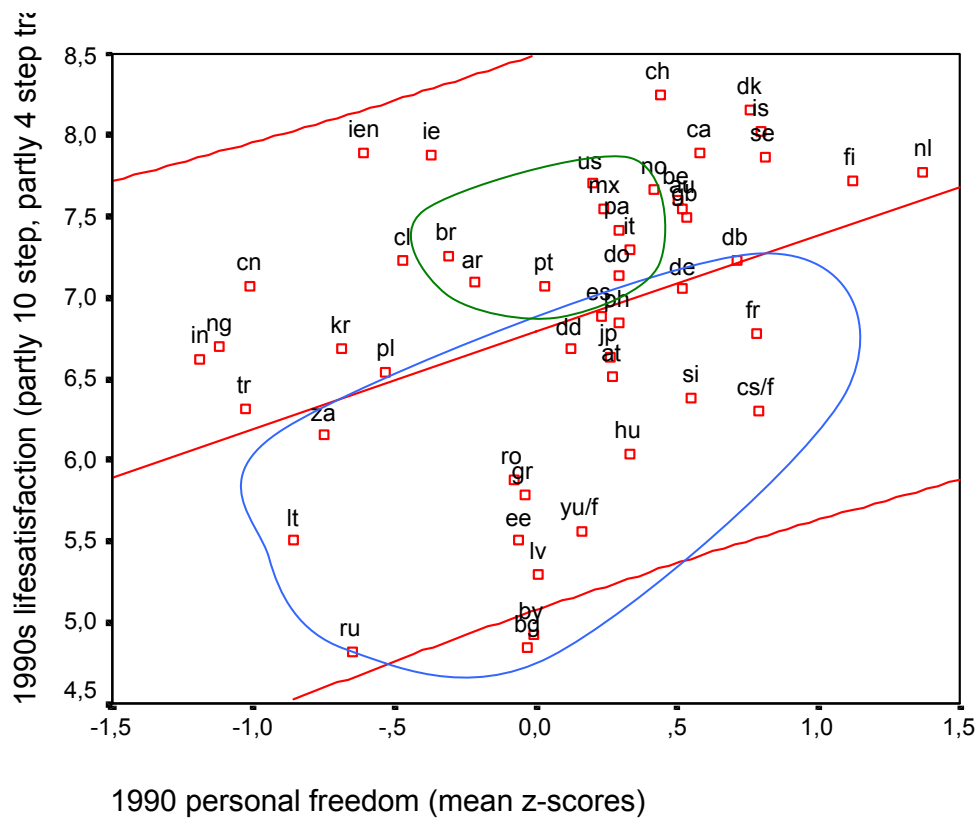

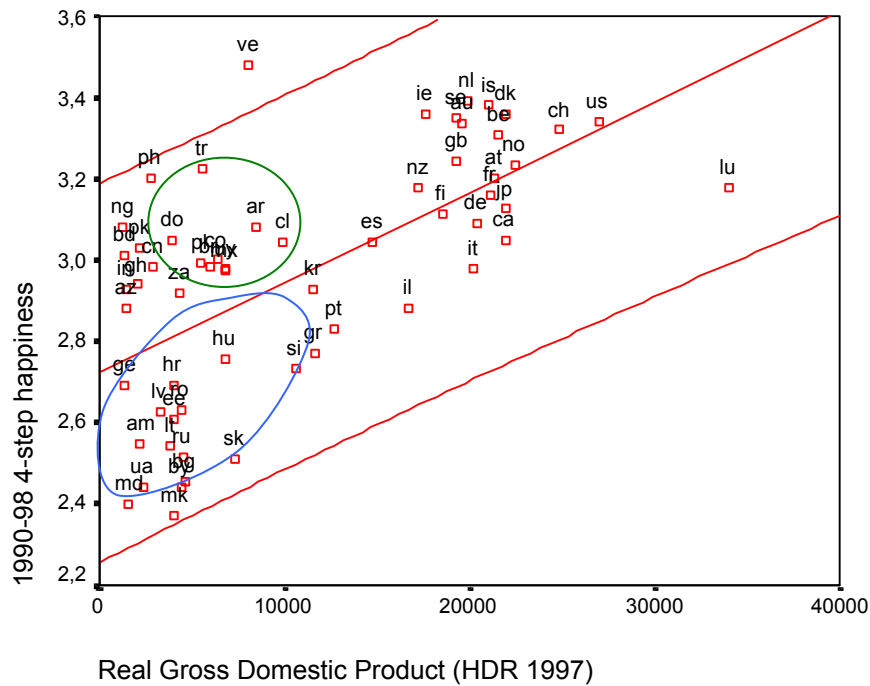
Een andere variabele die van belang lijkt voor geluk is RIGHTS90, welke betrekking heeft op de *human rights* gemeten door de Human index. Deze index betreft de politieke vrijheid van mensen in een bepaald land. Dit is van belang omdat het aannemelijk lijkt dat de politieke vrijheid van mensen in een bepaald land invloed heeft op het subjectieve geluk. Ook deze variabele heb ik in onderstaande grafiek uitgezet tegen de geluksmaat Lsmix90s en ook hier blijkt dat de positie van Zuid-Amerikaanse landen ten opzichte van Oost Europa gehandhaafd blijft. Opvallend is wel dat andere Europese landen en Noord-Amerika hier nog hoger boven de regressielijn liggen.

Tenslotte heb ik nog de variabele FPERS (smeed personae credo) tegenover de geluksvariabele gezet, aangezien ook deze factor een belangrijke invloed kan hebben op het ervaren geluk van mensen. In deze figuur liggen de landen wat meer gespreid, maar nog steeds is het verschil tussen Zuid-Amerika en Oost Europa goed zichtbaar. Ook hier valt op dat Europese landen en Noord-Amerika boven de regressielijn liggen.

Waar komt nu dat opmerkelijke verschil tussen Zuid-Amerikaanse landen en Oost-Europese landen vandaan? Het eerste wat dan opkomt is dat de geluksmaat Lsmix90s een afwijking bevat die geheel toevallig is. Om dit uit te sluiten zal ik de geluksmaat HAP90s hieronder uitzetten tegen RGDP90.

Ook in deze grafiek is hetzelfde patroon aanwezig. Dus het ligt in ieder geval niet aan een toevallige afwijking in de Lsmix90s variabele. Wel is duidelijk dat er in een aantal gevallen een opmerkelijke positie is van Europese landen en de Verenigde Staten. Er kan dus ook niet zo makkelijk gezegd worden dat mensen in Zuid-Amerika relatief gelukkiger zijn dan elders. Wel blijft er een opmerkelijk verschil bestaan tussen Zuid-Amerika en Oost Europa.

Enquêteformulier

Studenten van Cusco, 2002

Een onderzoek naar geluk in Peru

***Facultad Ciencias Sociales,
Universidad Utrecht,
Holanda***

Instructies

Lees voordat u aan de vragen begint eerst deze instructies goed door. Het is belangrijk voor de betrouwbaarheid van dit onderzoek dat u zich aan deze instructies houdt.

- 1) Deze enquête bestaat uit 6 vragen. Het is echter van belang dat u **niet vooruit leest**. Begin met de eerste vraag op de volgende bladzijde en sla de bladzijde pas om als u helemaal klaar bent met de vraag.
- 2) Lees de vraag goed door voordat u begint met schrijven. Dit is belangrijk omdat sommige vragen misschien wat ingewikkeld zijn. Als u iets niet begrijpt, vraag mij dan a.u.b. om uitleg.
- 3) Neem rustig de tijd om de vragen in te vullen. Bij sommige vragen wordt aangegeven hoe lang u ongeveer de tijd moet nemen om over de vraag na te denken voordat u begint met invullen. Probeer deze tijd ongeveer aan te houden.

Uw anonimiteit is gegarandeerd. De ingevulde gegevens worden vertrouwelijk behandeld.

Inleiding

Dit onderzoek gaat over het geluk dat mensen ervaren. Onder geluk wordt binnen dit onderzoek verstaan: de mate waarin mensen voldoening hebben in hun leven als geheel. Er worden al heel lang metingen verricht naar het geluk van mensen in verschillende landen. Dit maakt vergelijking tussen landen mogelijk, wat belangrijk is voor het onderzoek naar de factoren die van belang zijn voor het geluk van mensen. Over Zuid-Amerikaanse landen zijn jammer genoeg weinig gegevens bekend en ik hoop middels deze enquête een bijdrage te leveren aan het geluksonderzoek.

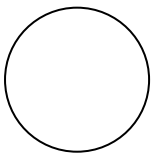
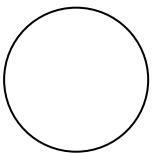
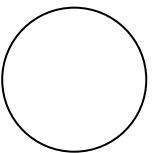
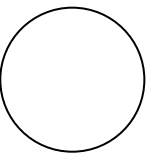
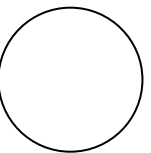
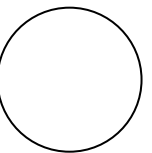
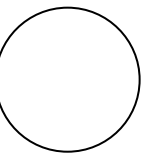
Wilt u meer informatie over geluksonderzoek, dan kunt u terecht op de webpagina van Prof. Dr. Ruut Veenhoven, verbonden aan de Universiteit van Utrecht en de Erasmusuniversiteit te Rotterdam, waar tevens “the worlddatabase of happiness” gevestigd is.

www.eur.nl/fsw/research/happiness/index.htm

Alvast bedankt voor uw medewerking!

Vraag 1

Deze eerste vraag betreft uw stemming **op dit moment**. Welk van de onderstaande smilies past volgens u het beste bij hoe u zich nu voelt? Kruis a.u.b. het bijbehorende hokje aan.

						
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vraag 2

Wat vindt u de laatste tijd van uw leven **in het algemeen**? Kruis a.u.b. slechts 1 antwoord aan.

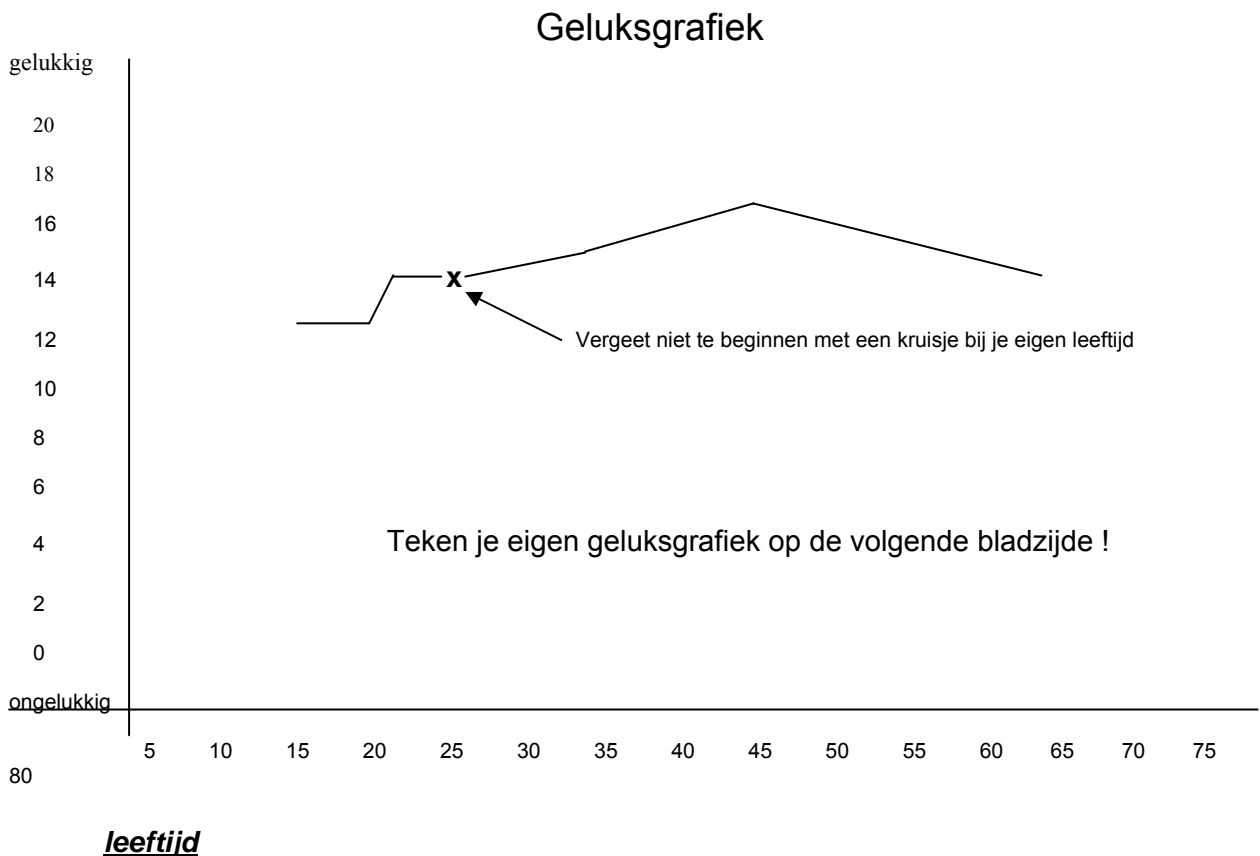
- Vreselijk
- Ongelukkig
- Over het algemeen ontevreden
- Gemengd (ongeveer even tevreden als ontevreden)
- Over het algemeen tevreden
- Gelukkig
- Verrukkelijk

Vraag 3

Niet iedereen heeft altijd evenveel plezier in het leven dat hij of zij leidt. Ook is het mogelijk dat de voldoening die iemand in het leven ervaart verandert gedurende de tijd. Hoe ligt dat bij u? Hoe bevredigend ervaart u uw eigen leven de laatste tijd? Was dat anders in het verleden? En wat verwacht u van de toekomst?

Probeer in de "geluksgrafiek" op de volgende bladzijde antwoord te geven op deze vragen. Geef aan hoeveel voldoening u in het leven hebt door een kruisje te zetten bij uw huidige leeftijd en het waarderingcijfer dat u aan uw leven geeft. Geef vervolgens met een lijn naar links aan hoe u daar in het verleden over dacht (tot zover u zich dat kunt herinneren). Uw verwachtingen over de toekomst (tot zover u die heeft) kunt u aangeven in een lijn naar rechts.

Maar bekijk voordat u gaat tekenen eerst het onderstaande voorbeeld. De uitleg van deze voorbeeld-geluksgrafiek staat op de volgende bladzijde.

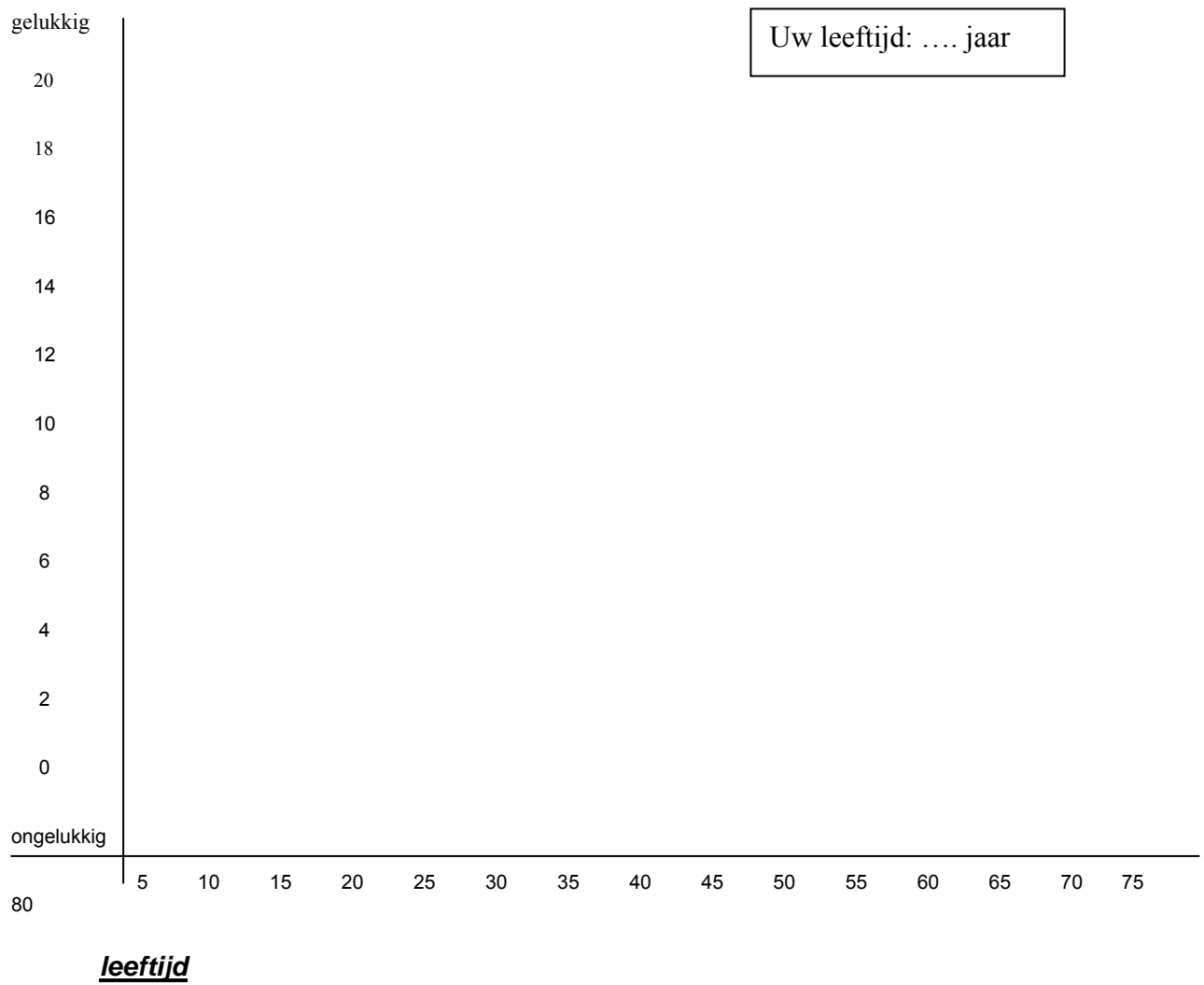

Deze (fictieve) student geeft aan zijn leven op het moment de score 14 (zie kruisje). De afgelopen jaren tijdens zijn studententijd was dat hetzelfde (horizontaal lijntje). Tijdens zijn middelbare schooltijd was hij echter iets minder gelukkig (lagere horizontale lijn), wat veranderde toen hij naar de universiteit ging (stijgende lijn).

Hij verwacht in de nabije toekomst gelukkiger te zijn dan nu. Hij verwacht echter na zijn 45ste weer wat minder plezier in het leven te hebben (dalende lijn). Hij heeft nog geen ideeën over hoe zijn oude dag zal zijn, want de lijn stopt bij 65.

Teken nu hieronder uw eigen geluksgrafiek

Geluksgrafiek

Vraag 4

Kijk nog eens goed naar de grafiek die u op de vorige bladzijde heeft getekend. Heeft u bepaalde pieken en dalen getekend, is er sprake van langzaam stijgende of dalende lijnen of heeft u een rechte lijn getekend? Waarom ziet uw grafiek er zo uit? Waarom voelde u zich in de verschillende periodes meer of minder gelukkig?

Geef in steekwoorden weer waarom de getekende lijn van het verleden zo verloopt.

.....
.....
.....
.....
.....

Geef in steekwoorden weer waarom u zich nu zo voelt.

.....
.....
.....
.....
.....

Geef in steekwoorden weer waarom u uw geluk in de toekomst zo inschat.

.....
.....
.....
.....
.....

Vraag 5

Wie ben ik? Stel u voor dat u aan iemand die u niet kent zou moeten uitleggen wat voor iemand u bent. Geef hieronder in maximaal 10 trefwoorden aan welke kenmerken u dan zou noemen.

- 1)
- 2).....
- 3)
- 4)
- 5)
- 6)
- 7)
- 8)
- 9)
- 10).....

Vraag 6

Neem ongeveer 5 minuten de tijd om na te denken over de volgende vraag: Welke factoren zijn belangrijk voor mij om een gelukkig leven te leiden?

Bedenk vervolgens hoe u deze factoren zo kort mogelijk zou kunnen typeren en vul deze in steekwoorden in op de onderstaande stippellijnen. Noem maximaal 10 factoren en gebruik niet meer dan 3 woorden per factor.

- ... 1)
.....
- ... 2).....
- ... 3)
.....
- ... 4)
.....
- ... 5)
.....
- ... 6)
.....
- ... 7)
.....
- ... 8)
.....
- ... 9)
.....
- ...
10).....
...

Vraag 7

Bij vraag 6 heeft u verschillende factoren genoemd die u belangrijk lijken voor geluk. Maar welke factoren zijn het belangrijkste en welke zijn minder belangrijk? Geef a.u.b. op de vorige bladzijde, bij de vorige vraag op de kleine stippelijntjes voor de nummers van de variabelen uw "belangrijke score" aan. Dit houdt in dat u de factor die u het belangrijkste vindt de score 1 geeft en de factor die u het op één na belangrijkste vindt een score 2, enzovoorts.

Bedankt voor uw medewerking!

Questionario

Estudiantes del Cusco, 2002

Una investigación sobre "Felicidad en Peru"

***Facultad Ciencias Sociales,
Universidad Utrecht,
Holanda***

Instrucciones

Lea bien estas instrucciones antes de empezar a contestar las preguntas. Es de gran importancia que usted se atenga a estas instrucciones para la veracidad de esta investigación.

- 4) Este cuestionario contiene 7 preguntas. Es importante que **no lea adelante**. Empiece con la primera pregunta en la proxima pagina y pase solamente cuando haya terminado completamente con la pregunta.
- 5) Lea bien la pregunta antes de que usted empiece a escribir la repuesta, porque es posible que algunas preguntas sean un poco complicadas. Cuando no entienda algo, por favor pidame explicacion.
- 6) Tome tiempo para contestar las preguntas. Algunas tienen una indicación de tiempo para pensar sobre las mismas antes de emperzar a responder. Tome como referencia este tiempo.

Este cuestionario tiene caracter reservado. La tramitación de los datos ocurrira con mucha confidencia.

Introducción

Esta investigación trata de la felicidad que la gente experimenta. En esta investigación por felicidad se entiende : cuán satisfecha esta la gente con su vida en todos sus aspectos. Desde hace mucho tiempo se mide la felicidad de la gente en varios países, por eso es posible hacer comparaciones entre países, lo cual es importante para las investigaciones sobre los factores que determinan la felicidad de la gente.

No hay muchos datos de países sudamericanos y espero que pueda suministrar alguna información que contribuya a investigaciones futuras sobre felicidad.

Si desea más información sobre las investigaciones de felicidad, puede visitar la página de internet del Prof. Dr. Ruut Veenhoven, unido a la Universidad de Utrecht y el Erasmusuniversiteit en Rotterdam, donde esta establecido "el banco mundial de datos de la felicidad (worlddatabase of happiness).

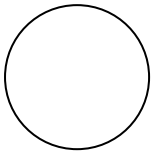
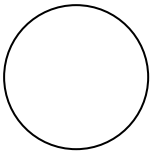
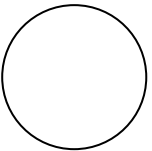
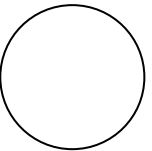
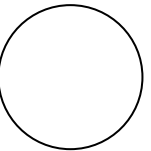
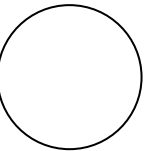
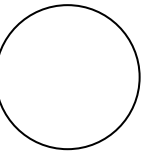
www.eur.nl/fsw/research/happiness/index.htm

Agradezco anticipadamente su colaboración!

Pregunta 1

Esta pregunta es sobre su estado de humor. ¿Cuál de las "caras" representa de mejor manera lo que usted siente **en este momento**?

Por favor, marque la casilla correspondiente.

						
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Pregunta 2

¿ Qué le parece últimamente su vida **en general**? Marque solamente 1 respuesta, por favor.

- Terrible
- Infeliz
- En general insatisfecho
- Mixto (aproximadamente tan satisfecho como insatisfecho)
- En general satisfecho
- Feliz
- Maravillosa

Pregunta 3

No todos siempre están contentos tanto con la vida que llevan. También es posible que la satisfacción que alguien experimenta cambie durante el tiempo. ¿Cómo le va a usted? ¿Cuán satisfecho está usted con su vida ultimamente? ¿Era diferente en el pasado? ¿Y qué piensa del futuro?

Intente responder estas preguntas en "el gráfico de felicidad" en la próxima página.

Indique su satisfacción con su vida mediante una marca con las dos variables: su edad actual y su nota de satisfacción con su vida. Marque seguidamente con una línea a la izquierda como le pareció lo mismo en el pasado (en la medida en que pueda recordar). Sus previsiones para el futuro (en la medida en que tenga) puede marcar con una línea a la derecha.

Pero, primero repase el ejemplo que abajo se expresa. La explicación de este gráfico de felicidad está abajo del mismo.

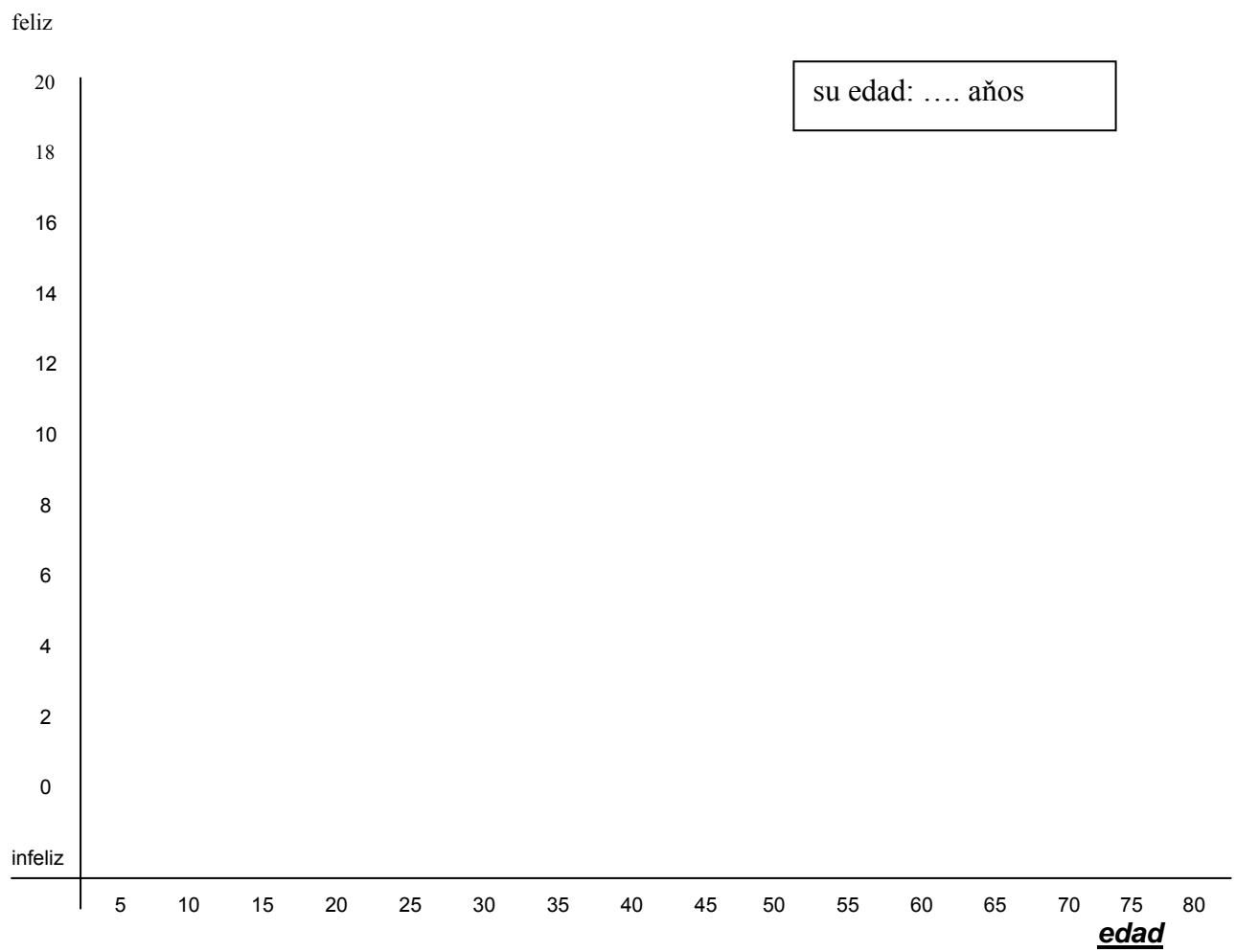

Este estudiante, de 25 años (ficticio) nota su vida últimamente con 14 (mire la marca). Los últimos años, durante su tiempos de estudiante, era lo mismo (mire la línea horizontal). Durante su tiempo en colegio estaba menos feliz (línea horizontal más abajo), pero eso cambió cuando fue a la universidad (línea ascendente).

Él prevee que en el futuro va a estar más feliz que ahora. También prevee le va a gustar su vida menos después los 45 años (línea descendente). No tiene idea sobre su vejez, porque la línea termina a los 65 años.

Ahora dibuje su mismo gráfico de felicidad

Gráfico de felicidad

Pregunta 4

Mire bien nuevamente el gráfico que usted ha dibujado en la página precedente. Probablemente ha dibujado picos y valles, líneas ascendentes ó descendientes lentamente ó una línea horizontal, ó todas. ¿Por qué su gráfico tiene esta forma? Por qué se siente más feliz ó menos feliz durante diferentes periodos ?

Explique en síntesis porque su línea dibujada del pasado se desarrolla como tal.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Explique en síntesis porque se siente últimamente como lo expresa el gráfico.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Explique en síntesis porque usted prevee su felicidad del futuro como lo expresa el gráfico.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Pregunta 5

¿Quién yo soy? Imagine que tiene que explicar a alguien que no lo conoce, el tipo de persona que es usted. ¿Qué cualidades mencionaría ? Escriba como máximo 10 de ellas.

- 1)
- 2).....
- 3)
- 4)
- 5)
- 6)
- 7)
- 8)
- 9)
- 10).....

Pregunta 6

Tome unos 5 minutos para reflexionar sobre la próxima pregunta. En su opinión, ¿qué factores son importante para seguir una vida feliz?

Escriba esos factores en síntesis en las líneas punteadas. Mencione máximo 10 factores y no use más de 3 palabras por factor.

- ... 1)
.....
- ... 2).....
- ... 3)
.....
- ... 4)
.....
- ... 5)
.....
- ... 6)
.....
- ... 7)
.....
- ... 8)
.....
- ... 9)
.....
- ...
10).....
...

Pregunta 7

En la pregunta 6 ha mencionado factores que le parecen importantes para la felicidad, pero, ¿qué factores son los más importantes y cuáles son menos importantes? Por favor clasifique según orden de importancia dichos factores. Eso significa que el factor más importante tendrá el primer lugar (1ro) y el factor que le parece un poco menos importante tendrá el segundo lugar (2do) y así sucesivamente.

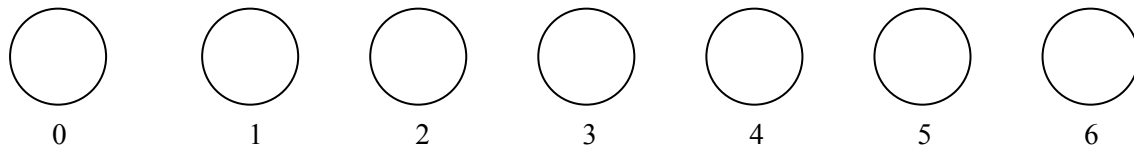
Escriba esta clasificación en la página anterior –pregunta 6- es decir en las líneas punteadas cortas que están delante de los números de los factores.

Gracias por su colaboración!

Bijlage 4: Codeboek voor SPSS

Vraag 1: Stemming op dit moment in smileys

naam variabele in SPSS: stemmom

Vraag 2: Oordeel over het leven in het algemeen

naam variabele in SPSS: levenalg

- Vreselijk	0
- Ongelukkig	1
- Over het algemeen ontevreden	2
- Gemengd (ongeveer even tevreden als ontevreden)	3
- Over het algemeen tevreden	4
- Gelukkig	5
- Verrukkelijk	6

Vraag 3: Geluksgrafiek

Tevredenheid met het leven

naam variabele in SPSS: levtevr
Schaal van 0 t/m 20

Leeftijd

naam variabele in SPSS: leeft
Leeftijd in jaren

Aantal jaren even (on)gelukkig in verleden
(vergeleken met het heden)

naam variabele in SPSS: vjzelfd
Aantal jaren

Aantal jaren gelukkiger in het verleden
(vergeleken met het heden)

naam variabele in SPSS: vjgeluk
Aantal jaren

Aantal jaren ongelukkiger in het verleden
(vergeleken met het heden)

naam variabele in SPSS: vjongel
Aantal jaren

Aantal jaren geen idee over geluk in verleden

naam variabele in SPSS: vjgeenid
Aantal jaren

Aantal jaren even (on)gelukkig in de toekomst
(vergeleken met het heden)

naam variabele in SPSS: tjzelfd
Aantal jaren

Aantal jaren gelukkiger in de toekomst
(vergeleken met het heden)

naam variabele in SPSS: tjgeluk
Aantal jaren

Aantal jaren ongelukkiger in de toekomst
(vergeleken met het heden)

naam variabele in SPSS: tjjongel
Aantal jaren

Aantal jaren geen idee over geluk in de toekomst

naam variabele in SPSS: tjgeenid

Vraag 4: Uitleg verloop getekende lijn in geluksgrafiek

Op basis van de antwoorden van de studenten en de factoren die in de literatuur naar voren kwamen als belangrijk voor geluk heb ik een uitgebreide ‘factorenlIJst’ opgesteld. Deze lijst is tevens gebruikt voor vraag 6 en 7. Bij deze vraag wordt éénmalig 1 punt toegekend aan een factor op deze factorenlIJst als de respondent deze noemt in zijn antwoorden. Als een factor dus meerdere keren wordt genoemd in de beantwoording van de deelvragen van deze vraag, wordt er toch slechts 1 punt gerekend.

FactorenlIJst:

naam variabele in SPSS:

2 Livability of environment

(wereldwijd / landelijk)

schoon milieu	<i>milieu</i>
economische toestand land	<i>econland</i>
situatie in Peru, algemeen, verder onverklaard	<i>sitperu</i>
sociale voorzieningen door overheid	<i>socvoorz</i>
financieel sociaal vangnet door overheid	<i>finvangn</i>
kwaliteit van scholing	<i>kwschool</i>
veiligheid door overheid, fysiek	<i>veiligh</i>
politieke klimaat	<i>polklm</i>
vrijheid, politiek gezien	<i>vrijheid</i>
gelijkheid / geen racisme	<i>gelijkh</i>
voorzien van basisbehoeften	<i>basbeh</i>
vrede, algemeen	<i>vrede</i>

(sociaal netwerk)

relatie met het kerngezin (ouders, broers, zussen)	<i>relkerng</i>
aanwezigheid / opgenomen zijn in familieverband	<i>aanwfam</i>
het welzijn van geliefden	<i>welz lief</i>
overlijden van een geliefde	<i>doodlief</i>
hebben van een partner	<i>hebpartn</i>
hebben van (goede) seksuele relatie(s)	<i>sex</i>
hebben van kinderen	<i>hebkind</i>
het hebben van eigen gezin	<i>hebgez</i>
hebben van vrienden	<i>hebvrien</i>
acceptatie / steun van omgeving	<i>steunom</i>
het hebben van werk, zonder financieel aspect	<i>hebwerk</i>
problemen in het gezin / familie	<i>famprobl</i>
bevredigend / functionerend, prettig gezinsleven	<i>bevргеzi</i>
liefde, algemeen	<i>liefde</i>

3 Life ability of a person

stellen / bereiken doelen / ambities	<i>doelen</i>
jezelf ontplooien	<i>ontplooi</i>
doen wat je leuk vindt	<i>doenleuk</i>
doorzetten, ondernemend, sterk	<i>doorzet</i>
verantwoordelijk zijn	<i>verantw</i>
extravert zijn / op anderen gericht / soc actief	<i>extraver</i>
communicatie met anderen	<i>comunica</i>
positieve instelling hebben	<i>posint</i>
sportief zijn / aan sport doen	<i>sportief</i>

bevredigend vrijetijdsindeling / hobby's hebben
 geloof hebben /religieus zijn
 niet neurotisch / kalm zijn
 tolerant zijn
 jezelf kennen
 probleemoplossend vermogen hebben
 gezond zijn
 gezond leven / eten
 opleiding volgen
 een (goed) inkomen hebben
 een eigen huis / onderkomen hebben
 een goed uiterlijk hebben
 intelligent zijn
 begrip hebben voor anderen
 zelfwaarde, jezelf accepteren, v jezelf houden
 emotionele stabiliteit
 een rustig leven hebben, rustig gevoel
 normen en warden naleven / hebben
 reizen
 aardig zijn, vriendschappelijk zijn

vrijetij
geloof
nietneur
tolerant
zelfken
problopl
gezondh
gezleven
opleidin
inkomen
huis
uiterlij
intellig
begripan
zelfwaar
stabemot
rust
normwaar
reizen
aardig

4 Utility of life

deel uitmaken van geheel, land samenleving
 vrijwilligerswerk doen
 een steun / belangrijk zijn voor anderen
 je nuttig voelen
 bijdrage leveren aan opbouw van land

deelgehe
vrijwwer
steunand
voelnut
bijdrlnnd

5 Rest

externe gebeurtenissen (goede / slechte dingen balans)
 geen zorgen hebben / je geen zorgen (hoeven)maken
 anderen trots maken / niet teleurstellen
 het hebben van huisdieren

extgeb
zorgloos
trots
huisdier

Vraag 5: Wie ben ik?

Aantal genoemde positieve eigenschappen

naam variabele in SPSS: poseig
 aantal eigenschappen

Aantal genoemde negatieve eigenschappen

naam variabele in SPSS: negeig
 aantal eigenschappen

Aantal genoemde neutrale eigenschappen

naam variabele in SPSS: neutreig
 aantal eigenschappen

Aantal genoemde extraverte eigenschappen

naam variabele in SPSS: extravrt
 aantal eigenschappen

Aantal genoemde introverte eigenschappen

naam variabele in SPSS: introvrt
 aantal eigenschappen

Aantal genoemde neurotische eigenschappen

naam variabele in SPSS: neurot
aantal eigenschappen

Aantal genoemde niet-neurotische eigenschappen

naam variabele in SPSS: nneurot
aantal eigenschappen

Vraag 6 en 7: Welke factoren zijn belangrijk voor een gelukkig leven?

Deze twee vragen worden tegelijk verwerkt, aangezien vraag 7 inhoudt dat de respondenten de antwoorden van vraag 6 op volgorde van belangrijkheid plaatsen. De codering bestaat uit het toekennen van punten aan de 'factorenlust', net als bij vraag 4. De punten die hier gescoord worden, worden opgeteld bij het eventuele eerder gescoorde punt voor een bepaalde categorie in vraag 4. Het aantal punten dat wordt gerekend, is afhankelijk van de plaats (volgorde van belangrijkheid) die de respondent geeft aan de geluksfactor. Staat een bepaalde factor op de 1^e, 2^e of 3^e plaats, dan worden aan deze factor 3 punten toegekend. Staat de factor op de 4^e, 5^e of 6^e plaats, dan worden 2 punten toegekend aan deze factor op de factorenlust. Factoren die op de 7^e tot en met de 10^e plaats staan, krijgen 1 punt. De factoren op de lijst kunnen dus, als de scores van vraag 4, 6 en 7 zijn toegekend, minimaal 0 punten hebben en maximaal 4 punten.

Bijlage 5: correlaties per factor

**gemiddelde
correlatie
per factor**
(score 0 t/m 3)

correlaties per
onderzoek

*gemiddelde
correlatie per
onderzoek*

Schoon milieu

geen informatie die aan de criteria voldoet

Economische toestand land

r= +.66
(score 3)

Economic condition of the nation (N 4.3)
Ouwen 1994

r= +.58 +.58

Gnp per capita (N 4.3.1.1)

Veeh 1984/1

r= +.84 +.75

Veeh 1984/2

r= +.74

Veeh 1984/3

r= +.66

Purchasing power (N 4.3.1.2)

Veeh 1998

r= +.66 +.66

Situatie in peru

r= +.28 / -.38
(score 2)

Unemployment (N 4.3.4)

Veeh 1984/3

r= +.17 +.17

Political protest (N 4.6.3.1)

Ouwen 1994

r=+.02 +.02

Summed nation characteristics (N 4.13)

Ouwen 1994

r= -.64
r= -.71 -.66

Overall development (modernity) of nation (N 4.12)

Cantr 165/1

r= +.67 +.67

Current satisfaction with one's nation (N 6.3)

Keyes 1998

r= +.16

Vente 1995

r= +.26

r= +.25

r= +.25

r= +.28

Warr 1979

r= +.31

r= +.51

+ .29

Bortn 1970

Satisfaction with life in country in general (N 6.3.1)

r= -.11

r= -.09

r= -.11

Campb 1981

r= +.30

Hall 1976

r= +.32

+ .31 / -.10

Evaluation of current situation of one's nation (N 6.2.2)

Bortn 1970

r= +.16

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Cantr 1065/1		r= +.12	
Cantr 1965		r= +.18	
Cantr 1965/14		r= +.55	
		r= +.08	
		r= +.30	+ .23
<u>Sociale voorzieningen door overheid</u>			
	r= +.65 / -.33 (score 3)		
<i>Public health (N 4.5.1.2)</i>			
Veeh 1984/1		r= +.83	
		r= +.69	+ .76
<i>Social security (N 4.5.1.4)</i>			
Ouwen 1994		r= +.53	
Veeh 1984/3		r= -.33	+ .53 / -.33
<u>Kwaliteit van scholing</u>			
	r= +.46 (score 2)		
<i>Literacy and schooling (N 4.7.1)</i>			
Ouwen 1994		r= +.70	
		r= +.68	+ .69
<i>Satisfaction with local schools (L 10.4.2.5)</i>			
Andre 1976/5		r= +.41	
Butte 1977		r= +.19	
		r= +.07	
		r= +.19	+ .22
<u>Veiligheid door overheid</u>			
	r= +.25 / -.25 (score 1)		
<i>Social security (N 4.5.1.4)</i>			
Veeh 1984/3		r = -.33	-.33
<i>Local safety (L 10.5.1)</i>			
Cohen 1982		r= -.21	
		r= -.23	-.22
<i>Satisfaction with safety in community (L 10.5.3)</i>			
Andre 1976/1		r= +.24	
Andre 1976/3		r= +.23	
		r= +.15	
Andre 1976/5		r= +.23	
		r= +.26	
		r= +.43	
		r= +.33	
		r= +.36	
		r= +.36	

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Andre 1976/6		r= +.36	
Cohen 1982		r= -.21	
Heade 1981		r= +.11	
Mieha 1980		r= +.14	
		r= +.08	+ .24 / - .21
<u>Politieke klimaat</u>			
	r= +.41 / -.76 (score 2)		
<i>Attitudes to local government (L.10.7.2)</i>			
Shinn 1978		r= +.09	+ .09
<i>Political freedom (N 4.6.1)</i>			
Veeh 1984/1		r= -.76	- .76
<i>Political democracy (N 4.6.2)</i>			
Ouwen 1994		r= +.46	+ .46
<i>Interest democracy (N 4.6.2.1)</i>			
Veeh 1984/1		r= +.90	
Veeh 1984/2		r= +.80	
Veeh 1984/3		r= +.56	+ .75
<i>Parliamentary democracy (N 4.6.2.2)</i>			
Veeh 1984/2		r= +.47	
Veeh 1984/3		r= +.67	+ .57
<i>Political participation (N 4.6.3)</i>			
Ouwen 1994		r= +.31	+ .31
<i>Political protest (N4.6.3.1)</i>			
Ouwen 1994		r= +.02	
		r= +.19	+ .11
<i>Political violence (N 4.6.3.2)</i>			
Veeh 1984/2		r= +.53	
Veeh 1984/3		r= +.62	+ .58
<u>Vrijheid, politiek gezien</u>			
	r= +.64 / -.69 (score 3)		
<i>Political freedom (N 4.6.1)</i>			
Veeh 1984/1		r= -.76	
Veeh 1984/2		r= -.67	
Veeh 1984/3		r= -.65	- .69
<i>Freedom of press (N 4.6.1.1)</i>			
Veeh 1984/2		r= +.65	
Veeh 1984/3		r= +.63	+ .64

Bijlage 5: correlaties per factor

**gemiddelde
correlatie
per factor**
(score 0 t/m 3)

correlaties per
onderzoek

*gemiddelde
correlatie per
onderzoek*

Gelijkheid / geen racisme

geen informatie die aan de criteria voldoet

Voorzien van basisbehoeften

r= +.38 / -.43
(score 3)

Objective poverty (I 1.3.1)

Kainu 1998

r= -.28

r= -.22

r= -.26

r= -.22

-.25

Subjective poverty (I 1.3.2)

Gordo 1975

r=+.32

+.32

Concerns about income (I 1.7.1)

Verkl 1989

r= -.18

-.18

Worrying about money (I 1.7.1.2)

Warr 1976

r= -.29

-.29

Satisfaction with physical needs met (I 1.7.4.6)

Andre 1976/5

r=+.44

+.44

Malnutrition (N 4.4.3.2)

Veenhoven 1984/1

r= -.64

-.64

Poverty (N 4.4.3.3)

Veeh 1984/1

r= -.81

-.81

Vrede, algemeen

r= -.62
(score 3)

Civil war (N 4.6.4)

Veeh 1984/1

r= -.63

Veeh 1984/2

r= -.71

Veeh 1984/2

r= -.44

Veeh 1984/3

r= -.53

Veeh 1984/3

r= -.79

-.62

Relatie met het kerngezin (ouders, broers, zussen)

r= +.26
(score 1)

Family climate (F 1.4)

Armsd 1985

r= +.64

r= +.53

Schul 1985B

r= +.18

+.45

Relation with siblings (F 1.4.1)

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Vente 1995		r= +.16	+ .16
<i>Relation with parents (F 1.4.2)</i>			
Heade 1981		r= +.36	
Morti 1981			
R= +.32			
R= +.34 →		r= +.31	
R= +.26			
R= +.34			
R= +.31 →		r= +.28	
R= +.19			
R= +.23			
R= +.25 →		r= +.22	
R= +.17			
R= +.28			
R= +.23 →		r= +.22	
R= +.15			
Vente 1995		r= +.18	
		r= +.16	
		r= +.20	+ .24
<i>Attitudes to family of origin (F 1.11)</i>			
Vente 1995		r= +.19	
Vente 1996		r= +.20	
		r= +.21	
		r= +.22	+ .21
<i>Contacts with relatives (F 3.2.2)</i>			
Palis 1986 B		r= +.04	
Schul 1985b		r= +.12	
Wilke 1978/1		r= +.12	+ .09
<i>Satisfaction with family-life (F 3.3.2)</i>			
Abram		r= +.17	
Andre 1976/5		r= +.32	
		r= +.27	
		r= +.46	
		r= +.29	
		r= +.51	
		r= +.39	
Andre 1976/6		r= +.48	
Berno 1985		r= +.68	
Bhara 1977		r= +.50	
Campb 1981		r= +.45	
Hall 1973		r= +.38	
Hall 1976		r= +.39	
		r= +.37	
Micha 1980		r= +.60	
		r= +.59	

Bijlage 5: correlaties per factor	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Palis 1986b		r= +.33	
Zautr 1977		r= +.51	+ .43
<u>Aanwezigheid / opgenomen zijn in familieverband</u>			
	r= +.06 (score 0)		
<i>Contacts with relatives (F 3.2.2)</i>			
Palis		r= +.04	
Schul 1985b		r= +.12	
Wilke 1978/1		r= +.12	+ .09
<i>Current household-composition (H 11.2)</i>			
Timme 1997/11		r= +.02	+ .02
<u>Het welzijn van geliefden</u>			
	r= +.27 / -.19 (score 1)		
<i>Happiness of parents (F 1.6.1.4)</i>			
Schul 1985b		r= +.27	+ .27
<i>Concern about family (F 2.7.1)</i>			
Warr 1976		r= -.19	-.19
<u>Overlijden van een geliefde</u>			
	r= -.06 (score 0)		
<i>Burden of earlier life-events (L 6.1.1.1)</i>			
Gehma 1990a		r= -.07	
		r= -.02	-.05
<i>Summed life-events (L 6.2.1.2)</i>			
Gehma 1990		r= -.06	-.06
<u>Hebben van een partner</u>			
	r= +.19 (score 1)		
<i>Steady love-relation (L 12.2.2)</i>			
Vente 1995		r= +.16	
		r= +.25	
		r= +.19	
Vente 1996		r= +.20	
		r= +.31	
		r= +.23	+ .22
<i>Married state (compared to non-married states) (M 2.1)</i>			
Austr 1984/2		r= +.29	
Brink 1986a		r= +.27	
Bortn 1970		r= +.01	
		r= +.04	
		r= +.06	
Butte 1977		r= +.04	

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Cohen 1982		r= +.12	
Richa 1984		r= +.07	
Schul 1985b		r= +.22	
Shinn 1978		r= +.23	
Shinn 1986/2		r= +.14	+ .14
<i>Married state (living together) (M 2.1)</i>			
Zuma 1989			
r= +.28			
r= +.24			
r= +.23 →		r= +.25	
r= +.24			
r= +.18			
r= +.16			
r= +.16 →		r= +.18	+ .22
r= +.20			
<i>Married vs never married (M 2.1.1)</i>			
Palis 1986b		r= +.19	
Ferna 1981		r= +.14	+ .19
<u>Hebben van (goede) sexuele relatie(s)</u>		r= +.33 (score 2)	
<i>Sexual activity (S 3.2.1)</i>			
Gordo 1975		r= +.25	
Vente 1995		r= +.15	
		r= +.19	
		r= +.15	
Vente 1996		r= +.20	
		r= +.24	
		r= +.23	+ .20
<i>Satisfaction with sex-life (S 3.3.3)</i>			
Andre 1976/5		r= +.42	
Heade 1981		r= +.47	+ .45
<u>Hebben van kinderen</u>		r= +.06 (score 0)	
<i>Current parental status (C 3.2)</i>			
Halma 1987		r= +.04	
r= +.05			
r= +.06			
r= +.08			
r= +.03			
r= +.02 →		r= +.05	
r= +.08			
r= +.12			
r= +.01			

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
r= +.01			
r= +.03			
r= +.07			
r= +.06			
r= +.01 →		r= +.05	
r= +.03			
r= +.07			
r= +.13			
r= +.04			
Phili 1996		r= +.09	
Wilke 1978/1		r= +.04	+ .06
<u>Het hebben van eigen gezin</u>	r=+.13 (score 1)		
gemiddelde v hebben partner & hebben kinderen:			
r= +.06			
r=+.19			
<u>Hebben van vrienden</u>	r= +.16 (score 1)		
<i>Current number of friends (F 6.2)</i>			
Austr 1984/2		r= +.23	+ .23
<i>Number of close friends (F 6.2.1)</i>			
Austr 1984/2		r= +.16	
Vente 1995		r= +.15	
		r= +.21	
		r= +.20	
Zuma 1989			
r= +.14			
r= +.08 →		r= +.11	
r= +.11			
r= +.12			
r= +.08 →		r= +.11	
r= +.13			
r= +.08			
r= +.08 →		r= +.08	
r= +.04			
r= +.08 →		r= +.06	+ .14
<i>Current contacts with friends (F 6.3)</i>			
Austr 1984/2		r= +.02	
Palis 1986b		r= +.04	
Vente 1995			

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
r= +.21			
r= +.23 →		r= +.23	
r= +.25			
Vente 1996		r= +.19	
Vente 1996		r= +.26	
Wilke 1978/1		r= +.11	
Zuma 1089		r= +.07	
		r= +.03	
		r= +.07	
		r= +.04	+ .11
<u>Acceptatie / steun van omgeving</u>	r= +.35 (score 2)		
<i>Earlier support received (S 10.1.1)</i>			
Ormel 1980		r= +.20	+ .20
<i>Amount of current support received (S 10.2.1)</i>			
Gordo 1975		r= +.49	+ .49
<u>Het hebben van werk</u>	r= +.16 / -.18 (score 1)		
<i>Earlier (un)employment (E 2.1.1)</i>			
Ormel 1980		r= -.36	-.36
<i>Current employment status (E 2.2)</i>			
Cherl 1975		r= +.11	
		r= +.17	
Cohen 1982		r= +.19	
Shinn 1078		r= -.06	+ .16 / -.06
<i>Full-time house wife (E 2.2.1)</i>			
Tessl 1975		r= -.02	-.02
<i>Unemployed involuntary (E 2.2.5)</i>			
Kainu 1988		r= -.28	-.28
<u>Problemen in het gezin / familie</u>	r= -.19 (score 1)		
<i>Concern about family (F 2.7.1)</i>			
Warr 1976		r= -.19	
Verder geen info (die aan criteria voldoen) specifiek over problemen in de familie / gezin. Behalve misschien omgekeerde van goede relatie hebben met ouders / kinderen.			
<u>Bevredigend / functionerend, prettig gezinsleven</u>	r= +.42 (score 2)		

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
<hr/>			
<i>Satisfaction with family (F 2.7.2)</i>			
Andre 1976/3		r= +.50	
		r= +.32	
Andre1976/3		r= +.40	
		r= +.31	
Andre1976/5		r= +.40	
Andre1976/6		r= +.56	
Heady 1981		r= +.45	+ .42
<u>Liefde, algemeen</u>	r= +.52 (score 3)		
<i>Love-feelings (L 12.3)</i>			
Hordo 1975		r= +.58	+ .58
<i>Feels in love (L 12.3.1)</i>			
Kamma 1983/2		r= +.64	
		r= +.38	+ .51
<i>Feels loved (L 12.3.1)</i>			
Kamma 1983/2		r= +.57	
		r= +.35	+ .46
<u>Stellen / bereiken doelen / ambities</u>	r= +.45 / -.41 (score 2)		
<i>Perceived realization of life-goal set (L 7.3.2.2)</i>			
Shich 1984	(satisfaction)	r= +.36	+ .36
	(dissatisfaction)	r= -.41	-.41
<i>Realization of employment goals (L 7.3.3.2)</i>			
Andre 1976/5		r= +.68	+ .68
<i>Planning mindedness (P 7.2.1)</i>			
Beise 1974		r= +.45	+ .45
<i>Planning ability (P 7.2.2)</i>			
Beise 1974		r= +.29	+ .29
<u>Jezelf ontplooiën</u>	r= +.45 (score 2)		
<i>Self-actualization (need for) (P 4.96)</i>			
Bachm 1970		r= +.29	
		r= +.33	
Vente 1995		r= +.46	
		r= +.47	
		r= +.54	
		r= +.51	
		r= +.47	
		r= +.55	+ .45

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
<u>Doen wat je leuk vindt</u>	r= +.26 (score 1)		
<i>Terminal values (V 2.1.1)</i>			
Brink 1986a		r= +.07	+ .07
Self-actualization (need for) (P 4.96)			
Bachm 1970		r= +.29	
		r= +.33	
Vente 1995		r= +.46	
		r= +.47	
		r= +.54	
		r= + .51	
		r= +.47	
		r= +.55	+ .45
Doorzetten, ondernemend, sterk zijn geen informatie die aan de criteria voldoet			
Verantwoordelijk zijn geen informatie die aan de criteria voldoet			
Extravert zijn, op anderen gericht zijn, sociaal actief zijn	r= +.22 / -.24 (score 1)		
<i>Extraverted (P 4.39)</i>			
Cleme 1980 (females)		r= +.14	
		r= +.05	
		r= +.04	
Costa 1980/1 (males)		r= +.12	
		r= +.17	
		r= +.20	
		r= +.25	
		r= +.11	
		r= +.15	
		r= +.15	
		r= +.22	+ .15
<i>Outgoing (P 4.79)</i>			
Heere 1969 (males)		r= -.16	- .16
<i>Sociable (P 4.106)</i>			
Beise 1974	(pos. affects)	r= +.23	
	(neg affects)	r= -.26	
Costa 1980/1 (males)		r= +.29	

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Neube 1978/2		r= +.32	
Neube 1978/4		r= +.23	
Neube 1978/7		r= +.43	
Neube 1978/9		r= -.38	
		r= +.21	+ .29 / -.32
Communicatie met anderen Geen informatie, maar wellicht hetzelfde als factor 'extravert'.			
Positieve instelling hebben	r= +.44 (score 2)		
<i>Optimistic (P 4.77)</i> Malti 1979		r= +.56	+ .56
<i>Positive reacting (P 4.85)</i> Malti 1979		r= +.21	
		r= +.16	
Malti 1979		r= +.40	
		r= +.49	
Young 1937/4 (N= slechts 34)		r= +.29	+ .31
Sportief zijn / aan sport doen	r= +.13 (score 1)		
<i>Earlier involvement in sports (S 12.1.1)</i> Gehma 1990 A		r= +.11	+ .11
<i>Active involvement in sports (S 12.2.1)</i> Boelh 1999		r= +.10	
		r= +.19	
Boelh 1999		r= +.13	
Gehma 1990 A		r= +.15	
Schul 1985 B		r= +.13	+ .14
Bevredigende vrijetijdsindeling / hobbies hebben	r= +.30 (score 2)		
<i>Hobbies (L 3.3.2.3)</i> Boelh 1999		r= +.11	
		r= +.13	+ .12
<i>Satisfaction with leisure (L 3.4.3)</i> Andre 1976/5		r= +.29	
		r= +.30	
		r= +.52	
		r= +.33	
		r= +.55	
		r= +.41	
Berno 1985		r= +.48	
Gehma 1986		r= +.43	
Gehma 1987		r= +.08	

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
		r= +.39	
Hall 1973		r= +.40	
Hall 1976		r= +.41	
		r= +.41	
		r= +.52	
Schul 1985 B		r= +.27	
		r= +.22	
Vente 1995		r= +.52	
		r= +.49	
		r= +.53	
Vente 1996		r= +.54	
		r= +.52	
		r= +.57	
Zuma 1989		r= +.36	
		r= +.27	
		r= +.30	
		r= +.23	
		r= +.21	
		r= +.24	+ .39
<i>Satisfaction with leisure activities (L 3.4.3.2)</i>			
Abram 1972		r= +.24	
Andre 1976/5		r= +.49	
Batis 1996		r= +.33	
Bhara 1977		r= +.41	
Butte 1977		r= +.39	
		r= +.29	
		r= +.39	
Gillo 1973		r= +.55	
Heade 1981		r= +.36	
Heade 1981		r= +.45	
Micha 1980		r= +.41	
		r= +.34	
Shich 1984		r= +.18	
Zehne 1977		r= +.43	+ .38
Geloof hebben / religieus zijn	r= +.12 (score 1)		
<i>Self-definition as religious (R 1.6.2)</i>			
Hadaw 1978		r= +.13	
		r= +.07	+ .10
<i>Concern about religion (R 1.6.1)</i>			
Bortn 1970		r= +.14	
		r= +.08	
		r= +.17	
Cantr 1965/2		r= +.15	
		r= +.11	
		r= +.18	
Hadaw 1978		r= +.15	
		r= +.10	+ .14

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
		r= +.39	
Hall 1973		r= +.40	
Hall 1976		r= +.41	
		r= +.41	
		r= +.52	
Schul 1985 B		r= +.27	
		r= +.22	
Vente 1995		r= +.52	
		r= +.49	
		r= +.53	
Vente 1996		r= +.54	
		r= +.52	
		r= +.57	
Zuma 1989		r= +.36	
		r= +.27	
		r= +.30	
		r= +.23	
		r= +.21	
		r= +.24	+ .39
<i>Satisfaction with leisure activities (L 3.4.3.2)</i>			
Abram 1972		r= +.24	
Andre 1976/5		r= +.49	
Batis 1996		r= +.33	
Bhara 1977		r= +.41	
Butte 1977		r= +.39	
		r= +.29	
		r= +.39	
Gillo 1973		r= +.55	
Heade 1981		r= +.36	
Heade 1981		r= +.45	
Micha 1980		r= +.41	
		r= +.34	
Shich 1984		r= +.18	
Zehne 1977		r= +.43	+ .38
Geloof hebben / religieus zijn	r= +.12 (score 1)		
<i>Self-definition as religious (R 1.6.2)</i>			
Hadaw 1978		r= +.13	
		r= +.07	+ .10
<i>Concern about religion (R 1.6.1)</i>			
Bortn 1970		r= +.14	
		r= +.08	
		r= +.17	
Cantr 1965/2		r= +.15	
		r= +.11	
		r= +.18	
Hadaw 1978		r= +.15	
		r= +.10	+ .14

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Richa 1984		r= +.29	
Tessl 1975		r= +.28	
Vente 1995		r= +.50	
		r= +.28	
		r= +.38	+ .29
<i>Number of health complaints (P 6.2.2.2)</i>			
Boelh 1999		r= -.07	
		r= -.08	
Boelh 1999		r= -.12	
		r= -.13	
Ormel 1980		r= -.37	
		r= -.40	
Schul 1985 B		r= -.29	
Vente 1996		r= -.44	
		r= -.31	
		r= -.38	- .26
Gezond leven / gezond eten	r= +.06 (score 0)		
<i>Current healthy lifestyle (H 8.2)</i>			
Vente 1996		r= +.12	
		r= +.11	
		r= +.12	+ .12
<i>Current nutrition (N 8.2)</i>			
Vente 1996		r= +.05	
		r= +.03	
		r= +.03	+ .04
<i>Current concern about nutrition (N 8.3.1)</i>			
Schul 1985 B		r= +.02	+ .02
Opleiding volgen	r= +.07 (score 0)		
<i>Level of school-education (E 1.2.1)</i>			
Bortn 1970		r= +.06	
		r= +.16	
		r= +.03	
Bucha 1953/ 1 t/m 9			
Australia		r= +.03	
Great Britain		r= +.07	
France		r= +.10	
West Germany		r= -.02	
Italy		r= +.09	
Mexico		r= +.10	
Netherlands		r= +.21	
Norway		r= +.15	
USA		r= +.13	
Butte 1977		r= -.07	

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Cohen 1982		r= +.19	
Ferna 1981		r= -.01	
Goudy 1981		r= -.01	
Palis 1986 B		r= +.08	
Schul 1985 B		r= +.16	
Schinn 1986/2		r= +.10	
Vente 1995		r= +.00 r= -.02 r= +.01	+ .07
Een (goed) inkomen hebben	r= +.24 / -.25 (score 1)		
<i>Current income level (unspecified) (I 1.2)</i>			
Blish 1980		r= +.07	
Ormel 1980		r= +.08 r= +.03	
Schul		r= +.16	+ .09
<i>Personal income (I 1.2.1)</i>			
Vente 1995	(Denmark)	r= +.05 r= +.04	
Vente 1996	(Copenhagen)	r= +.14 r= +.10 r= +.14	+ .09
<i>Household income (I 1.2.2)</i>			
Butte 1977		r= +.12	
Campb 1981		r= +.10	
Ferna 1981		r= +.07	
Palis 1986		r= +.16	
Shinn 1986/2		r= +.26	
Wilke 1978/1		r= +.03	+ .12
<i>Subjective poverty (I 1.3.1)</i>			
Gordo 1975		r= +.31	+ .31
<i>Concerns about income (I 1.7.1)</i>			
Austr 1984/2		r= -.31	
Verkl 1989		r= -.18	- .25
<i>Satisfaction with financial situation (I 1.7.4.2)</i>			
Austr 1984/2		r= +.35	
Batis 1996		r= +.30	
Hall 1976		r= +.51 r= +.52	
Halma 1987			
10 EU nations		tussen r= +.15 en r= +.38 (maar deze waarden zijn uitschieters)	
		Meeste waarden tussen r= +.25 en r=	
		+ .35	
Vente 1996		r= +.39	

Bijlage 5: correlaties per factor	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
		r= +.40 r= +.45 r= +.45	
Andre 1976/4			+ .41
<i>Satisfaction with physical needs met (I 1.7.4.6)</i>			
Andre 1976/5		r= +.44	+ .44
Eigen huis / onderkomen hebben	r= -.15 / (is eigenlijk positief) -.01		
<i>Concern about housing (H 13.3.1)</i>			
Kainu 1998		r= -.16 r= -.13	- .15
<i>Current household-composition (H 11.2)</i>			
Timme 1997/5, living with parents			
Aantal landen als voorbeeld gekozen en waarden gemiddeld			
Nederland		r= +.01	
USA		r= -.01	
Canada		r= -.05	
Japan		r= -.02	
Mexico		r= +.05	
South-Africa		r= -.04	- .01
Een goed uiterlijk hebben geen informatie die aan de criteria voldoet			
Intelligent zijn	r= +.25 (score 1)		
<i>Test-intelligence (I 3.2.1)</i>			
Sigel 1981		r= +.06	
Wessm 1966/2 (males)		r= +.12 r= +.17	+ .12
<i>Self-percieved intelligence (I 3.2.3)</i>			
Kamma 1983/2		r= +.59 r= +.37 r= +.33 r= +.20	+ .37
Begrip hebben voor anderen geen informatie die aan de criteria voldoet			
Zelfwaarde, jezelf accepteren / van jezelf houden	r= +.38 (score 2)		
<i>Evaluation of self as-a-whole (S 2.4.2)</i>			

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Micha 1980		r= +.45 r= +.36	
Vente 1995		r= +.54 r= +.47 r= +.55	+ .47
<i>Self confidence (S 2.4.3.3)</i>			
Bortn 1970		r= +.41 r= +.26 r= +.34	
Cantr 1965/2		r= +.41 r= +.28 r= +.31	+ .34
<i>Self respect (S 2.4.3.5)</i>			
Bortn 1970		r= +.41 r= +.21 r= +.36	
Cantr 1965/2		r= +.21 r= +.21 r= +.39	+ .30
<i>Current satisfaction with self (S 2.5)</i>			
Andre 1976/4		r= +.30	
Andre 1976/6		r= +.59	
Mered 1984		r= +.57	+ .49
<i>Satisfaction with oneself-as-a-person (S 2.5.1)</i>			
Campb 1981		r= +.55	
Gaitz 1972		r= +.18 r= +.24	+ .32
Emotionele stabiliteit	r= +.52 / -.19 (score 3)		
<i>Expert ratings of mental health (M 7.2.1)</i>			
Beise 1974	(pos affects)	r= -.19	-.19
	(neg affects)	r= +.42	+ .42
<i>Overall self-estimate of mental health (M 7.2.2.1)</i>			
Vente 1995		r= +.66 r= +.52 r= +.62	
Vente 1996		r= +.70 r= +.58 r= +.65	+ .62
Een rustig leven hebben, rustig gevoel	r= +.34 / -.48 (score 2)		
<i>Feeling tranquil (M 13.3.13)</i>			
Brink 1986 A		r= +.18	

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Const 1965	(male)	r= +.44	+ .31
	(female)	r= +.56	
Kamma 1983/2 (rusteloos gevoel)		r= -.48	
		r= -.38	
		r= -.57	
		r= -.48	
Ludwi 1970 (N= slechts 45)		r= +.16	+ .36 / -.48
Normen en waarden hebben / naleven	r= +.35 (score 2)		
<i>Feeling morally good (vs guilty) (M 13.3.11)</i>			
Const 1965	(females)	r= +.46	
	(males)	r= +.10	+ .28
<i>Moral (P 4.70)</i>			
Heade 1981		r= +.39	+ .39
<i>Satisfaction with own morality (S 2.5.1.5)</i>			
Andre 1976/5		r= +.37	
Heade 1981		r= +.39	+ .38
Reizen geen informatie die aan de criteria voldoet			
Aardig zijn, vriendschappelijk zijn	r= +.34 / -.32 (score 2)		
<i>Feeling friendly (vs hostile) (M 13.3.6)</i>			
Const 1965	(males)	r= +.17	
	(females)	r= +.24	
Kamma 1983/2		r= +.66	
		r= +.44	+ .38
<i>Sociable (P 4.106)</i>			
Beise 1974	(pos affects)	r= +.25	
	(neg affects)	r= -.26	
Costa 1980/1		r= +.32	
Neube 1978/2		r= +.23	
Neube 1978/4		r= +.43	
Neube 1978/7		r= -.38	
Neube 1078/9		r= +.21	+ .29 / -.32
Deel uitmaken van een geheel / land / samenleving	r= +.29 (score 1)		
<i>Feeling part of larger whole (M 5.2.3)</i>			
Vente 1995		r= +.23	
		r= +.28	

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Vente 1996		r= +.30 r= +.19 r= +.20 r= +.20 r= +.27 r= +.27 r= +.31	+ .25
<i>Satisfaction with meaning (M 5.3)</i> Andre 1976/5		r= +.32	+ .32
Een steun / belangrijk zijn voor anderen geen informatie die aan de criteria voldoet			
Je nuttig voelen	r= +.34 / -.34 (score 2)		
<i>Current meaning of life (M 5.2)</i> Vente 1995		r= +.39 r= +.26 r= +.46	
Vente 1995 (job)		r= +.12 r= +.17 r= +.24	
Vente 1996		r= +.45 r= +.43 r= +.50	
Vente 1996 (job)		r= +.18	+ .32
<i>Percieved usefulness of one's life (M 5.2.1)</i> Kamma 1983		r= +.54 r= +.33	
Keyes 1998		r= +.20 r= +.27	+ .34
<i>Satisfaction with meaning (M 5.3)</i> Andre 1976/5		r= +.32	+ .32
<i>Meaningfull (vs useless)</i> Halma 1987 EU nations (gemiddeld -.34)		waarden liggen tussen de r= -.22 en r= -.42 waarden liggen tussen de r= -.28 en r= -.43	
Kamma 1983/2		r= +.54 r= +.33	
Vente 1995		r= +.32 r= +.36 r= +.41	
Vente 1996		r= +.35 r= +.34 r= +.38	+ .38

Bijlage 5: correlaties per factor

gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	gemiddelde correlatie per onderzoek
---	------------------------------	---

Bijdrage leveren aan opbouw van het land
Geen informatie die aan de criteria voldoet

Externe gebeurtenissen
(goede / slechte dingen balans)

r= +.38 / -.24
(score 2)

Burden of earlier life-events (L 6.1.1.1)

Ormel 1980

r= -.17

-.17

Heady

r= +.36

+.36

Summed life-events: weighted in context (L 6.2.1.4)

Ormel 1980

r= +.45

+.45

Sum of negative life-events (L 6.2.1.5)

Block 1981

r= -.26

Richa 1984

r= -.24

-.25

Sum of positieve life-events (L 6.2.1.6)

Block 1981

r= +.19

Armsd 1985

(pos)

r= +.38

(neg)

r= -.33

+.29 / -.33

Balance of negative – and positive life-events (L 6.2.1.7)

Siedl 1993/1

r= +.30

r= +.25

Siedl 1993/2

r= +.34

r= +.63

r= +.44

r= +.65

Siedl 1993/2

r= +.49

Siedl 1993/3

r= +.50

r= +.45

r= +.49

r= +.37

r= +.30

Siedl 1993/3

r= +.28

Verkl 1989

r= -.19

+.42 / -.19

Geen zorgen hebben /
je geen zorgen hoeven maken

r= +.36 / -.30
(score 2)

Actual earlier problems (P 12.1.1.2)

Ormel 1980

r= -.43

r= -.21

-.32

Amount of worrying (W 6.2.1)

Andre 1976/1

r= -.21

r= -.24

r= -.13

Bijlage 5: correlaties per factor

	gemiddelde correlatie per factor (score 0 t/m 3)	correlaties per onderzoek	<i>gemiddelde correlatie per onderzoek</i>
Andre 1976/3		r= -.31 r= -.28 r= -.24 r= -.30 r= -.24 r= -.27 r= -.16	
Andre 1976/5		r= -.40 r= -.20 r= -.30 r= -.30 r= -.40 r= -.30	
Bortn 1970		r= -.23 r= -.30 r= -.28	
Cantr 1965/2		r= -.23 r= -.27 r= -.24	
Heade 1981		r= +.36	
Anderen trots maken / niet teleurstellen	r= +.26 (score 1)		
<i>Current reputation (S 2.7)</i>			
Gordo 1975		r= +.36	
Heade 1981		r= +.53	
Vente 1995		r= +.19 r= +.15 r= +.21	
Vente 1996		r= +.20 r= +.17 r= +.19	+ .25
<i>Attitudes to own reputation (S 2.7.3)</i>			
Andre 1976/3		r= +.27 r= +.25	+ .26
<i>Approval seeking (P 4.9)</i>			
Campb 1976		r= +.17	
Gorma 1971 (N= slechts 67 en beide niet significant)		r= +.14	
Kamma 1983/1		r= +.16 r= +.23 r= +.25	
Klass 1975		r= +.17 r= +.19 r= +.20	
Malti 1979		r= +.23	+ .19
<i>Feeling respectable (M 13.3.12)</i>			
Const 1965	(male) (female)	r= +.42 r= +.25	+ .26

Bijlage 5: correlaties per factor

**gemiddelde
correlatie
per factor**
(score 0 t/m 3)

correlaties per
onderzoek

*gemiddelde
correlatie per
onderzoek*

Het hebben van huisdieren
geen informatie die aan de criteria voldoet

Bijlage 6: Extra toelichting op de analysebeslissingen

Toelichting voetnoot 1: (behandeling van negatieve en positieve correlaties)

De correlaties kunnen dus zowel negatief als positief zijn, maar dit is het gevolg van de manier waarop vragen in onderzoek worden geformuleerd en hoe de gegevens zijn verwerkt. Ik heb van de positieve en negatieve correlaties dan ook apart de gemiddelden berekend. Vandaar hebben de meeste factoren dan ook een negatieve score en een positieve score. De scores worden toegekend op basis van het sterkste verband (positief of negatief), met uitzondering van twee factoren waarop ik later terug zal komen. Bij de meeste factoren verschillen de positieve en negatieve correlaties niet zo veel van elkaar. In een aantal gevallen zijn de verschillen wel groot. De factor met het grootste verschil tussen positief en negatief is 'emotionele stabiliteit'. De correlaties hier zijn $r = -.19$ en $r = +.52$. De negatieve correlatie is gebaseerd op 'positieve affecten' en de positieve correlatie op 'negatieve affecten' of de zelf ingeschatte mentale gezondheid. Het sterkste verband is hier dus $r = +.52$ en de score voor deze factor is dus 3. Dat is in dit geval ook het meest betrouwbaar, aangezien de negatieve correlatie is gebaseerd op slechts 1 onderzoek en het positieve verband op 7 onderzoeken. Bij 7 andere factoren is het verschil tussen de positieve en negatieve correlaties groot genoeg om ervoor te zorgen dat ze een verschillende score zouden krijgen. In vijf van deze gevallen is het sterkste verband op een redelijk aantal onderzoeken gebaseerd en dus betrouwbaar genoeg om te gebruiken. Echter in 2 gevallen is dit niet zo en zou het dus niet verstandig deze correlaties te gebruiken. Het gaat hier over de factoren 'je geen zorgen (hoeven) maken' en 'politieke klimaat'. Hier heb ik dus gebruik gemaakt van de minst sterke correlaties.

Toelichting voetnoot 2: (vergelijking van de belangrijkheidscores van de studenten met de belangrijkheidscores die gebaseerd zijn op de 'Correlates of Happiness')

De eerste stap is het aanmaken van nieuwe variabelen naast de variabelen waarin de punten zijn ingevoerd die een student aan een bepaalde factor heeft gegeven. Hierin worden de 'belangrijkheidscores' ingevoerd die op basis van de 'Correlates of Happiness' zijn toegekend. Echter, de belangrijkheidscore wordt alleen ingevoerd als de student de factor heeft genoemd. Zo niet, dan wordt de score 0 ingevoerd. Het totaal van deze nieuwe variabelen is tevens interessant om te bekijken. Hierin valt namelijk af te lezen hoeveel punten de studenten krijgen op basis van alleen het noemen van een factor. Als ze dus een heel belangrijke factor noemen, worden 3 punten toegekend, bij het noemen van een belangrijke factor 2 punten en bij een iets minder belangrijke (maar wel evidente) factor 1 punt.

Ik wil echter ook weten of de studenten de factoren goed inschatten op belangrijkheid. Dit is dan ook de laatste toevoeging aan de database. In deze nieuwe variabelen moet een score komen die de 'correctheid' weergeeft van het belang dat de studenten aan de genoemde factoren toekennen. Het gaat hier dus over de mate van overeenkomst tussen het aantal punten dat een student heeft toegekend aan een factor en de score van belangrijkheid van deze factor op basis van 'Correlates of Happiness'. Ik ben als volgt te werk gegaan:

- als de belangrijkheidscore op basis van 'Correlates of Happiness' en het aantal toegekende punten door de studenten hetzelfde zijn, is het cijfer van correctheid 3
- als de belangrijkheidscore op basis van 'Correlates of Happiness' en het aantal toegekende punten door de studenten een verschil van 1 hebben, is het cijfer van correctheid 2

- als de belangrijkheidscore op basis van 'Correlates of Happiness' en het aantal toegekende punten door de studenten een verschil van 2 hebben, is het cijfer van correctheid 1
- zoals eerder al gezegd word het aantal (door de studenten gegeven) punten 3 en 4 aan elkaar gelijk gesteld, en als 3 punten behandeld.

Factoren die door de studenten zijn genoemd, maar die aan de hand van de gestelde criteria niet terug te vinden zijn in 'Correlates of Happiness', worden weggelaten. Het gaat hier over 12 (van de 61) genoemde factoren.

Wanneer een bepaalde factor door de studenten genoemd wordt, maar op basis van 'Correlates of Happiness' de score 0 krijgt, dan worden de cijfers van correctheid negatief:

- als het aantal toegekende punten 1 is, dan wordt het cijfer van correctheid -1
- als het aantal toegekende punten 2 is, dan wordt het cijfer van correctheid -2
- als het aantal toegekende punten 3 (of 4) is, dan wordt het cijfer van correctheid -3

Als de factor niet wordt genoemd, dan wordt het cijfer van correctheid 0. Je zou kunnen zeggen dat het dan logisch zou zijn om cijfer 3 toe te kennen, aangezien deze student door de factor niet te noemen deze misschien ook niet belangrijk vindt. Vanuit dit oogpunt staat het niet noemen gelijk aan het idee hebben dat deze factor niet belangrijk is. Het beeld zou dus volledig correct zijn, en het cijfer 3 moeten krijgen.

Ik heb er om twee redenen voor gekozen om dit niet te doen. Ten eerste kan je niet zeggen dat het niet noemen van een factor wil zeggen dat je van mening bent dat deze onbelangrijk is. Misschien is deze factor gewoon niet in je op gekomen. Ten tweede is het onmogelijk om punten te gaan toekennen aan andere factoren die niet genoemd worden en ook niet belangrijk zijn volgens 'Correlates of Happiness' want dan wordt het totaalcijfer van correctheid compleet vertekend. Dat zou erop neer kunnen komen dat studenten met de minst genoemde factoren het hoogste totaalcijfer van correctheid zouden krijgen.

Bijlage 7: Correlatietabellen

Validiteit geluksmaten, onderlinge correlatie: *stemming op het moment – leven over algemeen
 *Stemming op het moment – aangepaste schaal tevredenheid met het leven
 * leven over algemeen – aangepaste schaal tevredenheid met het leven

Correlations

		stemming op het moment	leven over algemeen
stemming op het moment	Pearson Correlation	1	.397**
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	198	198
leven over algemeen	Pearson Correlation	.397**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	198	199

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		stemming op het moment	aangepaste schaal tevredenheid met het leven
stemming op het moment	Pearson Correlation	1	.402**
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	198	195
aangepaste schaal tevredenheid met het leven	Pearson Correlation	.402**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	195	197

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		aangepaste schaal tevredenheid met het leven	leven over algemeen
aangepaste schaal tevredenheid met het leven	Pearson Correlation	1	.529**
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	197	196
leven over algemeen	Pearson Correlation	.529**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	196	199

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Bijlage 8: Overzicht van de geluksscores van alle landen volgens geluksmaat Lsmix90s

Albanië	onbekend	Israël	onbekend
Algerije	onbekend	Italië	7.30
Argentinië	7.09	Japan	6.63
Armenië	4.32	Jordanie	onbekend
Australië	7.55	Kazakstan	onbekend
Oostenrijk	6.51	Kenia	onbekend
Azerbydjan	5.39	Kyrgistan	4.11
Bangladesh	6.41	Letland	5.30
Witrusland	4.93	Lithouwen	5.50
België	7.60	Luxemburg	8.00
Bolivia	6.58	Macedonie	5.70
Bosnie-Herz	5.46	Maleisië	onbekend
Brazilië	7.26	Malta	onbekend
Engeland	7.49	Mexico	7.55
Bulgarije	4.85	Moldavië	3.72
Cameroen	onbekend	Montenegro	6.21
Canada	7.89	Marocco	onbekend
Chili	7.23	Nederland	7.77
China	7.07	N.Zeeland	onbekend
Colombia	8.31	Nicaragua	7.83
Congo DR	onbekend	Nigeria	6.70
Costa Rica	8.14	Noorwegen	7.67
Kroatië	5.98	Pakistan	onbekend
Cuba	onbekend	Panama	7.41
Cyprus	onbekend	Paraguay	7.08
Tsjechië	onbekend	Peru	6.75
Tsj.slowak	6.30	Philippijne	6.84
Denemarken	8.16	Polen	6.54
Domin Rep	7.13	Portugal	7.07
Ecuador	6.76	Porto-Rico	8.09
Egypte	onbekend	Roemenië	5.88
El Salvador	7.70	Rusland	4.82
Estland	5.50	Z.Afrika	6.15
EuropUnie	onbekend	Z.Korea	6.69
Finland	7.72	SaudiArabie	onbekend
Frankrijk	6.78	Servië	5.56
Georgië	4.65	Singapore	onbekend
DDR	6.68	Slowakije	onbekend
Duitsland	7.05	Slovenië	6.38
W.Duitsland	7.23	Spanje	6.88
Ghana	7.93	Zweden	7.87
Griekenland	5.78	Zwitserland	8.25
Guatemala	7.44	Taiwan	onbekend
Honduras	7.28	Tanzania	onbekend
HongKong	onbekend	Thailand	onbekend
Hongarije	6.04	Tunesie	onbekend
IJsland	8.02	Turkije	6.31
India	6.62	Oekraïne	3.95
Indonesie	onbekend	Uruguay	7.07
Iran	onbekend	USA	7.70
N.Ierland	7.89	Venezuela	6.72
Ierland	7.88	Joegoslavië	5.56

Bijlage 9: Correlatietabellen: aantal jaren ongelukkig in het verleden / tevredenheid met het leven

Correlations

		aantal jaren verleden ongelukkiger	tevredenheid met leven
aantal jaren verleden ongelukkiger	Pearson Correlation	1	.256**
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	196	196
tevredenheid met leven	Pearson Correlation	.256**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	196	197

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

			aantal jaren verleden ongelukkiger	tevredenheid met leven
Kendall's tau_b	aantal jaren verleden ongelukkiger	Correlation Coefficient	1.000	.212**
		Sig. (2-tailed)	.	.000
		N	196	196
	tevredenheid met leven	Correlation Coefficient	.212**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.
		N	196	197
Spearman's rho	aantal jaren verleden ongelukkiger	Correlation Coefficient	1.000	.274**
		Sig. (2-tailed)	.	.000
		N	196	196
	tevredenheid met leven	Correlation Coefficient	.274**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.
		N	196	197

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

Bijlage 10 : Correlatietabellen: aantal jaren gelukkiger in het verleden / tevredenheid met het leven

Correlations

		aantal jaren gelukkiger verleden	tevredenheid met leven
aantal jaren gelukkiger verleden	Pearson Correlation	1	-.272**
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	196	196
tevredenheid met leven	Pearson Correlation	-.272**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	196	197

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

			aantal jaren gelukkiger verleden	tevredenheid met leven
Kendall's tau_b	aantal jaren gelukkiger verleden	Correlation Coefficient	1.000	-.250
		Sig. (2-tailed)	.	.000
		N	196	196
	tevredenheid met leven	Correlation Coefficient	-.250	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.
		N	196	197
Spearman's rho	aantal jaren gelukkiger verleden	Correlation Coefficient	1.000	-.322
		Sig. (2-tailed)	.	.000
		N	196	196
	tevredenheid met leven	Correlation Coefficient	-.322	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.
		N	196	197

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

Bijlage 11: correlatietabellen:

- 1) Controle verband tussen het aantal jaren ongelukkiger verleden en geluk heden met variabele 'leven over het algemeen'.
- 2) Controle verband tussen het aantal jaren gelukkiger in het verleden en geluk in het heden met variabele 'leven over het algemeen'

1)

Correlations

		leven over algemeen	aantal jaren verleden ongelukkiger
leven over algemeen	Pearson Correlation	1	.247**
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	199	195
aantal jaren verleden ongelukkiger	Pearson Correlation	.247**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	195	196

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

			leven over algemeen	aantal jaren verleden ongelukkiger
Kendall's tau_b	leven over algemeen	Correlation Coefficient	1.000	.243**
		Sig. (2-tailed)	.	.000
		N	199	195
	aantal jaren verleden ongelukkiger	Correlation Coefficient	.243**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.
		N	195	196
Spearman's rho	leven over algemeen	Correlation Coefficient	1.000	.299**
		Sig. (2-tailed)	.	.000
		N	199	195
	aantal jaren verleden ongelukkiger	Correlation Coefficient	.299**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.
		N	195	196

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

2)

Correlations

		leven over algemeen	aantal jaren gelukkiger verleden
leven over algemeen	Pearson Correlation	1	-.272**
	Sig. (2-tailed)	.	.000
	N	199	195
aantal jaren gelukkiger verleden	Pearson Correlation	-.272**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.
	N	195	196

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

			leven over algemeen	aantal jaren gelukkiger verleden
Kendall's tau_b	leven over algemeen	Correlation Coefficient	1.000	-.234**
		Sig. (2-tailed)	.	.000
		N	199	195
	aantal jaren gelukkiger verleden	Correlation Coefficient	-.234**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.
		N	195	196
Spearman's rho	leven over algemeen	Correlation Coefficient	1.000	-.291**
		Sig. (2-tailed)	.	.000
		N	199	195
	aantal jaren gelukkiger verleden	Correlation Coefficient	-.291**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.000	.
		N	195	196

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

Bijlage 12: Genoemde factoren, het aantal studenten dat deze factoren genoemd hebben en hun score van belangrijkheid.

Factorenlijst	Aantal keer genoemd	Totaalscore (totaal aantal punten)	Percentage studenten dat de factor noemt	Percentage Van de totaalscore
Livability of environment				
(wereldwijd / landelijk)				
schoon milieu	5	10	2,5	0,25
economische toestand land	35	62	17,5	1,57
situatie in Peru	25	38	12,5	0,96
sociale voorzieningen door overheid	1	2	0,5	0,05
financieel sociaal vangnet door overheid	0	0	0,0	0,00
kwaliteit van scholing	4	6	2,0	0,15
veiligheid door overheid	12	23	6,0	0,58
politieke klimaat	12	18	6,0	0,45
vrijheid, politiek gezien	12	22	6,0	0,56
gelijkheid / geen racisme	19	40	9,5	1,01
voorzien van basisbehoeften	7	14	3,5	0,35
vrede, algemeen	13	27	6,5	0,68
(sociaal netwerk)				
relatie met het kerngezin (ouders, broers, zussen)	65	150	32,5	3,79*
aanwezigheid / opgenomen zijn in familieverband	79	130	39,5*	3,28*
het welzijn van geliefden	16	30	8,0	0,76
overlijden van een geliefde	5	5	2,5	0,13
hebben van een partner	61	115	30,5	2,90
hebben van (goede) seksuele relatie(s)	3	4	1,5	0,10
hebben van kinderen	27	43	13,5	1,09
het hebben van eigen gezin	32	58	16,0	1,46
hebben van vrienden	74	134	37,0*	3,38*
acceptatie / steun van omgeving	41	74	20,5	1,87
het hebben van werk	105	229	52,5*	5,78*
problemen in het gezin / familie	40	43	20,0	1,09
bevredigend / functionerend, prettig gezinsleven	27	60	13,5	1,51
liefde, algemeen	78	202	39,0*	5,10*
Life ability of a person				
stellen / bereiken doelen / ambities	116	191	58,0*	4,82*
jezelf ontplooiën	33	59	17,0	1,49
doen wat je leuk vindt	26	47	13,0	1,19
doorzetten, ondernemend, sterk	39	65	19,5	1,64
verantwoordelijk zijn	35	62	17,9	1,57
extravert zijn, op anderen gericht, sociaal actief	7	13	3,5	0,33
Communicatie met anderen	20	42	10,0	1,06
positieve instelling hebben	47	100	23,5	2,52
sportief zijn / aan sport doen	13	20	6,5	0,50
bevredigend vrijetijdsindeling / hobby's hebben	25	34	12,5	0,86
geloof hebben / religieus zijn	48	126	24,0	3,18
niet neurotisch / kalm zijn	0	0	0,0	0,00
tolerant zijn	11	17	5,5	0,43
jezelf kennen	5	11	2,5	0,28

probleemoplossend vermogen hebben	16	26	8,0	0,66
gezond zijn	74	172	37,0*	4,34*
gezond leven / eten	12	24	6,0	0,61
opleiding volgen	144	273	72,0*	6,89*
een (goed) inkomen hebben	127	304	63,5*	7,67*
een eigen huis / onderkomen hebben	14	23	7,0	0,58
een goed uiterlijk hebben	2	2	1,0	0,05
intelligent zijn	3	5	1,5	0,13
begrip hebben voor anderen	53	114	26,5	2,88
zelfwaarde, jezelf accepteren, v jezelf houden	46	111	23,0	2,80
Emotionele stabiliteit	26	57	13,0	1,44
een rustig leven hebben, rustig gevoel	27	55	13,5	1,39
normen en waarden naleven / hebben	80	178	40,0*	4,50*
Reizen	14	19	7,0	0,48
aardig zijn, vriendschappelijk zijn	9	16	4,5	0,40
Utility of life				
deel uitmaken van geheel, land samenleving	3	4	1,5	0,10
vrijwilligerswerk doen	0	0	0,0	0,00
een steun / belangrijk zijn voor anderen	60	125	30,0	3,16
je nuttig voelen	1	2	0,5	0,05
bijdrage leveren aan opbouw van land	9	10	4,5	0,25
Rest				
externe gebeurtenissen (goede / slechte dingen balans)	15	18	7,5	0,45
geen zorgen hebben / je geen zorgen (hoeven)maken	74	80	37,0*	2,02
anderen trots maken / niet teleurstellen	7	10	3,5	0,25
het hebben van huisdieren	6	7	3,0	0,18

* = factoren die in de top 10 staan van meest genoemde of belangrijkste factoren

Bijlage 13: Frequentietabel van het aantal studenten per ‘juistheidswaarde van het geluksconcept’

frequentietabel van de juistheidswaarden van het geluksconcept

juistheidswaarde van het geluksconcept	aantal studenten
.00	2
2.00	3
3.00	1
4.00	3
5.00	8
6.00	6
7.00	6
8.00	11
9.00	12
10.00	11
11.00	10
12.00	20
13.00	15
14.00	12
15.00	10
16.00	13
17.00	6
18.00	9
19.00	9
20.00	9
21.00	4
22.00	5
23.00	3
24.00	4
25.00	1
26.00	2
27.00	2
28.00	1
30.00	1
33.00	1
totaal	200

Bijlage 14: correlatietabellen tussen geluksmaten en ‘juistheidwaarde van het geluksconcept’

Correlations

		‘juistheidwaarde van het geluksconcept’	leven over algemeen	tevredenheid met leven
‘juistheidwaarde van het geluksconcept’	Pearson Correlation	1	.034	.018
	Sig. (2-tailed)	.	.635	.803
	N	200	199	197
leven over algemeen	Pearson Correlation	.034	1	.539**
	Sig. (2-tailed)	.635	.	.000
	N	199	199	196
tevredenheid met leven	Pearson Correlation	.018	.539**	1
	Sig. (2-tailed)	.803	.000	.
	N	197	196	197

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

			‘juistheidwaarde van het geluksconcept’	leven over algemeen	tevredenheid met leven
Kendall's tau_b	‘juistheidwaarde van het geluksconcept’	Correlation Coefficient	1.000	.018	.001
		Sig. (2-tailed)	.	.743	.988
		N	200	199	197
	leven over algemeen	Correlation Coefficient	.018	1.000	.440**
		Sig. (2-tailed)	.743	.	.000
		N	199	199	196
	tevredenheid met leven	Correlation Coefficient	.001	.440**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.988	.000	.
		N	197	196	197
Spearman's rho	‘juistheidwaarde van het geluksconcept’	Correlation Coefficient	1.000	.021	.002
		Sig. (2-tailed)	.	.768	.972
		N	200	199	197
	leven over algemeen	Correlation Coefficient	.021	1.000	.521**
		Sig. (2-tailed)	.768	.	.000
		N	199	199	196
	tevredenheid met leven	Correlation Coefficient	.002	.521**	1.000
		Sig. (2-tailed)	.972	.000	.
		N	197	196	197

** Correlation is significant at the .01 level (2-tailed).

Bijlage 15: correlatietabellen 'juistheidwaarde van het geluksconcept' en geluk (studenten met antwoord 'gemengd' eruit gefilterd).

correlatietabel 'juistheidwaarde van het geluksconcept' en geluksmaat 'leven over het algemeen' (categorie 'gemengd' eruit gefilterd)

		leven over algemeen	juistheidwaarde van het geluksconcept
leven over algemeen	Pearson Correlation	1	.051
	Sig. (2-tailed)	.	.654
	N	81	81
juistheidwaarde van het geluksconcept	Pearson Correlation	.051	1
	Sig. (2-tailed)	.654	.
	N	81	81

correlatietabel 'juistheidwaarde van het geluksconcept' en geluksmaat 'leven over het algemeen' (categorie 'gemengd' eruit gefilterd)

			leven over algemeen	juistheidwaarde van het geluksconcept
Kendall's tau_b	leven over algemeen	Correlation Coefficient	1.000	-.003
		Sig. (2-tailed)	.	.976
		N	81	81
	juistheidwaarde van het geluksconcept	Correlation Coefficient	-.003	1.000
		Sig. (2-tailed)	.976	.
		N	81	81
Spearman's rho	leven over algemeen	Correlation Coefficient	1.000	-.001
		Sig. (2-tailed)	.	.996
		N	81	81
	juistheid van het geluksconcept	Correlation Coefficient	-.001	1.000
		Sig. (2-tailed)	.996	.
		N	81	81

**correlaties 'juistheidwaarde van het geluksconcept' en geluksmeting schaal 0 tot 20
(antwoorden tussen 11 en 17 zijn eruit gefilterd)**

		tevredenheid met leven	juistheidwaarde van het geluksconcept
tevredenheid met leven	Pearson Correlation	1	.050
	Sig. (2-tailed)	.	.706
	N	59	59
juistheidwaarde van het geluksconcept	Pearson Correlation	.050	1
	Sig. (2-tailed)	.706	.
	N	59	59

**correlaties 'juistheidwaarde van het geluksconcept' en geluksmeting schaal 0 tot 20
(antwoorden tussen 11 en 17 zijn eruit gefilterd)**

			tevredenheid met leven	juistheidwaarde van het geluksconcept
Kendall's tau_b	tevredenheid met leven	Correlation Coefficient	1.000	-.021
		Sig. (2-tailed)	.	.830
		N	59	59
	juistheidwaarde van het geluksconcept	Correlation Coefficient	-.021	1.000
		Sig. (2-tailed)	.830	.
		N	59	59
Spearman's rho	tevredenheid met leven	Correlation Coefficient	1.000	-.025
		Sig. (2-tailed)	.	.851
		N	59	59
	juistheidwaarde van het geluksconcept	Correlation Coefficient	-.025	1.000
		Sig. (2-tailed)	.851	.
		N	59	59

Bijlage 16: Correlaties tussen het noemen van een factor en beide geluuksmetingen

Factorenl lijst	Pearsons correlatie tussen: onderstaande factoren en oordeel over het leven als geheel	Pearsons correlatie tussen: onderstaande factoren en algehele levenstevredenheid	Pearsons correlatie gebaseerd op 'correlates of happiness'
Leefbaarheid van de omgeving			
(wereldwijd / landelijk)			
schoon milieu	-.10	-.06	-
economische toestand land	-.11	-.04	.66
situatie in Peru	-.00	.09	.28/-.38
sociale voorzieningen door overheid	.12	.13	.65/-.33
kwaliteit van scholing	-.11	.02	.46
veiligheid door overheid	.06	.05	.25/-.25
politieke klimaat	-.06	-.04	.41/-.76
vrijheid, politiek gezien	.09	.02	.64/-.69
gelijkheid / geen racisme	-.08	-.12	-
voorzien van basisbehoeften	.03	.08	.38/-.43
vrede, algemeen	-.09	-.05	-.62
(sociaal netwerk)			
relatie met het kerngezin (ouders, broers, zussen)	.03	.10	.26
aanwezigheid / opgenomen zijn in familieverband	-.12	.01	.06
het welzijn van geliefden	-.04	.01	.27/-.19
overlijden van een geliefde	-.07	-.09	-.06
hebben van een partner	-.20**	-.10	.19
hebben van (goede) seksuele relatie(s)	-.07	.01	.33
hebben van kinderen	.01	.07	.06
het hebben van eigen gezin	.03	.01	.13
hebben van vrienden	.01	.08	.16
acceptatie / steun van omgeving	.17*	.16*	.35
het hebben van werk	-.03	-.01	.16/-.18
problemen in het gezin / familie	-.17*	-.14*	-.19
bevredigend / functionerend, prettig gezinsleven	-.04	.03	.42
liefde, algemeen	-.05	-.01	.52
Levensvaardigheid van een persoon			
stellen / bereiken doelen / ambities	.06	.10	.45/-.41
jezelf ontplooiën	-.07	.01	.45
doen wat je leuk vindt	.06	.06	.26
doorzetten, ondernemend, sterk	.01	.01	-
verantwoordelijk zijn	-.15*	-.05	-
extravert zijn, op anderen gericht, sociaal actief	.03	.05	.22/-.24
Communicatie met anderen	.03	.01	-
positieve instelling hebben	.09	.03	.44
sportief zijn / aan sport doen	-.00	-.01	.13
bevredigend vrijetijdsindeling / hobby's hebben	-.02	-.02	.30
geloof hebben /religieus zijn	.10	-.03	.12

tolerant zijn	.25**	.12	.00
jezelf kennen	.02	-.05	-
probleemoplossend vermogen hebben	.15*	.11	.37
gezond zijn	-.15*	-.06	.22/-.26
gezond leven / eten	-.06	.03	.06
opleiding volgen	-.19**	-.09	.07
een (goed) inkomen hebben	-.20**	-.14*	.24/-.25
een eigen huis / onderkomen hebben	-.16**	-.16*	.15
intelligent zijn	-.03	-.01	.25
begrip hebben voor anderen	-.04	-.13	-
zelfwaarde, jezelf accepteren, v jezelf houden	.08	-.01	.38
Emotionele stabiliteit	-.02	-.02	.52/-.19
een rustig leven hebben, rustig gevoel	.08	-.07	.34/-.48
normen en waarden naleven / hebben	.14	.03	.35
Reizen	-.03	.10	-
aardig zijn, vriendschappelijk zijn	-.13	-.02	.34/-.32
Nut van het leven			
deel uitmaken van geheel, land samenleving	.13	.09	.29
een steun / belangrijk zijn voor anderen	.15	.01	-
je nuttig voelen	.12	.11	.34/-.34
bijdrage leveren aan opbouw van land	-.05	-.01	-
Rest			
externe gebeurtenissen (goede / slechte dingen balans)	.10	.13	.38/-.24
geen zorgen hebben / je geen zorgen (hoeven)maken	-.11	-.11	.36/-.30
anderen trots maken / niet teleurstellen	-.02	-.11	.26
het hebben van huisdieren	-.09	-.07	-

* significant bij betrouwbaarheidsinterval 0.05

** significant bij betrouwbaarheidsinterval 0.01